

การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ปติตตา รอดประพันธ์

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุष्ฎิบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มิถุนายน 2558
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
และจากเงินอุดหนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.วิเชียร อังรังโสติสกุล ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สายฝน วิบูลรังสรรค์ ที่ได้อุทิศส่วสละเวลาอันมีค่ามาเป็นทีปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อันประกอบไปด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.วาริรัตน์ แก้วอุไร ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก และดร.รุ่งระวี สมะวรรธนะ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและเพิ่มเติมข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

ขอขอบพระคุณ ดร.กนกรัตน์ คงไทย ดร.ผกามาศ บุญเผือก ดร.นเรศ คงโต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วไลพร เมฆไตรรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ ดร.นงเยาว์ ในอรุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาทิพย์ งามนิล ดร.กมลฉัตร กล่อมอิม ดร.แขก มูลเดช ดร.บัณฑิตา อินทร์สมบัติ ดร.พรสิริ เขียมแก้ว นางอวยพร พัชรมงคลสกุล นายณรรฐพงษ์ ฉ่ำน้อย นายอนุสรณ์ นาคย์ม และนางจำลองลักษณะ ใจดี ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการไปทำวิจัยและเก็บข้อมูลในโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ และขอขอบพระคุณ นายวิฑูร งามนิธิจารุเมธี ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา และนายภูมิภัทร ลอยเจริญ รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ และนักเรียนในการเก็บข้อมูลการวิจัย ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ความอนุเคราะห์เงินอุดหนุนสำหรับการทำการวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา คุณครูทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา พี่ๆ ที่คอยดูแล พ่อที่คอยให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติได้

ปติตตา รอดประพันธ์

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ผู้วิจัย	ปัทิตตา รอดประพันธ์
สถานที่ปรึกษา	ดร.วิเชียร อ่างรังสิตพิทยกุล
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.สายฝน วิบูลย์รังสรรค์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2557
คำสำคัญ	การพัฒนาหลักสูตร รู้เท่าทันสื่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลและสารสนเทศมาใช้ในการออกแบบและกำหนดองค์ประกอบหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน โดยผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และนักการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และนักการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1,241 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เป็นการพัฒนาคู่มือหลักสูตรฉบับร่าง โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ใช้เวลาทดลอง 20 ชั่วโมง และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการตรวจสอบและประเมินผลหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) การสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2) สัมภาษณ์ และ

2) การประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรหลังการทดลองใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร พบว่าจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้จัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) โครงสร้าง 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สารการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) ชุมนำ เรียน รู้ เข้าใจสื่อ 2) ชุมน วิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ 3) ชุมนประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ และ 4) ชุมนประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการนำหลักสูตรไปทดลองนำร่อง พบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินผลหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของ หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์อยู่ในระดับดีมาก

Title	A DEVELOPMENT OF YOUTH MEDIA LITERACY CURRICULUM BASED ON PARTICIPATION LEARNING FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS
Author	Pathitta Rodprapan
Advisor	Wichian Thamrongsotthisakul, Ph.D.
Co- Advisor	Saifon Vibulrangson, Ph.D.
Academic Paper	Thesis Ph.D. in Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2014
Keywords	Curriculum Development, Media Literacy, Lower Secondary School Students, Participation Learning

ABSTRACT

The purposes of this research to develop a youth media literacy curriculum based on participation learning for lower secondary school students. This study was conducted research and development methodology. There were 4 steps in curriculum development process as follow:

Step 1 studying basic information and needs due to the media literacy for lower secondary school students which have been used for designing curriculum and attaining curriculum components. Study the opinions of experts on enhancing media literacy for students. The contributors include scholars, media professionals 4 people, educators, curriculum and instruction of 3 people and educators of the educational administration of 1 people, interviewed experts about the characteristics of media literacy and guidelines curriculum development. The contributors include scholars, media professionals 4 people, educators, curriculum and instruction of 2 people and educators of the educational administration of 1 people. And study of the media literacy of lower secondary school students of 1,241 persons in Nakhonsawan Province.

Step 2 Create and monitor the quality of the curriculum. The experts investigate the appropriateness of the curriculum before the pilot program to study the possibility.

Step 3 Implementation of the curriculum to used with 30 sample people in lower secondary school students of Nongbua School, Nongbua District, Nakhonsawan Province, in the second semester of academic year 2014, which voluntary to learn about media literacy activities group, takes 20 hours.

Steps 4 The monitoring and evaluation curriculum is divided into two parts: 1) the behavior of the students was media literacy curriculum after 2 weeks and 2) to evaluate the opinions of students on curriculum after used. Quantitative data analysis using statistics, percentage, average, standard deviation and t test (t-test). Qualitative data using content analysis. The results showed that

1. Results of one study showed that in the course of inquiries reviews. The luminaries Opinions about enhancing media literacy in high level. From interviews with experts about the characteristics of media literacy and development programs. Experts want the curriculum to enhance media literacy. The data were derived guidelines for curriculum development.

2. Create and monitor the quality of curriculum is divided into three parts: 1 Developed the draft curriculum with the results contains 10 elements. 1) The problems and needs of the curriculum 2) Principles 3) Aim 4) Structure 5) Description 6) Learning 7) Description of the unit 8) Guidelines the activities of learning 9) Guidelines the use of materials and resources, and 10) Guidelines the measurement and evaluation. A curriculum that focuses on the process by organizing learning activities based on the concept of participation learning involved. Follow these steps: 1) Introduction to understand the media 2) The interpretation by the media 3) The evaluation to checking for quality media and 4) Applying Media attention protection. The curriculum and supplementary documents were appropriate at high level. The curriculum was then piloted for the further improvement. Its result was at high level of appropriateness and then ready for the implementation.

3. The implementation of the curriculum showed that the average rate of media literacy after learned was higher than before the experiment at the statistical significance level of .05

4. The evaluation of the curriculum is divided into two parts: 1) assess student's opinion on the curriculum after used, found that opinions on the curriculum is the highest level, and 2) the observation behavior media literacy of students, the students have a behavior of media literacy a highest level.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	7
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
สมมติฐานการวิจัย.....	14
2	15
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
การรู้เท่าทันสื่อ.....	16
การพัฒนาหลักสูตร.....	43
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	82
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	94
3	95
วิธีดำเนินการวิจัย.....	95
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	97
ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร.....	109
ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร.....	120
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	125

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	129
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	129
ตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร.....	132
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	151
ตอนที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร.....	153
5 บทสรุป.....	156
สรุปผลการวิจัย.....	157
อภิปรายผล.....	159
ข้อเสนอแนะ.....	165
บรรณานุกรม.....	168
ภาคผนวก.....	184
ประวัติผู้วิจัย.....	266

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร และการผสมผสานขั้นตอน เพื่อใช้ในงานวิจัย.....	56
2	แสดงการประยุกต์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ การรู้เท่าทันสื่อ.....	79
3	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	106
4	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนนักเรียน.....	107
5	แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	129
6	แสดงระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน.....	132
7	แสดงการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	150
8	แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทัน สื่อก่อนและหลังการใช้หลักสูตร.....	151
9	แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร.....	152
10	แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร.....	152
11	แสดงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ หลังการทดลองใช้หลักสูตร.....	153
12	แสดงค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์.....	155
13	แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบ หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	240
14	แสดงผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	243

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
15	<p>แสดงผลการวิเคราะห์ ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....</p>	245
16	<p>แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักในการรู้ เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....</p>	246
17	<p>แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมการรู้ เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....</p>	247
18	<p>แสดงผลการเปรียบเทียบของการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดการรู้ เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังการใช้ หลักสูตร.....</p>	251

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แบบจำลองแนวคิดหลักเพื่อการวิเคราะห์สื่อ.....	27
2	องค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ (สามเหลี่ยม)	27
3	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler Model).....	50
4	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบากา (Taba Model).....	51
5	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่.....	53
6	รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	69
7	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	94
8	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม.....	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพในตัว ของเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศ ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะในการใช้ชีวิต มีความสามารถในการ ปรับตัวเป็นคนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จำเป็นต้อง พัฒนาการตั้งแต่แรกเกิดและในทุกช่วงอายุ การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเริ่มจากครอบครัวและ สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่บ่มเพาะความรู้ แนวคิด ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัย ของเด็กและเยาวชน (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 4) และนอกจากนั้น เด็กยังได้เรียนรู้เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ จากชุมชนและสังคม แต่ปัจจุบันด้วยสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลง สื่อกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งใหม่ที่สามารถกระตุ้นการรับรู้และดึงดูดความสนใจจากเด็กและเยาวชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อใหม่ๆ มากมาย โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มี ข้อมูลจำนวนมาก เรื่องราวที่เด็กสนใจใคร่รู้ เปิดกว้างให้เด็กเข้าไปค้นหาอย่างอิสระ ในขณะที่ สื่อดั้งเดิม ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย ก็พัฒนารูปแบบ การนำเสนอ ให้น่าสนใจโดยมีเป้าหมายการนำเสนอในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น (เครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ ประเทศไทย, 2554, หน้า 5)

ดังนั้น เนื้อหาการนำเสนอส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการนำเสนอความบันเทิงในรูปแบบ ต่างๆ ทั้งละคร เพลง เกมโชว์ ข่าวบันเทิงของดาราจักรวาล แฟชั่น โฆษณาขายสินค้าและบริการ ซึ่งสร้าง รายได้มหาศาลให้แก่ธุรกิจสื่อและเจ้าของสินค้า ดังนั้น การเสพข้อมูลข่าวสารจากสื่อ โดยขาด การคิด วิเคราะห์ และการรู้เท่าทันสื่อทำให้เด็กและเยาวชน ซึมซับแบบแผนการใช้ชีวิต พฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ กระแสการบริโภคนิยม ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของ เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์จริง หรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐาน ของความจริงในสังคม ซึ่งเราไม่สามารถป้องกันสื่อที่สร้างผลกระทบด้านลบกับชีวิตของเด็กและ

เยาวชนได้ ขณะเดียวกันสื่อก็สร้างผลกระทบด้านบวกเช่นกัน สื่อถือเป็นเครื่องมือในการเปิดโลกทัศน์ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคม ราชการข่าว ความรู้ประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์ดีๆ ที่ได้รับรางวัลรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้านดนตรีศิลปะ สื่อยังช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันยุคทันสมัย ส่งผลให้มีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มมากขึ้น และให้การรับรู้ถึงสิ่งต่างๆ ในโลกใบนี้ได้

จากการวิจัยของ สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ร่วมกับมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ทำการสำรวจอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็ก ผลวิจัยชี้ว่ามีความสัมพันธ์สูงระหว่างการเสพสื่อที่แสดงความรุนแรงต่อทัศนคติที่เป็นปัญหาของเด็ก 3 ประการ คือ การมีทัศนคติที่ก้าวร้าวต่อผู้อื่นหรือต่อต้านสังคม การเพิกเฉยหรือยอมรับการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาและการเครียดหรือหวาดวิตกต่อการถูกทำร้าย ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยข่าวสารเสรีชนิดไร้พรมแดน ประชากรโลกถูกเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร การทำสำเนาหรือการเลียนแบบกันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลให้เรากลายเป็นผู้บริโภคสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันอย่างไร้การควบคุมทั้งอาณาบริเวณและประเภทเนื้อหา คำถามคือ “เมื่อเราเป็นผู้หนึ่งในการรับและส่งข้อมูลในเวลาเดียวกัน และสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งของการใช้ชีวิต เราจะรู้เท่าทันความคิด เจตนา นัยยะและผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการเสพใช้สื่อ นั้นได้อย่างไร” ด้วยเหตุนี้ การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ในโลกที่ซับซ้อนและไร้ระเบียบ โดย “รู้เท่าทัน” มิใช่สุขอย่างไม่รู้ว่าตัวเองกำลังตกเป็น “เหยื่อ” (โตมร อภิวันทนากร, 2552)

ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากโลกปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลที่รับเข้ามานั้นมีทั้งข้อมูลที่มีประโยชน์และข้อมูลที่ไร้ค่า บุคคลจึงต้องมีความสามารถไม่เพียงแต่การรับข้อมูลหรือสื่อสารเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถในการเลือกสรร คัดกรอง และเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริง และสามารถเลือกนำข้อมูลสาระมาสู่การสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง ข้อมูลข่าวสารจากการนำเสนอของสื่อประเภทต่างๆ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความจริงและสิ่งที่สื่อประกอบสร้างขึ้นคลุมเครือจนมองไม่เห็นไม่ชัดและเป็นสาเหตุการก่อตัวของความเชื่อที่ผิดๆ ทำให้ผู้รับสื่อแยกแยะสิ่งที่สื่อนำเสนอไม่ได้ว่าอะไรคือความจริง อะไรคือสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นก็คือ การเปิดรับสื่อของผู้รับสื่อเป็นแบบเฉื่อยชา (Passive) ไม่ได้ตระหนักว่ากำลังเปิดรับสิ่งใดอยู่ รับสื่ออย่างขาดสติและไม่ได้ระมัดระวังว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ควรหลีกเลี่ยง เพราะจะส่งผลกระทบด้านลบต่อตัวผู้รับสื่อเอง (รักจิต มั่นพลศรี, 2547, หน้า 72) การรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวคิดที่มองผู้รับสื่อ เป็นผู้ที่มีพลังอำนาจและมีความ

กระตือรือร้น (Empower as Active) เป็นผู้บริโภคนิยมที่ไม่นิยมรับอิทธิพลของสื่อโดยดุษณี ไม่ได้ตัดสินใจว่าสื่อเป็นอันตรายแต่เป็นผู้รับและใช้สื่อที่มีจุดยืนทางสังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540, หน้า 22) สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินสิ่งที่สื่อนำเสนอได้และสามารถเลือกรับและใช้ประโยชน์จากเนื้อหาสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baran, 2004, p.50; Davis, 1992) ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้รับสื่อสามารถที่จะเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพในบริบทต่างๆ และสามารถใช้อำนาจจากเนื้อหาสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Halliday and Blackburn, 2003; Baran, 2004, p.50) และยังมีส่วนช่วยให้ผู้รับสื่อเกิดความตระหนักในความสำคัญของการเลือกและจัดสรรเวลาที่ใช้กับสื่อ รู้จักเปิดรับสื่อผ่านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินสิ่งที่สื่อนำเสนอได้ แยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ (อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์, 2543, หน้า 184; Davis, 1992) รวมทั้งมีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ได้ (นภินทร ศิริไทย, 2547, หน้า 59) และยังมีส่วนร่วมตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นและแสดงพฤติกรรมต่อสื่อด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมได้ (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540, หน้า 22) การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเรื่องของการปกป้องตนเองจากอิทธิพลและผลกระทบทางลบของสื่อและช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการใช้สื่ออย่างชาญฉลาด และสามารถถ่วงถ่วงสิ่งที่พบที่ไม่เหมาะสมนั้นออกไป (Buckingham, 2005, p.4; Merton; Donohew and Crump, 1997, pp.544-554)

หัวใจหลักของการรู้เท่าทันสื่อคือหลักของการสืบสวน (inquiry) โดยอาศัยทักษะการคิด วิจัยญาณและทักษะการสังเกตเป็นพื้นฐานของการศึกษา (Thoman, 2003) การรู้เท่าทันสื่อจึงนับเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญและเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้เกิดในหมู่ผู้รับสื่อ (Pack, 2002; Kellner, 2005) เสนอว่า การรู้เท่าทันสื่อไม่ควรเพียงแค่สอนให้นักเรียนเรียนรู้จากสื่อ ต่อต้านการใช้อิทธิพลของสื่อและเสริมสร้างอำนาจของผู้รับสื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับสื่อเท่านั้นแต่ยังคงต้องพัฒนาทักษะที่จะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจแก่พลเมืองให้เขามีแรงจูงใจมากขึ้นและมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเปี่ยมความสามารถ โดยการสอนการรู้เท่าทันสื่อควรอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วม (Participation learning) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ เรียนรู้จากกลุ่มมากที่สุด ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้จัดกระบวนการให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบ กิจกรรมที่มักจะใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม คือ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะชีวิตต่างๆ การแสวงหาความรู้ การคิด การจัดการความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่ และการ

ทำงานกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุข จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจสื่อมากขึ้นและมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสื่อ ผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับรู้มุมมอง การอภิปราย วิพากษ์ การโต้เถียงที่ บทบาทของผู้สอนควรจัดหาเรื่องจากสื่อมาให้ให้นักเรียนอ่านและวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูชุกิ มิโดริ (Suzuki Midori, 2000 อ้างอิงใน พรทิพย์ เย็นจะบก, 2547, หน้า 68-69; รักจิต มั่นพลศรี, 2547, หน้า 79-80) ที่เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อควรอยู่ในรูปแบบการศึกษาเป็นกลุ่ม (Study in a Group)

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพในตัวของเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศ ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะในการใช้ชีวิต มีความสามารถในการปรับตัวเป็นคนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จำเป็นต้องพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดและในทุกช่วงอายุ การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเริ่มจากครอบครัวและสถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ปมเพาะความรู้ แนวคิด ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัยของเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้นเด็กยังได้เรียนรู้เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ จากชุมชนและสังคม แต่ปัจจุบันด้วยสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลง สื่อกลายเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งใหม่ที่สามารกระตุ้นการรับรู้และดึงดูดความสนใจจากเด็กและเยาวชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อใหม่ๆ มากมาย โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลจำนวนมาก เรื่องราวที่เด็กสนใจใคร่รู้ เปิดกว้างให้เด็กเข้าไปค้นหาอย่างอิสระ ในขณะที่สื่อดั้งเดิม ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย ก็พัฒนารูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจโดยมีเป้าหมายการนำเสนอในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น (เครือข่ายรู้เท่าทันสื่อประเทศไทย, 2554, หน้า 7)

ดังนั้น เนื้อหาการนำเสนอส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการนำเสนอความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ทั้งละคร เพลง เกมโชว์ ข่าวบันเทิงของดาราหนังเรื่อง แฟชั่น โฆษณาขายสินค้าและบริการ ซึ่งสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ธุรกิจสื่อและเจ้าของสินค้า ดังนั้นการเสพข้อมูลข่าวสารจากสื่อ โดยขาดการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ ทำให้เด็กและเยาวชนซึมซับแบบแผนการใช้ชีวิต พฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ กระแสการบริโภคนิยม ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์จริงหรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจริงในสังคม เราไม่สามารถป้องกันสื่อที่สร้างผลกระทบด้านลบกับชีวิตของเด็กและ

เยาวชนได้ ขณะเดียวกันสื่อก็สร้างผลกระทบด้านบวกเช่นกัน สื่อถือเป็นเครื่องมือในการเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคม ราชการข่าว ความรู้ประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์ดี ๆ ที่ได้รับรางวัล รวมทั้ง ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้านดนตรีศิลปะ สื่อยังช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันยุคทันสมัย ส่งผลให้มีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มมากขึ้น และให้การรับรู้ถึงสิ่งต่างๆ ในโลกใบนี้ได้ วัยรุ่นกับสื่อแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นคู่หู คู่ปาก คู่ตา คู่ใจ คู่มือ ของวัยรุ่นกว่าร้อยละ 70 การเปิดรับสื่อของวัยรุ่นในเวลาเดียวกัน จะใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท เช่น ฟังวิทยุพร้อมกับเล่นเกม เล่น Internet พร้อมกับดูโทรทัศน์ ดูรายการอื่นใดจากสื่ออื่นใด ร่วมกับการ chat ใน Face book และอื่นๆ ส่วนสำคัญอีกอย่างก็คือ บุคคลที่เป็นต้นแบบในสื่อที่วัยรุ่นสนใจมากเป็นพิเศษ คือ ดารา นักร้อง และผู้มีชื่อเสียง (ธีระยุทธ ลาตีพี, 2549, หน้า 11) เป็นวัยที่เริ่มสนใจ ศึกษา ค้นหา ทดลอง สิ่งใหม่ที่ตนพอใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศตรงข้าม แฟชั่นต่างๆ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ถ้าวัยรุ่นได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมที่ยั่วยุก็จะมีแนวโน้มที่จะสนองตอบต่อความต้องการของตนได้ง่าย และเกิดพฤติกรรมเลียนแบบต่างๆ ตามค่านิยมของสังคม ปัจจุบันมีภัยที่เกิดขึ้นจากสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น วัยรุ่นหลายๆ คนตกเป็นเหยื่อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกมส์ออนไลน์ การแต่งกายตามแฟชั่นที่ล่อแหลม การติดต่อเพศตรงข้ามผ่านอินเทอร์เน็ต หรือสาว ๆ หลายคนกลายเป็นสินค้าหน้าจอบโดยไม่รู้ตัว ปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน มีจำนวนมากขึ้น ดังที่สามารถเห็นในข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป เช่น เด็กนักเรียนอาชีวะยกพวกตีกัน เด็กวัยรุ่นใช้ปืนยิงกัน และยิงตัวตาย กลุ่มเด็กวัยรุ่นรุมข่มขืนเด็กผู้หญิง มีการใช้อาวุธที่รุนแรงและอันตราย เช่น มีด ปืน วัตถุระเบิด ความรุนแรงของวัยรุ่นนำไปสู่สาเหตุการตายจำนวนมากขึ้น วัยรุ่นเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ การปรับตัวอยู่ในสังคม ที่สำคัญโดยธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นช่วงแห่งการเรียนรู้หาประสบการณ์ อยากลองสิ่งแปลกใหม่และทำสิ่งที่ท้าทาย ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ วัยรุ่นเรียนรู้และซึมซับความรุนแรงจากชีวิตจริงที่เขาได้เห็นได้สัมผัสจากคนใกล้ชิด ครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนจากสื่อต่างๆ ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน ปัญหาความรุนแรงในวัยรุ่นมีปัจจัยต่างๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหลายปัจจัยร่วมกันส่งเสริมให้มีความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น ปัญหาทางด้านพันธุกรรม ฮอโมน ความผิดปกติทางด้านร่างกาย พื้นฐานทางด้านอารมณ์ การเลี้ยงดู สภาพทางด้านครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ เชื้อชาติ ตลอดจนกฎเกณฑ์ทางด้านสังคมและกฎหมายต่างๆ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่ความรุนแรงที่เราพบเห็นเป็นประจำที่ปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมาก คือ สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ วิดีโอ เกม คอมพิวเตอร์ และสิ่งที่จะชักจูงนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายมากขึ้น คือ พวกเหล่า เบียร์ เครื่องดื่ม

ที่มีแอลกอฮอล์ผสมต่างๆ สารเสพติด ฯลฯ (เครือข่ายรู้เท่าทันสื่อประเทศไทย, 2554, หน้า 7) ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มเสี่ยงและล่อแหลมต่อสิ่งดังกล่าว ดังผลวิจัยโดย ดร.นพดล กรรณิกา ผู้อำนวยการศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน หรือ ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เปิดเผยว่าจากผลวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มและเยาวชน พบว่า ร้อยละ 91.1 ติดตามข่าวสารเป็นประจำผ่านสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 54.4 ติดตามผ่านทางหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 54.2 ติดตามผ่านทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 32.4 ติดตามผ่านทางวิทยุ สิ่งที่น่าสนใจ คือ มีเยาวชน ร้อยละ 60.8 พบเห็นภาพการใช้อาวุธ เช่น อาวุธปืน มีด ทำร้ายกันบ่อยๆ ร้อยละ 57.5 พบเห็นภาพการต่อสู้ทำร้ายร่างกายกันบ่อยๆ ร้อยละ 51.4 พบเห็นภาพของสงครามและการฆาตกรรม บ่อยๆ ร้อยละ 49.3 พบเห็นภาพการคุกคามทางเพศบ่อยๆ ร้อยละ 46.5 พบเห็นพฤติกรรมการพูดจาหยาบคาย ด่าทอ ได้เถียงกัน บ่อยๆ ร้อยละ 39.3 พบเห็นภาพการทะเลาะวิวาทของคนในครอบครัว บ่อยๆ เมื่อถามถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เด็กและเยาวชนทำเป็นประจำในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ร้อยละ 67.9 ระบุเรียนพิเศษ ส่วนกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.0 เล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมออนไลน์ประเภทเกมต่อสู้ เช่น ยิงปืน ฟัน เตะ ต่อย ร้อยละ 34.1 ดื่มเหล้า เบียร์ ไวน์ ร้อยละ 25.9 เทียวกลางคืน เช่น ผับ ดิสโก้ คาราโอเกะ และที่น่าเป็นห่วง คือ เกือบ 1 ใน 4 หนีเรียน ร้อยละ 21.4 เล่นการพนัน ร้อยละ 16.7 เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนนุกยกพวกตีกัน ร้อยละ 16.7 ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นโดยใช้กำลัง ร้อยละ 13.5 ใช้สิ่งเสพติดประเภทต่างๆ และร้อยละ 14.1 ทะเลาะกับผู้อื่นโดยใช้อาวุธ (ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชนหรือศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ) ซึ่งถ้าหากไม่มีการควบคุมกำกับดูแลที่ดีในปัจจุบันเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้จะมีผลเสียเกิดขึ้นตามมากับวัยรุ่นมากกว่าผลดีที่วัยรุ่นควรจะได้รับ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อต่างๆ ที่ทางสมาคมกุมารแพทย์ของสหรัฐอเมริกาเสนอเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและวัยรุ่นให้มากที่สุด คือ แพทย์ควรได้เข้าไปมีบทบาทพิจารณาความเหมาะสมของสื่อต่างๆ ที่มีผลต่อความรุนแรง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและมีมาตรการควบคุมอย่างเหมาะสม ให้ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกสื่อที่เหมาะสมและใช้เวลาดูสื่อร่วมกับบุตรหลาน หลีกเลี่ยงวิดีโอหรือเกมที่รุนแรง รายการหนัง วิดีโอ เกมต่างๆ ที่จะให้เด็กดูหรือเล่น พ่อแม่ โรงเรียนและชุมชนควรเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการใช้สื่อที่เหมาะสมในการเรียนการสอนเด็ก ซึ่งการใช้สื่อที่เหมาะสมสามารถลดความรุนแรงในเด็กลงได้ องค์การระดับสูงควรมีนโยบายควบคุมการนำเสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงที่แฝงอยู่ทางสื่อต่างๆ ที่จะมียุทธศาสตร์กระทบต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น พร้อมหาแนวทางสังคม ศิลปวัฒนธรรม ที่จะช่วยลดผลกระทบของสื่อต่อความรุนแรง ให้มีการผลิตสื่อ

ที่สร้างสรรค์เกิดประโยชน์ต่อเด็กให้มากขึ้น ให้ความรู้แก่ ผู้ผลิตสื่อต่างๆ รวมทั้ง ตัวแทนจำหน่าย จะต้องเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของสื่อต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก แพทย์ควรมีบทบาทช่วยจัดจำแนกระดับของสื่อ เกม เพื่อให้พ่อแม่สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม (รายงานสถานการณ์แม่วัยใส ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และ UNFPA) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นหนทางสู่สัมพันธภาพที่ดีต่อกันในครอบครัว และเกิดความไว้วางใจกัน ลูกจะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี รู้จักคิดว่าจะอะไรถูกผิดควรไม่ควร ดังนั้น แม้จะต้องเผชิญกับสื่อหรือสิ่งที่ยั่วยุต่างๆ เขาก็จะรู้จักวิเคราะห์หรือถ้ามีปัญหา ไม่รู้ไม่แน่ใจ เขาก็จะกล้าที่จะนำมาปรึกษาพ่อแม่ที่เขาไว้วางใจ มั่นใจว่าคุยกับเขาได้อย่างไม่อึดอัด และเรื่องเพศก็จะเป็นเรื่องที่สามารถพูดคุยได้อย่างไม่อึดอัดใจอีกต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้าน รวมทั้ง การสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และการจัดการศึกษาที่จะทำให้บรรลุจุดหมายได้นั้น ต้องจัดการศึกษาในระดับหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสื่อ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นการรับประกันได้ว่าการจัดการศึกษาจะบรรลุจุดหมาย แต่ที่ผ่านมาพบว่าในประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม และยังไม่มีการรู้เท่าทันสื่อดีเท่าที่ควรที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่ใช้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรนี้จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ส่งผลให้เป็นหนทางสู่การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเกิดความไว้วางใจกัน และเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับสื่อ ให้นักเรียนได้นำไปพัฒนาทักษะและความคิดให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้น ในยุคสังคมข้อมูลข่าวสารที่นักเรียนจะต้องมีทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เลือกรับและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร และมีปัญหาอย่างไร และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร
2. หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ความเหมาะสม และมีดัชนีประสิทธิผลเป็นอย่างไร
3. หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนได้หรือไม่ อย่างไร
4. ผลการประเมินหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยกำหนดจุดมุ่งหมายย่อยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อประเมินผลหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้สาระการเรียนรู้ และแนวทางการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. ได้หลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะของหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ซึ่งอยู่ในวัยรุ่นตอนต้น
3. ทำให้นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อทั้งในระดับตนเอง ครอบครัวและชุมชน

4. ส่งเสริมให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดกิจกรรมเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ

5. กระตุ้นให้นักการศึกษาด้านสื่อและเทคโนโลยี หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานทางสื่อ เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีขอบเขตการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการออกแบบหลักสูตร ได้แก่

1. การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน
2. คุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ เนื้อหาสาระที่ควรมีในหลักสูตร แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
3. พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ประกอบไปด้วย นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และนักการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิในการกำหนดคุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน

นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และนักการศึกษาด้านการบริหารหลักสูตร จำนวน 1 คน

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์ จากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970 อ้างอิงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,241 คน จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมชุมนุม) มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 10) แนวทางการวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นสำหรับครูหรือผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้หลักสูตร โดยมีองค์ประกอบคือ คู่มือการใช้หลักสูตรซึ่งรวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบการเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สถานการณ์สื่อกับเยาวชน 2) การรู้เท่าทันสื่อ 3) การรู้เท่าทันสื่อ: ความรู้สู่การปฏิบัติ และ 4) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน

2. กลุ่มทดลองนำร่อง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนวังบ่อวิทยา อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 30 คน เป็นนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและไม่ซ้ำกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเอกสารประกอบหลักสูตร

2. คุณภาพของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยนำหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปรตาม ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้/ความคิดการรู้เท่าทันสื่อ
2. ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ
3. ด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้หลักสูตร

ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา

1. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตร
2. พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกในด้านความรู้หรือความคิด ความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่มีต่อสื่อต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านความรู้หรือความคิด การรู้เท่าทันสื่อเป็นการอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้ วัดโดยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก

1.2 ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ภาวะการรับรู้ชุดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเกิดขึ้นทันทีจากฐานความรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ โทษของสื่อและเกิดความระมัดระวังที่จะเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากการรับสื่อ วัดโดยใช้แบบวัดความตระหนักเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อความ

1.3 ด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยพฤติกรรมภายนอกและภายในในการรู้เท่าทันสื่อ มี 5 ด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ วัดโดยแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อและแบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อความ

2. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรหลักสูตรที่ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมชุมนุม) ประกอบด้วย 16 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร 2) กำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 3) กำหนดหลักการของหลักสูตร 4) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) กำหนดโครงสร้างรายวิชา 6) กำหนดคำอธิบายรายวิชา 7) กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร 8) กำหนดคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 9) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 10) กำหนดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 11) กำหนดแนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 12) กำหนดแนวการวัดและประเมินผล 13) จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร 14) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 15) การทดลองใช้หลักสูตร และ 16) การประเมินผลหลักสูตร

3. หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง แผนการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักและสามารถพัฒนาตนเองให้มีการรู้เท่าทันสื่อ มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมชุมนุม) จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นให้มีการรู้เท่าทันสื่อ

เกิดความตระหนัก เข้าใจความจริง เพื่อเปลี่ยนความคิดที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจุดเด่นของหลักสูตรนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มี 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สถานการณ์สื่อกับเยาวชน 2) การรู้เท่าทันสื่อ 3) การรู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ และ 4) การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ เวลาเรียน 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวทางการวัดและประเมินผล รวมถึงเอกสารประกอบหลักสูตรที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คู่มือการใช้หลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียน โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 3.1 ขั้นนำ เรียน รู้ เข้าใจสื่อ
- 3.2 ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ
- 3.3 ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ
- 3.4 ขั้นประยุกต์ใช้ ใฝ่ใจป้องกันสื่อ

4. เอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) คู่มือการใช้หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) เอกสารประกอบการเรียน

5. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่ม ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับรู้มุมมอง การอภิปราย วิพากษ์ การโต้เถียง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

6. ความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง ความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง

7. ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง คุณภาพของหลักสูตรที่เป็นตัวเลขแสดงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนและคะแนนเต็มจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ เกณฑ์การพิจารณา คือ ค่าดัชนีประสิทธิผลมี 0.50 ขึ้นไป

8. การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นการประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตร แบ่งการประเมินเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

8.1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตร หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในประเด็นเกี่ยวกับด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในการทดลองใช้หลักสูตร

8.2 การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ประเมินพฤติกรรมนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยและสมมติฐาน ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อ
  - 1.1 ความหมายของสื่อ
  - 1.2 ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ
  - 1.3 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ
  - 1.4 แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ
  - 1.5 การวัดการรู้เท่าทันสื่อ
2. การพัฒนาหลักสูตร
  - 2.1 หลักสูตร
  - 2.2 การพัฒนาหลักสูตร
  - 2.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
  - 2.4 การประเมินหลักสูตร
  - 2.5 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร
3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.4 การวัดประเมินผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การรู้เท่าทันสื่อ

1. ความหมายของสื่อ

มนุษย์พยายามใช้ความสามารถเพื่อการสื่อสารในสังคมโดยใช้เครื่องมือในการสื่อสารอย่างง่าย ๆ จนถึงสลับซับซ้อน เพื่อสนองปัจเจกชน (Individuals) กลุ่มชน (Groups) และมวลชน (Mass) สิ่งที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารได้มีการพัฒนาจนมีระบบที่ซับซ้อน ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทั้งด้านวัสดุและอุปกรณ์เพื่อการแสวงหา รวบรวม ผลิตสาร ส่งสาร รับสาร เก็บข้อมูล และการสื่อสารกลับ เพื่อให้แต่ละคนได้ใช้ประโยชน์เพื่อการสื่อสารต่อไป การใช้อุปกรณ์เครื่องมือเพื่อการสื่อสารนี้ ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลปะเพื่อให้เครื่องมือเหล่านั้นได้ทำงานด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้มนุษย์ได้แลกเปลี่ยนสื่อสารกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว และเกิดผลตามที่ต้องการ ซึ่งเครื่องมือสื่อสารดังกล่าวนี้ เรียกว่า สื่อ หรือช่องทางการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาคำว่า “สื่อ” ในภาษาไทยกับคำในภาษาอังกฤษ พบว่า มีความหมายตรงกับคำว่า “media” (ในกรณีที่มีความหมายเป็นเอกพจน์จะใช้คำว่า “medium”) ความหมายตามรูปศัพท์ของคำว่า “สื่อ” มีดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 132) ให้ความหมายของคำว่า สื่อ ไว้ดังนี้ “สื่อ (กริยา) หมายถึง ติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้รู้จักกัน สื่อ (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกัน เรียกผู้ที่ทำหน้าที่ชักนำให้ชายหญิงได้แต่งงานกันว่า พ่อสื่อ หรือ แม่สื่อ สื่อ (ศิลปะ) วัสดุต่างๆ ที่นำมาสร้างสรรค์งานศิลปกรรม ให้มีความหมายตามแนวคิด ซึ่งศิลปินประสงค์แสดงออกเช่นนั้น เช่น สื่อผสม”

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555, หน้า 231) ให้ความหมายของ Media หมายถึง 1) เครื่องมือ เอกสาร สิ่งของ บุคคลหรือกิจกรรมที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างของ 2 สิ่งหรือเชื่อมเรื่องราวจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่น 2) ตัวกลางที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น

และนอกจากนี้ มีนักเทคโนโลยีการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “สื่อ” ไว้ดังต่อไปนี้

Heinich, et al. (1996, p.236) เป็นศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีระบบการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University) ให้คำจำกัดความคำว่า “media” ไว้ดังนี้ “Media is a channel of communication” ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ “สื่อ คือ ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร” Heinich, et al. ยังได้ขยายความเพิ่มเติมอีกว่า “media มีรากศัพท์

มาจากภาษาลาติน มีความหมายว่า ระหว่าง (between) หมายถึง อะไรก็ตามซึ่งทำการบรรทุกหรือนำพาข้อมูลหรือสารสนเทศ สื่อเป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างแหล่งกำเนิดสารกับผู้รับสาร”

Romiszowski, A.J. (1992, p.178) ศาสตราจารย์ทางด้านกรอออกแบบ การพัฒนา และการประเมินผลสื่อการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยซีราคิวส์ (Syracuse University) ให้คำจำกัดความคำว่า “media” ไว้ดังนี้ “the carriers of messages, from some transmitting source (which may be a human being or an inanimate object) to the receiver of the message (which in our case is the learner)” ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ “ตัวนำสารจากแหล่งกำเนิดของการสื่อสาร (ซึ่งอาจจะเป็นมนุษย์ หรือวัตถุที่ไม่มีชีวิต) ไปยังผู้รับสาร (ซึ่งในกรณีของการเรียนการสอนก็คือ ผู้เรียน)”

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสื่อ เป็นพาหนะนำข่าวสาร หรือพาหนะของสารหรือสิ่งที่ขนส่งสาร จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยอาศัยสื่อพาไป หรือสื่อเป็นตัวกลางที่เชื่อมเรื่องราวระหว่างสิ่งของ 2 สิ่ง บุคคล 2 บุคคลหรือไปกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้หรือความเข้าใจให้ไวขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปว่า สื่อ หมายถึง สิ่งของ เครื่องมือ เอกสาร บุคคล หรือกิจกรรมที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างสิ่งของ 2 สิ่งหรือเชื่อมเรื่องราวจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น

ประเภทของสื่อ

การแบ่งประเภทของสื่อ มีนักวิชาการได้แบ่งไว้หลายรูปแบบ ดังนี้ (ปรมะ สตะเวทิน, 2544, หน้า 72-86)

1. สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้
  - 1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ ภาพถ่าย
  - 1.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์
2. สื่อที่รับรู้โดยการฟังหรือสื่อโสต การเห็นหรือสื่อทัศน์ และทั้งการฟังและการมองเห็นหรือสื่อโสตทัศน์ ดังนี้
  - 2.1 สื่อโสต (Audio Media) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง เทป
  - 2.2 สื่อทัศน์ (Visual Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ ภาพถ่าย
3. สื่อเป็นสื่อร้อนและสื่อเย็น ดังนี้
  - 3.1 สื่อร้อน (Hot Media) สื่อที่นำสารส่งไปยังผู้รับสาร และผู้รับสารไม่ได้มีส่วนร่วมในการส่งสารเลย ผู้รับสารไม่ต้องใช้ความพยายามใด เพื่อให้ได้สารที่สมบูรณ์ เพราะมีคนจัดคอยดูแลให้ เช่น ภาพยนตร์ มีช่างเทคนิคของโรงภาพยนตร์ได้จัดการฉายให้ชม เป็นต้น

3.2 สื่อเย็น (Cool Media) คือ สื่อที่นำข่าวสารไปยังผู้รับ โดยบางครั้ง ผู้รับสารจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพยายามให้ได้ข่าวสารที่สมบูรณ์ เช่น วิทยุโทรทัศน์ภาพลั้ม ผู้ชมต้องปรับภาพ เป็นต้น

4. สื่อโดยธรรมชาติในการนำสาร มีดังนี้

4.1 สื่อวัจนะ ได้แก่ สื่อที่นำสารในลักษณะที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน เช่น การพูด การเขียน ทางสื่อมวลชนต่างๆ เป็นต้น

4.2 สื่ออวัจนะ ได้แก่ สื่อที่นำสารซึ่งไม่เป็นภาษาพูด แต่เป็นสัญลักษณ์ เครื่องหมาย (Signs) และอากัปกริยา การเคลื่อนไหวของร่างกาย ริมฝีปาก การแสดงออกบนใบหน้า นัยน์ตา การขมวดคิ้ว การใช้สัญญาณมือ การสัมผัส การใช้สัญญาณไฟ การตีเกราะ กลอง การยิงพลุ เพื่อขอความช่วยเหลือของผู้ที่รอดชีวิตจากเครื่องบินตก หรือเรืออัปปราง สัญญาณจราจร ป้ายทางเข้าออก ทางไปห้องน้ำชาย-หญิง ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีสื่อวัฒนธรรมหรือสื่อพื้นบ้าน เช่น ศิลปะเหตุการณ์พื้นบ้าน ดนตรี การแต่งกาย และสื่อทัศนศิลป์

5. สื่อตามรูปแบบและสถานการณ์การสื่อสาร สามารถแบ่งสื่อได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

5.1 สื่อภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารกับตนเอง หรือการส่งสารของบุคคลคนเดียว แต่ละบุคคลมีการสื่อสารภายในตนเองทุกคน เนื้อหาสาระในการสื่อสารมาจากประสบการณ์ ข่าวสาร และข้อมูลที่แต่ละคนได้รับ ตัวบุคคลจึงนับได้ว่าเป็นสื่อหรือช่องทางในการสื่อสารกับตนเอง หรือการสื่อสารภายในบุคคล

5.2 สื่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นรูปแบบของการสื่อสารตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สื่อที่ใช้ในการสื่อสารประเภทนี้ คือ สื่อบุคคล บุคคลได้มีการพูดกันอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ได้ติดต่อสื่อสารกันทางจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ โทรพิมพ์ เทเลคอมเฟอเรนซ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น ผู้ส่งสารรู้แน่ชัดว่าเป็นกลุ่มใด ผลสะท้อนกลับจากผู้รับสารก็มีได้ง่ายกว่า สื่อหรือช่องทางสื่อสารสามารถใช้นำสารได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

5.3 การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นการแบ่งประเภทสื่อโดยอาศัยการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสเป็นหลัก คือ

5.3.1 สื่อที่รับได้ด้วยการมองเห็น หรือสื่อทัศน์ (Visual Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) ภาพถ่าย (Photography)

5.3.2 สื่อที่รับได้ด้วยการฟัง (Audio Media) หรือสื่อโสต ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง

5.3.3 สื่อที่รับได้ด้วยการฟังและการมองเห็น หรือสื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) ผู้รับสารรับสารโดยการมองเห็นและการได้ยินพร้อมๆ กัน ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดิโอ (Video) วีดิโอดิส (Videodisc) การแสดงบนเวที (Theatre) เช่น ละคร ดนตรี อุปรากร การฟ้อนรำ เป็นต้น

6. สื่อที่เป็นสื่อสนับสนุน (Supporting Channels) แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

6.1 สื่อสนับสนุนในการบันทึกข่าวสาร คือ โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการพิมพ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ ซึ่งต้องอาศัยเครื่องพิมพ์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง กล้องถ่ายรูป และวัสดุรองรับสาร ได้แก่ กระดาษ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ फिल्म แผ่นเสียง เป็นต้น

6.2 สื่อสนับสนุนในการขนส่งข่าวสาร คือ โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับระบบการคมนาคม (Transportation) และบริการไปรษณีย์ (Postal Services) ได้แก่ เครือข่ายของเส้นทางคมนาคมทางบก ทางอากาศ ทางเรือ ยานพาหนะ บริการส่งจดหมาย และไปรษณีย์ภัณฑ์อื่นๆ

6.3 สื่อสนับสนุนในการถ่ายทอดข่าวสาร เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยให้การถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission of messages) จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยอาศัยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ถ่ายทอดสัญญาณผ่านระบบสาย ระบบวิทยุ ระบบแสง และระบบสื่อสารดาวเทียม ซึ่งอาจเรียกรวมกันว่า “การสื่อสารโทรคมนาคม” (Telecommunication) หรือสื่อส่งสัญญาณ (Transmission Media) ได้แก่ โทรเลข โทรศัพท์ โทรพิมพ์ โทรภาพ โทรสาร โทรทัศน์ตามสาย วิทยุคมนาคม เป็นต้น ในที่นี้จะพิจารณาเรื่องสื่อตามเหตุการณ์ทางการสื่อสารตามลำดับ (Chronology of Communication Events)

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าสื่อเป็นทั้งเครื่องมือ สิ่งของ บุคคล หรือตัวกลางที่เชื่อมเรื่องราวระหว่างกัน ตามที่นักวิชาการแบ่งประเภทของสื่อไว้หลายประเภททั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่ออวัจนะ สื่ออวัจนะ สื่อภายในตัวบุคคลหรือระหว่างบุคคล ตลอดจนสื่อที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัส ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประเภทของสื่อที่ใช้ประกอบในการวิจัยโดยอาศัยการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสเป็นหลัก ได้แก่ 1) สื่อที่รับได้ด้วยการมองเห็น หรือสื่อทัศน์ (Visual Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) ภาพถ่าย (Photography) 2) สื่อที่รับได้ด้วยการฟัง (Audio Media) หรือสื่อโสต ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง และ 3) สื่อที่รับได้ด้วยการฟังและการมองเห็น หรือสื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดิโอ (Video)

วีดิโอดีส (Videodisc) การแสดงบนเวที (Theatre) เช่น ละคร ดนตรี อุปรากร การฟ้อนรำ และ อินเทอร์เน็ต

ผลกระทบของสื่อ

จากการศึกษาความหมายของสื่อและประเภทของสื่อดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า แรงผลักดันที่มีผลกระทบต่องานพฤติกรรมและทัศนคติของมนุษย์อันมีผลต่อการดำรงชีวิตนั้น ที่มีทั้งในแง่บวกและลบ เป็นการแสดงบทบาทและการกระทำผ่านสื่อต่างๆ ถ่ายทอดมายังประชาชน ซึ่งอาจมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมของมนุษย์ โดยเปรียบเทียบเป็นดาบสองคมที่ทำให้ทั้งคุณและโทษ ดังนั้น ผลกระทบของสื่อเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและศึกษากันอย่างกว้างขวางในหมู่ของนักวิชาการศึกษาต่างๆ ในสังคม สาเหตุที่ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจ เนื่องจากความหวาดกลัวและความห่วงใยว่าสื่อจะนำเสนอข่าวสารที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสังคมและปัจเจกบุคคลในสังคม สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้จำแนกผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคล ดังนี้

พอตเตอร์ (Potter, 2005, pp.233-236, pp.416-431) ได้จำแนกผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ผลในด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Effects) กล่าวคือ สื่อสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลโดยการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวสามารถช่วยขยายขอบเขตความรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ในหัวข้อใหม่ๆ จะช่วยขยายโครงสร้างความรู้เดิมให้มีมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลในระยะยาวต่อความรู้ความเข้าใจ สื่อยังสามารถเข้าไปกำหนดแบบแผนความคิดของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องเพศ เชื้อชาติ เผ่าชน และความงามได้อีกด้วย

2. ผลในด้านเจตคติ (Attitudinal Effects) กล่าวคือ สื่อสามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยมซึ่งนอกจากจะให้ผลการเปลี่ยนแปลงในทันทีแล้ว สื่อสามารถส่งผลกระทบระยะยาวต่อการสร้างและการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้วยการปลูกฝังและการถ่ายทอดทางสังคม

3. ผลในด้านอารมณ์ (Emotional Effects) กล่าวคือ สื่อสามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกบางสิ่งบางอย่างขึ้น เช่น ในขณะที่เปิดรับสื่ออาจทำให้เกิดอารมณ์กลัว โกรธ เสียใจ เบื่อหน่าย ตีใจ ฯลฯ ได้ นอกจากนี้ผลในระยะยาวจากเปิดรับสื่อซ้ำๆ เป็นเวลานานอาจมีผลต่อการเกิดความรู้สึกชินชา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่มีความรุนแรง

4. ผลในด้านสรีรศาสตร์ (Physiological Effects) กล่าวคือ สื่อมีผลกระทบต่อระบบของร่างกาย เช่น เมื่อดูภาพยนตร์ที่ตื่นเต้นจะมีผลต่ออัตราการเต้นของหัวใจหรือมีผลต่อความดันโลหิต เป็นต้น

5. ผลในด้านพฤติกรรม (Behavioral Effects) กล่าวคือ สื่อมีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล ทั้งในด้านการเลียนแบบพฤติกรรม การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบริโภค โดยเฉพาะสื่อโฆษณา นอกจากนี้ผลในระยะยาว สื่อจะยังเข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลโดยเข้ามาแทนที่การกระทำกิจกรรมอื่น ๆ รวมทั้งสื่อยังสามารถทำให้บุคคลไม่สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองได้ หรือไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้

ผลกระทบของสื่อจะปรากฏผลทั้งในระยะสั้นโดยเกิดในทันทีทันใดและผลในระยะยาว โดยผลในระยะสั้นจะสามารถสังเกตได้ง่ายจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระหว่างการเปิดรับสื่อ ในขณะที่ผลระยะยาวจะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป และยากที่จะสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากยุคปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมีพลังและสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ดังนั้นผลกระทบของสื่อจึงเกิดขึ้นในวงกว้างตามไปด้วย ประกอบกับประชาชนได้รับการบริโภคสื่อในอัตราที่สูงมากและมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สื่อเข้ามามีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม โดยอิทธิพลของสื่อจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคล มีผลทั้งในทางบวกและทางลบและมีผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ

Media Literacy เป็นคำศัพท์วิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ที่เกิดขึ้นในประเทศแคนาดาและใช้แพร่หลายกันในประเทศสหรัฐอเมริกา บางประเทศในยุโรป และญี่ปุ่น เป็นคำเดียวกันกับคำว่า Media Studies (ใช้ในอังกฤษ) Media Education (ใช้ในอังกฤษและฝรั่งเศส) และ Media Literacy (ใช้ในสหรัฐอเมริกา) ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ “การรู้เท่าทันสื่อ” มาจากคำว่า Media Literacy โดยรวมเอาคำว่า “สื่อ” (Media) และคำว่า “การอ่านออกเขียนได้” (Literacy) เข้าด้วยกัน หากพิจารณาความหมายของคำแรกคือคำว่า “สื่อ” นั้นจะพบว่า สื่อมีความหมาย “ตัวสื่อ” คือ ช่องทางที่มีความหลากหลายในการสื่อสารยุคปัจจุบันทั้งสื่อที่เป็นสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงช่องทางในการสื่อสารอื่นๆ อีก เช่น สื่อบุคคล สื่อโฆษณาทางการตลาดอื่นๆ ส่วนคำว่า “การอ่านเขียนได้” มีที่มาจากคำว่า Literacy ยังคงเป็นคำที่มีหลายฝ่ายให้ความหมายแตกต่างกันออกไป บางแห่งนิยามว่าเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ (Knowledge) แต่ในขณะเดียวกันก็ผู้นิยามว่าเป็นความรู้ที่เป็นทักษะ (Skill) และเป็นมากกว่าเพียงแค่การรู้หรือเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ยังต้องมีความเชี่ยวชาญและความชำนาญในความรู้ นั้นๆ ด้วย (Potter, 2004, pp.54-56) เพราะที่มาของคำนี้มาจากการถ่ายทอดความรู้ในยุคโบราณของหลายวัฒนธรรมที่ใช้การสื่อสารด้วยวาจาเป็นหลักสำหรับชนชั้นทั่วไป ส่วนการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรนั้นจะเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดกันในกลุ่มขุนนาง พระ หรือชนชั้นสูงของสังคม ดังนั้น

ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านอักษร และเขียนอักษร คือ อ่านออกเขียนได้ จึงได้รับการยอมรับนับถือว่าผู้ที่มีความรู้ (Literate) มากกว่าชาวบ้านธรรมดา เมื่อนำความหมายของทั้ง 2 คำมารวมกัน คำว่า “การรู้เท่าทันสื่อ” จึงมีความกว้างขวางครอบคลุมบริบทในชีวิตประจำวันของผู้รับสารในยุคการสื่อสาร นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างในแต่ละมุมมองของสาขาอาชีพอีกด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์และสรุปค่านิยมของคำว่าความรู้เท่าทันสื่อให้มีความชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแนวคิด ตลอดจนการเรียนการสอนให้ผู้รับสารมีความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น จากการทบทวนนิยามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) พบว่าความหมายเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อได้มีการประยุกต์ใช้และได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในการใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้เรียน โดยความหมายที่มีปรากฏในรายงานการศึกษาและบทความที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

ที่ประชุมผู้นำระดับชาติว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อ (National Leadership Conference on Media Literacy) สนับสนุนโดยสถาบันเอสปิน (Aspen Institute) เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1992 ได้กล่าวถึง การรู้เท่าทันสื่อว่า หมายถึง ความสามารถของพลเมืองในการเข้าถึง (Access) วิเคราะห์ (Analysis) ประเมิน (Evaluate) และผลิต (Produce) สร้างข้อมูลข่าวสารในหลากหลายรูปแบบ (Christ and Potter, 1998, p.7 อ้างอิงใน จินตนา ตันสุวรรณนนท์, 2550, หน้า 54)

คอนซินดา (Considine, 1995, p.35) ได้อธิบายความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างพินิจวิเคราะห์ ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการศึกษาและตรวจสอบสื่อในด้านตัวบท (Text) เนื้อหา (Content) รูปแบบ (Form) จุดกำเนิด (Origin) และความเป็นเจ้าของ (Ownership) ตลอดจนถึงอุดมการณ์ (Ideology) และอำนาจชักจูง (Influence) ที่มีอยู่ในสื่อ

Dictionary of Media Literacy (Silverblatt and Ellen, 1995, p.89) กล่าวถึง การรู้เท่าทันสื่อ เป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่พวกเขาได้รับผ่านสื่อสารมวลชนช่องทางต่างๆ และช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้อย่างเป็นอิสระ

มิโดริ (Midori, 2000, p.96) ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินค่าสื่อ ยิ่งไปกว่านั้น คือ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อและนำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง สามารถผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบ และการรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง

พอดเตอร์ (2004, p.115) ให้ความหมายการรู้เท่าทันสื่อ คือ ความเข้าใจลักษณะรูปแบบของสื่อ และความสามารถในการอธิบายความหมายของสิ่งที่เราพบในสื่อได้ เราจะสามารถเข้าใจลักษณะรูปแบบของสื่อและสามารถอธิบายความหมายของข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาของสื่อได้จากฐานความรู้ที่เรามี ซึ่งฐานความรู้นั้นต้องการเครื่องมือและวัตถุดิบในการสะสมเพิ่มพูนเครื่องมือคือ ทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ เพื่อการอ่านสื่อให้ออก และวัตถุดิบ คือ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อและจากโลกความจริง คนที่มีทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้สูงจะสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจสื่อได้ดี ทำให้มีระดับการอ่านสื่อออกได้สูงตามไปด้วย คนเหล่านั้นจะสามารถเข้าใจเนื้อหาของสื่อได้ดี และมีการตัดสินใจที่ดีขึ้นว่าจะเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อเนื้อหาจากสื่อ นั้น ได้มากน้อยเพียงใด ไปจนกระทั่งมีความสามารถในการใช้สื่อเพื่อความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ของตนเองได้

นภินทร ศิริไทย (2547, หน้า 56-58) กล่าวถึง ความรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การให้ผู้รับสื่อรู้จักการวิเคราะห์ ประเมินสิ่งที่ได้รับจากสื่อและสามารถเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์จากสื่อได้ โดยมีจุดมุ่งหมายของความรู้เท่าทันสื่อเป็นการเพิ่มพลังความสามารถในการเรียนรู้ การเข้าใจธรรมชาติ พัฒนาการของสื่อสารมวลชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในอิทธิพลของเนื้อหาจากสื่อสารมวลชน ระแวงระวังในการเลือกสรรข้อมูลข่าวสารและสามารถนำสิ่งที่เลือกรับจากสื่อมวลชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2550, หน้า 8) สรุปว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึงการที่ผู้รับสื่อมีความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ สามารถวิเคราะห์ ตีความและประเมินสื่อได้ มีความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อปัจเจกบุคคลและสังคม รวมทั้งมีการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อตามกรอบแนวคิดของ UNESCO ไว้ว่า เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลายรูปแบบ นอกจากนี้ การรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อ

อุลธิษา ครุฑะเสน (2556, หน้า 73) สรุปว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและทักษะความสามารถในการรู้เท่าทันต่อสารที่ได้รับผ่านสื่อ ความสามารถในการอ่านและประเมินวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อประเภทต่างๆ ได้ ความสามารถในการตีความเนื้อหาสารที่สื่อนำเสนออย่างชัดเจนตรงไปตรงมาและแอบแฝงได้ ความเข้าใจถึงกระบวนการผลิตของ

สื่อมวลชน ความตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการเปิดรับสื่อ ตลอดจนความสามารถในการเลือกเปิดรับเนื้อหาที่มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์ที่สื่อนำเสนอได้

จากความหมายของการรู้เท่าทันสื่อที่กล่าวมานี้ มีความสอดคล้องกันหลายประการ ดังนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อเป็นเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและทักษะความสามารถในการรู้เท่าทันต่อสารที่ได้รับผ่านสื่อในการวิเคราะห์ วิจัย และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และบางครั้งรวมถึงการผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้

2. การรู้เท่าทันสื่อ เป็นความรู้ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ และใช้สื่อด้วยความตระหนักอย่างมีสติ ในการทำความเข้าใจอิทธิพลของสื่อ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสารจากสื่อ การโต้ตอบกับสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการเปิดรับสื่อ การเลือกเปิดรับเนื้อหาที่มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์ที่สื่อนำเสนอได้ พอตเตอร์ (2004; Midori, 2000; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552; จินตนา ตันสุวรรณน, 2550; อุดิษา ครุฑะเสน, 2556)

จากความหมายของนักการศึกษา ผู้วิจัยให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้/ความคิด ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อที่มีต่อสื่อต่างๆ มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความรู้/ความคิด การรู้เท่าทันสื่อ เป็น การอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผล กระทบของสื่อ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้

ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง หมายถึง ภาวะการรับรู้ชัดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเกิดขึ้นทันทีจากฐานความรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ โทษของสื่อและเกิดควมระมัดระวังที่จะเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากการรับสื่อ

ด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยพฤติกรรมภายนอกและภายในในการรู้เท่าทันสื่อ มี 5 ด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์

3. องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ

จากความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ที่ได้เสนอมาช้างต้น จะเห็นได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถของนักเรียนในการอ่าน คติวิเคราะห์ ตีความและประเมินสื่อ เพื่อทำความเข้าใจสื่อเหล่านั้นๆ ให้ชัดเจนก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ รวมถึงตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดรับสื่อ ตลอดจนพฤติกรรมกรรรมการรู้เท่าทันสื่อในการเลือกเปิดรับเนื้อหาที่มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์ที่สื่อนำเสนอได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาหลายคนที่กำหนดองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อที่น่าเสนอไว้ มีนักการศึกษากล่าวถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

พอตเตอร์ (Potter, 2005, p.112) ได้แบ่งองค์ประกอบทักษะพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อไว้ 2 ประเภท คือ

1. ทักษะขั้นพื้นฐาน (Rudimentary Skills) เป็นทักษะพื้นฐานๆ ตามปกติวิสัย กล่าวคือ ทักษะควบคุมการเปิดรับสื่อที่เราต้องการ การรู้และจดจำสัญลักษณ์ และการเชื่อมโยงความหมาย ซึ่งเมื่อเปิดรับสื่อแล้ว ทำให้สามารถเข้าใจการดำเนินเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่สื่อนำเสนอ เช่น การดูรายการโทรทัศน์ แล้วเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ หรืออ่านหนังสือพิมพ์แล้วเข้าใจในเหตุการณ์ของข่าว เป็นทักษะที่เราใช้โดยไม่ได้ตั้งใจ และเป็นไปโดยอัตโนมัติ

2. ทักษะขั้นสูง (Advanced Skills) เป็นทักษะที่ช่วยควบคุมการตีความหมายของสื่อ ซึ่งอาศัยการคิดแบบวิพากษ์ ได้แก่ ทักษะการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบและการหาความตรงข้าม การประเมิน และการสรุปย่อ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552, หน้า 13-15) ได้กล่าวถึง การรู้เท่าทันสื่อเพื่อการที่จะเท่าทันสื่อได้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญเรียงลำดับ คือ

1. การเข้าถึง (Access) การเข้าถึงสื่อ คือ การได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และรวดเร็วสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

1.1 อ่านเนื้อหาจากสื่อต่างๆ และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้

1.2 จดจำและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคที่ใช้ในการ

สื่อสาร

1.3 พัฒนากลยุทธ์ เพื่อหาที่มาของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย

1.4 เลือกคัดกรองข้อมูล ประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ (Analyze) การวิเคราะห์ คือ การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและแบบฟอร์มของสื่อ แต่ละประเภทว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมืองหรือเศรษฐกิจโดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น โดยอาจใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแยกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผลการทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทที่ต้องการสื่อ เช่น

2.1 ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อทำนายผลที่จะเกิด

2.2 ตีความเนื้อหา โดยใช้หลักการวิเคราะห์พื้นฐาน

2.3 ใช้กลวิธีต่างๆ ได้แก่ การเปรียบเทียบ/หาความแตกต่าง/ข้อเท็จจริง/ความคิดเห็น เหตุและผล การลำดับความสำคัญ

2.4 ใช้ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์และตีความหมาย

3. การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) การประเมินค่าของสื่อ เป็นผลจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมาทำให้สามารถที่จะประเมินคุณภาพ ของเนื้อหาที่มี คุณค่าต่อผู้รับสารมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณี ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมที่หลากหลาย

4. การสร้างสรรค์ (Create) การเรียนรู้สื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะ การสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา มาประกอบความสามารถในการสร้างสรรค์ (หรือสื่อสาร) เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิด ใช้คำศัพท์เสียง หรือการสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ซึ่งมีวิธีการสร้างสื่อแบบสร้างสรรค์ ดังนี้

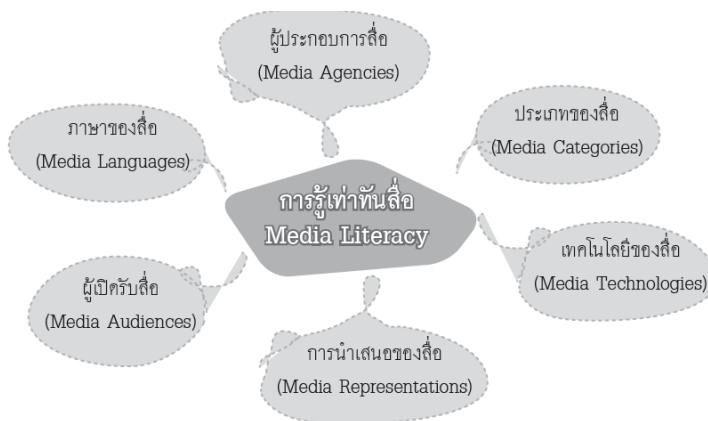
4.1 ใช้ประโยชน์จากขั้นตอนการระดมสมอง วางแผน เรียบเรียง และแก้ไข

4.2 ใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดตามหลักของภาษาศาสตร์

4.3 สร้างสรรค์และเลือกภาพอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้

4.4 ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการวางโครงสร้างของเนื้อหา

จากหลักการการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อตามกรอบแนวคิดของ UNESCO ดังกล่าวที่ว่าด้วยการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่ต้องใช้วิเคราะห์ถึงรายละเอียดในองค์ประกอบของแบบจำลองแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ (Key Concept Model)

ภาพ 1 แบบจำลองแนวคิดหลักเพื่อการวิเคราะห์สื่อ

ที่มา: พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, หน้า 16

จากการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ทำให้ได้รูปแบบของแบบจำลองถูกปรับเป็นแผนภูมิรูปพีระมิด ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

ภาพ 2 องค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ (สามเหลี่ยม)

ที่มา: พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, หน้า 22

ซึ่งองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในบริบทของสังคมไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, หน้า 22-25)

1. มิติในการรับสื่อ

มิติในการรับสื่อ ตามทฤษฎีการสื่อสารของ Berlo ที่ว่าด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับ อันได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น สัมผัสจะเป็นสิ่งที่เปิดมิติการรับสื่อของผู้รับ โดยสื่อมวลชนจะส่งผ่านประสาทสัมผัสทางด้านหูกับตามากกว่าประสาทสัมผัสด้านอื่นๆ เนื่องจากข้อจำกัดของสื่อเอง และในการนี้ประสาทสัมผัสจะส่งข้อมูลไปยังระบบสมองเพื่อตีความและรับรู้ต่อไป การรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นการเปิดรับสื่อของประสาทสัมผัสของตนเองเมื่อเปิดรับแล้ว สมองจะสั่งการคิดและปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ต่างๆ ตามมา การรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นของการรับรู้อารมณ์ของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องแยกความคิดและอารมณ์ออกจากกัน ไม่หลงไหลไปตามการชี้นำของสื่อ เช่น การทำให้เกิดความต้องการสินค้าที่โฆษณา การเลียนแบบดารานักแสดงที่เห็นว่าสวย หล่อตามแฟชั่น การแสดงอารมณ์รัก โลก โกรธหลง ตามภาพยนตร์หรือละครต่างๆ ความคิดจะทำให้เรารับรู้ความจริงว่าอะไรเป็นสิ่งที่สื่อสร้างขึ้น อะไรเป็นความจริงที่มีอยู่จริง อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอสื่อที่เร้าอารมณ์ประเภทต่างๆ เป็นการรู้ไม่เท่าทันสื่อ เพราะถ้าเรารู้เท่าทันสื่อ เราจะเห็นเหตุและผลต่างๆ อันเป็นที่มาของผลประโยชน์ทางธุรกิจของสื่อ

2. การวิเคราะห์สื่อ

การวิเคราะห์สื่อหรือการอ่านสื่อ หมายถึง การแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ ในประเด็นของวัตถุประสงค์ของสื่อ

2.1 กลุ่มเป้าหมายของสื่อ

2.2 สิ่งที่สื่อนำมาเสนอส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างไร

2.3 รูปแบบการนำเสนอของสื่อ

2.4 ข้อมูลที่นำมาเสนอเป็นข้อเท็จจริงหรือความเห็น

2.5 ปัจจัยเกี่ยวกับบริบททางสังคม ศีลธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ค่านิยมที่สื่อนำเสนออยู่ในกรอบของจรรยาบรรณหรือไม่ ส่งเสริมคุณธรรมให้กับสังคมหรือไม่

2.6 การวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เราเห็นภาพความเป็นจริงของสื่อได้อย่างชัดเจนขึ้น

3. การเข้าใจสื่อ

การเข้าใจสื่อหรือการตีความสื่อเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับสารหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อที่จะทำความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภทและรู้จัก

ที่มาของข้อมูลประเภทต่างๆ ซึ่งผู้รับสารแต่ละคนจะมีความเข้าใจสื่อได้ไม่เหมือนกันตีความไปคนละแบบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม พื้นฐานการศึกษา และคุณสมบัติต่างๆ ในการเรียนรู้ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากันมาก่อน

4. การประเมินค่าสื่อ

หลังจากการที่ผู้รับสารผ่านการวิเคราะห์และการทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสารควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำมาเสนอว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้เทคนิคอะไรก่อให้เกิดความสนใจ ความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไปโดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้

5. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ถ้าผู้รับสารได้ใช้การวิเคราะห์และทำความเข้าใจในองค์ประกอบขั้นต้นทั้ง 4 มาได้เป็นอย่างดีแล้ว เท่ากับว่าผู้นั้นได้ผ่านกระบวนการการรู้เท่าทันสื่อที่ครบถ้วน แต่ยังไม่เพียงพอ เพราะเมื่อเราเข้าใจองค์ประกอบสื่อ อ่านสื่อได้ ประเมินค่าได้ โดยใช้องค์ปัญญาที่เกิดขึ้นแต่เราทุกคนไม่สามารถออกไปจากโลกของสื่อได้ ความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในโลกของสื่อต่อไปเราควรที่จะปฏิบัติได้ ดังนี้

5.1 สิ่งที่ตนวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้

5.2 เลือกรับสื่อเป็น

5.3 สามารถส่งสารต่อได้

5.4 มีปฏิริยาตอบกลับสื่อได้

สุดท้ายอาจเป็นผู้ผลิตสื่อเองตามวัตถุประสงค์เฉพาะกิจต่างๆ อันก่อให้เกิดสื่อดีขึ้นในสังคมได้โดยการ

5.5 มีการวางแผนการจัดการเพื่อใช้สื่อให้เหมาะสม ใช้สื่อ ใช้ภาพและเสียงให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5.6 เลือกข้อมูลเพื่อการคิด เขียน และพูด ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

5.7 ผลิตสื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบทั้ง 5 เกี่ยวพันต่อเนื่องตามลำดับดังกล่าว เป็นองค์ความรู้ “การรู้เท่าทันสื่อ” ที่ต้องการการพัฒนาและปรับใช้ให้เหมาะกับกระบวนการการเรียนรู้ของทุกกลุ่มชนในสังคมไทยต่อไป

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การรู้เท่าทันสื่อมีองค์ประกอบที่เป็นทั้งความสามารถ ทักษะในการเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน ตัดสินจากการได้รับสื่อประเภท

ต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายตลอดจนการสร้างสรรค์สื่อ รวมถึงการตระหนักถึงผลกระทบจากสื่อ

3. ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

สำหรับประเทศไทย ได้มีการขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นระยะเวลาหลายปี และควรที่จะขับเคลื่อนต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนของชาติ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจให้ได้เสียก่อนว่า “ทำไมเราจะต้องมีการเรียนรู้เท่าทันสื่อ” (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552, หน้า 10-12) มีรายละเอียด ดังนี้

1. สื่อทั้งหมดถูกประกอบสร้างขึ้น

หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ เราต้องเข้าใจว่าสื่อไม่ใช่กระจกเงาสะท้อนเรื่องราวของโลกอย่างตรงไปตรงมา แต่สื่อทุกสื่อล้วนแต่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นมา โดยมีการผสมผสานทัศนคติและค่านิยมของผู้สร้างลงไปด้วย ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามในการทำงานให้สื่อ่นั้นมีความสมจริงมากที่สุดท่ามกลางเรื่องราวหรือเหตุการณ์จำนวนมากมายมหาศาลที่เกิดขึ้นแต่ละวัน สื่อก็จะเลือกนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์บางเหตุการณ์และในบางแง่มุม ตลอดจนวิธีการที่สื่อคิดว่าสมควรนำเสนอ เช่น สื่ออาจเลือกข้างเพื่อนำเสนอประเด็นทางการเมืองของพรรคใดพรรคหนึ่ง สื่อเลือกเสนอเพลงเฉพาะค่ายเพลงใหญ่ที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน สื่ออาจจะนำเสนอโทรศัพท์มือถือบางยี่ห้อ สินค้าบางตัวจนทำให้เกิดความสนใจขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น และทำให้เป็นยุควัตถุนิยมได้ในเวลาอันรวดเร็ว

2. สื่อสร้างภาพความจริง

สิ่งที่เราคิดและรู้สึกเกี่ยวกับโลกส่วนมากมักมาจากการที่เราเรียนรู้ผ่านสื่อ เนื้อความในสื่อโดยปกติจะเป็นส่วนผสมของข้อมูล ค่านิยม และโลกทัศน์ที่ถูกจัดลำดับ กำหนดความสำคัญก่อนหลัง และเน้นย้ำโดยสื่อ แต่เรากลับยอมรับโดยปกติว่ามันคือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น เราพอใจที่จะรู้จักประเทศเราว่ามีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมือง เพราะสื่อทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญ ควรค่าแก่การรับรู้ แต่เรากลับไม่เคียดร้อนที่ไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่นิสัยใจคอของคนชาติอื่น หรือศิลปวัฒนธรรมของชาติอื่นได้ ดังนั้น สื่อจึงมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางต่อการกล่อมเกลาคำความรู้สึกเกี่ยวกับความจริงและค่านิยมทางสังคมของเรา การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นตัวกระตุ้นให้เราอยากที่จะตั้งคำถามกับความจริงที่สื่อต้องการนำเสนอ

3. สื่อมักจะสร้างความหมายและใช้เนื้อหาในเชิงการค้า (สื่อคือธุรกิจ)

สื่อมวลชนเกือบทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไร ผู้ชมจะถูกกำหนดให้เป็น “กลุ่มเป้าหมาย” เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสินค้าหรือบริการ บางครั้งผู้ชมเองก็ตกอยู่

ในฐานะสินค้าที่ถูกขายให้ผู้โฆษณา เงื่อนไขทางธุรกิจจะเป็นตัวกำหนดว่าเนื้อเรื่องใดที่ควรนำมาสร้าง มีเทคนิคการนำเสนอและช่องทางการเผยแพร่ควรเป็นอย่างไร บางครั้งจะเห็นได้ว่าละครที่เป็นที่นิยมของคนจำนวนมากจะออกอากาศในช่วงหัวค่ำ ที่เป็นช่วงที่มีคนดูมากที่สุดเกือบทุกช่องและเกือบทุกวัน ในขณะที่รายการเกี่ยวกับความรู้หรือศิลปวัฒนธรรมที่มีผู้สนใจจำนวนจำกัด จะมีเพียง 2-3 รายการและจะถูกจัดให้ออกอากาศในช่วงดึก เป็นต้น เงื่อนไขทางธุรกิจเหล่านี้มีอิทธิพลกับสื่อที่อยู่ในระบบการค้าเสรีทั่วไป การรู้เท่าทันสื่อจึงทำให้เราได้คิดพิจารณาถึงประเด็นเรื่องกระบวนการผลิตและองค์กรที่เป็นเจ้าของสื่อด้วย ไม่ใช่สนใจเพียงแค่เนื้อหาของสื่อเท่านั้น

4. สื่อทุกชนิดมีเนื้อหาสะท้อนค่านิยม

สื่อทุกชนิดนำเสนอให้เห็นถึงค่านิยมและวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ สื่อจะชี้้นำโดยอาจแสดงออกอย่างชัดเจน หรือไม่ก็แสดงโดยนัยว่าธรรมชาติของโลกและสังคมที่เราควรยอมรับเป็นอย่างไร เช่น วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ศิลปะการดำเนินชีวิตที่ดี ค่านิยมแบบบริโภคนิยม วัตถุนิยม ทุนนิยม ชาตินิยม การแสดงออกถึงสิทธิของสตรี อย่างเช่น การที่หนังสือพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์ผู้ที่เรียกร้องให้ผู้หญิงกับผู้ชายเท่าเทียมกันในการใช้นามสกุลหลังการสมรสเป็นการชี้นำที่หนังสือพิมพ์แสดงออกอย่างชัดเจนว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเป็นเรื่องปกติที่สังคมควรยอมรับ หรือตัวอย่างเนื้อหาในละครไทยที่พระเอกเป็นคนมีฐานะคืออยู่บ้านใหญ่โตและมีกลุ่มคนรับใช้ที่โดนเจ้านายดูว่าได้ตามอารมณ์ เป็นการสื่อโดยนัยว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคมที่ยังมีอยู่

5. สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง

สื่อมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงในทางการเมืองและในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื้อหาของสื่อทุกประเภทสามารถส่งผลต่อการเลือกตั้งผู้นำของประเทศ จากการนำเสนอภาพลักษณ์ต่างๆ สื่อสะท้อนภาพความขัดแย้งแนวคิดทางการเมืองได้อย่างชัดเจน สื่อให้ความรู้สึกว่าประเด็นใดเป็นประเด็นที่สำคัญของชาติและประเด็นร่วมของโลกต้องเป็นประเด็นที่สำคัญของผู้รับสื่อต่างๆ ด้วย และมักจะถูกชี้นำทางความคิดตลอดเวลา จนกระทั่งผู้ชมเห็นดีเห็นงามตามกัน จนกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นเหมือนกันในที่สุด เช่น ช่วงภาวะการแบ่งฝ่ายแนวคิดออกเป็นเสื้อเหลืองและเสื้อแดง จนมีคำกล่าวที่ว่า สื่อเลือกข้างและแต่ละข้างก็ใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการโน้มน้าวใจในฝ่ายของตน ในขณะที่บางเวลาสื่อจะสะท้อนให้เห็นว่า การฟื้นฟูสภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศเป็นเรื่องสำคัญจนทำให้ภาพสังคมบิดเบือนไปจากความจริงที่ควรจะเป็น

6. สื่อแต่ละสื่อมีรูปแบบ แบบแผน และสุนทรียภาพเป็นของตัวเอง

สื่อแต่ละสื่อมีวิธีการเฉพาะตัวในการสร้างความเป็นจริง สื่อต่างชนิดกันอาจรายงานเหตุการณ์ในเรื่องเดียวกันได้ แต่จะสร้างภาพความประทับใจและลักษณะเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันของสื่อแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น นวนิยายสร้างสรรค์ความเป็นจริงด้วยตัวอักษรล้วนๆ ภาพยนตร์มีเสียงและภาพเคลื่อนไหว วิทยุเป็นสื่อที่มีแต่เสียงที่ต้องใช้จินตนาการตามเสียงไป สื่ออินเทอร์เน็ตสามารถทำให้เกิดเครือข่ายการสื่อสารได้ง่าย อย่างไรก็ตาม นอกจากคุณสมบัติที่ทำให้สื่อแตกต่างกันแล้ว แม้แต่สื่อประเภทเดียวกันก็ยังมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกันและมีสุนทรียภาพที่เป็นแบบฉบับของตัวเองที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

7. การรู้เท่าทันสื่อเป็นพลังอำนาจ ที่นำมาสู่การคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้นและเพิ่มพูนความสามารถในการสื่อสาร

การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมิได้มุ่งหวังเพียงเพื่อให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้เท่านั้น แต่ยังมุ่งให้นำข้อวิเคราะห์นั้นมาใช้เพื่อเป็นทางป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้เราสามารถตระหนักถึงสิทธิในการสื่อสารของเรา และสามารถสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนและสร้างความเข้มแข็งให้โครงสร้างทางประชาธิปไตยของสังคม

จากเหตุผลทำไมเราจะต้องมีการเรียนรู้เท่าทันสื่อ มีนักการศึกษาได้สรุปเหตุผลสำคัญที่ต้องมีการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

นภินทร ศิริไทย (2547, หน้า 56-57) สรุปเหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องมีการรู้เท่าทันสื่อคือ

1. สื่อมีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคน เพราะโดยสภาพการณ์ของโลกปัจจุบัน จะพบว่า สื่อมีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน เนื่องจากสื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้เราทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปในทุกมุมโลก ผู้รับสารจะได้รับรู้ทั้งข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและความคิดเห็น อีกทั้งสื่อยังเสนอต่อความต้องการและความสนใจของบุคคล ช่วยให้ผู้รับสารเป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์

2. พัฒนาการของเทคโนโลยีและธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนมีผลทำให้สื่อมีพลังและความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ดังนั้นผลกระทบของสื่อจึงเกิดขึ้นในวงกว้างตามไปด้วย

3. วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของคนยุคปัจจุบัน ทำให้มีแนวโน้มว่า เด็กและเยาวชนจะใช้เวลากับสื่อมากกว่าเวลาที่ใช้ศึกษาในชั้นเรียน และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

4. เรามักไม่ค่อยสังเกตเห็นว่าปัจจุบันนี้ สื่อมีส่วนทำให้คนเกิดความเฉยชา เพราะการที่เราใช้เวลากับสื่อมากขึ้น จะส่งผลให้เราเหลือเวลาสำหรับกิจกรรมอื่นน้อยลงในขณะที่ข่าวสารที่เราได้รับจากสื่อในปริมาณมาก ๆ นั้น แม้ว่าจะช่วยให้เรามีความรอบรู้ เข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ได้แนวคิดมากมายเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา หลังการฟังวิทยุหรือหลังดูโทรทัศน์รายการโปรด และหลังการอ่านหนังสือพิมพ์ประจำวันหรือนิตยสาร วารสารอื่นๆ แล้ว เราก็ล้าจนแทบไม่อยากจะเริ่มต้นทำอะไร หรือไม่ก็ถึงเวลานอนพอดี

5. สื่อมีเทคนิควิธีการเฉพาะในการสร้างพลังอำนาจเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยการอาศัยกลยุทธ์การเข้ายวนอารมณ์ ทั้งโดยภาพและเสียงที่เข้าถึงอารมณ์ของผู้รับสาร ดังเช่น กรณีที่ชัดเจนของอิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้รับสาร เป็นต้น

6. เป็นผลกระทบในแง่ลบโดยตรงที่เกิดจากคนทำสื่อ เพราะแม้ว่าโดยทฤษฎีแล้ว นักสื่อสารมวลชนหรือสื่อจะต้องมีความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในฐานะของปุถุชนธรรมดา คนทำสื่อย่อมต้องมีทัศนคติและค่านิยมส่วนตัว ซึ่งจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามทัศนคติเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดผ่านเนื้อหาของสารมาสู่ผู้รับสาร

จากการศึกษาถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อว่า “ทำไมเราจะต้องมีการเรียนรู้เท่าทันสื่อ” สรุปได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องสำคัญที่ควรเสริมสร้างให้กับนักเรียน และต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนของชาติ

4. แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกรู้เท่าทันสื่อจะเห็นว่า นักวิชาการให้ความสำคัญกับศักยภาพความสามารถของผู้รับสารเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้ผู้รับสารมีทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พินิจพิจารณาและตรวจสอบปัจจัยองค์ประกอบและกระบวนการทำงานของสื่อตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ องค์กรผู้ผลิตสื่อ ด้านความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ใครเป็นผู้ผลิตสื่อ เพื่ออะไร ใครได้ผลประโยชน์ และใครเป็นคนตัดสินใจ ต่อมาคือความสามารถของผู้รับสารในการคิดวิจารณ์ญาณ เพื่อตั้งคำถาม ประเมิน และตีความแปลความหมายเนื้อหาของสื่อที่ส่งมา ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อ เข้าใจถึงกระบวนการผลิตว่าสื่อผลิตมาอย่างไร รู้จักรูปแบบของสื่อ รู้ถึงเทคนิค ภาษา เทคโนโลยีที่สื่อใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาของสาร รู้ว่าสารนั้นถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร สื่อมีการสร้างความหมายสารอย่างไร สามารถตีความหมาย อธิบายความหมายของสิ่งที่พบในสื่อได้ รู้ว่าสื่อสร้างความจริงอย่างไรและรู้ถึงอำนาจชักจูงที่มีอยู่ในสื่อ ผู้รับสารต้องสามารถพิจารณาได้ว่าสื่อมีผลกระทบต่อตัวเองและต่อสังคมอย่างไร สามารถตอบโต้กับสื่อได้ มีการตอบสนองสื่อที่บริโภคด้วยความตระหนักรอย่างมีสำนึก สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาจากสื่อได้อย่างมี

ประสิทธิผล ดังนั้น หลักการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ มีนักการศึกษาได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อไว้ ดังนี้

พอตเตอร์ (Potter, 2005, p.116) นำเสนอวิธีการที่จะทำให้ผู้รับสื่อมีการรู้เท่าทันสื่อ เพิ่มมากขึ้น โดยให้ผู้รับสื่อ

1. ตระหนักและเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อ ผู้รับสื่อต้องไม่คิดว่าสื่อมีผลกระทบเพียง แค่คนบางกลุ่ม การที่ผู้รับสื่อมีความรู้ ความเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อก็จะทำให้สามารถตัดสินใจ ได้ว่าผลแบบใดที่ต้องการและผลแบบใดที่ควรต้องหลีกเลี่ยง การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อจะ ช่วยให้ผู้รับสื่อปกป้องตนเองได้

2. ลดเวลาที่ใช้ไปกับการเปิดรับสื่อโดยไม่ใช้ความคิด โดยการวางแผนที่จะเปิดรับ ข่าวสารที่แตกต่างไปจากที่ทำเป็นนิสัย พยายามเพิ่มความหลากหลายในการเปิดรับสื่อ ความ หลากหลายจะขยายความสนใจ ขยายประสบการณ์ที่มีกับเนื้อหาสื่อ การเปิดรับข่าวสารใหม่จะทำให้ ได้ใช้ความคิดจะช่วยผลักดันให้ผู้รับสื่อเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่รู้จักและเมื่อผู้รับสื่อพยายามที่จะ ศึกษาทำความเข้าใจก็จะพ้นจากสภาวะของการเปิดรับสื่อโดยไม่ใส่ใจหรือเป็นไปโดยอัตโนมัติ

3. กำหนดโปรแกรมโดยตั้งเป้าหมายด้วยตนเองมากกว่าที่จะยอมให้สื่อมากำหนด หรือครอบงำ ซึ่งการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อให้สูงขึ้นต้องเป็นการพัฒนาทั้งความรู้และพัฒนาทักษะ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552, หน้า 19) นำเสนอคุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อ การรู้เท่าทันสื่อไว้ ดังนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งสำคัญ และต้องกระทำอย่างจริงจัง โดยมีแนวทางปฏิบัติ ที่สำคัญ คือ การให้ความรู้เพื่อสร้างพลังแก่ประชาชน และต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบ ประชาธิปไตยเพื่อการแสดงความคิดเห็นที่เท่าเทียมกัน

2. หลักคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นว่าสำคัญที่สุด คือ การรู้เท่าทันสิ่งที่สื่อ นำเสนอ สิ่งที่ื่อนำเสนอไม่ใช่เรื่องจริงทั้งหมด บางอย่างเป็นเพียงสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย สมมติเท่านั้น ซึ่งถ้าสื่อนำเสนอแต่ความเป็นจริง การรู้เท่าทันสื่อก็ไม่มีความจำเป็น

3. การรู้เท่าทันสื่อเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นนักเรียนควรเริ่มโดยพยายามเข้าใจ แนวคิดนี้และปรับเพิ่มความสนใจแนวคิดนี้และเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่อง

4. การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้มุ่งให้นักเรียนวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้ราวผู้เชี่ยวชาญ แต่ให้ นักเรียนเรียนรู้สื่อได้อัตโนมัติด้วยตัวของตัวเอง

5. การรู้เท่าทันสื่อเป็นกิจกรรมเพื่อการแสวงหาความรู้และความจริง ไม่ใช่เพื่อบอกถึง ค่านิยมเฉพาะวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเท่านั้น

6. การรู้เท่าทันสื่อ คือ การพยายามค้นหาประเด็นและโอกาสเพื่อทำให้สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตของนักเรียนชัดเจนขึ้น ซึ่งลักษณะสำคัญนี้จะช่วยให้เราสามารถเรียนรู้ โดยพิจารณาจากประเด็นบริบททางประวัติศาสตร์และความเป็นอุดมคติต่างๆ

7. การรู้เท่าทันสื่อ เป็นเครื่องมือให้สามารถคิดวิเคราะห์สื่อเพื่อนำไปสู่การสร้างเนื้อหาเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ๆ ในอนาคต

8. เนื้อหาของสื่อสะท้อนเป้าหมายของสื่อ และเป้าหมายของสื่อนั้นก็คือ องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่เราจะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์สื่อ

9. การรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จต่อเมื่อ

9.1 ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้

9.2 การที่นักเรียนสนใจและใฝ่รู้อย่างมากและสม่ำเสมอ

10. ผู้เรียนใช้เกณฑ์ของตนเองประเมินค่าสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินค่าตามระเบียบแบบแผนหรือแบบอิสระ

National Association Media Literacy Education (NAMLE, 2010) ได้เสนอหลักการสำคัญของการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (The Core Principle of Media Literacy Education) ดังนี้

1. การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการซักถามและมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับสารที่ได้รับจากสื่อหรือสารที่สื่อสร้างขึ้น ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

2. การวิเคราะห์สื่ออย่างมีประสิทธิภาพอยู่บนพื้นฐานของคำถามหลัก 5 คำถามเพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

2.1 การศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ ไม่ใช่การแทนที่มุมมองของผู้เรียนด้วยมุมมองของผู้อื่น

2.2 การศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ ฝึกฝนให้ผู้เรียนถามว่าจะไร คือ อคติ ไม่ใช่การถามว่ามีอคติอยู่ไหม

2.3 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเป็นการขยายแนวคิดจากการอ่านออกเขียนได้สู่การอ่านสื่อทุกรูปแบบออกได้ ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

2.4 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหมายรวมทั้งการวิเคราะห์และการแสดงออก

2.5 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสามารถใช้สื่อได้อย่างกว้างขวางทุกประเภทรวมถึงสื่อที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน

2.6 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่การเคลื่อนไหวทางการเมือง หากแต่เป็นเรื่อง การศึกษาเรียนรู้

3. การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียน ทุกช่วงอายุ ซึ่งทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องมีการบูรณาการ เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ และมีการฝึกฝนกระทำซ้ำๆ ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

3.1 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อใช้วิธีการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน ครูเรียนรู้จากนักเรียน และนักเรียนก็เรียนรู้จากครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

3.2 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ไม่ใช่การคิดวิเคราะห์เพื่อต่อต้านผลร้าย ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของสื่อ

3.3 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะตัดสินใจ ในการใช้ เวลา กับสื่อ และรู้ว่าสื่อใดที่พวกเขาควรเลือกใช้

4. การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อช่วยพัฒนาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสะท้อนกลับ และสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

4.1 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ให้ความเคารพความคิดเห็นและมุมมอง ที่แตกต่าง หลากหลาย

4.2 การเซ็นเซอร์หรือความพยายามอื่นใดที่มุ่งคัดเลือกสื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ที่คัดเลือกไว้แล้ว ไม่ถือเป็นการบรรลุเป้าหมายในการสร้างทักษะของแนวคิดการศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ

4.3 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อไม่ได้เป็นการทดแทนบทบาทหน้าที่ของผู้ผลิตสื่อใน เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม

5. การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อทำให้ตระหนักว่าสื่อเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและ มีบทบาทในการกล่อมเกลாதงสังคม ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

5.1 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อบูรณาการสารที่สื่อต่างๆ นำเสนอ เสียงความคิด เห็นที่หลากหลาย มุมมองต่างๆ และเรื่องของผู้คน

5.2 การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ เปิดประเด็นเรื่องราวต่างๆ เช่น ความรุนแรง เรื่อง เพศ การแบ่งแยกสีผิว และภาพตัวแทน ฯลฯ

5.3 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อไม่ได้เริ่มจากการอ้างหลักฐานว่าสื่อเป็นตัว ปัญหา

6. การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการเน้นว่าบุคคลใช้ทักษะเฉพาะตน ความเชื่อ และประสบการณ์ของตนเพื่อสร้างความหมายและตีความสารจากสื่อ ซึ่งสรุปความหมายในทางปฏิบัติ

6.1 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ไม่ใช่เป็นการสอนเรื่องการคิดอะไร หากแต่เป็นการสอนให้ผู้ถึงวิธีการในการมาสู่ทางเลือกที่ตรงกับกรทำให้คุณค่าของเขามากที่สุด

6.2 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักและสะท้อนกลับในการแปลความหมายสารจากสื่อ

ธอแมน (Thoman, 2003) นำเสนอภาพรวมของโปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย

1. ตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของการทำให้เกิดความสมดุลในเรื่องของสื่อ การใช้เวลากับสื่อ การรู้จักเลือกรับสื่อที่เป็นประโยชน์และลดเวลาที่เสียไปกับโทรทัศน์ วิดีโอ เกม ภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่เป็นประโยชน์

2. การเรียนรู้ทักษะการใช้การคิดวิเคราะห์หรือการคิดวิจารณ์ญาณ เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์และตั้งคำถามว่าจะอะไรอยู่ในภาพ มันถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร และอะไรที่ไม่ถูกนำเสนอ การพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณที่ดีที่สุดควรผ่านการเรียนแบบซักถามในห้องเรียน หรือการทำกิจกรรมกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กัน

3. สำรวจเบื้องหลังในประเด็นต่างๆ ในด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ อย่างลึกซึ้ง โดยตั้งคำถามว่า ใครผลิตสื่อ และผลิตเพื่อวัตถุประสงค์ใด ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์ อะไรคือ ผลกระทบของสื่อที่มีต่อวัฒนธรรมของเรา เราคิดอย่างไรในประเด็นความรุนแรงของสื่อ เรื่องทางชาติพันธุ์ การสรุปเหมารวมและการบริโภคนิยม เป็นต้น ขั้นตอนนี้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางสังคมการเมือง เศรษฐกิจ โดยการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม การอภิปรายและและการทำโครงการปฏิบัติการ

สำหรับการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในระดับหลักสูตรนั้น จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในต่างประเทศ พบว่ามีการจัดทำหลักสูตร “สื่อมวลชนศึกษา” (Media Education) ขึ้นเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อมวลชนแก่ผู้เรียน ช่วยยกระดับความสามารถของผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสิน คุณค่าของสื่อและมีปฏิริยาตอบโต้สื่ออย่างมีเหตุผล ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ โดยแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาที่นำมาใช้ในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในต่างประเทศ

ระหว่างปี ค.ศ. 1960-1985 แบ่งได้เป็น 4 แนวทาง คือ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2538, หน้า 45; รักจิต มั่นพลศรี, 2547, หน้า 71)

1. แนวเสริมภูมิคุ้มกัน (Inoculation Approach) เป็นแนวทางที่นิยมมากในระยะแรกของการพัฒนาหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องเด็กๆ จากอิทธิพลของสื่อ แนวทางการดำเนินการ คือ จะทำการคัดเลือกสื่อที่ผู้สอนเชื่อว่าไม่มีผลร้ายต่อความคิดความเชื่อของผู้เรียนมาศึกษาในห้องเรียน มีการเฝ้าระวังหรือคัดค้านสื่อที่มีผลร้ายต่อเด็กโดยองค์กร สมาคม ครู ผู้ปกครอง และองค์กรเกี่ยวกับเด็ก

2. แนวสร้างความสามารถเชิงวิพากษ์ (Critical Reader/Viewer Approach) แนวทางนี้ใช้ในประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศสและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถเชิงวิพากษ์ให้แก่ผู้เรียน ตามแนวทางนี้เชื่อว่าสังคมต้องพึ่งพาสื่อประเภทต่างๆ มากขึ้น จึงควรสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของสื่อ และผลผลิตสื่อ โดยการสอนแบบมีส่วนร่วมให้รู้จักสังเกตและตีความสาระในสื่อ การรับสาระอย่างเลือกสรรและการวิพากษ์วิจารณ์สื่อ

3. แนวสร้างความสามารถในการผลิตสื่อชุมชน (Production of Community Media) นอกจากจะฝึกให้ผู้เรียนเลือกรับสื่ออย่างวิพากษ์แล้ว ยังให้ผู้เรียนสามารถผลิตสื่อที่ไม่ซับซ้อนมากนักเพื่อจะได้แสดงความคิดเห็นผ่านสื่ออย่างเป็นอิสระ กระตุ้นการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อชุมชน อาทิ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อให้เรียนรู้ถึงกระบวนการผลิตสื่อ แนวทางนี้ได้รับความนิยมใช้ในประเทศสกอตแลนด์ แคนาดา เยอรมนี และฝรั่งเศส

4. แนวสร้างความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ (Textual Approach) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการวิพากษ์ภาพยนตร์ มุ่งวิเคราะห์จินตภาพของสื่อ จิตสำนึก อุดมการณ์และค่านิยมทั้งในรูปแบบและเนื้อหาของสื่อ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งในสื่อและตนเอง

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อดังกล่าว มีประเด็นที่สอดคล้องกันดังนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อเป็นการขยายแนวคิดจากการอ่านออกเขียนได้สู่การอ่านสื่อทุกรูปแบบออกได้ โดยรู้เท่าทันสิ่งที่สื่อนำเสนอ สิ่งที่สื่อนำเสนอไม่ใช่เรื่องจริงทั้งหมด บางอย่างเป็นเพียงสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายสมมติเท่านั้น

2. การรู้เท่าทันสื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อแก่ผู้เรียน พัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสิน คุณค่าของสื่อและมีปฏิกิริยาตอบโต้สื่ออย่างมีเหตุผล

ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ โดยให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของสื่อ รู้จักสังเกต ตีความสาระในสื่อ รับสื่ออย่างเลือกสรร วิพากษ์วิจารณ์สื่อ และตระหนักผลจากอิทธิพลของสื่อ โดยใช้หลักการตั้งคำถาม 5 ข้อ เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

1. เนื้อหาสื่อล้วนถูกประกอบสร้างขึ้น ใครสร้างเนื้อหาสื่อนี้ขึ้นมา?
2. มีวิธีการสร้างเนื้อหาสื่อ ใช้วิธีการใดบ้างในการสร้างสื่อนี้?
3. แต่ละคนรับรู้เนื้อหาของสื่อต่างกัน แต่ละคนรับรู้เนื้อหาของสื่อต่างกันเพราะอะไร และอย่างไร?
4. เนื้อหาสื่อชวนและปลุกฝังความคิดค่านิยมบางอย่างไว้เสมอ วิถีชีวิต ค่านิยมหรือทัศนคติที่ถูกนำเสนอหรือละเว้นไม่นำเสนอ?
5. เนื้อหาสื่อหวังประโยชน์บางอย่าง สื่อผลิตเนื้อหานี้ส่งมาให้เราเพื่ออะไร? (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2547)

5. การวัดการรู้เท่าทันสื่อ

สำหรับการวัดการรู้เท่าทันสื่อ จะเห็นได้ว่ายังไม่มีการศึกษามากนัก ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอใน 2 ประเด็น ดังนี้

องค์ประกอบของการวัดการรู้เท่าทันสื่อ

แมคมาฮอน และควิน (McMahon and Quin, 1995, p.116) ได้ออกแบบโครงการประเมินผลมาตรฐานด้านทักษะการวิเคราะห์สื่อ ในการประเมินทักษะการวิเคราะห์นี้ แมคมาฮอน และควิน ได้แบ่งระดับทักษะออกเป็น 10 ระดับ ตั้งแต่ทักษะพื้นฐานจนถึงทักษะขั้นสูง โดยเป็นการวัดที่เน้นเฉพาะความรู้ ความเข้าใจโดยในขั้นตอนการวัดผู้วิจัยจะให้กลุ่มตัวอย่างได้ชมเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือวิดีโอ หลังจากนั้นให้ตอบคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดเกี่ยวกับเนื้อหานั้น โดยแต่ละคำถามจะใช้วัดทักษะในการวิเคราะห์เหล่านี้ ผลจากการวิจัยชี้ว่าเครื่องมือวัดนี้เป็นวิธีที่เชื่อถือได้ในการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน โดยมีตัวอย่างคำถามในการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เช่น ความสามารถในการระบุประเภทผู้รับสื่อกลุ่มเป้าหมายแรงจูงใจหรือวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อ และความสามารถในการระบุเทคนิคที่ดึงดูดความสนใจของผู้รับสื่อ

ฮอบส์ และฟรอสต์ (Hobbs and Frost, 1998, p.103) ได้นำวิธีการวัดการรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนาโดย แมคมาฮอน และควิน มาใช้ในการวิจัย โดยได้ออกแบบการวิจัยวัดหลังการทดลอง (Posttest Only Design) เพื่อเปรียบเทียบวิธีการสอนการรู้เท่าทันสื่อกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนได้ดูเทปวิดีโอรายการข่าวโทรทัศน์สำหรับวัยรุ่น จากนั้นให้ตอบคำถามที่วัดความสามารถของนักเรียน ตัวแปร ดังนี้

1. ทักษะความเข้าใจ (Comprehension Skill) วัดโดยให้นักเรียนตอบคำถามแบบหลายตัวเลือก 5 ข้อ และคำถามปลายเปิด 2 ข้อเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงของข่าวที่ใช้ในการทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการจำข่าวสารที่เป็นคำพูด กราฟิกและภาพที่นำเสนอในข่าว

2. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy Skill) วัดโดยให้นักเรียนตอบคำถามแบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ และคำถามปลายเปิด 5 ข้อ เพื่อวัดความสามารถในการระบุผู้ชมกลุ่มเป้าหมายของข่าว การใช้แหล่งข่าวของการเสนอข่าว ความแตกต่างและความคล้ายกันระหว่างข่าวท้องถิ่นและข่าวเครือข่าย เทคนิคในการถ่ายทอดข่าวเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมและความสามารถในการระบุข้อเท็จจริงที่ถูกกลบเกลื่อนในการรายงานข่าว

3. นิสัยและพฤติกรรมการบริโภคสื่อ วัดโดยถามเกี่ยวกับลักษณะนิสัยการรับชมสื่อและการสมัครเป็นสมาชิกสิ่งตีพิมพ์และเคเบิลทีวี

ฮอบส์ และฟรอสต์ (Hobbs and Frost, 1999, p.80) ได้ทำวิจัยเรื่อง The Acquisition of Media Literacy Skills among Australia Adolescents โดยดำเนินการวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้เทปวิดีโอที่บันทึกรายการข่าวและโฆษณาสินค้าเป็นเนื้อหาสื่อในการวัดทักษะการวิเคราะห์สื่อความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและนิสัยการบริโภคสื่อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สื่อแบ่งเป็นการวิเคราะห์สื่อโฆษณากับการวิเคราะห์สื่อข่าว ในการวิเคราะห์สื่อโฆษณาผู้วิจัยใช้คำถาม 6 ข้อวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อโดยเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ ถามว่าใครคือกลุ่มเป้าหมาย ใครคือผู้ผลิตสื่อโฆษณา และเป็นคำถามเปิด 4 ข้อ ให้ระบุเทคนิคที่ใช้เพื่อดึงดูดความสนใจ ให้บอกความเหมือนและความแตกต่างระหว่างโฆษณาสินค้ายี่ห้อเดียวกัน 2 เรื่อง นอกจากนี้ยังให้ผู้ตอบเขียนเรียงความ 3 ย่อหน้า โดยผู้วิจัยจะนำมาถอดรหัสเจตคติของผู้ตอบว่า ผู้ตอบสนับสนุนหรือต่อต้านโฆษณาที่ชนิดี้ ครอว์ฟอร์ดเป็นฟรีเซ็นเตอร์ สำหรับการวิเคราะห์ข่าว ผู้วิจัยใช้คำถาม 6 ข้อเช่นเดียวกันโดยเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ ถามว่าใครคือกลุ่มเป้าหมาย ใครคือผู้ผลิตข่าว และเป็นคำถามเปิด 4 ข้อให้ระบุเทคนิค บอกความเหมือนและความแตกต่าง และแหล่งข้อมูลที่ใช้ผลิตสื่อ ส่วนคำถามวัดความเข้าใจมี 1 ข้อ เป็นคำถามหลายตัวเลือก 5 ข้อ วัดความสามารถในการจดจำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าว และคำถามเปิด 2 ข้อให้ตอบสั้นๆ เพื่อวัดความเข้าใจเนื้อหาข่าวเช่นกัน

2. การวัดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการผลิต วัดเหมือนกันทั้งเนื้อหาที่เป็นข่าวและโฆษณาโดยถามว่า ผู้ตอบคิดว่ารายการที่เห็นนั้นสร้างขึ้นได้อย่างไร และให้ระบุขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการผลิต

3. การวัดนิสัยและพฤติกรรมการบริโภคสื่อ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ในบ้าน การบอกรับเป็นสมาชิกสิ่งตีพิมพ์และเคเบิลทีวี

สำหรับในประเทศไทย อุดุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ (2543, หน้า 89) ทำการศึกษาเอกสารตำราวิชาการบทความวิชาการและบทความวิจัย พบว่า การวัดตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นโดยส่วนใหญ่จะเน้นที่การวัดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์สารจากสื่อ (Hobbs and Frost, 1998; Austin and Johnson, 1997) และได้ทำการสัมภาษณ์นักวิชาการและนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนไทย เกี่ยวกับการวัดตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อพบว่า การรู้เท่าทันสื่อวัดได้จาก

1. การวัดนิสัยการเปิดรับสื่อ ได้แก่ การวัดความถี่และเวลาที่ใช้บริโภคสื่อแต่ละประเภท แต่ละเนื้อหา และวัดปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสื่อต่อการนำเสนอของสื่อ

2. การวัดความสามารถวิเคราะห์วิพากษ์สื่อ ได้แก่ การวิเคราะห์สื่อในแง่ความหมายตรง และความหมายแฝง การวิเคราะห์ความลึก และความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อ การแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น

3. การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ เช่น สภาพการเป็นเจ้าของสื่อ กฎหมายและการควบคุมสื่อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมืองที่มีผลต่อการดำเนินงานของสื่อ รัฐบาลทบทวนหน้าที่ของสื่อและรัฐบาลทบทวนหน้าที่ของตนเองในฐานะผู้เปิดรับสื่อ

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการวัดการรู้เท่าทันสื่อ จะเห็นได้ว่าการวัดการรู้เท่าทันสื่อในต่างประเทศจะเน้นการวัดมิติทางความรู้ ความคิด โดยวัดความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อ โดยให้ระบุกุ่มเป้าหมาย ให้เปรียบเทียบวิเคราะห์เทคนิคในการนำเสนอของสื่อและวัดนิสัยและพฤติกรรมการบริโภคสื่อ สอดคล้องกับการวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักวิชาการและนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนไทย โดยมีลักษณะร่วมกันในเรื่องของการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ วัดความสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ และวัดนิสัยและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ โดยใช้คำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดชนิดเลือกตอบหลายตัวเลือก ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ และแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

ระดับของการรู้เท่าทันสื่อ มีนักการศึกษาได้ทำการศึกษาดังนี้

เอ็อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) ได้ทำการศึกษารื่องการวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ใช้แบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยเป็นการวัดในด้านความรู้ ความคิดโดยพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นการเรียนรู้และการคิด แนวคิดสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดโครงสร้างหน้าที่และแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยได้

กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 4 ระดับ ตามลำดับของความรู้คิด ได้แก่ ระดับที่ 1 ความตระหนัก (Awareness) ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) ระดับที่ 3 การวิเคราะห์ (Analyze) และระดับที่ 4 การประเมิน (Evaluate) โดยแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบและการรับสื่อของผู้ตอบ จำนวน 22 ข้อ ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ รวม 60 ข้อ คำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ในแต่ละตัวเลือกจะมีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละระดับ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำ (Test and Retest Method) โดยทิ้งช่วงเวลา 15 วันขึ้นไป มีค่า .66

สุภาณี แก้วมณี (2547) ทำการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แบ่งระดับของการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การตระหนัก ระดับที่ 2 การเข้าใจ ระดับที่ 3 การวิเคราะห์และ ระดับที่ 4 การประเมิน ในงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยแบ่งเป็น 4 ระดับ มีรูปแบบการวัดที่เหมือนและแตกต่างกันในบางระดับโดยในระดับที่ 1 การตระหนัก งานวิจัยเรื่องนี้จะให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดจำนวน 8 ข้อความ ตามมาตราวัดแบบลิเคิร์ท 5 อันดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ในระดับที่ 2 การเข้าใจ และระดับที่ 3 การวิเคราะห์ คำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ในระดับที่ 4 การประเมิน จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านบทความโฆษณาแล้วตอบคำถามปลายเปิดโดยในแต่ละข้อ จะมีแนวทางในการพิจารณาการให้คะแนนตามคำตอบว่าผู้ตอบสามารถประเมินสื่อได้ในระดับใด ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเชื่อมั่นโดยวิธีของ ครอนบาค สำหรับแบบสอบถามชนิดประมาณค่า ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ .63

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการวัดการรู้เท่าทันสื่อทั้งในด้านขององค์ประกอบ การวัดและระดับการรู้เท่าทันสื่อ จะพบว่า การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อส่วนใหญ่จะวัดการรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้ความคิด และจากการศึกษาความหมาย ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ นักการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าผู้ที่รู้เท่าทันสื่อนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางการคิด คือ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความ นัยยะ ความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ ประเมินและตัดสินเนื้อหาที่สื่อนำเสนอได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับลำดับขั้นการเรียนรู้ของ บลูม (Bloom, et al, 1971, p.87) โดยผู้ที่รู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการคิดเป็นลำดับขั้นเริ่มตั้งแต่มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินจุดยืนของสื่อและตัดสินคุณค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอได้อย่างมีเหตุผล โดยไม่ตกเป็น

เหยื่อของสื่อโดยไม่รู้ตัว แม้ว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอจะแฝงนัยยะไว้ก็ตาม สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ จะมีการวัดการรู้เท่าทันสื่อทั้งในด้านความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรม โดยผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบการวัดการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

1. **ด้านความรู้/ความคิด** การรู้เท่าทันสื่อเป็นการอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้

2. **ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ** เป็นภาวะการรับรู้ชัดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเกิดขึ้นทันทีจากฐานความรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ โทษของสื่อและเกิดความระมัดระวังที่จะเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากการรับสื่อ

3. **ด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ** เป็นการกระทำที่แสดงถึงการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย พฤติกรรมภายนอกและภายในในการรู้เท่าทันสื่อ มี 5 ด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์

การพัฒนาหลักสูตร

1. หลักสูตร

“หลักสูตร” เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า “curriculum” ซึ่งมาจากภาษาลาตินว่า “currere” ซึ่งแปลว่า “The course to run” ซึ่งหมายถึง เส้นทางที่จะต้องวิ่งไป (Oliva, 1982, p.35) มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตร ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962, p.10) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมของเรา

กู๊ด (Good, 1973, p.157) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้นักเรียนได้ศึกษาสำเร็จ ได้รับประกาศนียบัตรในสาขาใดสาขาหนึ่งวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปะ เป็นต้น

1. **เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอน** ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความรู้จบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถได้เรียนต่อในทางวิชาชีพต่อไป

2. **กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ภายใต้การแนะนำของโรงเรียน**

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 56) ได้รวบรวมความหมายของหลักสูตรที่มีผู้กล่าวถึงและใช้กันมาก 5 ประการ คือ 1) หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาที่เรียน 2) หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ 3) หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์

ที่คาดหวัง 4) หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ของผู้เรียนที่จัดโดยสถานศึกษา และ 5) หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

กรมวิชาการ (2543, หน้า 6) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนด แผนการเรียน การสอนเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

วิเชียร อังรังโสติสกุล (2553, หน้า 72) ได้สรุปว่า หลักสูตรหมายถึง เอกสารที่กำหนด เป้าหมายที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยกำหนดเนื้อหา กิจกรรมหรือประสบการณ์ เพื่อให้ ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดในแผนการดำเนินการไว้แล้วอย่างเป็นระบบ

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555, หน้า 132) ให้ความหมาย หลักสูตร (Curriculum) หมายถึง แผนการจัดการศึกษาที่ประมวลเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ และ กิจกรรมต่างๆโดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ จุดหมาย สาระการเรียนรู้ แนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน มีพัฒนาการต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่า จากความหมายของหลักสูตรดังที่นำเสนอมานี้ นักการศึกษาให้ ความหมายของหลักสูตรโดยทั่วไปแล้ว 2 ความหมาย ได้แก่ 1) แผนการจัดการศึกษาหรือ ประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน และ 2) เอกสารที่เป็นแผนกำหนดแนวทางการจัด การศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยสรุปความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการศึกษา ที่กำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยกำหนดเนื้อหา กิจกรรมหรือประสบการณ์ การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการ ดำเนินการไว้แล้วอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตร ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการให้การศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ระดับใดก็ตาม ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543, หน้า 47) ได้กล่าวถึง หลักสูตรว่ามีความสำคัญและมีความ จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับและประเภทต่างๆ เป็นเครื่องมือที่ทำให้ ความมุ่งหมายและการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำคัญของหลักสูตร อาจสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและ นโยบาย

2. เป็นหลักและแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดและการบริหารการศึกษา การสรรหา และพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรมการเรียนการสอน งบประมาณ และอาคารสถานที่

3. เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

4. เป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคม

วารินทร์ แก้วอุไร (2549, หน้า 21-22) สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลหรือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษา

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุม ดูแล ติดตามให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงามและพัฒนาการศึกษาของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะไปในรูปแบบใด

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงคุณภาพของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ซึ่งถ้าประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

จะเห็นได้ว่า จากความสำคัญของหลักสูตรตั้งที่นำเสนอมานี้ นักการศึกษาให้ความสำคัญของหลักสูตรโดยทั่วไป ได้แก่ 1) เป็นแผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และ 2) เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาหรือเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการศึกษา

จากการศึกษาความสำคัญของหลักสูตร ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมและแนวปฏิบัติแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามโครงสร้าง จึงจะสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างภายในของหลักสูตรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ จะช่วยให้เข้าใจถึงขอบเขตของหลักสูตรชัดขึ้นและทำให้มองเห็นแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ มีนักการศึกษาได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.11) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่า ควรประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) วิธีการตรวจสอบเป้าหมาย

ทาบ (Taba, 1962, p.224) กล่าวว่า หลักสูตรทุกรูปแบบควรประกอบไปด้วย จุดประสงค์ทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ 6 อย่าง คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระประสบการณ์ 4) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 5) วัสดุ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และ 6) การประเมินผลหลักสูตรและประเมินผลการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2543, หน้า 6) ได้กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้หลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ (แต่ละรายวิชา) เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผล

วารินทร์ แก้วอุไร (2549, หน้า 24-25) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตร ที่จะช่วยให้นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1. หลักการของหลักสูตร เป็นส่วนที่กล่าวถึงความจำเป็นของการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร โดยจะกล่าวถึงจุดเน้นของหลักสูตร หมายถึงหลักสูตรอะไร คุณสมบัติของผู้เรียน หมายถึงจัดให้ใคร และมีวิธีการจัดอย่างไร
2. จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ เป็นส่วนที่กล่าวถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับผลผลิตของหลักสูตรหรือผู้เรียนโดยมีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากกว่าเป้าหมาย โดยจะกำหนดไว้ในแต่ละเนื้อหา โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ 3 ด้าน
3. โครงสร้าง เป็นส่วนที่กล่าวถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยจะบอกถึงรายละเอียดในเรื่อง จำนวนหน่วยกิต กลุ่มวิชา รายวิชา และรายละเอียดเนื้อหาวิชา
4. แนวดำเนินการ เป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์แก่ผู้เรียน
5. การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการ วิธีการเครื่องมือ เกณฑ์การจัดประสบการณ์เรียนรู้ ที่ใช้ในการตรวจสอบและตัดสิน ว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะบรรลุตามที่จุดประสงค์และเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร นักการศึกษาเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ได้แก่ 1) จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2) โครงสร้างหรือเนื้อหาสาระ 3) แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 10 องค์ประกอบ คือ สภาพปัญหาและความต้องการ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวการวัดและประเมินผล

2. การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายประการ ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962, p.135) ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

กู๊ด (Good, 1973, p.58) ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือ ระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัตถุประสงค์ วิธีสอน รวมทั้ง การประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974, p.9) ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย

โอนส์เตน และฮันกินส์ (Ornstein and Hunkins, 2004, pp.194-195) ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ๆ โดยหลักสูตร จะใช้แนวคิดการเรียนรู้ แนวคิดการสอน มีการวางแผนการจัดเนื้อหา ประสิทธิภาพการเรียนรู้ วิธีปฏิบัติ สื่อ และการประเมินผลที่สามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2549, หน้า 93) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำ หลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น โดยครอบคลุม การจัดทำหลักสูตร การนำ หลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของบุคคล และ สังคม

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555, หน้า 133) ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรเพื่อ ตอบสนองปรัชญา วัตถุประสงค์ จิตวิทยาพัฒนาการ กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีฐาน การพัฒนาจากข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี แนวทางการพัฒนาต้องมีความ ยืดหยุ่น และคำนึงถึงการนำไปใช้ที่สามารถสร้างแผนการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ และประเมินผลได้จริง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 75) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตร มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และลักษณะที่สอง เป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อนเลย ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคมและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากความสำคัญของหลักสูตรที่ตั้งที่นำเสนอมานี้ นักการศึกษาให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ 1) การพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และ 2) การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่เพื่อสนองต่อความต้องการและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคมและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

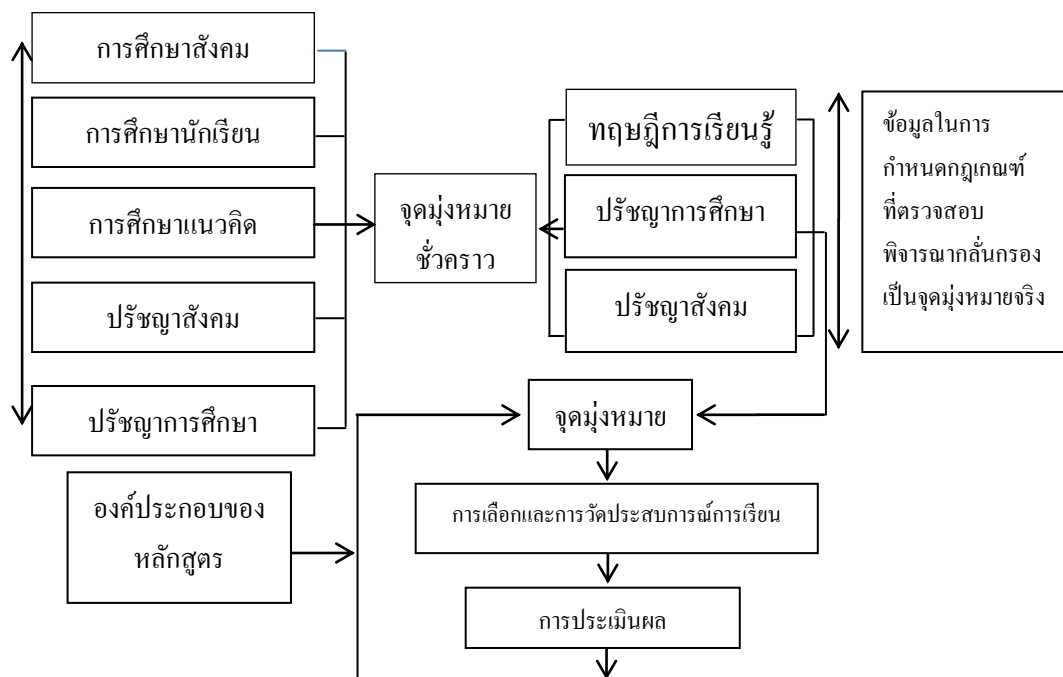
3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดจนการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้ทุกระดับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ดังนั้น การที่จะพัฒนาหลักสูตรให้มีทิศทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นต้องศึกษาแนวคิดจากนักพัฒนาหลักสูตร แล้ววิเคราะห์ปรับปรุงประยุกต์รูปแบบหลักสูตรเหล่านั้นให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมและความต้องการ ในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยให้เห็นภาพรวมของการปฏิบัติงานที่เป็นระบบไว้หลายแนวทาง ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.171) เสนอการพัฒนาหลักสูตร โดยวิธีการ means-ends approach ว่ามี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลจากตัวนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญและกลั่นกรองคัดข้อที่ไม่สำคัญออกไปบนพื้นฐานหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักปรัชญาการศึกษา
2. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ จัดหมวดหมู่ประสบการณ์การเรียนรู้ กำหนดวิธีการจัดประสบการณ์เรียน
3. จัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยสำรวจความสัมพันธ์ด้านเวลาและเนื้อหา
4. การประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้น บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์ ดังภาพ 3

ภาพ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler Model)

ที่มา: Tyler, 1949, p.171

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา

ทาบา (Taba, 1962, p. 345-425) ได้ให้แนวคิดในการจัดทำหลักสูตร โดยเอาวิธีการที่เรียกกันว่า ระดับล่าง เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ หลักสูตรควรจะทำแบบและกำหนดจากผู้สอนมากกว่าที่จะกำหนดจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง ทาบาได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม ศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้และความต้องการของนักเรียน ตลอดจนธรรมชาติของความรู้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลักในการพิจารณาจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นนั้นควรเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติได้จริงและสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนการสอน

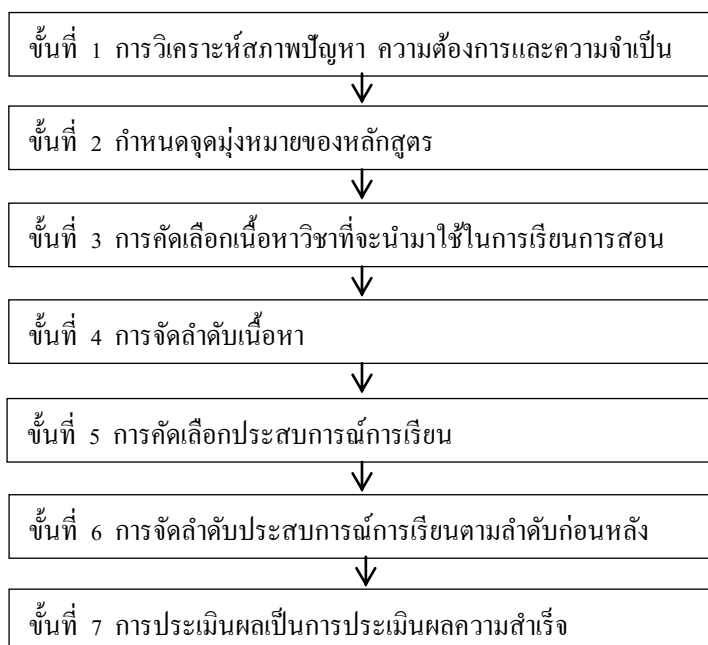
ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน ควรพิจารณาถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหา ต้องพิจารณาความเหมาะสมของลำดับการเรียนรู้ ก่อน-หลัง ความง่าย-ความยาก ความกว้าง-ความลึก ของสาระวิชาการหรือการเป็นพื้นฐานต่อกัน เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์เรียน กระบวนการที่สำคัญของหลักสูตรอีก กระบวนการหนึ่ง คือ กระบวนการในชั้นเรียน การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้จำเป็นต้องศึกษา ถึงกระบวนการเรียนรู้และวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือก ประสบการณ์เรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่นักเรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตลอดจนเนื้อหาที่กำหนดไว้ด้วย

ขั้นที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การจัด กระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นที่ 7 การประเมินผลเป็นการประเมินผลความสำเร็จตลอดจนปัญหา หรือ ข้อบกพร่องในขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข การประเมินตามปกติจะพิจารณาผลการใช้ หลักสูตร คือ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเพียงใด กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ของทาบอดังภาพ 4

ภาพ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบอดังภาพ (Taba Model)

ที่มา: Taba, 1962, pp.345-425

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิทย์ วงษ์ใหญ่

วิทย์ วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 5-23) ได้ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบต่างๆ แล้วนำมาประยุกต์ให้เป็นรูปแบบของระบบการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร (Integrated Curriculum Development Model) โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็น 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้งสามระบบนี้จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระบบร่างหลักสูตร มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 สิ่งที่กำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่กำหนดทางวิชาการ สิ่งที่กำหนดทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งที่กำหนดทางการเมือง

1.2 รูปแบบหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งได้มาจากสิ่งที่กำหนดหลักสูตร

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งอาจทำได้หลากหลายวิธี เช่น การประชุม สัมมนา การวิจัย การทดลองใช้หลักสูตรนาร่อง เป็นต้น

2. ระบบการใช้หลักสูตร มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงจะรับสมัครผู้ที่ศึกษาและดำเนินการใช้หลักสูตร

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร จะกระทำควบคู่ไปกับการขออนุมัติหลักสูตร เมื่อหลักสูตรได้รับการอนุมัติเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการใช้หลักสูตรได้

2.3 การดำเนินการใช้หลักสูตร เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนไปจนถึงการจัดตารางสอน

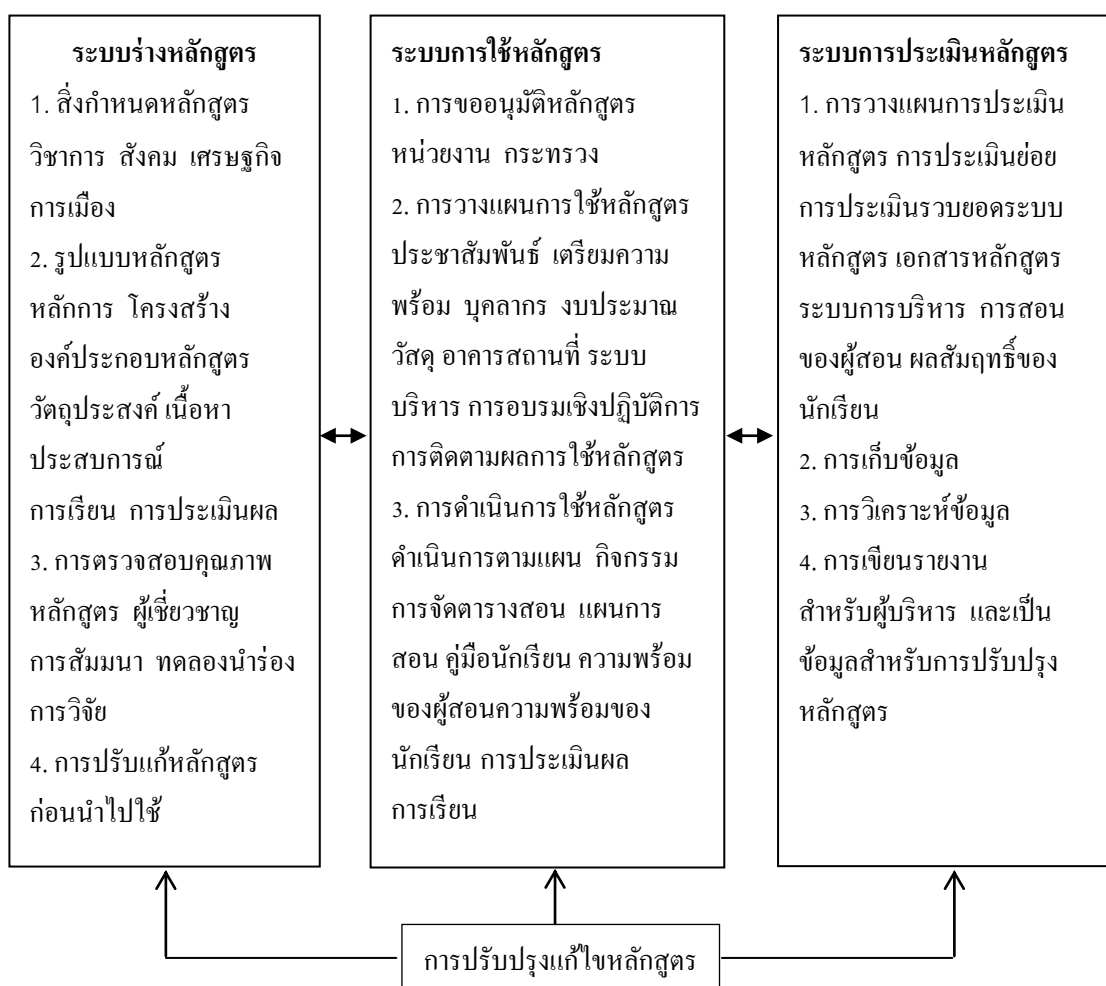
3. ระบบการประเมินหลักสูตร มีองค์ประกอบ ดังนี้

3.1 การวางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินย่อยๆ แต่ละระบบ เช่น ระบบการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

3.2 แผนการเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ควรกำหนดว่า มีข้อมูลอะไรบ้างที่สำคัญในการตัดสินใจ การจัดทำระบบข้อมูลจะช่วยจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่และสังเคราะห์ข้อมูลได้ตามเกณฑ์

3.4 การรายงานข้อมูล การจัดทำรายงานและการนำเสนอข้อมูลจะช่วยให้ในการพิจารณาว่า หลักสูตรนี้มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือว่าจะปรับปรุงแก้ไข สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่ ดังภาพ 5

ภาพ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 5-23

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของซูซัน สมิทธิไกร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ซูซัน สมิทธิไกร (2542, หน้า 56) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์องค์กร การวิเคราะห์ภารกิจและคุณสมบัติ และการวิเคราะห์บุคคล การวิเคราะห์องค์กร (Organizational Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่เริ่มต้นด้วยการตรวจสอบเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร รวมทั้งแนวโน้มต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายเหล่านี้ ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร จะเป็นสิ่งกำหนดทิศทางและการวางแผนการฝึกอบรมการวิเคราะห์องค์กร ยังเป็นการตรวจสอบบรรยากาศการทำงานภายในองค์กร (Organizational Climate) การฝึกอบรมไม่อาจจะก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ได้ หากผู้บังคับบัญชาไม่สนับสนุนให้ผู้รับการฝึกอบรมนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ในการทำงานจริง นอกจากนี้ การวิเคราะห์องค์กรยังเป็นการสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กร ซึ่งจำเป็นต่อการจัดโครงการฝึกอบรมให้บรรลุผลสำเร็จ

การวิเคราะห์ภารกิจและคุณสมบัติ (Task and Knowledge, Skill and Ability Analysis) ขั้นตอนที่สองของการวิเคราะห์ความต้องการของการฝึกอบรม คือ การวิเคราะห์ภารกิจซึ่งผู้ได้รับการฝึกอบรมจะต้องปฏิบัติหลังการฝึกอบรม การวิเคราะห์นี้จะบ่งบอกว่าผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำอะไร อย่างไร และเพราะเหตุใด นอกจากนั้นยังบ่งบอกอีกด้วยว่าผู้ปฏิบัติงานนั้นๆ จะต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถอะไรบ้างสำหรับการปฏิบัติงานนั้นๆ ข้อมูลจากการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้นักจัดการฝึกอบรมทราบหลักสูตรและเนื้อหาของการฝึกอบรมควรประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง การวิเคราะห์บุคคล (Personal Analysis) การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จะช่วยให้ทราบว่าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นสำหรับการทำงานว่าอยู่ในระดับใด ฉะนั้นการวิเคราะห์บุคคล จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้น แต่การวิเคราะห์บุคคลจะมุ่งเน้นไปที่ระดับความดีเลวของการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละคน เพื่อพิจารณาว่าพนักงานคนนั้นๆ จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการในขั้นแรก จะเป็นสิ่งให้นำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป และยังเป็นสิ่งกำหนดแนวทางการประเมินผลโครงการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ดีนั้นควรจะเป็นแบบที่เรียกว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) ซึ่งจะได้กล่าวถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม

เมื่อทราบแล้วว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคืออะไร ขั้นตอนี่สามนี้จะเป็นการคัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กระบวนการในขั้นตอนนี้ นับได้ว่ามีความละเอียดอ่อน และต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเป็นอย่างมาก นักจัดการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้ทั้งในด้านหลักการเรียนรู้ และการเลือกสรรสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้ได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้พวกเขามีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียนรู้ ทักษะหรือความสามารถตามที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักจัดการฝึกอบรมจะต้องรู้ว่าการฝึกและความรู้ ทักษะและความสามารถสำหรับภารกิจนั้นคืออะไร และการฝึกอบรมแบบใดที่จะช่วยให้ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมีความรู้และการพัฒนา ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น หัวข้อวิชา เนื้อหา รูปแบบและวิธีการฝึกอบรม สื่อการสอน วิทยากร และเวลาสำหรับการฝึกอบรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล

การสร้างเกณฑ์ (Criteria) สำหรับการประเมินผลที่จะได้กระทำควบคู่ไปกับการคัดเลือกและออกแบบการฝึกอบรม โดยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นจะต้องอิงหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากเกณฑ์สำหรับการประเมินคือมาตรฐานที่ใช้วัดพฤติกรรม ดังนั้นเกณฑ์ควรระบุว่า พฤติกรรมอะไรที่ผู้ได้รับการฝึกอบรมจะต้องมีการพัฒนา ไม่จะเป็นความรู้ หรือทักษะ หรือความสามารถระดับต่ำสุดของพฤติกรรมที่จัดว่าผ่านเกณฑ์อยู่ที่ตรงไหนและพฤติกรรมนั้นแสดงออกมาภายใต้สภาวะการณ์อย่างไร สำหรับประเภทของเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการประเมินผลจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 จัดการฝึกอบรม

หลังจากการวางแผนและการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่ของการฝึกอบรมให้เรียบร้อยไม่ว่าจะเป็นในด้านของโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ แสงสว่าง อุณหภูมิ อาหาร หรือที่พักสำหรับการฝึกอบรม นอกจากนั้น ยังต้องคอยดูแลและประสานงานกับวิทยากรของการฝึกอบรมด้วย ในระหว่างการฝึกอบรม นักจัดการฝึกอบรม อาจจะต้องประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ดังนั้น ควรที่จะมีการเตรียมการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไว้ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการฝึกอบรม

กระบวนการของการประเมินผลการฝึกอบรมประกอบด้วยกระบวนการ 2 ชนิดด้วยกัน คือ การสร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผลการฝึกอบรม (ขั้นตอนที่ 4) และการวัดผลโดยใช้

วิธีการทดลอง (Experimental) หรือวิธีการที่ไม่ใช้การทดลอง (Non-experimental) เพื่อตรวจสอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้นหรือไม่ภายหลังการฝึกอบรม

การประเมินจะบ่งชี้ว่าผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้นมีความตรง (Validity) มากน้อยเพียงไร กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผลที่ได้รับต้องกับความต้องการ และวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมหรือไม่ การฝึกอบรมที่จัดว่าประสบผลความสำเร็จนั้นจะต้องให้ประโยชน์ และคุณค่าตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากผลที่ได้รับไม่ตรงและต่ำกว่าความคาดหวังขององค์กร นักจัดการฝึกอบรมจะต้องนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และการวางแผนการฝึกอบรมในอนาคตต่อไป ผลของการประเมินจึงเป็นเสมือนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะนำไปปรับเปลี่ยนการลงทุนเพื่อการฝึกอบรม (Inputs) ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรทั้งของ ทาบ่า (Taba, 1962; Tyler, 1949; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537; ชูชัย สมितिไกร, 2542) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประยุกต์ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร และการผสมผสานขั้นตอนเพื่อใช้ในงานวิจัย

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	Tyler (1949)	Taba (1962)	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537)	ชูชัย สมितिไกร (2542)	ผสมผสาน นำไปใช้
1. วินิจฉัยความต้องการจำเป็นของชุมชนและสังคม/วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน		✓	✓	✓	ขั้นตอนที่ 1
2. กำหนดจุดประสงค์	✓	✓		✓	
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชา	✓	✓		✓	
4. จัดลำดับเนื้อหา		✓		✓	
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้	✓	✓		✓	ขั้นตอนที่ 2
6. จัดระเบียบประสบการณ์การเรียนรู้		✓			
7. กำหนดสิ่งที่จะวัดผลและวิธีการ ประเมินผล				✓	
8. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง			✓		
9. นำหลักสูตรไปใช้			✓	✓	ขั้นตอนที่ 3
10. ประเมินผลการใช้หลักสูตร	✓	✓		✓	ขั้นตอนที่ 4
11. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร			✓		

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีกระบวนการพัฒนาตามขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ดังนั้น สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลหลักสูตร

4. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีการศึกษาให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962, p.310) ได้อธิบายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร มีความหมายครอบคลุมหลายประการ เป็นการประเมินจุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของหลักสูตร ตลอดจนคุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบหลักสูตร ความสามารถของผู้เรียน ผลของการนำหลักสูตรไปใช้ และรวมถึงการประเมินวัสดุ

เซเลอร์ และคณะ (Saylor, et al., 1981, p.317) กล่าวถึง การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ว่ามีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การเลือกเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนเหมาะสมกับผู้เรียนที่ใช้หลักสูตรหรือไม่

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam, et al., 1971, p.128) ได้ให้ความหมาย การประเมินหลักสูตรเป็นการหาข้อมูล การเก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

วารีย์ตัน แก้วอุไร (2549, หน้า 203) สรุปว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลของหลักสูตรทั้งหมดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ การดำเนินการใช้และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินคุณค่า และคุณภาพของหลักสูตรแล้วนำมาวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์

ชนันท์ ธาตุทอง (2550, หน้า 104) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงไร และเพื่อนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป

พิชญ์ พงศ์ศรี (2550, หน้า 135) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการวัดและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่ามีคุณค่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ (2554, หน้า 46) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ดำเนินการและใช้อยู่เป็นอย่างไร มีจุดอ่อนและจุดแข็งที่ไหนบ้าง เพื่อที่จะปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น นักการศึกษาให้ความเห็นว่าการประเมินหลักสูตรมีความหมายครอบคลุมหลายประการ เป็นการประเมินจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายของหลักสูตร คุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบหลักสูตร ความสามารถของผู้เรียน ผลของการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ว่ามีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การเลือกเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนเหมาะสมกับผู้เรียนที่ใช้หลักสูตรหรือไม่ รวมถึงกระบวนการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ดำเนินการและใช้อยู่เป็นอย่างไร มีจุดอ่อนและจุดแข็งที่ไหนบ้าง เพื่อที่จะปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยสรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานจัดทำ ใช้และรายงานผลของการใช้หลักสูตร เพื่อตัดสินคุณค่า และคุณภาพของหลักสูตร โดยเทียบกับเกณฑ์ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

หลักของการประเมินหลักสูตรนั้นจะต้องครอบคลุมทุกขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร แต่ละขั้นตอน มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 192-193; สุดารัตน์ ครุฑทกะ, 2550, หน้า 38-39; Uys and Gwele, 2005, pp.112-113) สรุปเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. เพื่อช่วยในการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีวิธีการปรับปรุงแก้ไขจากข้อบกพร่องในองค์ประกอบของหลักสูตร โดยการประเมินผลในลักษณะนี้ ดำเนินการในช่วงพิจารณาโครงสร้างว่าองค์ประกอบของหลักสูตร มีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในการทดลองใช้หลักสูตร หรือขณะใช้หลักสูตร มีอุปสรรคในการนำไปใช้อย่างไร เพื่อประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตร

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ บรรลุตามเป้าหมาย หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด

3. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารหลักสูตร การนิเทศ การบริหารการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะนำหลักสูตรไปใช้

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือไม่ การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะนำหลักสูตรไปใช้ หรือหลังจากใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง

5. เพื่อค้นหาความจำเป็นในเชิงธุรกิจในการใช้หลักสูตรหรือโปรแกรม ผู้เรียนสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผลลัพธ์ทางการประเมินหลักสูตร สามารถแยกแยะและประกันคุณภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 217) สรุปจุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. ประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึงการประเมินในระหว่างการพัฒนาพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยมีการวัดผลเป็นระยะ

2. ประเมินผลเพื่อสรุปผล คุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ หลักสูตรตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคม ควรจะใช้ต่อไป หรือควรยกเลิกหลักสูตรทั้งหมดหรือปรับปรุง แก้ไขบางส่วน

บุญศรี พรหมมาพันธ์ (2545, หน้า 37) สรุปถึงการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. ชี้ให้เห็นคุณค่าของหลักสูตรในการตอบสนองของวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอน เนื่องจากข้อมูลที่ได้นั้นสามารถนำไปพัฒนาและวางแผนได้

3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในองค์ประกอบของหลักสูตร

4. ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารควรจะใช้หลักสูตรต่อไปหรือยกเลิกหลักสูตร

5. ทำให้ทราบผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตร ว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

6. เป็นแนวทาง ปรับปรุง แก้ไข ระบบบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

พิสนุ พงศ์ศรี (2550, หน้า 135-136) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรหลายประการ สรุปได้ ดังนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพสังคม

2. ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แผนงาน กิจกรรมและหลักสูตรให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ ทั้งนี้เพื่อลดโอกาสและความเสี่ยง ที่ทำให้หลักสูตรมีความล้มเหลว

3. การประเมินตัวหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จะทำให้ทราบถึงความเหมาะสมของหลักสูตรว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง หลักสูตรให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

4. การประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรทราบจุดเด่น ทราบจุดด้อยของการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร กิจกรรมการเรียน การสอน การใช้สื่อ การวัดผลและประเมินผลเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการใช้หลักสูตรให้เกิดผลครบถ้วน

5. การประเมินความสำเร็จของหลักสูตร จะทำให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรได้ผลตามวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด นำความรู้ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด คุ่มค่าหรือควรปรับปรุงและพัฒนาส่วนใด

6. การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรทราบจุดอ่อนของหลักสูตร เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประเมินหลักสูตรจะต้องทำการประเมินทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายหลักๆ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตร และสรุปผลของการพัฒนาหลักสูตรว่ามีความเหมาะสม และมีประสิทธิผลต่อผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

ประเภทของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ตลอดเวลา จึงมีนักการศึกษาแบ่งประเภทของการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน ว่าการประเมินที่ทำขึ้นนั้นอยู่ในช่วงเวลาใด โดยประเมินหลักสูตรเมื่อพิจารณาจากช่วงเวลาที่ประเมิน ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 217) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรสามารถทำได้เป็น 3 ระยะ ด้วยกัน สรุปได้ว่า

1. ระยะก่อนโครงการ คือ ระยะที่มีการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร
2. ระยะระหว่างโครงการ คือ ระยะของการนำหลักสูตรไปใช้
3. ระยะหลังโครงการ คือ ระยะสุดท้ายของการติดตามประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ฉำจร บัวศรี (2542, หน้า 330-331) กล่าวว่า ช่วงเวลาของการประเมินหลักสูตรสามารถกระทำได้ ดังนี้

1. การประเมินผลย่อยหรือการประเมินผลระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลที่กระทำในระหว่างที่โครงการ หรือหลักสูตรยังทำไม่เสร็จหรือยังทำการสอนไม่จบหน่วยบทเรียน อาจทำเป็นระยะในเรื่องเดียวกัน หรือในเรื่องต่างกัน จุดมุ่งหมายของการประเมิน คือ การปรับปรุงสิ่งที่กระทำอยู่ให้ดีขึ้น

2. การประเมินผลรวมหรือการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากที่ได้นำหลักสูตรมาใช้เป็นระยะเวลาพอสมควร จุดมุ่งหมายคือการพิจารณาตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ คือ หลักสูตรใช้ได้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการประเมินปรับปรุงแก้ไขเป็นส่วนรวมมีขอบเขตของการประเมินที่คลุมทุกสิ่งทุกอย่าง บางครั้งเรียกว่าการประเมินผลเชิงมหภาค (Macro Evaluation) ดังนั้น เพื่อป้องกันการเกิดความสับสนการประเมินผลย่อยมุ่งเน้นการปรับปรุงปัจจุบันเป็นสำคัญ ส่วนการประเมินผลรวมมุ่งเพื่อประโยชน์ในอนาคต

สุวิมล ติรกาพันธ์ (2550, หน้า 261) ได้กำหนดประเด็นในการประเมินหลักสูตร คำนึงถึงระยะเวลาที่เข้าประเมิน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

1. การประเมินก่อนจัดทำหลักสูตร เป็นการศึกษาความต้องการตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจัดเป็นการประเมินความต้องการ (Need Assessment) ตามด้วยการประเมินบริบท (Context Evaluation)

2. การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการศึกษาถึงความเป็นไปได้และความพร้อมในการดำเนินงานตามแผน จึงมีลักษณะเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) และการประเมินปัจจัยนำเข้า หรือเป็นการประเมินความพร้อมก่อนดำเนินงาน

3. การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการศึกษาถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานควบคู่ไปกับการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินตามหลักสูตร จึงมีลักษณะเป็นการติดตามกำกับงาน (Monitoring) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

4. การประเมินเมื่อมีผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร เป็นการศึกษาผลการเรียนการสอนที่ได้จากการใช้หลักสูตร ผลการปฏิบัติงานตามหลักสูตร เพื่อสรุปผลที่ได้ทั้งหมด จึงมีลักษณะเป็นการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) และการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)

5. การประเมินผลหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เป็นการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไป ความยืดหยุ่นของหลักสูตร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป จึงจัดเป็นการติดตามผล (Follow up Study)

จากการแบ่งประเภทของการประเมินหลักสูตรข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรสามารถดำเนินการได้ตลอดระยะเวลาของการจัดทำหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย

มีการประเมินผลหลักสูตร เป็น 3 ระยะ คือ ประเมินก่อนการใช้หลักสูตร ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และประเมินหลังการใช้หลักสูตร

5. การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) มีนัยวิชาการให้ความหมายของดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) ไว้ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 58) กล่าวว่า ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เป็นค่าแสดงความก้าวหน้าของผู้เรียนดัชนีประสิทธิผลควรมีค่า 0.50 ขึ้นไป

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 157-159) กล่าวว่า ในการวิเคราะห์หาประสิทธิผลของสื่อ วิธีสอน หรือนวัตกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนาขึ้นว่ามีประสิทธิผล (effectiveness) เพียงใด ก็ให้นำสื่อที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่อยู่ในระดับเหมาะสม แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผล

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2546, หน้า 170) ได้กล่าวถึง ดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า ค่าที่คำนวณจะได้เป็นทศนิยม ซึ่งค่าทศนิยมที่ได้ถ้ามีค่าใกล้ 1 มากเพียงใดยิ่งแสดงว่าสื่อนั้นมีประสิทธิภาพมาก ข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณ มาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งการทดสอบก่อนเรียน และการทดสอบหลังเรียน

เชษฐา กิจระการ และสมนึก ภัททิยธนี (2545, หน้า 30-36) ได้กล่าวถึง ดัชนีประสิทธิผลว่า ดัชนีประสิทธิผล คือ ความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบหลังเรียนหรือเป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดสอบกับกลุ่มควบคุม

ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากการคำนวณหาค่า t-test (dependent samples) หรือหาค่าดัชนีประสิทธิผล (effectiveness index: E.I.) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่า t-test (Dependent samples) เป็นการพิจารณาว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ โดยทำการทดสอบนักเรียนทุกคนก่อนเรียน (pre-test) และหลังเรียน (post-test) แล้วนำมาหาค่า t-test (dependent samples) หากมีนัยสำคัญทางสถิติก็ถือได้ว่า นักเรียนกลุ่มที่ผู้วิจัยกำลังศึกษามีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้

2. การพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness index: E.I.) ใช้วิธีการของกู๊ดแมน และคณะ มีสูตร ดังนี้ (Goodman, et al., 1980, pp.30-34 อ้างอิงใน พิสนุ ฟองศรี, 2549, หน้า 187)

ดัชนีประสิทธิผล (รายบุคคล) เท่ากับ ความแตกต่างของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียน หารด้วยความแตกต่างของคะแนนเต็มกับคะแนนก่อนเรียน

ดัชนีประสิทธิผล (กลุ่ม) เท่ากับ ความแตกต่างของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนของทุกคน หารด้วยความแตกต่างของ (คะแนนเต็มคูณด้วยจำนวนผู้เรียน) กับคะแนนก่อนเรียนของทุกคน

ค่าดัชนีประสิทธิผลรายบุคคล

$$= \frac{\text{คะแนนสอบหลังเรียน} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}}$$

$$\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}$$

ค่าดัชนีประสิทธิผลกลุ่ม

$$= \frac{\text{ผลรวมของคะแนนสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน}}$$

$$(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน}$$

การหาค่าดัชนีประสิทธิผลทั้งรายบุคคลและกลุ่ม เป็นการพิจารณาพัฒนาการในลักษณะที่ว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร ไม่ได้ทดสอบว่าเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ เช่น ค่า E.I. = 0.6240 นั้น เรียกว่า หาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และเพื่อให้สื่อความหมายกันง่ายขึ้นจึงแปลงคะแนนให้อยู่ในรูปร้อยละ เช่น จากค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) = 0.6240 คิดเป็นร้อยละ 62.40

ข้อสังเกตบางประการที่เกี่ยวกับค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

1. ค่าดัชนีประสิทธิผลเป็นเรื่องของอัตราส่วนของผลต่างจะมีค่าสูงสุดเป็น 1.00 ส่วนค่าต่ำสุดไม่สามารถกำหนดได้ เพราะมีค่าต่ำกว่า -1.00 ก็ได้ และถ้าเป็นค่าลบแสดงว่าคะแนนผลสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียน ซึ่งมีความหมายว่า ระบบการเรียนการสอนหรือสื่อที่ใช้ไม่มีคุณภาพ จะยกตัวอย่างค่าดัชนีประสิทธิผลให้ดูหลายๆ รูป ดังนี้

1.1 ถ้าผลสอบก่อนเรียนของนักเรียนทุกคนได้คะแนนรวมเท่าไรก็ได้ (ยกเว้นได้คะแนนเต็มทุกคน) ถ้าผลสอบหลังเรียนของนักเรียนทุกคนทำถูกหมดทุกข้อ (ได้คะแนนเต็มทุกคน) ค่าของค่าดัชนีประสิทธิผลจะเป็น 1.00 เสมอ ซึ่งเป็นไปได้ยาก

1.2 ถ้าผลสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียนค่าดัชนีประสิทธิผลจะเป็นลบซึ่งต่ำกว่า -1.00 ก็ได้ ลักษณะเช่นนี้ถือว่า ระบบการเรียนการสอนหลังใช้สื่อล้มเหลว และเหตุการณ์เช่นนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้น เพราะค่าดัชนีประสิทธิผลต่ำหรือเป็นลบ แสดงว่าคะแนนหลังสอนต่ำหรือน้อยกว่าคะแนนก่อนสอน

1.3 การแปลความหมายของค่าดัชนีประสิทธิผล ไม่ควรที่จะแปลความหมายเฉพาะค่าที่คำนวณได้ว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการขึ้นเท่าไรหรือคิดเป็นร้อยละเท่าไร แต่ควรจะต้องดูข้อมูลเดิมประกอบด้วยว่า หลังเรียนผู้เรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นเท่าไร ในบางครั้งคะแนนหลังสอนเพิ่มขึ้น

น้อย เพราะเป็นผู้เรียนกลุ่มนั้นมีความรู้เดิมในเรื่องนั้นมากอยู่แล้ว ซึ่งมีโอกาสเป็นไปได้ และมักจะเป็นในลักษณะของผู้เรียนกลุ่มเก่ง

สรุปได้ว่าค่าดัชนีประสิทธิผลที่เกิดจากผู้เรียนแต่ละกลุ่มไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้เพราะไม่ได้เริ่มจากฐานของความรู้ที่เท่ากัน ค่าดัชนีประสิทธิผลของแต่ละกลุ่มก็ควรอธิบายพัฒนาการเฉพาะกลุ่มนั้น

2. การแปลผล มักจะใช้ความไม่เหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของค่าดัชนีประสิทธิผลผิดจากความเป็นจริง เช่น จากตัวอย่าง E.I. มีค่าเท่ากับ 0.6240 ก็มักจะกล่าวว่า “ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6240 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 62.40” แต่ในความเป็นจริง ค่า E.I. เท่ากับ 0.6240 เพราะคิดเทียบจากค่า E.I. สูงสุดเป็น 1.00 ดังนั้น ถ้าคิดเทียบเป็นร้อยละ ก็คือ คิดเทียบจากค่าสูงสุดเป็น 100 E.I. จะมีค่า 62.40 จึงควรใช้ข้อความว่า “ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6240 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6240 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.40” (ไม่ใช่แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.40)

3. ถ้าค่า E1/E2 ของแผนการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อหาดัชนีประสิทธิผลด้วย พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งที่น่าพอใจ การคำนวณค่าความคงทนโดยใช้สูตร t-test (dependent samples) ก็อาจจะให้ผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญหรือไม่มีนัยสำคัญก็ได้

ดังนั้น ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินสื่อหรือนวัตกรรมต่างๆ โดยเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียนซึ่งเป็นตัววัดว่า ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด รวมถึงการวัดทางความเชื่อ เจตคติ และความตั้งใจของผู้เรียน คะแนนที่ได้จากการทดสอบมาแปลงเป็นร้อยละ หาค่าสูงสุดที่เป็นไปได้ นำผู้เรียนเข้ารับการทดลอง เสร็จแล้วทำการทดสอบหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิผล โดยนำคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากคะแนนหลังเรียน ได้เท่าไรแล้วหารด้วยค่าที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนสูงสุดที่ผู้เรียนสามารถทำได้ ลบด้วยคะแนนทดสอบก่อนเรียน โดยทำให้อยู่ในรูปร้อยละ ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00 หากค่าคะแนนหลังเรียนเท่ากับคะแนนก่อนเรียน ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับศูนย์ และหากคะแนนหลังเรียนมากกว่าคะแนนก่อนเรียน ค่าดัชนีประสิทธิผลจะมีค่ามากกว่าศูนย์

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยใช้ค่าดัชนีประสิทธิผลในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในขั้นตอนที่ 2 ของกระบวนการวิจัย

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ปรีวัตร เชื้อนแก้ว (2551, หน้า 6-9) ได้เรียบเรียงหลักการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากคู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2544 ไว้ดังนี้ หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีพัฒนาการจากการที่นักปรัชญาการศึกษา Dewey lan ได้เริ่มใช้วิธีการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาในรูปของการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active learning ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหามากขึ้น และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่สำคัญในจำนวน 5 ทฤษฎี ที่เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง สมณทพรหมบุญ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ จุดเน้นของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ การได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะชีวิตต่างๆ การแสวงหาความรู้ การคิด การจัดการความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่ และการทำงาน (สมณทพรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา, 2540, หน้า 26)

Kolb (1984, p.116) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า ในเวลาต่อมามีการพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา (Problem solving) การเรียนรู้โดยร่วมมือกัน (Cooperative learning) เช่น รูปแบบการสอนที่เรียกว่า Problem Based Solving (PBL) ในทศวรรษที่ 80 ได้มีการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ (Learning process) รูปแบบใหม่ที่เรียกว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ซึ่ง Kolb (1984 อ้างอิงใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544, หน้า 8-12) ได้เสนอว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งของการเรียนรู้และพัฒนา Kolb's model เป็นวงจรของการเรียนรู้ที่การได้รับความรู้ ทักษะ และทักษะจะอยู่ในกระบวนการ 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete experience) การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective observation) มโนทัศน์เชิงนามธรรม (Abstract conceptualization) และการทดลองปฏิบัติ (Active experimentation) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ของ Kolb นี้ ได้มีนักการศึกษาและนักฝึกอบรมได้นำไปใช้อย่างแพร่หลาย เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active learning) และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ/ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้าไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย นักเรียนนั้นก็ขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้น นักเรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้

ทุกด้าน และควรมีพัฒนาการการเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีชื่อเรียกในหลายชื่อ เช่น Experiential learning, Prior learning และ Participatory learning หรือ Participation Learning มีนักการศึกษากล่าวถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

สมใจ ปราบพล (2544, หน้า 13-14) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักเรียนแต่ละคน มีส่วนร่วมโดยการเอาใจใส่เข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับความรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานกลุ่ม

สนอง อินละคร (2544, หน้า 155) กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีสอนที่อาศัยหลักการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม มีการอภิปราย สะท้อนความคิด และสร้างความคิดรวบยอด และนำไปประยุกต์ใช้

อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545, หน้า 41) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและทำรายงานผลการเรียนรู้

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549, หน้า 34-35) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฝึกหัดต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน มากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม

สุเทพ อ่วมเจริญ (2549, หน้า 18) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่าเป็น กระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เองเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริม

การทำงานเป็นกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 121) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้

จากความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมข้างต้น นักการศึกษาให้ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั่วไป 3 ความหมายได้แก่ 1) เป็นการจัดการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) เป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง และ 3) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน เพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

ผู้วิจัยสรุปความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับรู้มุมมอง การอภิปราย วิพากษ์ การโต้แย้งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

2. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

Kolb (1984, p.125) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหรือวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์จากผลวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ (Meta analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและการถกเถียงความเข้าใจ และความคิดรวบยอด และการประยุกต์แนวคิด นักเรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ/ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้าไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย นักเรียนคนนั้นก็ขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้น นักเรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน และควรมีพัฒนาการ

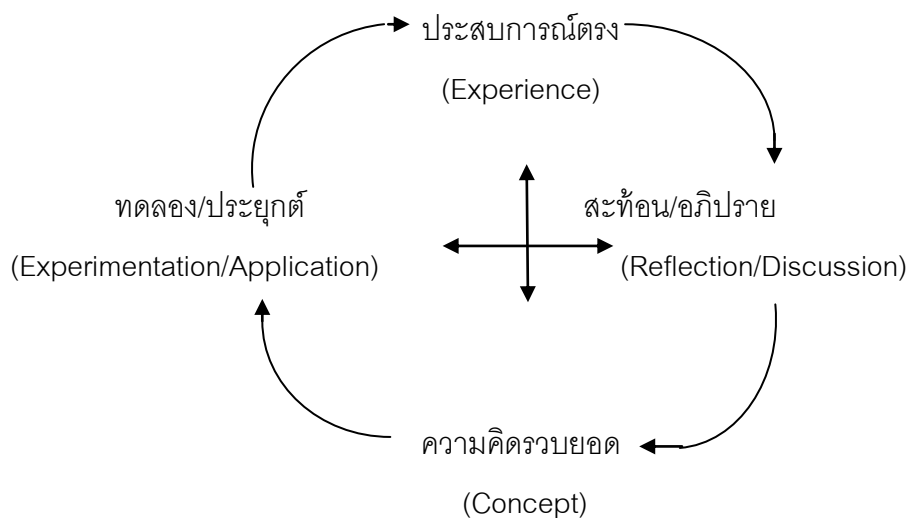

การเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (Group process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมาจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

กรมวิชาการ (2546, หน้า 30) กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ (Experience) วิทยากรช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง (Reflect and Discussion) เป็นขั้นตอนที่วิทยากรจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรียนรู้กันและกัน
3. การเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้เข้าใจเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มและวิทยากรเป็นฝ่ายช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์
4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experience) คือ การทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

สมณฑา พรหมบุญ (2540, หน้า 16) กำหนดหลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวางมีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด โดยมีองค์ประกอบ ดังแสดงในภาพ 6

ภาพ 6 รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ที่มา: สุมณฑา พรหมบุญ, 2540, หน้า 16

1. ขั้นประสบการณ์ (Experience) ในการจัดการเรียน เนื้อหาที่ใช้ในการให้ ความรู้ หรือนำไปสู่การสอนทักษะต่างๆส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่มีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้ว องค์ประกอบที่เป็นประสบการณ์นี้ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้นักเรียนซึ่งมีประสบการณ์อยู่ก่อน แล้วดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่เหมือนหรือ แตกต่างไปจากตนเองได้ ขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการกลุ่มของผู้สอน การที่ผู้สอนพยายามให้ นักเรียนดึงประสบการณ์มาใช้ในการเรียนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งนักเรียนและผู้สอน ดังนี้

1.1 นักเรียน การที่นักเรียนได้ดึงประสบการณ์ของตนเองออกมานำเสนอร่วมกับ เพื่อนๆ จะทำให้นักเรียนรู้สึกได้ว่าตัวเองได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง มีความ สำคัญที่มีคนฟัง เรื่องราวของตนเอง และได้รับโอกาสรับรู้เรื่องราวของคนอื่น ซึ่งจะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้ สัมพันธ์ภาพในกลุ่มนักเรียนเป็นไปด้วยดี

1.2 ผู้สอน ไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่างนักเรียนฟัง เพียงแต่ใช้ เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้นักเรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง ผู้สอนอาจใช้ใบชี้แจงกำหนดกิจกรรม ของนักเรียนในการนำเสนอประสบการณ์ ในกรณีที่นักเรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะสอนหรือ มีน้อย ผู้สอนอาจจะยกกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ก็ได้

2. ขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and Discussion) นักเรียนจะได้แสดง ความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนด

ประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเอง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นเป็นการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่จะทำให้งานสำเร็จ การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์ประกอบจะช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และเจตคติในเรื่องที่อภิปราย การที่นักเรียนจะอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามเนื้อหาที่จะสอนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับงานที่ผู้สอนจัดเตรียมซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปรายหรือตารางวิเคราะห์เพื่อให้นักเรียนทำได้สำเร็จ

3. ชั้นความคิดรวบยอด (Concept) เป็นชั้นที่นักเรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หรือพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) เกิดได้หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้สอน การมอบหมายให้อ่านจากเอกสาร ตำรา หรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปรายในองค์ประกอบที่ 2 โดยผู้สอนอาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปรายและการนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม นักเรียนจะเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่จะช่วยทำให้นักเรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ชั้นการทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) เป็นชั้นที่นักเรียนได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตชั้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนทนา สร้างคำขวัญ ทำแผนภูมิ เล่นบทบาทสมมุติ ฯลฯ เป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 3 ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ในการประเมินผลการเรียนการสอนได้

การเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะขาดชั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิดซึ่งถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ไม่ใช่เรียนแค่ว่าแต่ควรนำไปใช้ได้จริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้ง 4 ชั้น และทั้ง 4 ชั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะชั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and discussion) และชั้นความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งทั้ง 2 ชั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ดึงข้อมูลเก่า หรือรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อนเพื่อนำไปสู่การอภิปราย และประยุกต์ใช้ สำหรับระยะเวลาของแต่ละชั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญของชั้นนั้นๆ เช่น ถ้าเนื้อหาที่สำคัญมากก็อาจใช้เวลามากในชั้นประสบการณ์ หรือถ้าผู้สอนมีประเด็นในการอภิปรายที่สำคัญและมาก ก็อาจใช้เวลาในการอภิปรายมากกว่าชั้นความคิดรวบยอด

จากองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่านักการศึกษาจะบูรณาการองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สำคัญ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ประสบการณ์ 2) การสะท้อนคิด 3) การเข้าใจและความคิดรวบยอด และ 4) การประยุกต์แนวคิด ซึ่งจากข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทักษะ ที่ประกอบด้วยประสบการณ์ การสะท้อนคิดและอภิปราย ความเข้าใจและความคิดรวบยอด และการประยุกต์แนวคิด โดยใช้วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (group process) ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำในสิ่งที่ยาก หรือไม่เคยทำมาก่อนด้วยความมั่นใจ ดังนั้นหลักสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมคือความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนแต่ละคน เคารพและเห็นคุณค่าของความเป็นคน พร้อมเปิดใจรับฟังทุกคน อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะสร้างความเชื่อใจ ความไว้วางใจพร้อมที่จะเปิดเผย

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเสนอแนวทาง ดังนี้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 197-198) เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน เป็นดังนี้

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ ในขั้นนี้มีแนวการจัดกิจกรรม คือ กิจกรรมปฐมนิเทศกรณีศึกษา บทบาทสมมติ เล่าประสบการณ์เดิม ได้วาทิ ใช้คำถามนำ ใช้สื่อประกอบการสอนสาธิต เกม ปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิดและถกเถียงมีแนวการจัดกิจกรรม คือ การระดมความคิดกลุ่มเล็ก กำหนดบทบาทและกิจกรรม จับคู่ปรึกษาหารือ แบ่งกลุ่มอภิปราย ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ในขั้นนี้มีแนวการจัดกิจกรรม คือ วิเคราะห์ สรุปข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเล็กเป็นข้อสรุปของกลุ่มใหญ่ รายงานผลการสรุปต่อประชุม

ขั้นที่ 4 การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ในขั้นนี้มีแนวการจัดกิจกรรม คือ ทำแบบฝึกหัด จัดบอร์ด เขียนคำขวัญ เขียนรายงาน เขียนเรียงความ ทำกิจกรรมนอกเวลาเรียนนำไปใช้จริง ซึ่งในการพัฒนาบุคคลสามารถทำได้ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Attitude) และทักษะพิสัย (Skill) ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแต่ละด้านโดยใช้รูปแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนเพื่อพัฒนาพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม หรือการให้องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่นักเรียนสามารถนำความรู้นี้ไปผนวกกับความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียน หรือแก้ไขปัญหาในด้านการเรียน นักเรียนจะผ่านขั้นต้นของการเรียนรู้ คือ รู้ เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำได้โดยเริ่มจากองค์ประกอบประสบการณ์ หรือความคิดรวบยอด

2. การเรียนด้านพุทธิพิสัยโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถจัดกิจกรรม ดังนี้

2.1 ประสบการณ์ผู้สอน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำเสนอความรู้ที่แต่ละคนมี อาจใช้การจับคู่พูดคุยกันในระยะเวลาสั้นๆ แล้วผู้สอนสุ่มถามแต่ละคู่ การให้นักเรียนได้นำเสนอความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ ผู้สอน จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในองค์ประกอบต่อไป

2.2 ความคิดรวบยอดจากประสบการณ์ที่นักเรียน นำเสนอ ผู้สอน สามารถสรุปความคิดรวบยอดและบรรยายเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้สอนเริ่มต้นด้วยการบรรยาย ความคิดรวบยอด อาจบรรยายไปบางส่วน แล้วให้นักเรียนได้เสนอประสบการณ์แล้วสรุปความคิดรวบยอดทั้งหมด ทุกครั้งที่ให้นักเรียนนำเสนอประสบการณ์ ผู้สอนต้องสรุปและเชื่อมโยงประสบการณ์นั้น กับความคิดรวบยอด

2.3 การสะท้อน/อภิปราย จากเนื้อหาความรู้ที่นักเรียนได้รับไปแล้วผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเพื่อเตรียมความรู้กับการนำไปใช้ผู้สอน อาจใช้ใบงานกำหนดกลุ่มนักเรียนและกิจกรรมให้อภิปราย ในประเด็นสำคัญ ของความรู้ เช่น อภิปรายเกี่ยวกับ ปัญหา/อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการประเมินโครงการตามรูปแบบที่สอน

2.4 การทดลอง/ประยุกต์ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเรียนรู้ ที่นักเรียนจะได้นำประสบการณ์ ที่ได้รับจากองค์ประกอบข้างต้นมาทดลองใช้ เพื่อเป็นการประเมินว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้หรือไม่โดยผู้สอนจัดกิจกรรมด้วยการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย 5-6 คนมอบหมายให้ทำกิจกรรมตามใบชี้แจง หรือใบงาน เช่น มอบหมายให้ช่วยกันทำโครงการการประเมินผล โครงการโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินที่เรียนรู้ไป

3. การจัดการเรียนการสอนด้านจิตพิสัยแบบมีส่วนร่วม การอบรมหรือการสอนด้านจิตพิสัย (Attitude) เป็นการปรับเปลี่ยนหรือเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรัก ความคิด ความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเรียนเพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีของนักเรียนให้มีต่อการเรียนหรืองานที่ปฏิบัติ

เป็นสิ่งจำเป็นเพราะถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนแล้ว แนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมที่ดี ย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ยาก เนื่องจากเจตคติประกอบด้วย ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึก ดังนั้น ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างและปรับเปลี่ยน ส่วนประกอบทั้ง 2 กล่าว คือ ในการจัดกิจกรรม ขององค์ประกอบประสบการณ์จะเป็นขั้นการสร้างความรู้สึกและการสะท้อน/อภิปราย จะเป็น ขั้นตอนการจัดระบบความคิดความเชื่อ เกิดความคิดรวบยอดที่ปรับเปลี่ยนไป และนำไปทดลองใช้ ในองค์ประกอบสุดท้าย

4. การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะพิสัยแบบมีส่วนร่วมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการสอนหนังสือนักเรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ (Skill) ผสมผสาน กันไปและบางครั้งอาจจะเน้นด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือ วัตถุประสงค์ของวิชานั้น ส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนการสอนมักจะสอนให้เกิดทักษะ ซึ่งเป็น การสอนที่ผู้สอนต้องทำให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างชัดเจนโดยทำเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่าย และ นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้เคียง ทักษะเป็นความสามารถ ที่คนเราไม่เคยมี มาก่อน แต่ได้เรียนรู้จากการทำจนกระทั่งชำนาญ ดังนั้นการสอนทักษะมี 2 ขั้นตอน คือ

4.1 ขั้นรู้ข้อเท็จจริง เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นักเรียนรับรู้ว่าการกระทำเหล่านี้มีความสำคัญ และฝึกฝนได้อย่างประกอบไปด้วยองค์ประกอบการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ คือ ความคิดรวบยอด ประสบการณ์และการสะท้อนความคิดและอภิปราย องค์ประกอบความคิดรวบยอดเกิดขึ้น โดยการ บรรยายนำประกอบกับการยกตัวอย่างและให้นักเรียนร่วมอภิปรายถึงความสำคัญ และวิธีฝึก ทักษะนั้นๆ องค์ประกอบด้านประสบการณ์ ผู้สอนอาจใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลองให้กับ นักเรียนคิดใช้ทักษะดังกล่าวหรือใช้การสาธิตซึ่งอาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ การสาธิตจะช่วยให้ นักเรียนเห็นจริงในลำดับขั้นอย่างชัดเจน ส่วนองค์ประกอบด้านการสะท้อนและการอภิปราย อาจสอนให้นักเรียนจัดกลุ่มย่อย หรือกลุ่มระดมสมอง เพื่อหากฎเกณฑ์ โดยกิจกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบ สามารถจัดเปลี่ยนลำดับได้ตามความเหมาะสม

การสะท้อนทักษะในขั้นรู้ชัดเห็นจริง กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ จะดำเนินเป็นขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 การบรรยายนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และ ให้ข้อมูลหรือความรู้ที่จำเป็น ใช้เวลาไม่มากนัก และใช้การมีส่วนร่วมจากนักเรียนเป็นการ ตั้งคำถาม หรือยกตัวอย่างที่ใกล้เคียง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

4.1.2 ประสบการณ์ ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ได้ ดังนี้

1) กรณีศึกษาผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษา

2) สถานการณ์จำลอง ผู้สอนกำหนดโจทย์เป็นสถานการณ์จำลอง โดยผู้สอนและคณะอาจเป็นผู้แสดงเองหรือให้นักเรียนมีโอกาสร่วมด้วยจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การอภิปราย และประกอบสถานการณ์จำลอง

3) การสาธิต โดยแสดงบทบาทสมมุติ อาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต เช่น นักเรียนเป็นไข้ทั้งหมด และคนสอนเป็นพยาบาลหรือให้นักเรียนแสดงเองทั้งหมด โดยมีผู้สอนซ้อมบทให้ หลังจากการแสดงบทบาทสมมุติ แล้วผู้สอนอาจนำบทสนทนาขึ้นกระดานหรือแผ่นใส เพื่ออภิปรายและสอนประกอบสนทนา

4.1.3 ชั้นลงมือกระทำ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ตามที่ได้เรียนรู้มาจากขั้นตอนแรก ประกอบไปด้วย การประยุกต์แนวคิด โดยให้นักเรียนฝึกทักษะ โดยการใช้บทบาทสมมุติ (Role play) หรือการฝึกซ้อม (Rehearsal play) เป็นกิจกรรมหลักและมีการฝึกซ้ำโดยผลัดกันแสดงบทบาทจนชำนาญ การเรียนในรูปแบบนี้ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้สถานการณ์จำลอง และการสาธิต เพื่อให้นักเรียนเห็นจริงตลอดจนทักษะในการฝึกบทบาทสมมุติ และประเมินผลการฝึกกิจกรรม ชั้นลงมือกระทำมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การฝึกปฏิบัติทำได้โดยฝึกบทบาทสมมุติและการซ้อมบท

1.1) การฝึกบทบาทสมมุติ เป็นวิธีที่ประสิทธิภาพในการฝึกทักษะ โดยสมมุติตัวละครและสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้สมมุติตัวเองเป็นตัวละครตามโจทย์ ดังนั้นต้องกำหนดโจทย์ให้ชัดเจน คือ สถานการณ์ บทบาทของตัวละคร และบทบาทของผู้สังเกตการณ์ การฝึกบทบาทสมมุติอาจใช้กลุ่ม 2 คน กลุ่ม 3 คน หรือกลุ่ม 5-6 คน ยิ่งกลุ่มมีคนมากขึ้นก็จะมี การเรียนรู้มากขึ้น

1.2) การฝึกซ้อมบท เป็นการให้นักเรียนฝึกเป็นตัวของตัวเอง ในสถานการณ์ที่กำหนด การฝึกบทบาทสมมุติและการซ้อมบทมีความแตกต่างกัน คือ

1.2.1) การฝึกบทบาทสมมุติจะตั้งโจทย์โดยการสมมุติ ทั้งสถานการณ์และตัวละครที่นักเรียนแสดง โจทย์มักขึ้นต้นด้วยคำว่า สมมุติให้นักเรียนเป็น ตัวละครตัวหนึ่ง

1.2.2) การฝึกซ้อมบท จะทำให้นักเรียนเล่นเป็นตัวของตัวเอง เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่นักเรียนพบได้เสมอ แต่มีความสำคัญนักเรียนเคยได้ฝึกหาทางออก โดยมากจะฝึกโดยกลุ่มเล็ก

1.2.3) การฝึกโดยบทบาทสมมุติ เป็นการฝึกสถานการณ์ที่ซับซ้อนกว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นไม่บ่อย แต่มีความสำคัญ นักเรียนเคยได้ฝึกหาทางออกโดยมากเป็นกลุ่มเล็ก

2) การฝึกการประเมิน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนช่วยกันสะท้อนการฝึกปฏิบัติทักษะว่าเป็นไปตามขั้นตอนหรือทำได้ถูกต้อง หรือทำได้ไม่ถูกต้องหรือทำไม่ได้เพราะเหตุใดรูปแบบการประเมินทำได้ 2 แบบ ดังนี้

2.1) นักเรียนประเมินตนเอง ผู้สอนกำหนดในใบงานให้ชัดเจนว่าจะประเมินอย่างไร เช่น หลังการฝึกนักเรียนช่วยกันอภิปรายว่าผู้ที่แสดงเป็นสมศรีทำได้ตามขั้นตอนหรือไม่ ก่าจรตอบสนองอย่างไร ขั้นตอนไหนที่ยุ้งยากในการฝึกและในชีวิตจริงนำทักษะนี้ไปใช้ได้หรือเพียงใด

2.2) ผู้สอนช่วยประเมิน ผู้สอนใช้วิธีสุ่มให้นักเรียนออกมาแสดง ผู้สอนช่วยวิจารณ์ ประกอบการขอความคิดเห็นจากนักเรียนในห้อง หรือผู้สอน อาจใช้วิธีสัมภาษณ์หรือให้สมาชิกในกลุ่มเล่าถึงการสังเกตขณะฝึกแล้วผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ

สุเทพ อ่วมเจริญ (2549, หน้า 20) กล่าวถึง ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีลักษณะ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกทางอุดมการณ์ สำนึกของคุณค่า ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และพลังของการรวมกลุ่มพลังชุมชน

2. จัดการเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

3. จัดการเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี

4. จัดการเรียนรู้ตรงจากการเห็นของจริงหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง

5. เน้นการให้ผู้ร่วมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้

6. ใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

7. เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา

8. เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

9. เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ

10. จัดวางความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน

สุมนทนา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549, หน้า 16-19) กล่าวถึง การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมี 3 วิธี ได้แก่

1. กระบวนการกลุ่ม (Group process) เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีแนวคิดการกระทำและแรงจูงใจร่วมกัน แบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มที่ดีจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่าผลรวมของประสิทธิภาพ หลักการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม จะให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด ให้นักเรียนเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ฝึกให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ กระบวนการกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ยึดหลักการค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบและพบคำตอบด้วยตัวเอง การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2540, หน้า 40) ดังนี้

1.1 เกม เป็นกิจกรรมการเรียนป็นเล่น มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อน จึงช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ ฝึกความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

1.2 บทบาทสมมติ กลุ่มนักเรียนจะต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่ดี เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง

1.3 กรณีตัวอย่าง เป็นการเรียนจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นสถานการณ์ที่เหมือนจริง โดยการเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหา

1.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่กลุ่มสนใจร่วมกัน การอภิปรายกลุ่มอาจมี สมาชิกประมาณ 6-12 คน โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปราย การอภิปรายทำได้หลายลักษณะ ผู้สอนจะต้องเลือกตามความเหมาะสม

2. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง พร้อมๆ กับการดูแล เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ มีหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกับการเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม แต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น โดยหลักการนักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ เหมือนกัน แต่สมาชิก

กลุ่มย่อยของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ จะต้องประกอบด้วยนักเรียนที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือกัน สมาชิกของกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะต้องไว้วางใจกัน ยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน กิจกรรมชั้นเตรียมนักเรียนจะต้องฝึกฝนทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานกลุ่มจากแนวคิดข้างต้น นักการศึกษาได้พัฒนาเทคนิควิธีเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ ดังนี้

2.1 การเล่าเรื่องรอบวง (Round robin) เป็นเทคนิคการเรียนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่น่าสนใจที่ตนกำลังศึกษา สิ่งที่น่าสนใจให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง

2.2 มุมสนทนา (Corners) เริ่มต้นจากการให้นักเรียนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม เข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่างๆ ของห้องเรียน และช่วยกันหาคำตอบสำหรับโจทย์ปัญหาต่างๆ ที่ผู้สอนยกขึ้นมาและเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายเรื่องราวที่ตนศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

2.3 ผู้ตรวจสอบ (Pairs check) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 หรือ 6 คนให้นักเรียนจับคู่กันทำงาน คนหนึ่งทำหน้าที่ เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนทำหน้าที่แก้โจทย์ เสร็จข้อที่ 1 แล้วให้สลับหน้าที่กัน เมื่อเสร็จครบ 2 ข้อให้นำคำตอบมาตรวจสอบกับคำตอบของผู้อื่นในกลุ่ม

2.4 ผู้คิด (Think-pair share) ผู้สอนตั้งคำถามให้นักเรียน นักเรียนแต่ละคนจะต้องคิดคำตอบของตนเองนำคำตอบมาอภิปรายกับเพื่อนที่นั่งติดกับตน นำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

2.5 ปริศนาความคิด (Jigsaw) นักเรียนศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มประจำ จะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม นักเรียนที่ศึกษาเนื้อหาเดียวกันจากทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้วหาวิธีอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟังแล้วกลับไปในกลุ่มประจำ เพื่อเล่าเรื่องที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟัง เมื่อทุกคนเล่าเรื่องที่ตนศึกษาจบแล้วจึงให้สมาชิกคนหนึ่งสรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนเข้าด้วยกัน ผู้สอนทดสอบความเข้าใจและให้รางวัล

2.6 กลุ่มร่วมมือ (Co-op) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาหรือทำกิจกรรมที่ต่างกันทำเสร็จแล้วจึงนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพควรอ่านบททวนและตรวจแก้ไขภาษานำผลงานกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน

2.7 การร่วมมือกันแข่งขัน (The games tournament) ผู้สอนแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขันสมาชิกในกลุ่มทั้งสองต้องมีจำนวนเท่ากัน กลุ่มที่ 3

เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้ตัดสิน ทุกกลุ่มต้องศึกษาเนื้อหาให้เข้าใจ สมาชิกกลุ่มแข่งขันแต่ละคนต้องเขียนคำถามมอบให้กลุ่มผู้ตัดสินโดยไม่ต้องให้คำตอบ กลุ่มแข่งขันแต่ละกลุ่มจะเตรียมข้อสอบให้เพื่อนของตน เมื่อถึงเวลาแข่งขันผู้ตัดสินอธิบายกติกาและเรียกตัวแทนของกลุ่มแข่งขันออกมาทีละคนหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ชนะ

2.8 ร่วมกันคิด (Numbered heads together) เริ่มจากผู้สอนถามคำถามเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ จากนั้นผู้สอนจึงเรียกให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทุกๆ กลุ่มตอบคำถามเป็นวิธีการที่ นิยมใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

3. การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้น เมื่อนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ๆ แนวคิดของการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ ความรู้เดิม เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรคความรู้ใหม่ และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ ประกอบด้วยสาระ สำคัญ 5 ประการ คือ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2540, หน้า 48-49)

3.1 การสอนของผู้สอนคือการอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน สร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวนักเรียนเอง

3.2 การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดรวบยอด ทฤษฎี และแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล

3.3 ผู้สอนช่วยนักเรียนสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยนักเรียนสร้างสรรค์ความรู้ ความคิดรวบยอด ที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

3.4 ผู้สอนช่วยนักเรียนตรวจสอบความเข้าใจโดยพิจารณาว่า ความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ประสานกันเป็นระเบียบเป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมได้เพียงใด

3.5 ผู้สอนช่วยนักเรียนสร้างแผนผังความคิดโดยให้นักเรียนความรู้ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นมาอภิปรายร่วมกัน เป็นกลุ่ม แล้วจึงทำเป็นแผนผังความคิด

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่า มี 4 ขั้นตอน ขั้นประสบการณ์ ขั้นการสะท้อนคิดและถกเถียง ขั้นความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และขั้นการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจและการเรียนแบบสรรสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการเรียนการสอน เช่น มีส่วนร่วมในการวางแผน การเลือกเนื้อหาสาระ การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน รวมทั้ง มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ ครูต้องจัดกิจกรรมให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and discussion) และขั้นความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ตั้งประสบการณ์เดิมหรือข้อมูลเก่าเชื่อมโยงกับการรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อนนำไปสู่การอภิปรายและนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ที่ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิดและถกเถียง ขั้นที่ 3 ความเข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอด และขั้นที่ 4 การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ในการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการประยุกต์ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อ

แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545)	องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)	การประยุกต์ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้
1. ขั้นประสบการณ์	การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ	1. ขั้นนำ เรียน รู้ เข้าใจสื่อ
2. ขั้นการสะท้อนและการอภิปราย	การวิเคราะห์สื่อ การเข้าใจสื่อ	2. ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ
3. ขั้นความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	การประเมินค่าสื่อ	3. ขั้น ประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ
4. ขั้นการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด	การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	4. ขั้น ประยุกต์ใช้ สื่อไปป้องกันสื่อ

จากตาราง 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตามหลักสูตรโดยประยุกต์เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นนำ เรียน รู้ เข้าใจสื่อ เป็นการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยและผ่อนคลายให้นักเรียนมีอิสระ ใช้สื่อกระตุ้นให้ตื่นตัวอยากเรียนรู้สนใจที่จะเรียนรู้ตามข้อมูลที่ครูนำเสนอ เป็นการนำเสนอสาระสำคัญของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนรับรู้ เห็นความสำคัญ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจากการรับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนต้องทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้โดยการสะท้อนกลับและการอภิปราย เพื่อการวิเคราะห์สื่อ และการเข้าใจสื่อจากการรับสื่อในขั้นตอนแรกโดยการแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ การเข้าใจสื่อ หรือการตีความสื่อเพื่อที่จะทำความเข้าใจ ในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท และรู้จักที่มาข้อมูลประเภทต่างๆ

3. ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนประเมินค่าสื่อ ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล หลังจากการที่ผู้รับสื่อผ่านการวิเคราะห์และการทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสื่อควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ ว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้เทคนิคอะไร ก่อให้เกิดความสนใจความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไปโดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้ โดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือก สรุปเป็นหลักการ และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

4. ขั้นประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ของตนเอง นำเอาสิ่งที่ตนวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อและมีปฏิกิริยาตอบกลับสื่อได้ โดยการนำเสนอ เผยแพร่ ชักชวน ตอรอง วรรณคดีให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้ และหรือปฏิบัติตามตนเองโดยครูกระตุ้นซักถามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือนำไปใช้ในชีวิตจริง

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มิใช่ใช้เพียงเทคนิคการมีส่วนร่วม ร่วมกับการติดตาม ควบคุมกำกับแบบเก่า แต่เป็นวิถีคิดแบบใหม่ สิ่งนี้เป็นความคิดที่ให้ผู้ประเมินผลเข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนา ผู้ร่วมงานเรียนรู้จากผลที่ได้จากสิ่งเริ่มต้นในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น การวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า

ในการเรียน มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ และเจตคติ ที่กำหนดไว้มากนักน้อยเพียงใด โดยจัดให้ การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการเรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลและนำไปใช้ พัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขโดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2545, หน้า 8-21) ดังนี้

1. เน้นกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Formative Evaluation) และประเมิน เพื่อตัดสิน (Summative Evaluation) ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดยให้ ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้
2. เน้นการนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของตน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. เน้นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ประเมินตามสภาพจริง ประเมินการสะท้อนความสามารถ และการแสดงออกของ ผู้เรียน
4. เน้นการบูรณาการประเมินผล ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนและกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินจากคุณภาพของงาน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ส่งเสริมให้มีการประเมิน ตนเอง ประเมินโดยเพื่อนและกลุ่มเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
6. เน้นการประเมินผู้เรียน ซึ่งต้องพิจารณาให้ครอบคลุมจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเชื่อมต่อบริเวณความรู้ เนื่องจาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ได้กระทำกันเพียงภายในกลุ่ม แต่จะกระทำผ่านกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ใน กระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการสร้างประเด็นเนื้อหาของการเรียนการสอน ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และทำความเข้าใจต่อเนื้อหาแนวความคิดรวมทั้งการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม จะกระทำในลักษณะการแนะนำ การตั้งประเด็นคำถาม ข้อตกลง หรือการแสดงความคิดเห็นที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย การสร้างความคิดใหม่ๆ การประเมิน ซึ่งกันและกัน การต่อรอง การวิพากษ์วิจารณ์ การกระตุ้นความสนใจในประเด็น เนื้อหาของ การเรียนการสอน เกิดจากการทำงาน การค้นคว้า การสร้างประเด็นปัญหา การสร้างข้อตกลง ผ่านการแสดงความคิดเห็น การอภิปรายและการโต้แย้งแล้ว นำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ด้วยการนำเสนอแนวคิด และประเด็นปัญหาภายใต้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนั้น ในการวัดและประเมินผลจะเป็นการประเมินผลตามสภาพจริงโดยให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) ได้วิจัย เรื่อง การวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อ และเพื่อวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยเป็นการวัดด้านความรู้ ความคิด ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดและลักษณะการรู้เท่าทันสื่อจากการวิจัยวรรณกรรมแบ่งออกเป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ สถาบันสื่อ องค์การสื่อ เนื้อความสื่อ การมีส่วนร่วมและการตอบโต้สื่อของผู้รับสื่อรูปแบบ รหัสและแผนของสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การตีความเรื่องแนวเรื่องจริง การตีความเรื่องแนวนับเชิงคดี และการโฆษณาในโทรทัศน์ 2) นักศึกษาส่วนใหญ่มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับ 2 คือ ยังไม่รู้เท่าทันสื่อหรือถูกครอบงำโดยสื่อ อย่างไรก็ตาม นักศึกษามีการรู้เท่าทันสื่อด้านการตีความเรื่องแนวนับเชิงคดี และโฆษณาในระดับ 4 คือ สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งความหมายตรง และความหมายแฝง

อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์ (2543) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามความรู้เท่าทันสื่อ และแนวคิดในการวัดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อ สำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชนในอนาคต ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ 1) การวิจัยเอกสาร 2) การวิเคราะห์เนื้อหา งานวิจัยความรู้เท่าทันสื่อระหว่าง ค.ศ. 1990-1999 และ 3) การสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง 8 ท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชน 3 ท่าน นักวิชาชีพสื่อสารมวลชน 4 ท่าน และนักการศึกษา 1 ท่าน ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการของการรู้เท่าทันสื่อ เริ่มต้นในเยอรมนีเมื่อศตวรรษที่ 17 และมีการพัฒนาจนกลายเป็นสาขาวิชาที่มีความแข็งแกร่งทางวิชาการในอังกฤษ ส่วนสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตสื่อชั้นนำของโลกกลับพบว่า ความเคลื่อนไหวด้านความรู้เท่าทันสื่อยังคงล้าหลังบางประเทศ เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา ทั้งนี้ เนื่องจากมีการพัฒนาอย่างไม่ต่อเนื่อง และปัจจุบัน พบว่า หลายประเทศที่มีความตื่นตัวได้บรรจุความรู้เท่าทันสื่อไว้ในหลักสูตรการศึกษาของประเทศ 2) การนิยามความรู้เท่าทันสื่อ ในมุมมองของนักวิชาการ

ต่างประเทศ ให้นิยามความรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์แบบวิพากษ์ และการเรียนรู้ที่จะสร้างสารของตนเองในสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเสียง สื่อภาพ และสื่อผสม และมีการเน้นความสำคัญที่ การเรียนและการสอนทักษะเหล่านี้ โดยใช้สื่อมวลชนในโรงเรียน และในมุมมองของนักวิชาการไทย ให้นิยามความรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง 1) การมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ 2) ความสามารถในการ วิเคราะห์วิพากษ์สื่อ และ 3) การรู้จักนำเนื้อหาสาระจากสื่อไปใช้ประโยชน์ 3) การวัดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อ วัดได้จากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและทักษะการใช้สื่อ โดยสามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ความรู้เท่าทันสื่อพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อในระดับที่สามารถ แยกประเภทเนื้อหาของสื่อได้ การตระหนักพฤติกรรมการใช้สื่อของตนเองส่วนทักษะในการใช้สื่อ ได้แก่ ใช้สื่อประเภทต่างๆ เป็น สามารถเข้าใจความหมายตรงที่สื่อนำเสนอ และความรู้เท่าทันสื่อ ขั้นสูง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของสื่อ ความรู้เกี่ยวกับบริบทด้านเศรษฐกิจ และการเมืองของสื่อ เข้าใจว่าสื่อมองผู้รับสารอย่างไร ใครคือกลุ่มเป้าหมาย และเข้าใจผลระยะสั้น และระยะยาวที่สื่อมีผลต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลทางด้านความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม และจิตวิทยา ส่วนทักษะการคิดวิพากษ์ ได้แก่ วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและความหมายแฝงได้ การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นในเนื้อสารได้และการประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อสารได้ และนอกจากนี้ความรู้เท่าทันสื่อยังแบ่งได้เป็น 4 มิติ คือ 1) มิติ ความรู้ความเข้าใจ 2) มิติสุนทรีย์ 3) มิติอารมณ์ และ 4) มิติจริยธรรม และ 4) งานวิจัยด้านความรู้เท่าทันสื่อ สามารถแบ่งกลุ่มเนื้อหาในการวิจัย ดังนี้ 1) การเรียนการสอนเกี่ยวกับการวัดความรู้เท่าทันสื่อ การศึกษาแนวคิดทฤษฎีของความรู้เท่าทันสื่อ 2) งานวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชน ได้แก่ การศึกษาเนื้อหาสื่อมวลชน และการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อและอิทธิพลของสื่อมวลชน

พริยา จารุเศรษฐการ (2549) ทำการศึกษา เรื่อง การรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณา ในสื่อนิตยสารสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอบทความเชิงโฆษณา ในนิตยสารสตรี 2) เพื่อศึกษาวิธีการในการแยกแยะบทความธรรมดากับบทความเชิงโฆษณาของผู้อ่าน 3) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยในการรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณาของผู้อ่าน 4) เพื่อศึกษาถึงอุปสรรคในการรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณาของผู้อ่าน 5) เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นเชิงศีลธรรม และการใช้ประโยชน์ต่อบทความเชิงโฆษณาของผู้อ่าน แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาในนิตยสาร Cleo Cosmopolitan Elle Cheeze และสุดสัปดาห์ ระยะเวลา 6 เดือน รวม 36 เล่ม 2) การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง อายุ 14-25 ปี จำนวน 15 คน พบว่า 1) สินค้าที่มีการใช้บทความเชิงโฆษณามากที่สุด คือ เครื่องสำอาง โดยส่วนมากเป็นบทความรายงานที่มีเนื้อหาทั่วไป ซึ่งมีการตั้งชื่อแบบบอกเล่ามากที่สุด ส่วนมากมีการโฆษณาหน้าเดียวกับบทความ โดยใส่

ภาพยี่ห้อลงไปด้วย ซึ่งมักจะไม่มีอาการอ้างอิงและระบุว่าเป็นพื้นที่โฆษณา ส่วนใหญ่มักจะนำเสนอภาพของบุคคลร่วมกับสินค้า 2) ปัจจัยที่ทำให้ผู้อ่านรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณา ได้แก่ ข้อความลักษณะเชิญชวนแนะนำสินค้า รูปแบบและสีสันทันของบทความที่สอดคล้องกับสินค้าและพีริเซ็นเตอร์ 3) อุปสรรคในการรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณา ได้แก่ การเขียนแบบบทความบรรยายทั่วไปไม่กล่าวเจาะจงสิ่งใดเป็นพิเศษ 4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่คิดว่าเป็นการผิดที่ใช้บทความเชิงโฆษณา และชอบการนำเสนอแบบนี้เพราะเป็นการให้ความรู้ เป็นสิ่งที่ดี แต่ส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เกศราพร บำรุงชาติ (2550) ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณและระดับการตระหนักรู้ตนเองแตกต่างกัน พบว่า 1) นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ปานกลาง โดยนักเรียนแต่ละระดับชั้นนักเรียนที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณกลุ่มต่ำ และกลุ่มปานกลางนักเรียนที่มีระดับการตระหนักรู้ตนเองกลุ่มต่ำ และกลุ่มปานกลาง มีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ปานกลาง ส่วนนักเรียนที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณกลุ่มสูง มีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง 2) นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์สูงขึ้นตามตัวแปรระดับชั้น และตัวแปรระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนที่มีระดับการตระหนักรู้ตนเองกลุ่มต่ำกับกลุ่มปานกลาง มีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน สำหรับปฏิสัมพันธ์ที่ศึกษาจากตัวแปรระดับชั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตระหนักรู้ตนเองแบบ 2 ปัจจัย และ 3 ปัจจัย พบว่าไม่ส่งผลร่วมกันต่อการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 3) ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าความสามารถจริงของการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ระดับสูงสามารถขยายความคุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ โดยมีความรู้ ความเข้าใจ และให้คำจำกัดความคำว่า “การรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์” ได้อย่างชัดเจนมีแนวทางปฏิบัติในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของโฆษณาสินค้า และมีเหตุผลในการตัดสินใจซื้อสินค้าตามสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ สำหรับปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ พบว่า การรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ขึ้นอยู่กับการใช้ความคิด และมีสมรรถภาพในการรับชมสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของตนเอง ตลอดจนผู้ปกครอง และเพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องกับส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ด้วย

จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ (2550) ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับ พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ระดับปริญญาตรี ชั้นปี 1 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่างได้มา ด้วยวิธีการสุ่มแบบแยกประเภท (Stratified random sampling) ตามลักษณะของระดับการรับรู้ ความสามารถของตนในการใช้สื่อ หลังจากนั้น สุ่มนักศึกษาในแต่ละกลุ่มให้ได้รับรูปแบบการ ฝึกอบรมที่แตกต่างกันไป 3 รูปแบบ แต่ละกลุ่มมีจำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ภายใน กลุ่มจะมีนักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อสูงและต่ำในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ กลุ่มย่อยละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ 2) แบบวัด การรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อ และ 3) ชุดฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อที่ผ่าน การหาคุณภาพเครื่องมือและทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความ แปรปรวนหลายตัวแปร 3 ทางแบบวัดซ้ำ (Three way MANOVA with Repeated Measure) ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการฝึกอบรม ระดับการรับรู้ ความสามารถ ของตนในการใช้สื่อ และครั้งของการวัดต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในด้านการคิดวิจารณ์ญาณ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครั้ง ของการวัดกับรูปแบบการฝึกอบรมต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในด้านการคิดวิจารณ์ญาณ ด้านการตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและด้านการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ 2) นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่า นักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกและรูปแบบที่ดีที่สุดในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา คือ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการคิด ความรู้สึก/จิตใจและพฤติกรรม ร่วมกับการฝึกทำโครงการ 3) นักศึกษากลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อสูง มีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อด้านการคิดวิจารณ์ญาณ ด้านการตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ และ ด้านการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากนักศึกษากลุ่มที่มีการรับรู้ ความสามารถของตนในการใช้สื่อต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดวงแก้ว เขียรสวัสดิ์กิจ (2552) ทำการศึกษากระบวนการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาครีမ်ปรับ สีผิวขาวทางโทรทัศน์ของผู้รับสารสตรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการรู้เท่าทัน สื่อของผู้รับสารสตรีด้วยแบบจำลองความรู้เท่าทันสื่อในมิติพุทธิปัญญา (The Cognitive Model of Media Literacy) รวมทั้ง เพื่อศึกษาการใช้ความรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสารสตรีในชีวิตประจำวัน โดยได้ประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา แนวคิดหลัก

ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อของ James Potter, W. ร่วมด้วยการประมวลแนวคิดและงานวิจัยด้านความรู้เท่าทันสื่อของนักวิชาการท่านอื่นๆ นอกจากนั้น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการโฆษณาทั้งในด้านบทบาทและประโยชน์ของการโฆษณา การผลิต เทคนิคการนำเสนอ และรูปแบบเนื้อหาโฆษณาโทรทัศน์ ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis) มุ่งศึกษากระบวนการรู้เท่าทันสื่อในมิติพุทธิปัญญา ความรู้ความคิด (The Cognitive Model of Media Literacy) ของกลุ่มผู้รับสารสตรีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Purposive Interview) และใช้โฆษณาสินค้าครีมบำรุงผิวที่มีจุดขายในการปรับสีผิวให้ขาว ประกอบการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ คัดเลือกจากภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ในช่วงเวลาโฆษณาซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่ผู้ชมสูงสุด (Prime time) และมีการใช้งบประมาณในการซื้อเวลาโฆษณา (Airtime) สูงสุด 2 อันดับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์กับกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยมีแนวโน้มให้ความสนใจและตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบของโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวที่มีต่อสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก นอกจากนั้น ยังมีความสนใจการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวผ่านสื่อมีแนวโน้มให้ความสนใจการร้องเรียนหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อพบโฆษณาที่มีความไม่เหมาะสม นอกจากนั้น ยังมีความคิดเชิงวิพากษ์ต่อการนำเสนอโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากมักเน้นการใช้ประโยชน์ของครีมปรับสีผิวขาวให้ด้านอื่นนอกจากการปรับสีผิวให้ขาว เช่น ใช้แทนครีมรองพื้น เป็นต้น และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากยังมีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์นอกจากโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวในด้านจิตใจ (Psychology) มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อย ส่วนปัจจัยระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป จะมีความรู้ในด้านต่างๆ มากกว่าและถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ตรง ความรู้เกี่ยวกับสื่อโฆษณา สำหรับกระบวนการรู้เท่าทันสื่อในมิติพุทธิปัญญา (The Cognitive Model of Media Literacy) ของ James Potter, W. ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ ประกอบด้วย ขั้นตอนแรก คือ กระบวนการทางความคิด ได้แก่ โครงสร้างความรู้คุณลักษณะเฉพาะบุคคลเมื่อเปิดรับสื่อ เครื่องมือในการจัดการสาร และการจัดการสาร ส่วนขั้นตอนที่สอง คือ การนำความรู้เท่าทันสื่อไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาในเรื่องนี้ พบว่า กระบวนการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสารสตรีเป็นไปตามที่ James Potter, W. ได้เสนอไว้ในทฤษฎี

ความรู้เท่าทันสื่อ ปัจจัยแรก ได้แก่ โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับโฆษณา ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และ ประสบการณ์ มีบทบาทสำคัญเป็นพื้นฐานความรู้ และเป็นเกณฑ์สำหรับการคิดวิเคราะห์สารที่ได้รับจากโฆษณาตัวอย่าง 2 ชั้น ความรู้ที่จำเป็นข้างต้นช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจรูปแบบการนำเสนอโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวได้ง่ายขึ้น เข้าใจเนื้อหาที่โฆษณานำเสนอง่ายขึ้น ทราบถึงเป้าหมายในการขายสินค้า และทราบผลกระทบด้านค่านิยมที่โฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวมีต่อสังคม อย่างไรก็ตามพื้นฐานความรู้ที่น้อยยังไม่มากพอสำหรับการคิดวิเคราะห์โฆษณาในประเด็นที่ลึกซึ้งได้อย่างถูกต้อง เช่น การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ในโฆษณา 2 ชั้น การเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างในแต่ละองค์ประกอบ การประเมินคุณค่าด้านการผลิต มองเห็นวิธีการใช้คำพูด ภาพ เหตุการณ์ในโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดค่านิยม และ ยังรวมประเด็นอื่นที่ต้องอาศัยความรู้ที่ถูกต้องและมากเพียงพอที่จะเป็นเกณฑ์ในการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ ปัจจัยของคุณลักษณะเฉพาะบุคคลเมื่อเปิดรับสื่อ ผู้รับสารยังมีลักษณะเป็นแบบ Automatic Manipulated ในขณะที่มีการเปิดรับสื่อโฆษณาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้รับสารกลายเป็นผู้รับ (Passive) ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังและความตั้งใจที่จะเปิดรับสารจากโฆษณา จึงทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ในกรณีของโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวซึ่งมีความถี่ในการนำเสนอสูงจึงทำให้ผู้รับสารเปิดรับข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อความ ภาพ เหตุการณ์ ที่มีลักษณะโน้มน้าวใจและแฝงค่านิยมเกี่ยวกับความงาม การบริโภคนิยมไปโดยที่ไม่รู้ตัว ในที่สุดผู้รับสารจึงไม่ได้ใช้ทั้งโครงสร้างความรู้และเครื่องมือในการจัดการสาร อย่างที่ James Potter, W. เสนอไว้ในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อในมิติพุทธิปัญญา (The Cognitive Model of Media Literacy) ในลำดับถัดมา คือ ปัจจัยด้านการจัดการสารนั้น ผู้รับสารไม่มีการคัดกรองสาร (Filtering) เนื่องจากผู้รับสารไม่มีเป้าหมายและไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเปิดรับโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวอย่างจริงจัง แต่อย่างไรก็ตามในขณะที่ผู้รับสารมีการเปิดรับโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวนั้น ผู้รับสารก็มีความเข้าใจข้อมูลและเนื้อเรื่องตามที่โฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวนำเสนอแสดงถึงความสามารถในการเชื่อมโยงความหมายของสาร (Meaning Matching) ของผู้รับสาร ส่วนการสร้างความหมายใหม่ของสาร (Meaning Construction) นั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดการสร้างความหมายใหม่ของสารค่อนข้างน้อย โดยผู้รับสารมักยอมรับเนื้อหาและข้อมูลที่โฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวนำเสนอไปอย่างอัตโนมัติโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากในขณะที่เปิดรับโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวไม่ได้มีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มที่ เช่น การที่กลุ่มตัวอย่างไม่ตั้งใจสงสัยเกี่ยวกับส่วนผสม สารเคมี หรือกระบวนการในการทำให้สีผิวขาวที่ไม่ได้นำเสนอเป็นข้อมูลในโฆษณา แต่อย่างไรก็ตามหากผู้รับสารได้ทบทวนข้อมูลที่ได้รับจากโฆษณาในภายหลัง ผู้รับสารที่มีความรู้มากเพียงพอก็จะสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่ร่วมกับทักษะต่างๆ มาคิด

วิเคราะห์ข้อมูลในโฆษณาและเกิดเป็นการตั้งคำถาม ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ค่านิยมที่แฝงอยู่ในโฆษณา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประสิทธิภาพ และคุณสมบัติของครีมปรับสีผิวขาวได้ต่อไป ในลำดับสุดท้าย คือ การนำความรู้เท่าทันสื่อไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น พบว่า ผู้รับสารมีการนำความรู้เท่าทันสื่อโฆษณาไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ในกรณีของโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวนั้นผู้รับสารไม่ได้นำข้อมูลที่ได้จากการชมโฆษณาไปใช้ในการเลือกซื้อสินค้าในชีวิตประจำวัน ผู้รับสารไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ป้อนกันหรือแก้ปัญหาผลกระทบที่โฆษณาครีมปรับสีผิวขาวมีต่อสังคม รวมทั้ง ไม่ตระหนักถึงสิทธิที่ตนเองพึงได้รับการโฆษณาตามที่กฎหมายได้รับรองสิทธิไว้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากมีแนวโน้มตระหนักถึงประโยชน์ด้านจิตใจของโฆษณาครีมปรับสีผิวขาวในการสร้างจินตนาการและความหวังเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในความรักและชีวิต

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2557) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลและสารสนเทศมาตัดสใจในการออกแบบและกำหนดองค์ประกอบหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมบางระกำ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการระดับประเทศและผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับภัยพิบัติ จำนวน 11 ท่าน กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนบางระกำ จำนวน 9 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญาศึกษา จำนวน 7 ท่าน รวมถึงศึกษาสภาพจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 41 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 20 สัปดาห์ 40 ชั่วโมง โดยประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างสติ ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติ และขั้นที่ 3 การสะท้อนขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร โดยสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และสัมภาษณ์ผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล หลักสูตรมีสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับชุมชนที่ตั้งอยู่พื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมและพัฒนาขึ้นจากการบูรณาการสาระการเรียนรู้ ในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติที่จำเป็นต่อนักเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นน้ำท่วมบางระกำ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และแนวคิดบางระกำโมเดล แบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สภาพภูมิศาสตร์กับน้ำท่วมบางระกำ 2) ลม ฟ้า พายุ 3) วิธีชีวิตอยู่กับน้ำของชาวบางระกำ 4) รับมือ ร่วมใจ ลดภัยพิบัติ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา 3 ขั้นตอน คือ MAR ขั้นที่ 1 การสร้างสติ (Mindfulness) ผ่านการฝึกปฏิบัติด้วยความสงบนิ่งหรือเคลื่อนไหว ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Action) และขั้นที่ 3 การสะท้อน (Reflection) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และศึกษานำร่อง พบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า 1) นักเรียนมีความรู้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร ทั้ง 4 หน่วย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีทักษะในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ได้แก่ ทักษะการพาเยื่อ ทักษะการปฐมพยาบาลคนจมน้ำ และทักษะการช่วยเหลือคนจมน้ำ หลังการทดลองใช้หลักสูตรคิดเป็นร้อยละ 70.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติอยู่ในระดับจัดระบบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.87 ทั้งนี้ นักเรียนทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงระดับจิตสำนึกจากระดับต่ำไปสูง 4) นักเรียนมีจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ 1) นักเรียนมีความตระหนักรู้ในตนเองมีมุมมองเกี่ยวกับสาเหตุและการลดภัยพิบัติที่ชัดเจนขึ้น เข้าใจถึงสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา น้ำท่วมของชุมชนบางระกำที่ยั่งยืน 2) นักเรียน

มีจิตสำนึกร่วมต่อการจัดการภัยพิบัติในโรงเรียนและชุมชน เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น มีสติ มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีภาวะผู้นำ กล้าเผชิญกับความเสี่ย รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบและมีกระบวนการทำงานกลุ่มดีขึ้น

3. ผลการประเมินผลหลักสูตร พบว่า 1) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงให้นักเรียนตระหนักรู้ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดภัยพิบัติมากที่สุด 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าหลักสูตรส่งผลกระทบต่อในทางบวกทั้งต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน ประเด็นที่น่าสนใจคือหลักสูตรส่งผลให้ชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติมากขึ้น ชุมชนมีมุมมองว่าเด็กและเยาวชนคือพลังสำคัญในการจัดการภัยพิบัติจากเดิมที่มองว่าเด็กเป็นภาระ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในชั้นเรียน ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เรดมอนด์ และเดวิด (Redmond and David, 2011) ทำการศึกษาเรื่อง Media literacy at the middle level โดยเป็นกรณีศึกษา (Case Study) ครูจำนวน 3 คน ที่ร่วมมือกันสอนหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อในชั้นเรียนระดับมัธยมต้น ผลการศึกษาเสนอว่า ครูมีการสอนหลักสูตรเท่าทันสื่อในชั้นเรียน เพราะมีความรู้ เรื่อง พัฒนาการเด็กและเยาวชน และมีความตระหนักถึงความสำคัญของสื่อที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน วิธีการเรียนรู้ ในห้องเรียนใช้วิธีสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน (Constructivism) โดยใช้แนวทางให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Approach) ครูมีหน้าที่แนะนำแนวทางการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ครูเป็นผู้ร่วมคู่มือกับนักเรียน เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิจารณ์ญาณ และพยายามส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ ในการวิเคราะห์และตีความแปลความหมายสื่อด้วยการให้คุณค่าและเคารพ ความคิดเห็นของนักเรียน ครูมีหน้าที่ทำให้นักเรียนเพลิดเพลินกับสื่อทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากสื่อในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้นักเรียนเกิดความคิดวิจารณ์ญาณไปพร้อมๆ กันด้วย ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทำให้นักเรียนตระหนักว่า 1) สารจากสื่อเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น 2) เกิดการพัฒนาในด้านารคิดวิเคราะห์และการตีความสารจากสื่อ 3) เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 4) เกิดการใช้กระบวนการผลิตสื่อ ในฐานะเครื่องมือของการประเมินผล และผู้วิจัยยังได้เสนอว่า นอกจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะค้นพบวิธีการเรียนรู้เรื่องเท่าทันสื่อที่มีประสิทธิภาพแล้ว การบรรจุหลักสูตรเท่าทันสื่อในระบบโรงเรียน

ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างยิ่งสำหรับครูและผู้บริหารที่สนใจ และเห็นความสำคัญของเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ

แมคโดนัลด์ และคณะ (MacDonald, et al., 2008) ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง Media literacy in action: An exploration of teaching and using media literacy constructs in daily classroom practice เพื่อศึกษาการเรียนรู้เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้น ในชั้นเรียนปกติประจำวัน โดยศึกษาถึงประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้เท่าทันสื่อในชั้นเรียน รูปแบบวิธีการสอนของครู และการเรียนรู้เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติที่เกิดขึ้นกับนักเรียน การศึกษาใช้วิธีการสังเกตชั้นเรียน การสัมภาษณ์ครูและนักเรียน การสำรวจในกลุ่มนักเรียน และศึกษาจากงานของนักเรียน พบว่า การเรียนรู้เท่าทันสื่อเกิดขึ้น ในชั้นเรียนที่มีการอภิปราย แลกเปลี่ยน เกิดขึ้นในงานประเภทโครงการที่มีการตั้งคำถามและ การสืบค้นของนักเรียน (Inquiry Project) และงานเขียนเชิงบทความของนักเรียนในการเรียน การสอนครูมักจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ โดยตรงโดยใช้วิธีอธิบายและตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อ

ดันแคน (Duncan, 1989) ทำการวิจัย เรื่อง Specific Approaches to Media Literacy เสนอว่า กิจกรรมการผลิตสื่อควรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาเรื่องสื่อในชั้นเรียน นอกจากความสามารถในการถอดรหัสสารจากสื่อแล้ว นักเรียนควรมีความสามารถในการเข้ารหัสด้วย โดยใช้วิธีบูรณาการกระบวนการคิดวิเคราะห์สื่อเข้ากับกระบวนการผลิตสื่อ ทั้งนี้ กิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์สามารถผลิตได้ทั้งสื่อที่สั้นและเรียบง่าย รวมถึงสื่อที่มีกระบวนการผลิตที่ยุ่งยาก เช่น จากงานภาพถ่ายธรรมดาไปจนถึงวิดีโอซึ่ง มีความซับซ้อนในการลำดับเรื่องราว นักเรียนจำนวนมากเกิดกระบวนการการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับสื่อได้เมื่อผ่านประสบการณ์ในกระบวนการผลิตสื่อ

ฮอบส์ และฟรอสต์ (Hobbs and Frost, 1998; Feuerstein, 1999) พบว่า การฝึกทักษะการผลิตสื่อเป็นตัวแปรหนึ่งที่ช่วยเพิ่มการรู้เท่าทันสื่อ เช่น ผู้เข้าร่วมการอบรมทักษะการผลิตวิดีโอในสถานี่โทรทัศน์เคเบิลชุมชนเกิดความรู้เท่าทันสื่อและมีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์มากขึ้น วิทยุรุ่นที่เข้าร่วมโครงการฝึกทักษะการผลิตสื่อมีการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นเมื่อได้ลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง ตั้งแต่ขั้นตอนการระดมความคิด สัมภาษณ์ ถ่ายวิดีโอ และการประเมินผล ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ ช่วยให้ทักษะการสื่อสารของวิทยุรุ่นกลุ่มนี้กว้างขึ้น และยังพบว่า นักเรียนที่ฝึกการผลิตสื่อ ร่วมกับการฝึกวิเคราะห์สื่อในหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อหรือสื่อมวลชนศึกษาจะมีทักษะการวิเคราะห์ และคิดแบบวิพากษ์ดีกว่าเมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่ได้ฝึกการผลิตสื่อ

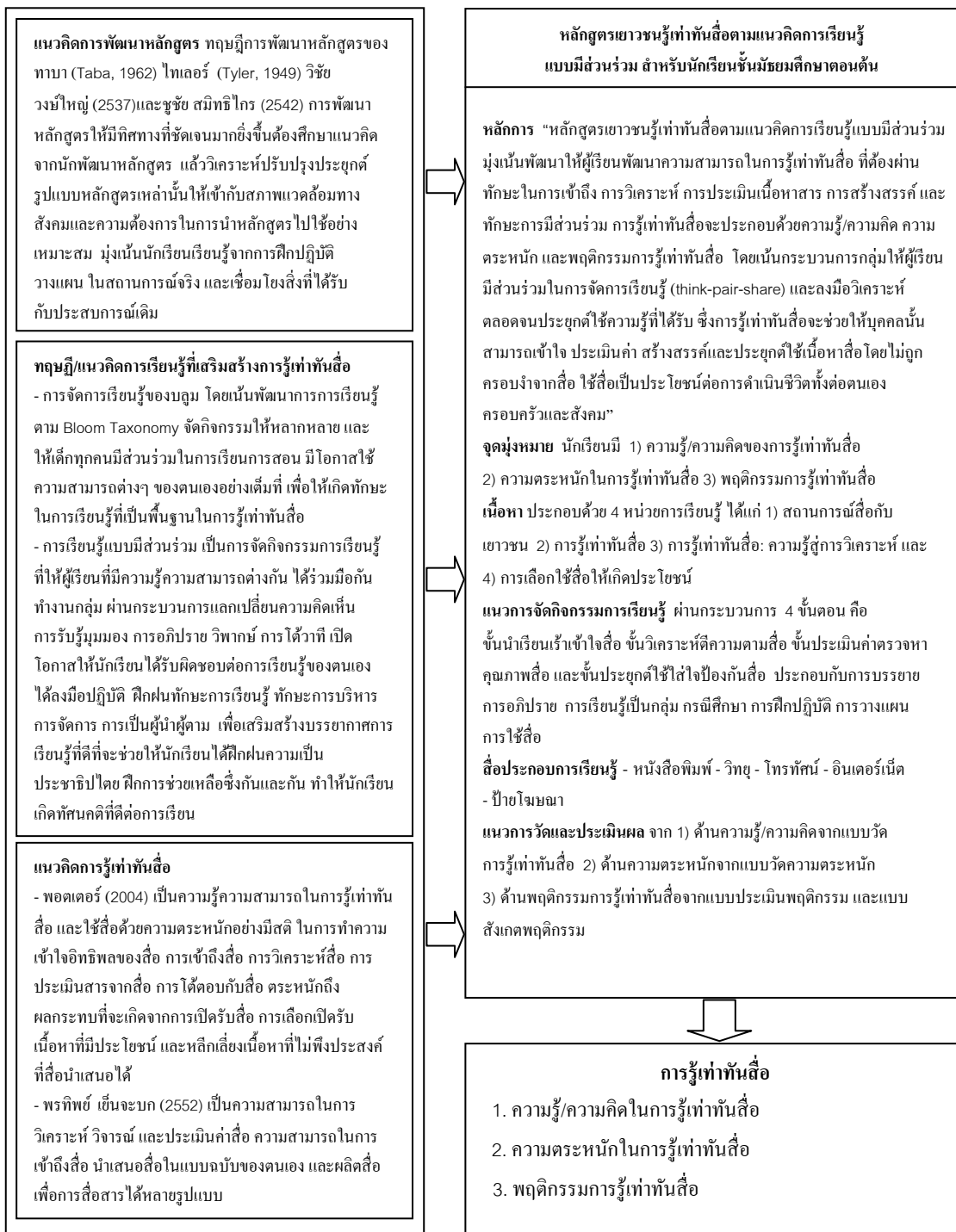
โลวี (Love, 2008) เรื่อง Teaching Media Literacy Skills About Commercials: A Comparative Analysis of Media Literacy Instruction Abstract ที่ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้เท่ากันสื่อ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการวิเคราะห์ (Analytical Activities) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการผลิตสื่อ (Production Activities) และรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม การวิเคราะห์ร่วมกับกิจกรรมการผลิตสื่อ เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการเรียนรู้แต่ละชนิด มีผลหรือมีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของนักเรียนเกรด 8 ที่มีต่อโฆษณาทางโทรทัศน์อย่างไร ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการวิเคราะห์และรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการวิเคราะห์ร่วมกับกิจกรรมการผลิตสื่อ มีผลทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เท่ากันสื่อขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการผลิตสื่อ (Production Activities) นักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการวิเคราะห์และใช้กิจกรรมการวิเคราะห์ร่วมกับกิจกรรมการผลิตสื่อ สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ในโฆษณา ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย กลวิธีการโน้มน้าวชักจูงใจ ระบบคุณค่าในสังคมและเรื่องของตัวเองแบบได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการผลิตสื่อ (Production Activities)

จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ จะเห็นว่า นักวิชาการให้ความสำคัญกับศักยภาพความสามารถของผู้รับสารเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้ผู้รับสารมีทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พินิจพิจารณาและตรวจสอบปัจจัยองค์ประกอบและกระบวนการทำงานของสื่อตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ องค์กรผู้ผลิตสื่อ ด้านความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ใครเป็นผู้ผลิตสื่อ เพื่ออะไร ใครได้ผลประโยชน์ และใครเป็นคนตัดสินใจ โดยต้องพิจารณาถึงบริบทแวดล้อมทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ต่อมาคือความสามารถของผู้รับสารในการคิดวิจารณ์ญาณเพื่อตั้งคำถาม ประเมิน และตีความแปลความหมายเนื้อหาสาระที่สื่อส่งมา ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อ เข้าใจถึงกระบวนการผลิตว่าสื่อผลิตมาอย่างไร รู้จักรูปแบบของสื่อ รู้ถึงเทคนิค ภาษา เทคโนโลยีที่สื่อใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ รู้ว่าสารนั้นถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร สื่อมีการสร้างความหมายสารอย่างไร สามารถตีความหมาย อธิบายความหมายของสิ่งที่พบในสื่อได้ รู้ว่าสื่อสร้างความจริงอย่างไรและรู้ถึงอำนาจชักจูงที่มีอยู่ในสื่อ นอกจากนี้ ผู้รับสารยังต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ สามารถพิจารณาได้ว่าสื่อมีผลกระทบต่อตัวเองและต่อสังคมอย่างไร สามารถตอบโต้กับสื่อได้ มีการตอบสนองสื่อที่บริโภคด้วย ความตระหนักรู้อย่างมีสำนึก สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาจากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มอำนาจในการใช้ประโยชน์จากสื่อและหลีกเลี่ยงผลที่ไม่ต้องการ และท้ายสุด

คือ ความสามารถของผู้รับสารที่จะสร้างสรรค์และผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเอง เพื่อนำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้รับสารให้ไปถึงเป้าหมายสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ คือ การเป็นพลเมืองที่สามารถใช้สื่อและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมประชาธิปไตย ผู้วิจัยจึงนำประโยชน์จากงานวิจัยไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร การสร้างเครื่องมือและการเสริมสร้างการรู้เท่าทัน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรใช้วิธีการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดการวิเคราะห์ ตีความและแปลความหมายของสื่อด้วยการให้อิสระในความคิดเห็นของนักเรียน และเสนอแนะควรมีการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อและบรรจุหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อในระบบโรงเรียน ดังนั้น จึงพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้/ความคิด ความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นพื้นฐานของการเข้าใจความจริง เปลี่ยนความคิดเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อและการเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะเป็นการพัฒนาที่ครบวงจร ในรูปแบบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผ่านกระบวนการกลุ่มที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน โดย ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในขณะที่ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ที่จะเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ คุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการตาม 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ โดยการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ
2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
3. สำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

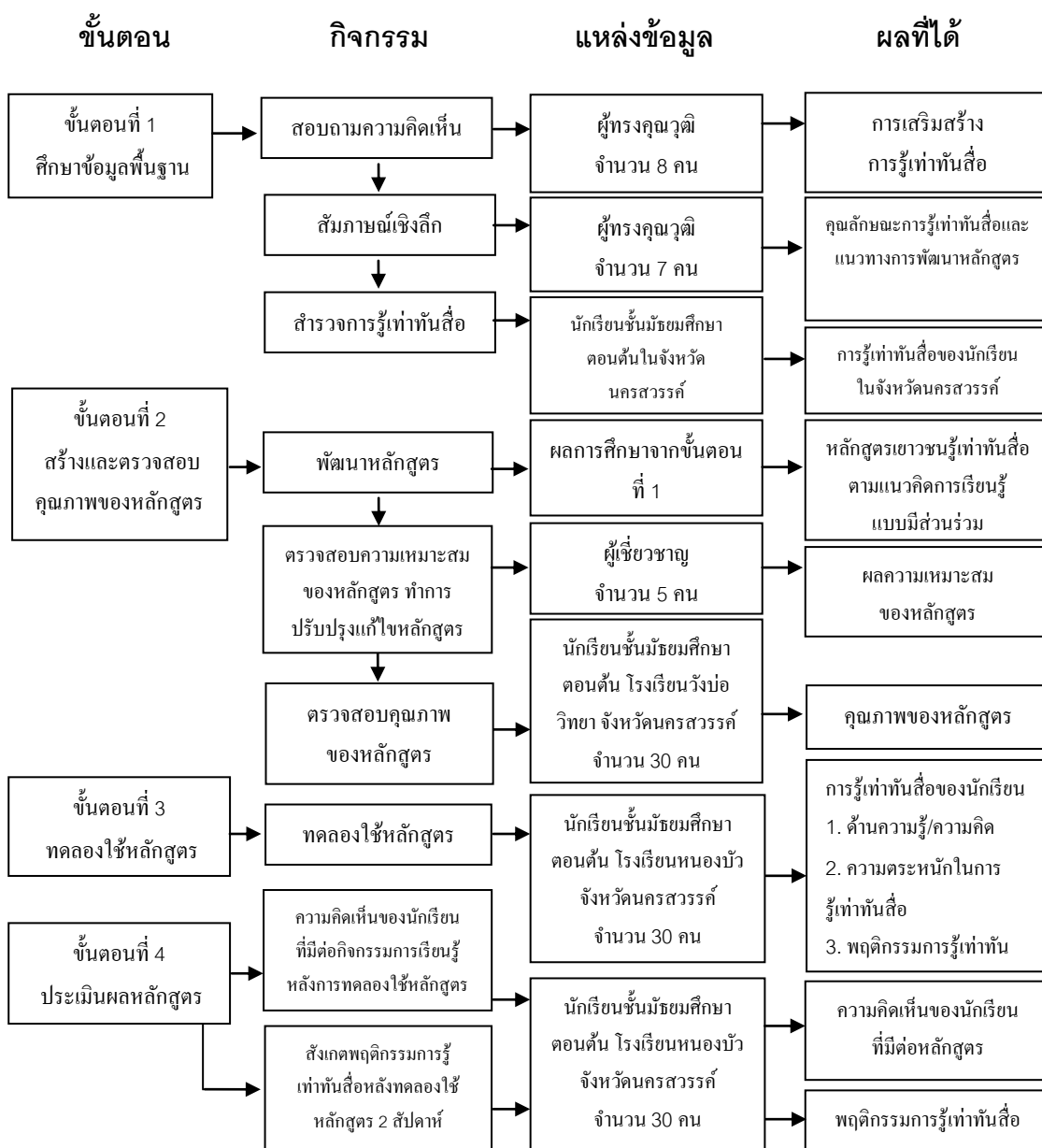
ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง เป็นการสร้างหลักสูตรเสริมให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1
2. ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้
3. ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจากค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรและติดตามผลพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตร
  2. สังเกตพฤติกรรมนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์
- จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว นำเสนอรูปภาพ 8

ภาพ 8 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากภาพ 8 แสดงถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรกับขั้นตอนการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร เยาวชนรู้เท่าทันสื่อ มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการมุ่งหาคำตอบของคำถามวิจัยที่ว่า การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไรและมีปัญหาอย่างไร และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจในการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวับคุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร และสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยดำเนินการสอบถาม มีดังนี้

1.1.1 นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการสอน และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

1.1.2 นักการศึกษาด้านการบริหารงานโรงเรียน จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานหลักสูตรของโรงเรียน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

1.1.3 นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านสื่อหรือการเฝ้าระวังสื่อ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

1.2 เครื่องมือที่ใช้

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

1.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

1.3.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 6 ข้อ เกี่ยวกับ 1) การรู้เท่าทันสื่อเป็นคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน 2) การเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคปัจจุบัน 3) นักเรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในด้านการรู้เท่าทันสื่อ 4) นักเรียนควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นระบบ 5) การพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อต้องทำให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อและไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อต่างๆ และ 6) ควรมีการจัดทำหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียน

1.3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.3.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน รวมจำนวน 3 คน ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกัน (พงวรรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 117) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- 1) มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป
  - 2) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรและการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ด้านหลักสูตรและการสอน
  - 3) ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การวัดและประเมินผล มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ด้านการวัดและประเมินผล
- ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลทำการวิจัย

1.4.2 ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

1.4.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อเพื่อหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมาแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น 5
มีปัญหาอยู่ในระดับมาก	ให้คะแนนเป็น 4
มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง	ให้คะแนนเป็น 3
มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย	ให้คะแนนเป็น 2
มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนนเป็น 1

จากนั้น นำคะแนนที่ได้มาคำนวณค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 67)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งได้จากข้อมูลส่วนที่ 1 และการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อจัดทำเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ มีดังนี้

2.1.1 นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการสอนและสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโท

2.1.2 นักการศึกษาด้านการบริหารงานโรงเรียน จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานหลักสูตรของโรงเรียนและดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวที่มีการเฝ้าระวังสื่อ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

2.1.3 นักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 4 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านสื่อ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

2.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบสัมภาษณ์ให้ชัดเจน

2.3.2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นที่จะสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแนวการสัมภาษณ์ และกำหนดประเด็นคำถาม

2.3.3 กำหนดรูปแบบของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) แล้วเขียนข้อคำถามให้ตรงและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ โดยแบบสัมภาษณ์มีประเด็นคำถามหลัก ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

- 1) ปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 2) จากปัญหาดังกล่าว ท่านคิดว่าควรมีการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกอย่างไร
- 3) ท่านมีความต้องการให้เด็กในชุมชนมีการป้องกันการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อ
ที่จำเป็นต่อนักเรียน มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

- 1) จากปัญหาการรู้ไม่เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ท่านคิดว่าควรมี
การเตรียมความพร้อมรับมืออย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ และทักษะอะไรบ้างเพื่อเป็น
การเตรียมตัวให้รู้เท่าทันสื่อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ
มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

หากมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ท่านคิดว่ามี
ความรู้ ทักษะอะไรบ้างที่เด็กและเยาวชนควรได้เรียนรู้

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์กลวิธีหรือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมใน
การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

- 1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อควร
เป็นอย่างไร
- 2) การวัดและการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ
ควรเป็นอย่างไร
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ด้านการวัดและ
ประเมินผล จำนวน 2 คน และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ตรวจสอบความตรงเชิง
เนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:
IOC) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 117)

2.3.6 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและ
จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์
ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล

2.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดวันนัดหมายและเวลาสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิลงหน้าพร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์และติดต่อนัดหมายวันสัมภาษณ์

2.4.3 นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ สรุปอุปนัย เพื่อเตรียมเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรฉบับร่างในขั้นต่อนต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis) คือ สร้างข้อสรุปจากสิ่งที่ปรากฏขึ้นจากการสัมภาษณ์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 หน่วยการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร จากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 คน ในประเด็นที่ถามว่า “หากมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ความรู้และทักษะอะไรบ้างที่นักเรียนควรได้เรียนรู้” ผลการสังเคราะห์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าเป็นที่นักเรียนควรมีทักษะการคิด และมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ ผลกระทบของสื่อและการเลือกรับและใช้สื่อ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นหน่วยการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีรายละเอียดของสาระ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานการณ์สื่อกับเยาวชน ประกอบด้วย แนวทางการจัดกิจกรรม ความหมาย ความสำคัญและประเภทของสื่อ วิเคราะห์และอภิปรายถึงผลกระทบของสื่อ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย การรู้เท่าทันสื่อ ความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกถึงการรู้เท่าทันสื่อในด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อให้เยาวชนไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ มีการสนทนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ประกอบด้วย การวางแผนเลือกรับและใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ สามารถรับรู้ว่ามีประโยชน์และมีโทษต่อบุคคล และสังคม รวมทั้งเข้าใจผลกระทบของสื่อที่มีต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลทางด้านความคิด ความรู้สึก/จิตใจ และพฤติกรรม และการผลิตสื่อที่เหมาะสม

2.5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ในประเด็นที่เกี่ยวกับ “แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีลักษณะอย่างไร” และประเด็น “รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เหมาะสมหรือไม่อย่างไร ควรปรับเปลี่ยน ลดหรือเพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง อย่างไร เพราะเหตุใด” ผลการสังเคราะห์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า

1) แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีลักษณะ มีการฝึกปฏิบัติ ใช้กระบวนการกลุ่ม มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม มีการประเมินผลตามสภาพจริง กิจกรรมการเรียนรู้ไม่เครียด มีอิสระในการเลือกเนื้อหา มีการเสริมแรง มีการแลกเปลี่ยนสนทนาอย่างมีเหตุมีผล

2) รูปแบบการเรียนการสอนควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ บลูม (Bloom, 1976) โดยประยุกต์ใช้ 4 ขั้นตอน คือ

1) ช้่นนำเรียน รู้ เข้าใจสื่อ เป็นการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยและผ่อนคลาย ให้นักเรียนมีอิสระ ใช้สื่อกระตุ้นให้ตื่นตัวอยากเรียนรู้สนใจที่จะเรียนรู้ตามข้อมูลที่ครูนำเสนอ เป็นการนำเสนอสาระสำคัญของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนรับรู้เห็นความสำคัญ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจากการรับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายสื่อต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

2) **ขั้นวิเคราะห์ตีความตามสื่อ** เป็นขั้นตอนที่นักเรียนต้องทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้โดยการสะท้อนกลับ การอภิปราย เพื่อการวิเคราะห์สื่อ และการเข้าใจสื่อจากการรับสื่อ ในขั้นตอนแรกโดยการแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ การเข้าใจสื่อ หรือการตีความสื่อเพื่อที่จะทำความเข้าใจ ในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท และรู้จักที่มาของข้อมูลประเภทต่างๆ

3) **ขั้นประเมินค่า** ตรวจสอบคุณภาพสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนประเมินค่าสื่อ ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล หลังจากการที่ผู้รับสื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสื่อควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำมาเสนอ ว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้เทคนิคอะไรก่อให้เกิดความสนใจความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไปโดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้ โดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือก แล้วสรุปเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

4) **ขั้นประยุกต์ใช้** ใส่ใจป้องกันสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ของตนเอง มาใช้ในการวิเคราะห์สื่อได้ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อและมีปฏิกิริยาตอบกลับสื่อได้ โดยการนำเสนอ เผยแพร่ ชักชวน ต่อรอง รณรงค์ให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้ และหรือปฏิบัติด้วยตนเองโดยครูกระตุ้นซักถามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือนำไปใช้ในชีวิตรจริง

2.5.3 แนวการวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ในประเด็นที่เกี่ยวกับ “คุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีอะไรบ้าง” และประเด็นที่เกี่ยวกับ “การวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการรู้เท่าทันสื่อ ควรเป็นอย่างไร” ผลการสังเคราะห์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า

1) **คุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อ** สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1.1) นักเรียนควรมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ
- 1.2) ควรมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
- 1.3) ควรมีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ เป็นองค์ประกอบพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดของ พอตเตอร์ (Potter, 2004; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) การเข้าถึงสื่อ หรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิด ประโยชน์

2) การวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น มีความรู้เท่าทันสื่อ ควรมีลักษณะที่เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงทั้งด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็น แนวทางการวัดและประเมินผลของหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลใน 3 ระยะ ดังนี้

1) การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (Pretest) คือ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน คือ

2.1) แบบประเมินการทำงานกลุ่ม ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนระหว่างเรียน

2.2) แบบสังเกตพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ

3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน (Posttest) คือ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตร หลังทดลองใช้หลักสูตร

3. สำรองการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาโดยการ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือ การรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิด ประโยชน์ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูล

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 42 จำนวน 25,811 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยเปิดตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543, หน้า 78) ได้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) โดยมีขั้นตอนการเลือก ดังนี้

แบ่งโรงเรียนทั้งหมดออกเป็น 4 ขนาด ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของ กรมสามัญศึกษา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เลือกโรงเรียน จากทุกขนาดตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ซึ่งให้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) ผู้วิจัยสุ่มได้โรงเรียน 13 โรงเรียน ใช้เกณฑ์ 3:1 ได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 2 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน ขนาดกลาง 5 โรงเรียน และขนาดเล็ก 5 โรงเรียน รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	ประชากร (โรงเรียน)	กลุ่มตัวอย่าง (โรงเรียน)
ขนาดใหญ่พิเศษ	5	2
ขนาดใหญ่	3	1
ขนาดกลาง	14	5
ขนาดเล็ก	16	5
รวม	38	13

เลือกห้องเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของแต่ละโรงเรียนที่เลือกไว้ในขั้นตอนที่ 2 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ซึ่งให้แต่ละระดับชั้นเรียนเป็นชั้น (Strata) และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) จากนั้นใช้นักเรียนของทุกห้องเรียนที่เลือกได้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ซึ่งรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,241 คน จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 341 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 278 คน โรงเรียนขนาดกลาง 335 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 297 คน รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนนักเรียน

ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน (โรงเรียน)	จำนวนนักเรียน ประชากร(คน)	จำนวนนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ขนาดใหญ่พิเศษ	2	3,073	341
ขนาดใหญ่	1	1,010	278
ขนาดกลาง	5	2, 515	335
ขนาดเล็ก	5	1,287	297
รวม	13	7,877	1,241

3.2 เครื่องมือที่ใช้

แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม

3.3.2 สร้างแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เป็นคำถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ระดับการรู้เท่าทันสื่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ

3.3.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนและภาษาที่ใช้ ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

3.3.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน และด้านกาารวัดและประเมินผล 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3 คน ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977)

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ขอบหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียนและครูผู้สอนของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลให้ และนัดหมายเวลาที่จะไปเก็บเอกสารคืน

3.4.3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและทำการคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ได้แบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 1,168 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.12

3.5.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

3.5.3 คิดค่าคะแนนตามแบบสอบถามเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม โดยกำหนดระดับคะแนนในการแปลความหมาย ดังนี้

มากที่สุด	คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง	มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ
มาก	คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง	มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ
ปานกลาง	คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง	มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ
น้อย	คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง	มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ
น้อยที่สุด	คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง	มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ

จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรเสริม เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมชนรู้เท่าทันสื่อ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวทางการวัดและประเมินผล รวมถึงเอกสารประกอบหลักสูตรที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คู่มือการใช้หลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียน ดังจะนำเสนอไว้ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

การศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการมุ่งหาคำตอบของทฤษฎีที่ว่าหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ความเหมาะสมและมีดัชนีประสิทธิผลเป็นอย่างไร มีรายละเอียดดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหลักสูตรเสริมให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1

1.1 เครื่องมือที่ใช้

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยออกแบบหลักสูตรผสมผสานทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949; Taba, 1962; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537; ชูชัย สมितिไกร, 2542) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 15 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 กำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 5 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร

ขั้นที่ 6 กำหนดคำอธิบายรายวิชา

ขั้นที่ 7 กำหนดสาระการเรียนรู้

ขั้นที่ 8 กำหนดคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 9 กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 10 กำหนดแนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

ขั้นที่ 11 กำหนดแนวการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 12 จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

ขั้นที่ 13 ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 14 ทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 15 ประเมินผลหลักสูตร รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร และสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโดยให้นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 2 กำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร

เป็นนำข้อมูลพื้นฐานที่สังเคราะห์ได้มาพิจารณากำหนดสภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตรว่ามีสภาพปัญหาและความต้องการเป็นอย่างไรที่สมควรดำเนินการให้มีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อขึ้น จึงกำหนดเป็นหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการของหลักสูตร

เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่สังเคราะห์ได้มาพิจารณากำหนดหลักการของหลักสูตรว่า มีหลักการและเหตุผลอย่างไรที่สมควรจะพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นมา ควรมีจุดเน้นอะไร และมุ่งให้เกิดผลแก่นักเรียนอย่างไร

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักการของหลักสูตรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในการปรับเปลี่ยนความคิด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในการรู้เท่าทันสื่อ

2. กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติตาม Bloom Taxonomy จัดกิจกรรมให้หลากหลาย และให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีโอกาสใช้ความสามารถต่างๆ ของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานในการรู้เท่าทันสื่อ สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ตามตัวชี้วัดของทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเชื่อมโยงจากสื่อที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ให้เห็นความจริงที่สื่อต้องการนำเสนอ เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อของตนเอง

ขั้นที่ 4 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นำผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลผลการจากขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัย มาสรุปเป็นร่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยพิจารณาถึงความชัดเจน ความเหมาะสมจากหลักการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามทฤษฎีพัฒนาการหลักสูตรของ ไทเลอร์ (Tyler, 1972; Taba, 1962; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537; ชูชัย สมितिไกร, 2542) และจำแนกเป็นจุดประสงค์ย่อยตามหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. มีความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงสื่อ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและปัจเจกบุคคล
2. มีความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ รู้ความจริงถึงโทษของสื่อ ปรับเปลี่ยนความคิดเพื่อเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากการรับสื่อ
3. มีพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ที่รวมถึงพฤติกรรมภายนอกและภายใน ในการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ขั้นที่ 5 กำหนดโครงสร้างรายวิชา

เป็นการกำหนดจำนวนหน่วยการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรจากสาระการเรียนรู้ แบ่งสาระการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วย ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานการณ์สื่อกับเยาวชน เวลา 2 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การรู้

เท่าทันสื่อ เวลา 2 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ เวลา 14 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ เวลา 2 ชั่วโมง

ขั้นที่ 6 กำหนดคำอธิบายรายวิชา

เป็นการกำหนดผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญจำเป็น และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อรายวิชา ระดับชั้น รหัสวิชา จำนวนเวลาหรือหน่วยกิต ผู้วิจัย กำหนดคำอธิบายรายวิชาจากสาระการเรียนรู้

ขั้นที่ 7 กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตร ผู้วิจัยทำการคัดเลือกให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยคำนึงถึงระยะเวลาและวุฒิภาวะ ตลอดจนพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรจากงานวิจัยนี้ได้มาโดย

1. นิยามความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ชัดเจนในแต่ละประเด็นที่ต้องการพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดความรู้, ความตระหนักและพฤติกรรม การรู้เท่าทันสื่อ

2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาตามรายละเอียดของการรู้เท่าทันสื่อให้ครอบคลุม นิยามที่กำหนด

3. จัดระเบียบ เรียงลำดับเนื้อหาโดยรวมเป็นกลุ่ม จำแนกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหา จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานการณ์สื่อกับเยาวชน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การรู้เท่าทันสื่อ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ขั้นที่ 8 กำหนดคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสาระสำคัญ/ความคิดรวบยอดหรือประเด็นหลักในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 9 กำหนดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการเลือกวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการกลุ่มในที่มีวิธีการคัดเลือกการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อกับกระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ประยุกต์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

กระบวนการเรียนการสอน แบบมีส่วนร่วม (วัฒนพร ระวังทุกข์, 2545)	องค์ประกอบของ การรู้เท่าทันสื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)	การประยุกต์ขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
1. ชั้นประสบการณ์	การรับสื่อ	1. ชั้น นำเรียน รู้ เข้าใจสื่อ
2. ชั้นการสะท้อนและ การอภิปราย	การวิเคราะห์สื่อ การเข้าใจสื่อ	2. ชั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ
กระบวนการเรียนการสอน แบบมีส่วนร่วม (วัฒนพร ระวังทุกข์, 2545)	องค์ประกอบของ การรู้เท่าทันสื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)	การประยุกต์ขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ชั้นความคิดรวบยอด	การประเมินค่าสื่อ	3. ชั้น ประเมินค่า ตรวจสอบ คุณภาพสื่อ
4. ชั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด	การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	4. ชั้น ประยุกต์ใช้ ใฝ่ใจ ป้องกันสื่อ

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ตามหลักสูตรโดยประยุกต์ใช้ 4 ขั้นตอน คือ

2.1 ชั้น นำเรียน รู้ เข้าใจสื่อ เป็นการจัดบรรยากาศชั้นเรียนที่เอื้ออำนวย และผ่อนคลาย ให้นักเรียนมีอิสระ ใช้สื่อกระตุ้นให้ตื่นตัวอยากเรียนรู้สนใจที่จะเรียนรู้ตามข้อมูลที่ครูนำเสนอ เป็นการนำเสนอสาระสำคัญของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนรับรู้ เห็นความสำคัญ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจากการรับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ชั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนต้องทำความเข้าใจ ข้อมูลที่ได้ โดยการใช้คำถามเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ การสะท้อนกลับและการอภิปราย เพื่อการวิเคราะห์สื่อ และการเข้าใจสื่อจากการรับสื่อในขั้นตอนแรกโดยการแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ การเข้าใจสื่อ หรือการตีความสื่อเพื่อที่จะทำความเข้าใจ ในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจ ภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท และรู้จักที่ขงมาข้อมูลประเภทต่างๆ

2.3 ชั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนประเมินค่า ของสื่อ ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล หลังจากการที่ผู้รับสื่อผ่านการวิเคราะห์และการทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสื่อควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำมาเสนอ ว่ามีคุณภาพและคุณค่า

มากนักน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะ เป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้เทคนิคอะไรก็ทำให้เราเกิดความสนใจความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไปโดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้ โดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือก สรุป เป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

2.4 **ขั้นประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ** เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ของตนเอง นำเอาสิ่งที่ตนวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อและมีปฏิริยาตอบกลับสื่อได้ โดยการนำเสนอ เผยแพร่ ชักชวน ต่อรอง รณรงค์ให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้และหรือปฏิบัติตามตนเองโดยครูกระตุ้นชักถามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ นักเรียนได้ลงมือนำไปใช้ในชีวิตรจริง

3. สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้จากศึกษาในบทที่ 2 มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อที่ต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนซึ่งจะปรากฏในเอกสารประกอบหลักสูตร

4. คัดเลือกสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

5. เลือกใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างโดยบูรณาการเข้ากับการบรรยาย การอภิปราย การเรียนรู้เป็นทีม กรณีศึกษา และการฝึกการคิดวิเคราะห์

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนตามหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 10 กำหนดแนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

การกำหนดแนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เป็นการนำเสนอแนวทางการเลือกสื่อให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และวัยของนักเรียน รวมถึงตอบสนองต่อผลการเรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนควรเป็นอย่างไร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประกอบด้วย เอกสารประกอบการเรียน ใบความรู้ ใบงาน วัสดุฉายกับ Visualize เนื้อหาใน Power Point กรณีศึกษา สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมของหลักสูตร

ขั้นที่ 11 กำหนดแนวการวัดและประเมินผล

การกำหนดแนวการวัดและประเมินผลของหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวัดและประเมินผล ตามประเด็นการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละด้านควรประเมินอย่างไร

2. ศึกษาแนวทางการสร้างประเด็นคำถาม หรือสถานการณ์ตามพัฒนาการของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และพัฒนาการทางจริยธรรม

3. ออกแบบเครื่องมือ และวิธีการวัดผล ตามคุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้เทคนิควิธีการวัดผล และเครื่องมือที่หลากหลาย

4. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการวัดภายใน (นักเรียนประเมินตนเอง) และวิธีการวัดภายนอก (โดยครู) ใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพประกอบกัน

5. หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เป็นเรื่องเดียวกัน ไม่แยกส่วนเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนามากกว่าการตัดสินผลการเรียนและเป็นการประเมินตามสภาพจริง

6. การวัดและประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบ ใช้การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การประเมินขณะใช้หลักสูตร และการประเมินหลังใช้หลักสูตร ตามขั้นตอนของการวิจัย โดยวัดความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาพิจารณาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการผสมผสานเป็นหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ตามกรอบแนวคิดที่นำเสนอในบทที่ 2

ขั้นที่ 12 จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาวิเคราะห์ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร โดยเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คู่มือการใช้หลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1. คู่มือการใช้หลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้หลักสูตร คำนำ โครงสร้างหลักสูตร ฝั่งมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของนักเรียน แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารเกี่ยวข้องกับการวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ลำดับที่ของแผน 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) เนื้อหา 5) ระยะเวลาที่ใช้ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล ซึ่งในแต่ละแผนมีเอกสารที่ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ครบถ้วนรวมทั้งเครื่องมือวัดและประเมินผล เพื่อให้ ครูผู้สอน ใช้เป็นคู่มือในการทำ ความเข้าใจ และนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เอกสารประกอบการเรียน ประกอบด้วย เนื้อหาที่ใช้ประกอบการเรียนในแต่ละแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และใบงาน

ขั้นที่ 13 ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นการพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ก่อนที่จะนำไปใช้จริง ในขั้นนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

หลังจากสร้างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพจากนั้นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองนำร่อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานำร่องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ภายหลังจากปรับปรุงหลักสูตรสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองนำร่อง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคระหว่างดำเนินการ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง โดยนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวังบ่อ ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมรู้เท่าทันสื่อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 14 ทดลองใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้อง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยนำหลักสูตรไปใช้ในกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ (รายละเอียดอยู่ในขั้นตอนที่ 3 ของกระบวนการวิจัย)

ขั้นที่ 15 ประเมินผลหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นการตรวจสอบว่าภายหลังจากใช้หลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไข การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรและการสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2 สัปดาห์ (รายละเอียดอยู่ในขั้นตอนที่ 4 ของกระบวนการวิจัย)

2. ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

2.3.1 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร คำชี้แจงการใช้หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้

2) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นกำหนดประเด็นที่จะประเมินหลักสูตร

3) เขียนเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการประเมินและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมิน

4) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความสอดคล้อง และการใช้ภาษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

6) หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเสร็จแล้วนำแบบประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 186)

7) ปรับปรุงแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดพิมพ์เป็นแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

ตัวอย่าง แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
สภาพปัญหาและความต้องการ						
1	สภาพปัญหาและความต้องการมีเหตุผลสมควรที่จะพัฒนาหลักสูตร					
2	สภาพปัญหาและความต้องการสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง					
3	หลักสูตรฯ สามารถแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม					

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

2.4.2 ผู้วิจัยนำหลักสูตรฉบับร่างและเอกสารประกอบหลักสูตร แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า เพื่อกำหนดหมายวันและเวลาในการส่งและรับแบบประเมินซึ่งนำส่งด้วยตนเอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.5.1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 124) แล้วดำเนินการแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การตัดสินผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญว่าหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

3. ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจากค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

3.1 แหล่งข้อมูล

กลุ่มทดลองนำร่อง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนวังบ่อวิทยา อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 30 คน เป็นนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและไม่ซ้ำกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

3.2 เครื่องมือที่ใช้

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

3.3.2 ผู้วิจัยประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนครูที่ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเตรียมความพร้อมของห้องเรียน สื่อทัศนูปกรณ์และเป็นผู้ช่วยวิจัยในการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน พร้อมทั้งนัดหมายนักเรียนกลุ่มทดลองนำร่อง

3.3.3 ดำเนินการทดลองนำร่องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ เป็นเวลา 10 ชั่วโมง

3.3.4 ในระหว่างทดลองนำร่องผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สมบูรณ์มากขึ้น

3.3.5 หลังการทดลองนำร่อง ผู้วิจัยคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานไม่ต่ำกว่า 0.50 หรือร้อยละ 50 (กรมวิชาการ, 2545) จึงจะถือว่าหลักสูตรมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

3.3.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองนำร่องมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรและเครื่องมือวัดและประเมินผลก่อนนำไปใช้จริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร (เผชิญ กิจระการ, 2546, หน้า 1-6)

$$E.I. = \frac{P_1 - P_2}{Total - P_1}$$

เมื่อ	E.I.	หมายถึง	ค่าดัชนีประสิทธิผล
	P_1	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน
	P_2	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน
	Total	หมายถึง	ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม

โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีประสิทธิผลไม่ต่ำกว่า 0.50 หรือร้อยละ 50 จึงถือว่าหลักสูตร มีคุณภาพ (กรมวิชาการ, 2545)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นตอนนี้เป็นการตอบคำถามวิจัยที่ว่าหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยทำให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นช่วย เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนได้หรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยนำหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แบบแผนการทดลอง

แบบแผนที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง โดยการวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อน และหลังเรียนด้วยหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สร้างขึ้น ประกอบกับการสังเกตนักเรียนระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรได้ผลเป็นอย่างไร ซึ่งการทดลองใช้หลักสูตรนี้ ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) (รัตนะ บัวสนธ์, 2551, หน้า 65)

	Gr ₁	O ₁	T	O ₂
เมื่อ	Gr ₁	หมายถึง	กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว	
	O ₁	หมายถึง	การวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนเรียน	
	T	หมายถึง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น	
	O ₂	หมายถึง	การวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังเรียน	

2. วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้หลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนหนองบัว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 30 คน

4. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นการทดลองใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

4.1 หลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ตัวหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

4.2 แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อ

4.3 แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ

4.4 แบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

5. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในขั้นตอนของการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยนำเสนอการสร้างหลักสูตรไว้ในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งในขั้นตอนที่ 3 จะนำเสนอเกี่ยวกับเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ใช้ประกอบในหลักสูตร ดังนี้

5.1 แบบทดสอบวัดการรู้เท่าทัน จากแบบทดสอบปรนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

5.1.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

5.1.2 สร้างตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อ

5.1.3 สร้างแบบทดสอบตามตัวชี้วัด เป็นคำถามปลายปิดที่มีตัวเลือก 4 ตัวเลือก เลือกตอบ โดยในแต่ละตัวเลือกจะมีเกณฑ์ในการให้คะแนนตามคำตอบว่า ผู้ตอบมีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับใด อาทิ ถ้าผู้ตอบเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการประเมินจะได้ 4 คะแนน เลือกตอบ

ในข้อที่อยู่ในระดับการวิเคราะห์จะได้ 3 คะแนน เลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการเข้าใจจะได้ 2 คะแนน และเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการรู้จะได้ 1 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่า มีความรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้ความเข้าใจสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า จำนวน 40 ข้อ

5.1.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ตรวจสอบ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า มีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) ถ้าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสอบที่ใช้ได้ จำนวน 20 ข้อ

5.1.5 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนวังบ่อวิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่า .77

5.2 แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

5.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

5.2.2 สร้างตัวชี้วัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ

5.2.3 สร้างแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อตามตัวชี้วัด แบบสอบถาม มาตราวัดแบบมาตรประมาณค่า 4 อันดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ที่จะให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีความรู้สึก/ความคิดเห็นตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อในระดับใด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ ถ้าตอบจริงที่สุด ให้ 4 คะแนน ก่อนข้างจริง ให้ 3 คะแนน ก่อนข้างไม่จริง ให้ 2 คะแนน และไม่จริงเลย ให้ 1 คะแนน ส่วนข้อความทางลบจะให้คะแนนในลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าตอบจริงที่สุด ให้ 1 คะแนน ก่อนข้างจริงให้ 2 คะแนน ก่อนข้างไม่จริง ให้ 3 คะแนน และไม่จริงเลย ให้ 4 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีความรู้เท่าทันสื่อในด้านการตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า จำนวน 20 ข้อ

5.2.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ตรวจสอบ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า

มีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) ถ้าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสอบที่ใช้ได้ จำนวน 15 ข้อ

5.2.5 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธี Item-total Correlations คัดเลือกข้อที่มีค่า Item-total Correlations เท่ากับ 0.20 ขึ้นไป จากการวิเคราะห์ได้ค่า Item-total Correlations ระหว่าง 0.28 -0.76

5.2.6 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนวังบ่อวิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .88

5.3 แบบประเมินพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

5.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ

5.3.2 สร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ

5.3.3 สร้างแบบประเมินพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อตามตัวชี้วัด เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 อันดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งจะให้ผู้ตอบประเมินว่าตนเองมีระดับการปฏิบัติที่ระบุไว้ในแต่ละข้อตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ ถ้าตอบมากที่สุด ให้ 5 คะแนน มาก ให้ 4 คะแนน ปานกลาง ให้ 3 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน และน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน จำนวน 30 ข้อ

5.3.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) ถ้าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสอบที่ใช้ได้จำนวน 25 ข้อ

5.3.5 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธี Item-total Correlations คัดเลือกข้อที่มีค่า Item-total Correlations เท่ากับ 0.20 ขึ้นไป จากการวิเคราะห์ได้ค่า Item-total Correlations ระหว่าง 0.33 -0.78

5.3.6 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนวังบ่อวิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.92

ในส่วนของการเครื่องมือวัดและประเมินผลประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยสร้างขึ้นและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของการใช้ภาษา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหลักสูตรยาวชนรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ในช่วงกิจกรรมชุมนุมรวมเวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง ดำเนินการ ดังนี้

6.1 ก่อนเริ่มดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว ที่เป็นสถานที่ทดลองใช้หลักสูตร ประสานงานกับฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ สำหรับใช้จัดกิจกรรมของหลักสูตร

6.2 การดำเนินการทดลอง มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนเริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนกับครูและกลุ่มนักเรียนด้วยกันคุ้นเคยรู้สึกที่ดีต่อกัน และยินดีปฏิบัติตามสัญญาการเรียน (Learning contracts) อันเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนว่า สิ่งที่กำลังจะเรียนรู้ตลอดหลักสูตรเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า และมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) ด้วยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมของหลักสูตรพร้อมกันทั้งหมด 20 ชั่วโมง ในช่วงกิจกรรมชุมนุม ตามตารางการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

ขั้นที่ 3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทั้งเดี่ยวและกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากดำเนินการทดลองเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดเกณฑ์การประเมินว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นต้องเป็นไปตามเกณฑ์ คือ เกณฑ์เปรียบเทียบก่อน-หลังการทดลองใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง เกณฑ์นี้ระบุว่า “ค่าเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังการทดลองต้องสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05”

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการมุ่งหาคำตอบของคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ที่กล่าวไว้ว่า ผลการประเมินหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างไร โดยการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรและสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้หลักสูตร

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร โดยใช้สอบถามหลังเข้าการทดลองใช้หลักสูตร

3.1.2 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรและการสร้างแบบสอบถาม

3.1.3 กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม รวบรวมคำถามตามประเด็น ได้แบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดระดับคะแนนไว้ ดังนี้

มากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 มาก เท่ากับ 4 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 ปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 น้อย เท่ากับ 2 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 น้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.1.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.1.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน รวมจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการประเมินและความเหมาะสมของการใช้ภาษา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.1.6 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

3.2.1 การประเมินโดยครู โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีลักษณะการให้คะแนนเป็นเกณฑ์คุณภาพ 3 ระดับ โดยประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ
- 2) สร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรมบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ
- 3) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ มีลักษณะการให้คะแนนเป็นเกณฑ์คุณภาพ 3 ระดับ

4) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3 คน ตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) ถ้าดัชนีความสอดคล้อง น้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ใน เกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.2 การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม การรู้เท่าทันสื่อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีลักษณะการให้คะแนนเป็นเกณฑ์คุณภาพ 3 ระดับ โดยประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับ พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อ
- 2) สร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรมบ่งชี้กรู้เท่าทันสื่อ
- 3) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อ มีลักษณะการให้คะแนน เป็นเกณฑ์คุณภาพ 3 ระดับ

4) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3 คน ตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ถ้าได้ดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) ถ้าดัชนีความสอดคล้อง น้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการประเมินได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ซึ่งอยู่ใน เกณฑ์ใช้ได้และได้ปรับปรุงการใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการ ด้วยตนเองภายหลังสิ้นสุดการทดลองใช้

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน หลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังทดลองใช้หลักสูตร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายตามเกณฑ์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 187) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 วิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2.1 นำผลการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตรมาแปลงเป็นคะแนน โดยมีเกณฑ์คุณภาพเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3 คะแนน หมายถึง มีพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อระดับดีมาก

2 คะแนน หมายถึง มีพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อระดับดี

1 คะแนน หมายถึง มีพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อระดับพอใช้

5.2.2 พิจารณาระดับคุณภาพพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตร โดยนำคะแนนจากแบบสังเกตมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.00 หมายถึง มีพฤติกรรมระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.00 หมายถึง มีพฤติกรรมระดับดี

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมระดับพอใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ตอนที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร

ในการรายงานผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำเสนอตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตาราง 5 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1. การรู้เท่าทันสื่อเป็นคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน	4.56	0.58	มากที่สุด
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักเรียน ในยุคปัจจุบัน	4.45	0.58	มาก
3. นักเรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านการรู้เท่าทันสื่อ	4.45	0.60	มาก
4. นักเรียนควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นระบบ	4.35	0.65	มาก
5. การพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อต้องทำให้นักเรียน เกิดการรู้เท่าทันสื่อและไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อต่างๆ	4.35	0.65	มาก
6. ควรมีการจัดทำหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียน	4.18	0.73	มาก
รวม	4.35	0.46	มาก

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.46) โดยมีความเห็นว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน การเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคปัจจุบัน และนักเรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในด้านการรู้เท่าทันสื่อ

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1. จากข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าปัญหาการไม่รู้เท่าทันสื่อมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ข่าว ก็มีแต่เรื่องความรุนแรง เรื่องของการตบตีกัน เรื่องของการใช้ภาพ เรื่องเพศ เรื่องภาษา ที่ใช้ภาษาผิดหลักภาษาและมีความรุนแรง ต่อกัน มีการใช้ภาษาที่หยาบคาย ทำให้เด็กไม่สนใจเรียนรู้ ไม่สนใจคนรอบข้าง ขาดมนุษยสัมพันธ์ ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก และทำให้เด็กมีพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพแย่ลง

2. จากข้อคำถามเกี่ยวกับข้อ 1 จากปัญหาดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าควรมีการสอนให้รู้เท่าทันสื่อเพื่อเด็กมีภูมิคุ้มกันในการเสพสื่อ

3. จากข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการให้เด็กในชุมชนมีการป้องกันการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าควรนำเอาสิ่งดีๆที่ได้จากสื่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดกิจกรรมผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแยกแยะ เข้าใจธรรมชาติและจุดประสงค์ของสื่อ รวมถึงการรู้จักควบคุมจิตใจของตนเองในการรับและใช้สื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นต่อนักเรียน

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับจากปัญหาการรู้ไม่เท่าทันสื่อที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่าควรให้ความสำคัญและเริ่มปลูกฝังให้ทุกคนได้ตระหนักและเข้าใจในการรู้เท่าทันสื่อ

2. จากข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ และทักษะอะไรบ้างเพื่อเป็นการเตรียมตัวให้รู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าควรมีทักษะการคิด วิเคราะห์เพื่อพัฒนาในการเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์สื่อ ตีความเนื้อหาของสื่อ ประเมินค่า เข้าใจผลกระทบของสื่อและสามารถเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ

จากคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเด็กควรมีความรู้ ทักษะที่เด็กและเยาวชนควรได้เรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อและมีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการคิดเพื่อให้รู้เท่าทันสื่อตามองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์กัลวิธีหรือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ

1. จากข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่ควรอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย วิพากษ์ การโต้เถียง

2. จากข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ในการวัดการรู้เท่าทันสื่อ ควรมีการวัดและประเมินผลทุกๆ องค์ประกอบตามสภาพจริง และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร 2) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แนวการวัดและประเมินผล ในประเด็นข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พบว่า

1. ควรใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรม
2. ควรให้นักเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม
3. ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อประเภทต่างๆ
4. ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาประยุกต์เพิ่มเติมในองค์ประกอบของหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ผลการสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

พฤติกรรมกรรรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรู้เท่าทันสื่อ
1. ด้านการรับสื่อ	2.94	1.21	ปานกลาง
2. ด้านการวิเคราะห์สื่อ	2.76	1.35	ปานกลาง
3. ด้านการเข้าใจสื่อ	2.96	1.27	ปานกลาง
4. ด้านการประเมินค่าสื่อ	2.67	1.36	ปานกลาง
5. ด้านการเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	2.70	1.23	ปานกลาง
รวม	2.87	1.09	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ลำดับที่ 1 ด้านการเข้าใจสื่อ ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.27) ลำดับที่ 2 ด้านการเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 1.21) ลำดับที่ 3 ด้านการวิเคราะห์สื่อ ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 1.35) ลำดับที่ 4 ด้านการเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 1.23) และด้านการประเมินค่าสื่อ ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 1.36)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นโครงสร้างของหลักสูตรฉบับร่างที่มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

การสร้างหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) การสร้างหลักสูตร 2) การตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร 3) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ดังนี้

1. ผลการสร้างหลักสูตร ได้หลักสูตรที่มี 10 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวการวัดและประเมินผล มีกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นกระบวนการกลุ่มผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีรายละเอียด ดังนี้

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Knowing Deep,
Choosing Better,
Going Great

รู้ ท ัน ส ื่อ

รู้ลึก-เลือกเป็น-เห็นคำตอบ

ปัทิตตา รอดประพันธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร

สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพในตัว ของเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศ ซึ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะในการใช้ชีวิต มีความสามารถในการ ปรับตัวเป็นคนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จำเป็นต้อง พัฒนาการตั้งแต่แรกเกิดและในทุกช่วงอายุ การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเริ่มจากครอบครัวและ สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่บ่มเพาะความรู้ แนวคิด ทักษะ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัย ของเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้นเด็กยังได้เรียนรู้เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ จาก ชุมชนและสังคม แต่ปัจจุบันด้วยสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลง สื่อกลายเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งใหม่ที่สามารถกระตุ้น การรับรู้และดึงดูดความสนใจจากเด็กและเยาวชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อใหม่ๆ มากมาย โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลจำนวนมาก เรื่องราวที่ เด็กสนใจใคร่รู้ เปิดกว้างให้เด็กเข้าไปค้นหาอย่างอิสระ ในขณะที่สื่อดั้งเดิม ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย ก็พัฒนารูปแบบการนำเสนอ ให้น่าสนใจโดยมี เป้าหมายการนำเสนอในเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เนื้อหาการนำเสนอส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการนำเสนอความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ทั้งละคร เพลง เกมโชว์ ข่าวบันเทิงของดาราหนังฝรั่ง แฟชั่น โฆษณาขายสินค้าและบริการ ซึ่งสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ธุรกิจสื่อและเจ้าของสินค้า ดังนั้นการเสพข้อมูลข่าวสารจากสื่อโดยขาดการคิด วิเคราะห์ และการรู้เท่าทันสื่อทำให้เด็กและเยาวชน ซึมซับแบบแผนการใช้ชีวิต พฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ กระแสการบริโภคนิยม ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์จริง หรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจริงในสังคม ซึ่งเราไม่สามารถป้องกันสื่อที่สร้างผลกระทบด้านลบกับชีวิตของเด็กและเยาวชนได้ ขณะเดียวกันสื่อก็สร้างผลกระทบด้านบวกเช่นกัน สื่อถือเป็นเครื่องมือในการเปิดโลกทัศน์ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคม รายการข่าว ความรู้ประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์ดีๆ ที่ได้รับรางวัลรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้านดนตรีศิลปะ สื่อยังช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันยุคทันสมัย ส่งผลให้มีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มมากขึ้น และให้การรับรู้ถึงสิ่งต่างๆ ในโลกใบนี้ได้

จากการวิจัยของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ร่วมกับมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ทำการสำรวจฉันทิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็ก ผลวิจัยชี้ว่ามีความสัมพันธ์สูงระหว่างการเสพสื่อที่แสดงความรุนแรงต่อทัศนคติที่เป็นปัญหาของเด็ก 3 ประการ คือ การมีทัศนคติที่ก้าวร้าวต่อผู้อื่นหรือต่อต้านสังคม การเพิกเฉยหรือยอมรับการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาและการเครียดหรือหวาดวิตกต่อการถูกทำร้ายท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยข่าวสารเสรีชนิดไร้พรมแดน ประชากรโลกถูกเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร การทำสำเนาหรือการเลียนแบบกันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลให้เรากลายเป็นผู้บริโภคและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันอย่างไรการควบคุมทั้งอาณาบริเวณและประเภทเนื้อหา คำถาม คือ “เมื่อเราเป็นผู้หนึ่งในการรับและส่งข้อมูลในเวลาเดียวกัน และสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งของการใช้ชีวิต เราจะรู้เท่าทันความคิด เจตนา นัยยะและผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการเสพใช้สื่อมันได้อย่างไร” ด้วยเหตุนี้การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ในโลกที่ซับซ้อนและไร้ระเบียบ โดย “รู้เท่าทัน” มิใช่สุขอย่างไม่รู้ว่าตัวเองกำลังตกเป็น “เหยื่อ” (โตมร อภิวันทนากร, 2552, หน้า 34)

ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากโลกปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลที่รับเข้ามานั้นมีทั้งข้อมูลที่มีประโยชน์และข้อมูลที่ไร้ค่า บุคคลจึงต้องมีความสามารถไม่เพียงแต่การรับข้อมูลหรือสื่อสารเท่านั้น

แต่จะต้องมีความสามารถในการเลือกสรร คัดกรอง และเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริง และสามารถเลือก นำข้อมูลสาระมาสู่การสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง ข้อมูลข่าวสารจากการนำเสนอของสื่อ ประเภทต่างๆ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความจริงและสิ่งที่สื่อประกอบสร้างขึ้นคลุมเครือจนมองเห็น ไม่ชัดและเป็นสาเหตุการก่อตัวของความเชื่อที่ผิดๆ ทำให้ผู้รับสื่อแยกแยะสิ่งที่สื่อนำเสนอไม่ได้ว่า อะไรคือความจริง อะไรคือสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นก็คือ การเปิดรับสื่อของผู้รับสื่อเป็นแบบเฉื่อยชา (Passive) ไม่ได้ตระหนักรู้ว่ากำลังเปิดรับสิ่งใดอยู่ รับสื่ออย่างขาดสติและไม่ได้ระมัดระวังว่ามีบาง สิ่งบางอย่างที่ควรระวังหลีกเลี่ยง เพราะจะส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อตัวผู้รับสื่อเอง (รักจิต มั่นพลศรี, 2547, หน้า 72) การรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวคิดที่มองผู้รับสื่อ เป็นผู้ที่มีพลังอำนาจและมีความ กระตือรือร้น (Empower as Active) เป็นผู้บริโภคที่ไม่ยอมรับอิทธิพลของสื่อโดยคุษณี ไม่ได้ตัดสิน ว่าสื่อเป็นอันตรายแต่เป็นผู้รับและใช้สื่อที่มีจุดยืนทางสังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจในสิ่งที่ สื่อนำเสนอ (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540, หน้า 22) สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินสิ่งที่สื่อ นำเสนอได้และสามารถเลือกรับและใช้ประโยชน์จากเนื้อหาสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baran, 2004, p.50; Davis, 1992) ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้รับสื่อสามารถที่จะ เลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพในบริบทต่างๆ และสามารถใช้อำนาจจากเนื้อหาสื่อได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (Halliday and Blackburn, 2003; Baran, 2004, p.50) และยังมีส่วนช่วยให้ ผู้รับสื่อเกิดความตระหนักในความสำคัญของการเลือกและจัดสรรเวลาที่ใช้กับสื่อ รู้จักเปิดรับสื่อ ผ่านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินสิ่งที่สื่อนำเสนอได้ แยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ (อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์, 2543, 184; Davis, 1992) รวมทั้งมีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ได้ (นภินทร ศิริไทย, 2547, หน้า 59) และยังมีส่วนร่วมตอบโต้ หรือแสดงความคิดเห็นและแสดงพฤติกรรมต่อสื่อด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมได้ (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540, หน้า 22) การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเรื่องของการปกป้องตนเองจากอิทธิพลและ ผลกระทบทางลบของสื่อและช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการใช้สื่ออย่างชาญฉลาด และสามารถถ่วงถ่วงสิ่งที่พบว่ามีไม่เหมาะสมนั้นออกไป (Buckingham, 2005, p.4; Merton; Donohew and Crump, 1997, pp.544-554)

หัวใจหลักของการรู้เท่าทันสื่อคือ หลักของการสืบสวน (inquiry) โดยอาศัยทักษะการ คิดวิจารณ์ญาณและทักษะการสังเกตเป็นพื้นฐานของการศึกษา (Thoman, 2003) การรู้เท่าทันสื่อ จึงนับเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญและเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น ให้เกิดในหมู่ผู้รับสื่อ (Pack, 2002; Kellner, 2005) เสนอว่า การรู้เท่าทันสื่อไม่ควรเพียงแค่สอน ให้นักเรียนเรียนรู้จากสื่อ ต่อต้านการจัดการการใช้อิทธิพลของสื่อและการเสริมสร้างอำนาจของ

ผู้รับสื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับสื่อเท่านั้นแต่ยังคงต้องพัฒนาทักษะซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจแก่พลเมืองให้เขามีแรงจูงใจมากขึ้นและมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเปี่ยมความสามารถ โดยการสอนการรู้เท่าทันสื่อควรอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและโครงการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Project) โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเรียนรู้และเข้าใจสื่อมากขึ้น และมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสื่อ โดยกระบวนการศึกษาผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิจัยมุมมอง การอภิปราย วิพากษ์ การโต้เถียง บทบาทของผู้สอนควรจัดหาเรื่องจากสื่อมาให้ นักเรียนอ่านและวิเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ซุกุจิ มิโดริ (Suzuki Midori, 2000 อ้างอิงใน พรทิพย์ เย็นจะบก, 2547, หน้า 68-69; รักรจิต มั่นพลศรี, 2547, หน้า 79-80) ที่เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อควรอยู่ในรูปแบบการศึกษาเป็นกลุ่ม (Study in a Group)

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้านรวมทั้งการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และการจัดการศึกษาที่จะทำให้บรรลุจุดหมายได้นั้น ต้องจัดการศึกษาในระดับหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และสื่อ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นการรับประกันได้ว่าการจัดการศึกษาจะบรรลุจุดหมาย แต่ที่ผ่านมามีพบว่า ในประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม และยังไม่มีการรู้เท่าทันสื่อดีเท่าที่ควรที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่ใช้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรนี้จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ในรูปแบบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกันโดยทำการศึกษาเป็นกลุ่ม ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้สร้างความรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ส่งผลให้เป็นหนทางสู่การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในครอบครัว และเกิดความไว้วางใจกัน ลูกจะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี รู้จักคิดว่าจะอะไรถูกผิดควรไม่ควร แม้จะต้องเผชิญกับสื่อหรือสิ่งที่ยั่วยุต่างๆ เขาก็จะรู้จักวิเคราะห์หรือถ้ามีปัญหา ไม่รู้ไม่แน่ใจเขาก็จะกล้าที่จะนำมาปรึกษาพ่อแม่ที่เขาไว้วางใจ มั่นใจว่าคุยกับเขาได้อย่างไม่อึดอัด และเรื่องเพศก็จะเป็นเรื่องที่สามารถพูดคุยได้อย่างไม่อึดอัดใจอีกต่อไป และเมื่อสื่อที่ขาดจรรยาบรรณจะยังไม่แก้ไขการนำเสนอแต่ลูกๆ วัยรุ่นของคุณพ่อแม่ก็จะเติบโตเป็นคนที่มีวุฒิภาวะ

ที่ดีได้ และเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับสื่อ ให้นักเรียนได้นำไปพัฒนาทักษะและความคิดให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้น ในยุคสังคมข้อมูลข่าวสารที่นักเรียนจะต้องมีทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เลือกรับและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมต่อไป

หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้พัฒนาขึ้นจากหลักการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในการปรับเปลี่ยนความคิด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในการรู้เท่าทันสื่อ
2. กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นพัฒนาการการเรียนรู้ตาม Bloom Taxonomy จัดกิจกรรมให้หลากหลายและให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอน มีโอกาสใช้ความสามารถต่างๆ ของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานในการรู้เท่าทันสื่อ สร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ตามตัวชี้วัดของทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเชื่อมโยงจากสื่อที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ให้เห็นความจริงที่สื่อต้องการนำเสนอ เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรู้เท่าทันสื่อของตนเอง

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อเรียนจบหลักสูตร ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงเกี่ยวกับสื่อ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและปัจเจกบุคคล
2. มีความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงโทษของสื่อและเกิดความระมัดระวังที่จะเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากพฤติกรรมมารับสื่อ

3. มีพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ ที่รวมถึงพฤติกรรมภายนอกและภายในในการรู้เท่าทันสื่อ มี 5 ด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ รวม 20 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
1-2	สถานการณ์สื่อกับเยาวชน	1. อธิบายความหมายและความสำคัญและประเภทของสื่อได้ 2. บอกข้อดีและข้อจำกัดของสื่อแต่ละประเภทได้ 3. วิเคราะห์และอภิปรายถึงผลกระทบของสื่อได้ 4. บอกผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคมได้	- สื่อ หมายถึง ช่องทางที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารซึ่งประกอบด้วยประชาชนจำนวนมากที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งหมายถึงสิ่งของ เครื่องมือ เอกสาร บุคคล หรือกิจกรรมที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างสิ่งของ 2 สิ่งหรือเชื่อมเรื่องราวจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น โดยอาศัยการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสเป็นหลักศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ - สถานการณ์สื่อกับเยาวชน และผลกระทบของสื่อมีผลต่อความคิด การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล ทั้งในด้านการปลูกฝังความคิด ความเชื่อที่ผิดหรือมโนภาพ การมองโลกในแง่ร้าย การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบริโภค พฤติกรรมก้าวร้าว ฯลฯ และสื่อยังสามารถทำให้บุคคลไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ และไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้	2	10

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
3-4	การรู้เท่าทันสื่อ	<p>1. บอกความหมาย ความสำคัญของ การรู้เท่าทันสื่อได้</p> <p>2. บอกคุณลักษณะของบุคคลที่มีการรู้เท่าทันสื่อได้</p> <p>3. บอกหลักการ และแนวคิดของ การรู้เท่าทันสื่อได้</p> <p>4. บอกผลกระทบ จากการไม่รู้เท่าทันสื่อได้</p> <p>5. อธิบายแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อที่ว่า “ผลผลิตสื่อทุกสื่อ เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและสื่อเป็น ผู้สร้างภาพความจริง”</p>	<p>การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการ เข้าใจสื่อ สามารถตีความวิเคราะห์ เนื้อหาของสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจ ถึงสิ่งที่สื่อนำเสนอ สามารถแยก ข้อเท็จจริงและความคิดเห็น นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้ ประโยชน์จากสิ่งที่สื่อเสนออยาก การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นการพัฒนาความคิดอ่านและ ปัญญาที่มีเป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างการรับรู้สื่ออย่างมี วิจารณญาณ สามารถแยกแยะ ความเห็นออกจากความจริง สามารถตัดสินใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ ได้อย่างเที่ยงตรง เป็นผู้รับสื่อที่มี พลังอำนาจและกระตือรือร้น คือ ไม่ยอมรับอิทธิพลสื่อโดยุษณี และไม่ตัดสินใจว่าสื่อเป็นสิ่งอันตราย แต่เป็นผู้รับสื่อและใช้สื่อที่มีจุดยืน ทางสังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจสิ่งที่สื่อนำเสนอ สามารถมี ส่วนร่วมตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นต่อสื่อด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมได้ โรงเรียน และ ความเป็นเลิศในความรู้ ตามคุณลักษณะของนักเรียนโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การคิดอย่างมีวิจารณญาณและ การแก้ปัญหา - การสื่อสารและการทำงาน และนวัตกรรม 	2	10

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
5-18	การรู้เท่าทันสื่อ: ความรู้สู่การวิเคราะห์	<p>1. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้เป็นเจ้าของเนื้อหา สื่อกับวัตถุประสงค์ของสื่อได้</p> <p>2. วิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสื่อจากรูปแบบสื่อที่ผู้ผลิตนำเสนอได้</p> <p>3. วิจาร์ณสื่อถึงการนำเสนอเนื้อหาเพียงครั้งเดียวหรือมุ่มเดียวได้ และบอกถึงสิ่งที่สื่อเจตนาไม่นำเสนอได้</p> <p>4. วิเคราะห์วิธีต่างๆที่สื่อทำให้เราจดจำได้ และบอกหลักคิดที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อ</p> <p>5. บอกถึงลีลาการนำเสนอของสื่อที่สะท้อนถึงเจตนาสร้างความเข้าใจในสารของสื่อได้</p>	<p>- สื่อแต่ละประเภทที่เผยแพร่มาายังเราให้ได้เสพกันนั้น ล้วนผ่านกระบวนการผลิตที่มีการวางแผน คิดออกแบบ และเลือกสรร โดยใช้หลักจิตวิเคราะห์ หลักการตลาด การประเมินทัศนคติของสังคม และการทดสอบความแม่นยำในการสื่อสาร เพื่อให้แน่ใจว่าสารที่อยู่ในสื่อ นั้นสามารถตอบสนอง สร้างความสนใจ ประทับอยู่ในใจ และกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคสื่อได้ ฉะนั้นทุกสิ่งที่เรารับรู้จากสื่อจึงเป็นความตั้งใจของผู้ผลิตที่ต้องการให้สื่อ นั้นสร้าง ความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่เจ้าของสื่อคาดหวัง สื่อทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are Constructions)</p> <p>ข้อนี้ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากที่สุด ตามแนวคิดนี้สื่อไม่ได้สะท้อนเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา แต่ทว่าสื่อถูกมนุษย์สร้างขึ้นอย่างประณีตด้วยเทคนิคทางการผลิตสื่อ ฉะนั้นวิธีการทำ ิรู้เท่าทันสื่อก็คือการรื้อถอน (Deconstructing) องค์ประกอบของสื่อ นั้นออกมาดูว่า แต่ละ ส่วนประกอบนั้นส่งผลอย่างไร ต่อผู้ชมบ้าง เพื่อให้เห็นเป้าหมาย และเจตนาที่แท้จริงของสื่อ</p>	14	70

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
		<p>6. บอกประเด็นหลักในเนื้อหาสาระที่สื่อ นำเสนอ และแยกความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกหรือสี่นของการนำเสนอออกจากข้อมูลหลักได้</p> <p>7. บอกความหมายจากการตีความ เพื่ออ่านนัยของสัญลักษณ์ต่างๆ ได้</p> <p>9. บอกความหมายของสื่อที่เกิดจากการสรุปรวบรวมความคิด ที่หลากหลายได้</p> <p>10. วิเคราะห์และบอกถึงค่านิยม หรือทัศนคติที่อยู่ในสื่อ</p> <p>11. บอกเหตุผลที่แสดงยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งที่สื่อนำเสนอได้อย่างมีเหตุมีผล</p> <p>12. บอกความคิดตอบโต้ต่อสิ่งที่สื่อชวนเชื่อให้เรา รู้สึกเป็นเหมือนตัวละครในสื่อและบอกถึงอัตลักษณ์ที่เหมาะสมกับตัวเราได้</p> <p>13. บอกกระบวนการที่ใช้ในการประเมินคุณค่า จำแนกแยกแยะ ระดับคุณค่าของสื่อจากการประเมินสื่อได้</p> <p>14. บอกพฤติกรรมที่สื่ออยากให้เรากระทำและประเมินได้ว่าสื่อนี้เจตนาอะไร</p> <p>15. บอกขอบเขตของพฤติกรรมที่ถือเป็นการละเมิดได้และแสดงความคิดเห็นปฏิเสธไม่ยอมรับหรือไม่สนับสนุนการทำร้ายบุคคลอื่นโดยใช้สื่อ</p>			

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
19-20	การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	<p>1. บอกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเลือกรับและใช้สื่อของตนเองได้</p> <p>2. บอกสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเลือกรับและใช้สื่อของตนเองได้</p> <p>3. สามารถวางแผนกำหนดเป้าหมายและดำเนินการควบคุมตนเองในการเลือกรับและใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพได้</p> <p>4. สามารถพัฒนาความสามารถในการเลือกรับและใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>5. บอกปัญหาที่พบจากการนำเสนอของสื่อได้</p> <p>6. บอกวัตถุประสงค์และเทคนิคในการนำเสนอของสื่อได้</p> <p>7. บอกผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากการนำเสนอสื่อได้</p> <p>8. บอกแนวทางในการแก้ไขปัญหที่พบจากการนำเสนอของสื่อได้</p> <p>9. แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ มีปฏิริยาตอบโต้สื่อที่ไม่เหมาะสมได้</p>	<p>- การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ เป็นความสามารถที่จะละเว้นการกระทำบางอย่างหรือเป็นความสามารถที่จะกระทำบางอย่างหรือเป็นความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนและความคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลดีตามที่ตนต้องการและหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีอันเกิดขึ้นกับตนเองตามความหมายของการมีวิถีชีวิตที่มีคุณภาพ ตามคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี คือ</p> <p>- ศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์</p> <p>- ความรับผิดชอบ</p> <p>- มารยาทในการอยู่ร่วมกันในสังคม</p> <p>- การคิดบวก</p>	2	10
รวมทั้งสิ้น				20	100

คำอธิบายรายวิชา

หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 0.50 หน่วยกิต หรือ 20 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำอธิบายรายวิชา รู้เท่าทันสื่อ

ชื่อวิชา รู้เท่าทันสื่อ ประเภทวิชา เพิ่มเติม กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 0.5 หน่วยกิต เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน

ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อ ความหมายของสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ความสำคัญของสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ประเภทของสื่อ ผลกระทบของสื่อ แนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ และคุณลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อตามบริบทของสังคมไทยคือ ด้านการรับสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การเข้าใจสื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามทฤษฎีการเรียนรู้และความสามารถที่แตกต่างของแต่ละบุคคลของ บลูม (Bloom Taxonomy) จัดกิจกรรมให้หลากหลาย และให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีโอกาสใช้ความสามารถต่างๆ ของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานในการรู้เท่าทันสื่อ สร้างภูมิคุ้มกันตนเองผ่านทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการทำงานเป็นกลุ่ม

ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการระดมความคิด แสวงหาความรู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม รายงานผลด้วยการสะท้อนผลของการปฏิบัติกิจกรรม

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ มีคุณลักษณะและพฤติกรรม การรู้เท่าทันสื่อ และตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

สาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	สถานการณ์สื่อกับเยาวชน	2	ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	การรู้เท่าทันสื่อ	2	ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	การรู้เท่าทันสื่อ: ความรู้สู่การวิเคราะห์	14	ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	2	ชั่วโมง

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สถานการณ์สื่อกับเยาวชน ประกอบด้วย

1. แนวทางการจัดกิจกรรม หมายถึงการจัดกิจกรรมที่กำหนดเวลาในกิจกรรมชุมนุมของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
2. เรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญและประเภทของสื่อ วิเคราะห์และอภิปรายถึงผลกระทบของสื่อ
3. สื่อ หมายถึง สิ่งของ เครื่องมือ เอกสาร บุคคล หรือกิจกรรมที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างสิ่งของ 2 สิ่งหรือเชื่อมเรื่องราวจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น โดยอาศัยการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสเป็นหลัก คือ 1) สื่อที่รับได้ด้วยการมองเห็น หรือสื่อทัศน์ (Visual Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) ภาพถ่าย (Photography) 2) สื่อที่รับได้ด้วยการฟัง (Audio Media) หรือสื่อโสต ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง และ 3) สื่อที่รับได้ด้วยการฟังและการมองเห็น หรือสื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอ (Video) วิดีโอดิส (Videodisc) การแสดงบนเวที (Theatre) เช่น ละคร ดนตรี อุปรากร การฟ้อนรำ และอินเทอร์เน็ต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย

1. การรู้เท่าทันสื่อ คือ การอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะใน การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผล กระทบของสื่อ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้การวัดการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย
2. ความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ภาวะการรับรู้ชัดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเกิดขึ้นทันทีจากฐานความรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ โทษของสื่อและเกิดความระมัดระวังที่จะเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ปัญหาจากการรับสื่อ
3. พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย พฤติกรรมภายนอกและภายในในการรู้เท่าทันสื่อ มี 5 ด้าน 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์
4. ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นการปลูกฝัง เสริมสร้างหรือพัฒนาบุคคลให้มีทักษะการอ่านสื่อที่เราบริโภคและช่วยสร้างให้ผู้รับสื่อสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อและเนื้อหาสื่อได้
5. การสร้างความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อในเยาวชนไทย ควรเริ่มสร้างตั้งแต่วัยเด็ก เพราะหลายประเทศเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้น การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อนี้ไม่สามารถเรียนรู้เพียงลำพังได้ การวิเคราะห์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เป็นการคิดคนเดียวอาจเป็น

ในขั้นแรก แต่หลังจากนั้นจะตามมาด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยน ในการเรียนรู้การศึกษาเป็นกลุ่ม จะไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบ ในทางตรงกันข้ามความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย จะช่วยขยายความเข้าใจต่อสื่อได้มากขึ้น จัดกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Participatory) เมื่อมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เข้าร่วมหรือสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะสามารถเป็นผู้ริเริ่มการสนทนา จุดประเด็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรับฟังอย่างกระตือรือร้นและสามารถตอบโต้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ นั้น จุดประสงค์ประการหนึ่งก็คือ ต้องการให้บุคคลมีทักษะทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ เนื้อหาสื่อ กระบวนการผลิตและผู้รับสื่อ โดยสามารถประยุกต์ใช้ทักษะเหล่านี้กับการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวันได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ ได้แก่

สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are Constructions) ถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากที่สุด ตามแนวคิดนี้สื่อไม่ได้สะท้อนเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา แต่ทว่าสื่อถูกมนุษย์สร้างขึ้นอย่างประณีตด้วยเทคนิคทางการผลิตสื่อ วิธีการทำให้รู้เท่าทันสื่อคือการรื้อถอน (Deconstructing) องค์ประกอบของสื่อที่ออกมาดูว่า แต่ละส่วนประกอบนั้นส่งผลอย่างไรต่อผู้ชมบ้าง เพื่อให้เห็นเป้าหมายและเจตนาที่แท้จริงของสื่อ ซึ่ง 5 แก่นความคิดหลักในการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ที่ควรยึดเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ไม่มีความบังเอิญในสื่อ มีแต่ความจงใจของผู้ผลิต (All media messages are constructed)
2. สื่อใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่สื่อต้องการ (Media messages are constructed using a creative language with its own rules)
3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกันทำให้เราอ่านสื่อขาดและรู้ทันมากยิ่งขึ้น (Different people experience the same media message differently)
4. มีค่านิยมและทัศนคติแฝงมากับสื่อด้วย (Media have embedded values and points of view)
5. เจตนาของสื่อคือ ผลประโยชน์และอำนาจ (Most media messages are organized to gain profit and/or power)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

1. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ หมายถึง ผู้รับสื่อสามารถรับรู้ว่ามีประโยชน์และมีโทษต่อบุคคลและสังคม สื่อสามารถจะทำให้ผู้รับสื่อมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ รวมทั้งเข้าใจผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลทางด้านความคิด ความรู้สึก/จิตใจ และพฤติกรรม

2. การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ ในยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร นักเรียนจะต้องมีทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เลือกรับและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมต่อไป

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติตามแนวทางการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom Taxonomy ผู้เรียนทุกคนนั้นต้องมีพื้นฐานในการเรียนรู้ทุกคน แต่อาจจะไม่เท่ากันเพราะคนเรามีการเรียนรู้ที่ต่างกัน บางคนพบเจอสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นก็จะมีความรู้ความเข้าใจที่ต่างจากคนอื่น แต่ถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานในการเรียนรู้คล้ายๆ กัน มีความรู้ ความเข้าใจ มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์คล้ายๆ กัน ผลการเรียนรู้ของคนกลุ่มนี้ก็จะคล้ายกันด้วย ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นผู้เรียนจะต้องมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เราจะเรียนรู้ เมื่อมีความเข้าใจแล้วต้องวิเคราะห์ให้ได้ก่อนจากนั้นถึงจะประเมินค่า ทุกสิ่งนี้ต้องดำเนินไปอย่างพร้อมๆ กัน ถึงจะเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (group process) ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์ติดตัวมา จะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้ดั่งนั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

3. แนวทางการรู้เท่าทันสื่อ ที่ประกอบด้วย

3.1 ทักษะในการเข้าถึง (Access Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและมีประโยชน์และสามารถทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบการออกแบบทั้งรูปแบบของเนื้อหาสารโครงสร้างของเนื้อหาสาร และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสารรวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่น่าเสนอ

3.3 ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคลและทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพ และความเกี่ยวข้องของเนื้อหาสาร

3.4 ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเขียนความคิด โดยใช้ข้อความ เสียงและ/หรือภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาสาร

3.5 ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ซึ่งจะส่งผลมหาศาลในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

โดยในแต่ละหน่วย ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีการทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันวิเคราะห์สื่อ วางแผนการจัดกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมตามแผน สรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม และรายงานผลการจัดกิจกรรม เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนและต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยใช้การบรรยาย การศึกษาจากสื่อ การนำเสนอ การเรียนรู้จากลงมือปฏิบัติจริงโดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเรียน วิชา เข้าใจสื่อ เป็นการจัดบรรยากาศชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยและผ่อนคลาย ให้นักเรียนมีอิสระ ใช้สื่อกระตุ้นให้ตื่นตัวอยากเรียนรู้สนใจที่จะเรียนรู้ตามข้อมูลที่ครูนำเสนอ เป็นการนำเสนอสาระสำคัญของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนรับรู้เห็นความสำคัญ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจากการรับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ ดีความ ตามสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนต้องทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้ โดยการใช้คำถามเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ การสะท้อนกลับและการอภิปราย เพื่อการวิเคราะห์สื่อ และการเข้าใจสื่อจากการรับสื่อในขั้นตอนแรกโดยการแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ การเข้าใจสื่อ หรือการตีความสื่อเพื่อที่จะทำความเข้าใจ ในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท และรู้จักที่ของมาข้อมูลประเภทต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนประเมินค่าของสื่อ ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล หลังจากการที่ผู้รับสื่อผ่านการวิเคราะห์และการทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสื่อควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำมาเสนอ ว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้

เทคนิคอะไรก็ทำให้เราเกิดความสนใจความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไปโดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้ โดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือก สรุป เป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ของตนเอง นำเอาสิ่งที่ตนวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้ เลือกรับสื่อเป็น สามารถส่งสารต่อและมีปฏิริยาตอบกลับสื่อได้ โดยการนำเสนอ เผยแพร่ ชักชวน ต่อรอง รณรงค์ให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้และหรือปฏิบัติตามตนเองโดยครุกระตุ้นชักถามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือนำไปใช้ในชีวิตรจริง

หมายเหตุ การจัดกิจกรรม ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องดำเนินการครบทุกขั้นตอน

แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

การกำหนดสื่อที่ใช้ในหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกสื่อ การเรียนการสอนนั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน เวลา และนักเรียน สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย

1. สื่อประเภทเอกสาร/บทความ ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียน “รู้เท่าทันสื่อ” กรณีปัญหาตัวอย่างภาพโฆษณาภาพลวงน้ำหน้ก ภาพดารวาทที่พบเห็นในโฆษณา สโลแกนหรือคำย้าที่ได้ยินจากโฆษณาต่างๆ ภาพรายการโทรทัศน์ต่างๆ ที่มีโฆษณาแฝง เช่น ละครตลก สถานการณ์ที่ฉายเป็นตอนๆ รายการเล่าข่าว หรือเกมส์โชว์ต่างๆ หรือภาพวาดของ Norman Rockwell เป็นต้น
2. สื่อประเภทเพลง ได้แก่ เพลงประกอบละคร เพลงฮิต เช่น เพลง “เรือเล็กควรรอกจากฝั่ง” เพลง “อาบน้ำร้อนมาก่อน” เพลง “รักนี้มีค่าเพราะเธอ” เป็นต้น
3. สื่อประเภทอินเทอร์เน็ต/ออนไลน์/มัลติมีเดีย ได้แก่ คลิปเสียง เวปบล็อก สื่อทาง youtube เช่น เกมฝึกสติ รู้ทันสื่อ ตอนวันนี้เด็กๆ ของเรากำลังรับสื่อ การรู้เท่าทันสื่ออย่างง่าย เป็นต้น

แนวการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลในหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลใน 3 ระยะ ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (Pretest) คือ การวัดและประเมินผลด้วยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน คือ

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรม ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างเรียน

2.2 บันทึกการเรียนรู้ ใช้ในการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยนักเรียนร่วมอภิปราย และเขียนสื่อความหมายการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึกของนักเรียน

3. การวัดและประเมินผลหลังเรียน (Posttest)

3.1 การวัดและประเมินผลด้วยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.2 นักเรียนประเมินความคิดเห็นของที่มีต่อหลักสูตรหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร

3.3 ครูผู้ควบคุมกิจกรรม ครูประจำชั้น และเพื่อนสังเกตพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 2 สัปดาห์

2. ผลการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยนำหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าองค์ประกอบต่างๆ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20-4.80 โดยรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.60)

2.2 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยนำผลการประเมินความเหมาะสมและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยทำการปรับปรุงหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.2.1 หลักการของหลักสูตร ให้เพิ่มเติมรายละเอียดของทฤษฎี Bloom Taxonomy และแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2.2 สารและกิจกรรมการเรียนรู้

1) เพิ่มสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3 ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ปรับปรุงการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 โดยแยกกิจกรรมการปฐมนิเทศแยกเป็นหัวข้อการปฐมนิเทศไว้ตอนต้นและเพิ่มเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมจาก 30 นาที เป็น 45 นาที

2) ปรับปรุงการใช้ภาษา ในการอธิบายคำชี้แจงในใบงานให้เข้าใจง่ายขึ้น

2.2.3 การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินตามสภาพจริง

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

หลังการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากเกณฑ์คุณภาพของหลักสูตรดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการ	ผลคูณของ จำนวน นักเรียนกับ คะแนนเต็ม	ผลรวมของ คะแนน ก่อนเรียน	ผลรวมของ คะแนน หลังเรียน	E.I	เกณฑ์ การ ผ่าน E.I
หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	$30 \times 20 = 60$	384	530	0.6759	0.50

จากตาราง 7 แสดงว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเท่ากับ 0.6759 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.59 จากผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่าหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพของหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ นักเรียนได้

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองบัว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ผลการทดลองสรุปได้ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทันสื่อ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

การรู้เท่าทันสื่อ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
	(n=30)		(n=30)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านความรู้/ความคิดการรู้เท่าทันสื่อ	11.30	2.67	23.80	3.35	36.96*	.000

*p < .05

จากตาราง 8 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและ หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทันสื่อ 11.30 และ 23.80 คะแนนตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทันสื่อระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนในภาพรวม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

การรู้เท่าทันสื่อ	ก่อนทดลอง (n=30)		หลังทดลอง (n=30)		t	p
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ	4.28	0.73	4.51	0.51	8.66*	.000

*p < .05

จากตาราง 9 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ 4.28 และ 4.51 ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนในภาพรวม พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อด้านพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

การรู้เท่าทันสื่อ	ก่อนทดลอง (n=30)		หลังทดลอง (n=30)		t	p
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ	3.67	0.50	4.48	0.59	20.72*	.000
2. การวิเคราะห์สื่อ	3.51	0.58	4.36	0.64	13.36*	.000
3. การเข้าใจสื่อ	3.61	0.50	4.39	0.55	11.17*	.000
4. การประเมินค่าสื่อ	3.53	0.53	4.37	0.67	11.50*	.000
5. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	3.67	0.56	4.42	0.63	10.60*	.000
รวมเฉลี่ย	3.60	0.54	4.40	0.62	9.61*	.000

*p < .05

จากตาราง 10 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียน

และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อ 3.60 และ 4.40 ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนในภาพรวม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร

หลังการทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลหลักสูตร ดังนี้

1. ประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตร พิจารณาจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตร

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ ความคิดเห็น
1.	ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้			
1.1	มีความเหมาะสม	4.60	0.62	มากที่สุด
2.	ด้านเนื้อหา			
2.1	เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.43	0.68	มาก
2.2	มีความยากง่ายพอเหมาะ	4.57	0.63	มากที่สุด
2.3	น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน	4.50	0.78	มากที่สุด
3.	กิจกรรมการเรียนรู้			
3.1	สร้างความสนใจของนักเรียน	4.63	0.56	มากที่สุด
3.2	ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.63	0.61	มากที่สุด
3.3	ช่วยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน	4.70	0.60	มากที่สุด

ตาราง 11 (ต่อ)

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ ความคิดเห็น
4. สื่อการเรียนรู้				
4.1	น่าสนใจ ชัดเจน	4.50	0.68	มากที่สุด
4.2	สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่จัดกิจกรรม	4.50	0.68	มากที่สุด
4.3	ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.60	0.50	มากที่สุด
5. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร				
5.1	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและ รู้เท่าทันสื่อ	4.73	0.45	มากที่สุด
5.2	สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้	4.63	0.49	มากที่สุด
รวม		4.59	0.61	มากที่สุด

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) โดยนักเรียนแสดงความคิดเห็นด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45)

2. ประเมินพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ พิจารณาจากเกณฑ์คุณภาพที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อโดยครูประจำชั้น ครูผู้ควบคุมกิจกรรมและเพื่อน ผลปรากฏดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ยพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์

พฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อ	ครูประจำชั้น			ครูผู้ควบคุมกิจกรรม			เพื่อน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1. การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ	2.75	0.29	ดีมาก	2.73	0.23	ดีมาก	2.80	0.30	ดีมาก	2.76	0.21	ดีมาก
2. การวิเคราะห์สื่อ	2.65	0.25	ดีมาก	2.65	0.27	ดีมาก	2.55	0.38	ดีมาก	2.62	0.22	ดีมาก
3. การเข้าใจสื่อ	2.68	0.25	ดีมาก	2.61	0.28	ดีมาก	2.73	0.33	ดีมาก	2.67	0.25	ดีมาก
4. การประเมินค่าสื่อ	2.66	0.26	ดีมาก	2.54	0.32	ดีมาก	2.62	0.29	ดีมาก	2.61	0.22	ดีมาก
5. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์	2.68	0.42	ดีมาก	2.77	0.26	ดีมาก	2.71	0.40	ดีมาก	2.72	0.29	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	2.68	0.23	ดีมาก	2.66	0.18	ดีมาก	2.68	0.23	ดีมาก	2.68	0.17	ดีมาก

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์จากการสังเกตพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อโดยรวม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรยาวขนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

เป็นการรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ สัมภาษณ์การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน สำหรับนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ โดยการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ
2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. สัมภาษณ์การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง เป็นการสร้างหลักสูตรเสริมให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1
2. ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้
3. ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องเพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตร เป็นการติดตามผลการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนและประเมินผลการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์
2. สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังทดลองใช้หลักสูตร

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ แนวการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ คุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อจากผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ควรมีการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่นักเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นระบบโดยการจัดทำหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่นักเรียน สาระและแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความเหมาะสมกับวัย พฤติกรรมการเรียนรู้ และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้หลักสูตรเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้นักเรียนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆของการเรียนการสอน เช่น มีส่วนร่วมในการวางแผน เลือกรเนื้อหาสาระ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ ผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนรวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ และนอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุมีผลระหว่างครู ผู้เรียน และมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

2. ผลการสร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

2.1 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยมี 10 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวการวัดและประเมินผล ซึ่งคุณลักษณะด้านกรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 1) ด้านความรู้หรือความคิด 2) ด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และ 3) ด้านพฤติกรรมกรู้เท่าทันสื่อ ที่ประกอบด้วย

5 ด้าน คือ 1) การเข้าถึงสื่อหรือการรับสื่อ 2) การวิเคราะห์สื่อ 3) การเข้าใจสื่อ 4) การประเมินค่าสื่อ และ 5) การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ หลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อตามหลักการรู้เท่าทันสื่อของ พอตเตอร์ (Potter, 2004; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ชี้นำเรียน รู้ เข้าใจสื่อ 2) ชี้นำวิเคราะห์ตีความ ตามสื่อ 3) ชี้นำประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ 4) ชี้นำประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ และนำหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรฉบับร่างมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.49 ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมรายละเอียดของแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในหลักการของหลักสูตร เพิ่มสาระสำคัญ ปรับปรุงการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ปรับปรุงการใช้ภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น และปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมพร้อมที่จะนำไปทดลองใช้

2.2 นำหลักสูตรไปทดลองนำร่องกับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าหลักสูตรมีค่าดัชนีประสิทธิผลร้อยละ 67.59 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่า หลักสูตรมีคุณภาพและสามารถนำไปเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนได้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปปรับปรุงหลักสูตรในประเด็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ใช้ในการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยให้มีความชัดเจนขึ้น เพื่อให้ผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มเติมกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร จากการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ป्राกฏผลดังต่อไปนี้

3.1 นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดของการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินหลักสูตร

4.1 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้อัตโนมัติหลังการทดลองใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 นักเรียนมีพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นให้เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนโดยการจัดทำหลักสูตรนั้น สอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อต่างๆ และจากผลการสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนที่พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับปานกลาง สื่อถือเป็นเครื่องมือในการเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคม รายการข่าว ความรู้ประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์ดีๆ ที่ได้รับรางวัลรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านดนตรี ด้านศิลปะ สื่อยังช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันยุคทันสมัย ส่งผลให้มีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มมากขึ้น วิทยุกับสื่อแท็บจะกล่าวได้ว่าเป็นคู่หู คู่ปาก คู่ตา คู่ใจ คู่มือของวัยรุ่นกว่าร้อยละ 70 และในเวลาเดียวกันการเปิดรับสื่อของวัยรุ่นจะใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท เช่น ฟังวิทยุพร้อมกับเล่นเกม เล่น Internet พร้อมกับดูโทรทัศน์ ดูรายการอื่นร่วมกับการ chat ใน Facebook และที่มีส่วนสำคัญกับวัยรุ่น คือ บุคคลที่เป็นต้นแบบในสื่อ วัยรุ่นมักสนใจมากเป็นพิเศษซึ่งส่วนใหญ่เป็นดารา นักร้อง และผู้มีชื่อเสียง สอดคล้องกับความเห็นของวิทยา เชียงกุล (2546, หน้า 241-242) ที่เห็นว่า ถึงแม้ประเทศไทยจะมีสื่อหลากหลายรูปแบบและมีเป็นจำนวนมาก แต่คนไทยยังใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความบันเทิงมากกว่าที่จะใช้เป็นแหล่งเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญา และข้อมูลเหล่านี้ก็เป็นข้อมูลที่บอกถึงพฤติกรรมของเยาวชนใช้เวลาอยู่กับสื่อ ดังนั้น คำถาม คือ เราจะใช้โอกาสนี้ในการสร้างวินัยให้กับเยาวชนหรือจะปล่อยให้แนวโน้มพฤติกรรมเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในชีวิตจริงของเยาวชน เราไม่สามารถจำกัดหรือปิดกั้นสื่อที่เป็นอันตรายต่อความคิดและจิตสำนึกได้ ทางเดียวที่ช่วยให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันตนเอง ไม่ปล่อยให้เป็นผู้ถูกกระทำจากสื่อคือ เยาวชนต้องรู้จักประเมินค่าแบบพึงระวังว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย มองให้เห็นเจตนาที่แท้ของการผลิตสื่อ และให้เหตุผลว่า ความคิดมุมมอง ค่านิยมที่แฝงมากับสื่อที่ดีหรือไม่ อย่างไร และสื่อต้องการอะไร หากเป็นคนรุ่นใหม่และมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างมีสติ ก็กล้าพอที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุมีผลและใจกว้างพอที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างได้โดยไม่ใช้อารมณ์ ปกป้องตัวเองจากความคิดที่เป็นของแถมที่แฝงมากับสื่อ ปฏิเสธการโน้มน้าวใจให้เกิดพฤติกรรมบริโภคที่เกินความจำเป็นแก่ชีวิต ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ (2550) ที่พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมที่เป็นการพัฒนา

ทั้ง 3 ด้าน คือ ได้รับการพัฒนาทั้งด้านการคิด ความรู้สึก/จิตใจ และพฤติกรรม สามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรีให้สูงขึ้นอย่างเด่นชัด

หลักสูตรที่สร้างขึ้นตามหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการหลักของการพัฒนาด้านความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเข้ากับเนื้อหาตามแนวคิดหลักการรู้เท่าทันสื่อที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อนักเรียน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจ ประทับใจ เกิดความสนุกสนาน และมีเจตคติที่ดีต่อการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งนี้ เมื่อนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่ต้องการรู้ และได้ฝึกปฏิบัติด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกรับและใช้สื่อที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพได้ และหลักสูตรต้องเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการ ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก (Content Free) เปลี่ยนเนื้อหาเป็นวิธีการ (Means) ไปสู่ผลการเรียนรู้ ดังเช่นที่ เพอร์กินส์ และคณะ (Perkinsm et al., 1978, pp.158-159) กล่าวว่า หลักสูตรที่เน้นกระบวนการเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ทักษะทางปัญญาและทางสังคม เป็นหลักสูตรที่ไม่ยึดติดกับเนื้อหา แต่จะให้ทักษะการใช้เหตุผลที่เพียงพอเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ และมีความหมายกับสิ่งที่ไม่มีความหมายให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์โต้แย้งเชิงเหตุผล และเลือกอย่างมีเหตุผล ทำให้มีรูปแบบการปรับตัวที่กว้างขึ้นและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองได้ เนื่องจากผู้เรียนสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคุณค่า นอกจากนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง โดยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ กระตุ้นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน เพื่อสร้างความตระหนักและเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองใหม่ต่อชีวิตและโลก (ทิสนา แชมมณี, 2545; Educational Materials Center, 2003) ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ให้นักเรียนได้ สาระและกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัย พฤติกรรมการเรียนรู้ และความสนใจของนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นผู้ริเริ่มดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Educational Materials Center, 2003) การประเมินผลเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ประเมินหลายฝ่ายและใช้วิธีการที่หลากหลาย และเลือกเครื่องมือวัดและประเมินผลให้เหมาะสมและประเมินตามสภาพจริงโดยอาศัยข้อมูลหลักฐานอ้างอิงหลายๆ ด้านมาประกอบการพิจารณา ร่วมกับเกณฑ์ที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวคิด

ทฤษฎีดังกล่าวมาพัฒนาเป็นหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่ม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับรู้มุมมอง การอภิปราย วิพากษ์ การโต้เถียงที่ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน โดยเน้นวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและการถกเถียง ความเข้าใจและความคิดรวบยอด และการประยุกต์แนวคิด โดยประยุกต์ใช้กับหลักการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เท่าทันสื่อซึ่งในหลักสูตรเน้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ ได้รับความจริงในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับเปลี่ยนความคิด และนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมมารู้เท่าทันสื่อของตนเองที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการรู้เท่าทันสื่อ หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อมี 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สถานการณ์สื่อกับเยาวชน 2) การรู้เท่าทันสื่อ 3) การรู้เท่าทันสื่อ: ความรู้สู่การวิเคราะห์ และ 4) การเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำเรียน รู้ เข้าใจสื่อ 2) ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ 3) ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ และ 4) ขั้นประยุกต์ใช้ ใส่ใจป้องกันสื่อ มีการวัดและประเมินผลใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน ใช้เวลาเรียน 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการ 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) คำอธิบายรายวิชา 6) สาระการเรียนรู้ 7) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ 8) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) แนวการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 10) แนวการวัดและประเมินผล มีเอกสารประกอบหลักสูตร คือ คู่มือการใช้หลักสูตร และเอกสารประกอบการเรียน

ผลจากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและผลการนำหลักสูตรไปทดลอง นำร่องเพื่อตรวจสอบคุณภาพ พบว่า หลักสูตรมีค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรเท่ากับ 0.6759 หรือคิดเป็นร้อยละ 67.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพ อาจเป็นเพราะมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ดำเนินการเป็นไปตามระบบและตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาโดยมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá, 1962; Tyler, 1949; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537; ชูชัย สมितिไกร, 2542) ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็น กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน จัดลำดับเนื้อหา คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ จัดลำดับตามลำดับก่อนหลัง และมีระบบการประเมินผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยการสอบถามความคิดเห็น สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะ การรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนเพื่อนำ ข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการ เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนและสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2556) ที่พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมนั้นเนื่องมาจากหลักสูตรได้ผ่านกระบวนการ พัฒนาอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม 12 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 กำหนดหลักการและเหตุผล วิสัยทัศน์และพันธกิจของหลักสูตร ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ขั้นที่ 4 กำหนดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ขั้นที่ 5 กำหนดคำอธิบายรายวิชา และ โครงสร้างรายวิชา ขั้นที่ 6 กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 7 กำหนดแนวทางการใช้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ ขั้นที่ 8 กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล ขั้นที่ 9 จัดทำเอกสารประกอบ หลักสูตร ขั้นที่ 10 ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร ขั้นที่ 11 นำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่ 12 ประเมินผลหลักสูตร

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านความรู้/ความคิด ความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ และด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ อาจเป็นเพราะเนื่องมาจาก กระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรที่ผู้วิจัยใช้นั้นประยุกต์ใช้แนวคิดของ Bloom Taxonomy และแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่เป็นกระบวนการที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้อันเกิดจากการลงมือฝึกคิดวิเคราะห์ สามารถทำ ความจริงให้ปรากฏในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ นักเรียนอาจเป็นเพราะความต่อเนื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรม

อย่างต่อเนื่อง ใช้ระยะเวลาจัดกิจกรรมถึง 20 ชั่วโมง มีผลต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน สังเกตได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียน มีพัฒนาการทางความคิด มีความกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น นอกจากนี้ผลการแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน พบว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ทำให้ได้ใช้การตัดสินใจในการรับสื่อก่อนที่จะเชื่อ-ไม่เชื่อ รู้จักตั้งคำถามกับสื่อ ไม่ถูกสื่อครอบงำ รู้เทคนิควิธีที่สื่อใช้ในการโน้มน้าวใจ รู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากการรายงานข่าวต่างๆ หรือข้อมูลที่ได้พบเห็น รวมไปถึงการโฆษณาชวนเชื่อ รู้ทันกลยุทธ์ วิธีการนำเสนอการขายที่เกินความเป็นจริงในโฆษณา สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น วิเคราะห์ ติความและประเมินสื่อได้ ไม่หลงเชื่อสื่อง่ายๆและจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเลือกรับสื่อและเผยแพร่ให้คนรอบข้างได้

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม สอดคล้องกับวิธีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของ พอตเตอร์ (Potter, 2005) ที่เห็นว่าวิธีการที่จะทำให้ผู้รับสื่อมีการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้น คือให้ผู้รับสื่อได้ตระหนักและเข้าใจถึงผลกระทบและอิทธิพลของสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสื่อปกป้องตนเองได้ โดยผู้วิจัยได้จัดเนื้อหาในสื่อที่เป็นปัญหาปัจจุบันมาให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ระบุปัญหา หาสาเหตุ วิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหามานกระบวนกรกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์และโทษของสื่อ เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อและอันตรายจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และจากการทำเข้าร่วมกิจกรรมทำให้นักเรียนมีมุมมองใหม่ๆ ในการเลือกรับและใช้สื่อ มีการปรับเปลี่ยนตนเองในการเลือกรับชมสื่อให้หลากหลายและมีสาระมากยิ่งขึ้น รู้ว่าการเลือกรับและใช้สื่อที่เป็นโทษจะมีผลดีหรือผลเสียต่อตนเองอย่างไร รู้ถึงผลดี ผลเสียในการใช้สื่อ รู้ถึงผลกระทบของสื่อ รู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อและผลเสียของการไม่รู้เท่าทันสื่อ และจากการเข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกรับและใช้สื่อให้เกิดประโยชน์มีการเปลี่ยนแปลงไปคือ หันมาดูรายการที่มีสาระมากขึ้น และลดการใช้สื่อที่ไม่เป็นประโยชน์บ้าง รับสื่อหลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่รับเฉพาะสื่อที่ชอบเท่านั้น รู้จักการรู้เท่าทันสื่อ ไม่หลงเชื่อคล้อยตามสื่อโดยทันที มีการรับชมข่าวสารมากขึ้นและยังแบ่งเวลาในการใช้สื่อได้ถูกต้องมากขึ้น รู้จักหาแหล่งข้อมูลจากสื่อที่มีประโยชน์ให้แก่ตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ทอร์แมน (Thoman, 2003) และแนวคิดของ พอตเตอร์ (Potter, 2005) ที่เสนอว่า ในการที่จะปลูกฝังให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นจะต้องให้ผู้รับสื่อรู้จักเลือกใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ พยายามเพิ่มความหลากหลายในการเลือกรับและใช้สื่อซึ่งความหลากหลายจะทำให้นักเรียนได้ขยายประสบการณ์ที่มีกับเนื้อหาของสื่อ และควรมีการกำหนดเป้าหมายหรือวางแผนโดยตั้งเป้าหมาย

ของตนเองมากกว่าที่จะให้สื่อมากำหนดหรือครอบงำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2550) ที่พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ผ่านการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้น มีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมสามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อได้

4. ผลการประเมินหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากผลแสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรและการสังเกตพฤติกรรมหลังทดลองใช้หลักสูตร 2 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด และมีพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้นักเรียนนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมการเรียนรู้จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม ผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการแนะนำให้กับบุคคลรอบข้างได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และหลักสูตรยังได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าหลักสูตรมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งได้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำหลักสูตรไปตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงเพียงใดรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร ทำให้ได้ข้อมูลนั้นมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในส่วนที่ยังบกพร่อง ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลหลักสูตรได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพซึ่งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ทำให้การออกแบบการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมจากการร่วมคิดและวางแผนในกลุ่มของตนเอง สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียนซึ่งเป็นวัยรุ่นที่มีการบริโภคสื่อเป็นจำนวนมาก สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนได้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญในการรู้เท่าทันสื่อ คือ ต้องพัฒนากระบวนการคิด เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรองทั้งทางด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้น

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยสร้างให้เยาวชนหลุดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของสื่อ สอดคล้องกับผลจากเวทีนำเสนอบทเรียนกิจกรรมเท่าทันสื่อในโรงเรียนและสังเคราะห์ข้อเสนอสาธารณะ (โครงการเยาวชนเท่าทันสื่อ, 2550) ที่นำเสนอกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเข้าสู่การสอน พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอนย่อยทุกขั้นตอน ดังนี้ 1) สังเกต ทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ สรุปเป็นใจความหลักตามข้อมูลเบื้องต้น 2) อธิบาย แสดงความคิดเห็นเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเน้นการใช้เหตุผลด้วยหลักการ กฎเกณฑ์ และอ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ 3) รับฟัง ให้ผู้เรียนฟังความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ต่อความคิดเห็นของตนที่ได้ แลกเปลี่ยน ฝึกปรับเปลี่ยนความคิดเดิมตามเหตุผลและข้อมูลที่ดีกว่าโดยไม่ใช้อารมณ์ 4) เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่างๆ ให้สรุปจัดกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเชิงสาเหตุและผล 5) วิเคราะห์จัดกิจกรรมวิเคราะห์ให้จำแนกเห็นส่วนดี-เสีย เด่น-ด้อย สำคัญ-ไม่สำคัญของสิ่งนั้น ด้วยการยกเหตุผลหลักการประกอบการวิจารณ์นั้น และ 6) สรุป ผลความคิดเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ อย่างตรงและถูกต้องตามหลักฐานข้อมูล ซึ่งทุกคนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถหยิบกระบวนการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม โดยเน้นการพัฒนาการคิดไปใช้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ตามขั้นตอนของกระบวนการรู้เท่าทันสื่อที่สำคัญคือ อ่านสื่อให้ออกถึงสิ่งที่สื่อนำเสนอและแฝงอยู่ในสื่อ แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังเหตุผลของเพื่อน แล้วจึงสรุปเป็นทัศนะและคำตอบของตนเองต่อสื่อเหล่านั้นๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและควรให้มีการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนทุกชั้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหลักสูตรในโรงเรียน เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องและความท้าทายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ได้รับการกระตุ้น นักเรียนจะได้รับการสนับสนุนที่จะอยากรู้อยากเห็นว่าจะอยากรู้อยากเห็นที่จะถามคำถามในการสำรวจและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และจากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและ

รู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ดังนั้นการนำหลักสูตรนี้ไปใช้จึงต้องคำนึงถึงสภาพการใช้และเงื่อนไขการใช้ ดังนี้

2.1.1 หลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในวัยเริ่มเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ เด็กจึงชอบเลียนแบบ และสนใจในสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะสื่อต่างๆ และผู้เรียนในวัยนี้ ยังขาดความยั้งคิดความรอบคอบ ขาดวิจารณญาณในการรับสื่อ การนำหลักสูตรนี้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือวัยผู้ใหญ่ อาจส่งผลให้การใช้ที่ต่างไปจากผลการวิจัยนี้

2.1.2 หลักสูตรนี้สามารถใช้ได้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาทุกสภาพบริบท ทั้งในเมือง และชนบท เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารทำให้สื่อต่างๆ เข้าถึงผู้เรียนได้ทุกพื้นที่

2.2 หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อนี้มุ่งเน้นการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อป้องกันปัญหา มากกว่าการมุ่งแก้ปัญหา ดังนั้นจึงต้องจัดหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน เพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียน

2.3 จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในด้านเนื้อหากับเวลาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรควรคำนึงถึงเนื้อหาหรือสื่อที่นำมาใช้ควรเหมาะสมกับเวลา ในด้านพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีการผลิตสื่อต่างๆ ด้วยตนเอง และก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ควรควรให้นักเรียนมีการจดบันทึกชนิดของสื่อที่บริโภคในแต่ละวัน เพื่อจะเลือกใช้สื่อได้เหมาะสมกับนักเรียน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาโดยการพิจารณาตัวแปรที่อาจส่งผลต่อคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อร่วมด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นต้น

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยระยะยาวเพื่อได้ทราบถึงพัฒนาการและระดับความคงทนของการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน และควรมีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มต้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ ทำความจริงให้ปรากฏ (รู้ความจริงในสิ่งที่สื่อนำเสนอ) ปรับเปลี่ยนความคิด เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลที่ตรงตามสภาพจริงมากขึ้น

3.4 เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ จากผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชี้ให้เห็นว่า ด้านการประเมินค่าสื่อและด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ของผู้เรียนยังทำได้ไม่ดีนัก จึงควรทำการวิจัยด้านการประเมินค่าสื่อและด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ให้กับผู้เรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2530). **คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.
- กรมสุขภาพจิต. (2541). **อิคิว ความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต. (2545). **หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กวาง. ห่วงคนไทย “เสพสื่อ” แบบไร้สติ. (29 มีนาคม 2549). **ไทยรัฐ**, 15.
- กัญญา ลินทร์ตันศิริกุล. (2545). **รูปแบบการประเมินหลักสูตร**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศาเลาแดง.
- กาญจนา แก้วเทพ. (ม.ป.ป.). **การรู้เท่าทันสื่อ การศึกษาสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ Media Literacy**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **บันสมองของชาติ: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). ให้ชนะตนเอง “คุมตนได้” ดีกว่า “ตามใจตน”. **นิตยสารแม่และเด็ก**, 24,(346), 95-96.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **การคิดเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- เกศราพร บำรุงชาติ. (2550). **การศึกษาเชิงเปรียบเทียบสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และระดับการตระหนักรู้แตกต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เครือข่ายรู้เท่าทันสื่อประเทศไทย. (2554). **ไทย-ทัน-สื่อ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เครือข่ายสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนภาคเหนือ. (2553). **งานเวทีบ่วงผญา: เหลียวหลังแลหน้า**. เชียงใหม่: โยงเขียนสืบสานล้านนา.
- โครงการเยาวชนเท่าทันสื่อ. (2550). **ผลจากเวทีนำเสนอบทเรียนกิจกรรมเท่าทันสื่อในโรงเรียนและสังเคราะห์ข้อเสนอสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชนันท์ ธาตุทอง. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสำนึกในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์. (2550). **ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**. วิทยานิพนธ์ วท.ด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). **การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: อลินเพลส.
- แฉใจไทย “สลัดลัทธิภาพ” อายุต่ำกว่า 19 คลอดลูกปีละ 70,000 ราย. (27 ธันวาคม 2549). **ผู้จัดการออนไลน์**, 9.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). **การประเมินการเรียนรู้** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). **การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: วิพรินทร์.
- ชูชัย สมितिไกร. (2540). **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย สมितिไกร. (2542). **การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจ อินเทอร์เน็ต โปรเกรสซีฟ.
- เชิดศักดิ์ โสวาสินธุ์. (2530). **การฝึกสมรรถภาพทางสมองเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิด**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ดวงแก้ว เรียรสวัสดิ์กิจ. (2552). **กระบวนการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวทางโทรทัศน์ของผู้รับสารสตรี**. *วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน*, 5(1), 35-41.
- เด็กไทยวัยทีนแห่เสพเช็กส์ออนไลน์-ชีวิตเด็กสาวพังครืน. (10 กุมภาพันธ์ 2549). **โพสต์ทูเดย์**, 8.
- โตมร อภิวันทนากร และกลุ่มมานีมานะ. (2552). **คิดอ่าน ปฏิบัติการเท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ: แผนงานสื่อสร้างสุข ภาวะเยาวชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- โตมร อภิวันทนากร และกลุ่มมานีมานะ. (2554). **คู่มือพัฒนาภาวะรู้เท่าทันสื่อในวัยรุ่นมัธยมปลาย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ทิตนา เขมมณี. (2545). **กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ**. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ทีศนา เขมมณี. (2545). **กลุ่มสัมพันธ์ เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน.**

กรุงเทพฯ: นิซินแอดเวอร์ไทซิง.

ทีศนา เขมมณี. (2545). **รูปแบบการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา.** กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.**

อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ธีระยุทธ ลาตีพี. (2549). **สื่อมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงในสังคม? ความจริงที่ต้องเท่าทันสื่อ.**

วารสารสวนดุสิต, 5(11), 80-82.

นภดล กรรณิกา. (2552). **การศึกษาแนวโน้มดัชนีความสุขมวลรวมของประชาชนในประเทศ**

กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนใน 18 จังหวัดของประเทศ. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

นภินทร ศิริไทย. (2547). **ความรู้เรื่องการเท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพภูมิคุ้มสุขภาพที่ดีสำหรับเด็ก**

และเยาวชน ในการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ สู่หลักสูตรใน

ระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การสร้างเสริมสุขภาพ.

นภินทร ศิริไทย. (2547). **ความรู้เรื่องการเท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ: ภูมิคุ้มสุขภาพที่ดีสำหรับ**

เด็กและเยาวชนในการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ (Media

Literacy for Health) สู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิตยา เปลื้องนุช. (2554). **การบริหารหลักสูตร.** ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ขอนแก่น.

นิธิมา คณานิธินันท์. (2544). **ความตระหนักรู้ด้านสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในการสื่อสารผ่าน**

อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยสำหรับครู.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์. (2537). **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**

(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บีแอนด์บี พลับบิซซิง.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์. (2543). **การวิจัยการวัดและประเมินผล (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ:

ศรีอนันต์.

- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2539). **ความรู้เท่าทันสื่อมวลชน: ภารกิจของพลเมืองร่วมสมัย
ในฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์วิชาการ.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2540). **การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด
และวิธีการ**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- บุญเลิศ ศุภดิถก. (2544). การเรียนรู้เท่าทันสื่อ. **นิเทศสยามปริทัศน์**, 3(1), 5-10.
- บุญศรี พรหมมาพันธ์. (2545). **สัมมนาการประเมินหลักสูตร**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุบผา เมฆศรีทองคา. (2554). **การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร**. สืบค้นเมื่อ
12 มีนาคม 2555, จาก [http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/
jan_mar_11/pdf/aw16](http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16).
- ประมะ สตะเวทิน. (2544). **การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ:
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริวัตร เชื้อนแก้ว. (2551). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนและ
การประเมินผลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- แผธิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยธานี. (2544). ดัชนีประสิทธิภาพและดัชนีประสิทธิผล.
วารสารการวัดผลการศึกษา, 8(6), 31-51.
- แผธิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยธานี. (2545). ดัชนีประสิทธิผล. **วารสารการวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 7(1), 31-36.
- แผนงานไอซีทีเพื่อสุขภาพออนไลน์. (2553). **เยาวชนกับสื่อ**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2554,
จาก http://ictplan.thaihealth.or.th/?page_id=41.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2547). **การพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ: แนวคิด หลักการและ
กรณีศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **การรู้เท่าทันสื่อ การศึกษาสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ Media Literacy**.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิสณุ ฟองศรี. (2550). การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์.
- พีรียา จารุเศรษฐการ. (2549). การรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณาในสื่อ นิตยสารสตรี.
วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โพล์เดยวีย์รุ่น กทม. ส่วนใหญ่ใช้มือถือเฉลี่ย 3 ชม. ต่อวัน. (3 ธันวาคม 2549). ผู้จัดการ, 12.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). การจัดการหลักสูตรและการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา
หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา
หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของวัยรุ่น
ต่างกลุ่ม. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.mediamonitor.in.th/main/news/2011-07-05-06-20-17/525-2012-02-15-10-33-49.html>.
- รักจิต มั่นพลศรี. (2547). ศาสตร์แห่งการเปิดรับสื่อด้วยปัญญา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
วงษ์ชวลิตกุล, 8(15), 67-83.
- รักจิต มั่นพลศรี. (2547). Media Literacy: ศาสตร์แห่งการเปิดรับสื่อด้วยปัญญา.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 8(2), 67-83.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: คำสมัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). ศัพท์ศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุจิรี ภูสาระ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร:ตามแนวปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: บ็ุกพอยท์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). **การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร**. ปริญญาโท
วท.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วารินทร์ แก้วอุไร. (2549). **เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. พิษณุโลก:
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ**.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิลาสินี พิพิธกุล. (2547). **กลไกการตรวจสอบสื่อภาคประชาชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- วิสิทธิ์. (2007). **การอ่านหนังสือของคนไทย**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2550,
จาก <http://www.sema.go.th/node/222>
- วิเชียร อ่างใสตติสกุล. (2553). **การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการแก้ปัญหา
ความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ
แก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญา
บัณฑิต**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2542). **การประเมินหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สังัด อุทรานันท์. (2532). **ทฤษฎีหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สังัด อุทรานันท์. (2537). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: ลงเดือนการพิมพ์.
สถาบันวิชาการสื่อสารมวลชน องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย.
(2554). **รู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สนอง อินละคร. (2544). **เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซต.
- สมใจ ปราบพล. (2544). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. ใน **การสอนแบบ
ทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม** (หน้า 13-14). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2547). **การพัฒนาองค์ความรู้การ
รู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพสู่หลักสูตรใน ระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2547). **แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย).** สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2554, จาก <http://www.childmedia.net/node/353>
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดค้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.** กรุงเทพฯ: ไอดีเอสแควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **รายงานการวิจัย เรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สุขใจ ประเทืองสุข. (2549). **การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของความรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). **การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy).** สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2550, จาก <http://www.whitemedia.org/wma/content/view/91/11>
- สุदारตน์ ครุฑทกะ. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าพยาบาลในระบบบริการสุขภาพในอนาคต.** วิทยานิพนธ์ปร.ด., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย.** เชียงใหม่: เดอะ โนว์เลจ เซนเตอร์.
- สุภาณี แก้วมณี. (2547). **การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ว.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. (2540). **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.** สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2550, จาก <http://library.uru.ac.th/webdb/images/party.htm>.
- สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. (2549). **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (หน้า 34-35).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2542). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อ.** กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

- สุวิมล ตีรกานันท์. (2550). **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2549). **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2550,
จาก http://cddweb.go.th/tr_dihreddoc004.html[28 มกราคม 2550].
- เสถียร เชนประทับ. (2544). การรู้เข้าใจสื่อ. *Siam Communication*, 5(10), 15-18.
- เสนีย์ ภูพันธ์. (2546). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์. (2543). **การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการ
การวิจัยสื่อมวลชน**. วิทยานิพนธ์ ว.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2545). **สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: เอ็กชเปอร์เน็ทบุคส์.
- อรรณพ เขียวถาวร. (2542). **ประมวลบทความวิชาการสื่อมวลชนและสารสนเทศ**. กรุงเทพฯ:
เอส พี การพิมพ์.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2551). **รายงานผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้สู่การเท่าทันสื่อ:
บทสำรวจสถานการณ์และก้าวต่อไป**. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- อริยาภรณ์ เลิศพัฒนกิจกุล. (2554). **การศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียน
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่
การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อาภรณ์ ใจเพียง. (2550). **หลักการสอน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2543). **สื่อกับบทบาททางการศึกษาในมุมมอง ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์**.
วารสารสื่อพลัง, 6(4), 22-29.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2545). **การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**
(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548). **บทสังเคราะห์: สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและเรียนรู้**. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- อุมาวัลย์ จันทะแก้ว. (2547). **อิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาทางเพศผ่านสื่อ
อินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อค่านิยมทางเพศของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร**.
ปริญญาานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อุดิษา ครุฑะเสน. (2556). **แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำ
เยาวชน**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.

- เชื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). **การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับ
อุดมศึกษาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ค.ศ., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- American Academy of Pediatrics, Committee on Public Education. (2001). Sexuality,
contraception and the media. *Pediatrics* 2001, 107(21), 191-194.
- Angeol, E.D. (1971). **The teaching of critical thinking**. Amsterdam: B.R. Grimer.
- Bandura, A. (1969). **Principles of behavior modifications**. New York: Holt.
- Bandura, A. (1977). **Social learning theory**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1982). Self efficacy mechanism in woman agency. *American Journal
Psychologist*, 37(2), 122-127.
- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action: A social cognitive theory**.
Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. *Annual of Child Development*, 6(10), 1-60.
- Bandura, A. (1997). Self efficacy: The exercise of control. *American Journal Psychologist*,
37(2), 122-127.
- Bandura, A. (1997). **Social leaning theory**. Englewood cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Baran, S.J. (2002). **Introduction to mass communication** (3rd ed.). Boston: McGraw Hill.
- Baran, S.J. (2004). **Introduction to mass communication** (3rd ed.). Boston: McGraw Hill.
- Baran, S.J. (2006). **Introduction to mass communication** (3rd ed.). Boston: McGraw Hill.
- Bazalgette, C. (2007). **The European charter for media literacy: Meaning and potential**.
Retrieved February 18, 2014, from [http://www.medienpaed-kassel.de/texte/
European-Charter-for-Media-Literacy_20Feb07_redux-for-pdf-website.pdf](http://www.medienpaed-kassel.de/texte/European-Charter-for-Media-Literacy_20Feb07_redux-for-pdf-website.pdf)
- Beauchamp, G.A. (1975). **The curriculum of elementary school**. Boston: Allyn and Bacon.
- Beauchamp, G.A. (1981). **Curriculum theory**. Mass: The Kagg.
- Bloom, B.S. (1971). **Handbook of formative and summative evaluation of student
learning**. New York: McGraw-Hill.
- Bloom, B.S. (1976). **Human characteristic and school learning**. New York: McGraw-Hill.
- Bloom, B.S. (2002). **The handbook of formative and summative evaluation of student
learning**. New York: Mc Grew-Hill.

- Bowen, W. (1989). **Defining media literacy: Summary of Harvard institute on media education**. Retrieved May 12, 2014, from <http://interact.uoregon.edu/medialist/readings/articles/defharvard.html>
- Brown, J.A. (1991). **Television "Critical Viewing Skills" education: Major media literacy projects in the United States and selected countries**. Hillsdale, NJ: Hove and London.
- Brown, J.A. (1998). Media literacy perspective. *Journal of Communication*, 48(1), 44-57.
- Buckingham, D. (2003). **Media education: Literacy, learning and contemporary culture**. U.K.: Blackwell.
- Buckingham, D. (2005). **Media literacy**. Retrieved January 29, 2014, from [www.medienpaed.com/05-1/Backingham 05 - 1.pdf](http://www.medienpaed.com/05-1/Backingham%2005%20-%201.pdf)
- Center for Media Literacy. (n.d.). **Literacy for the 21st century: An overview and orientation guide to media literacy education**. Retrieved March 25, 2014, from http://www.medialit.org/sites/default/files/01_MLKOrientation.pdf.
- Christ, W.G. and Potter, W.J. (1998). Media literacy. *Journal of Communication*, 48(1), 5-15.
- Considine, D. (1995). **An introduction of media literacy: The what, why and how to's**. Retrieved September 18, 2014, from <http://ci.appstate.edu/programs/edmedia/medialit/article.html>.
- Cronbach, L.J. (1974). **Essentials of psychological testing (3rd ed.)**. New York: Harper and Row.
- Davis, F. (1992). **Media literacy: From activism to exploration**. Retrieved July 28, 2014, from www.medialit.org/reading_room/pdf/357_AspenBkgnd_Davis.pdf
- Defleur, M.L. and Dennis, E.E. (1998). **Understanding mass communication: A liberal arts perspective**. Boston: Houghton Mifflin.
- Dilevko, J. (1998). **Neutrality and media literacy at the reference test: A case study**. Retrieved January 21, 2014, from http://vnwed.hwwilsonweb.com/hww/results/getResults.jhtml?_DARGS=/hww/results/results_common.jhtml.7record_11
- Duncan, B. (1989). **Specific approaches to media literacy**. Canada: Toronto, ON.

- Educational Materials Center. (2003). **Ten best practice strategies in character education**. Retrieved June 8, 2014, from <http://www.emc.cmich.edu/Character/Ed/matrix1.htm>.
- Ennis, R.H. (1985). A logical basic for measuring critical thinking skill. **Educational Leadership**, 5(11), 45-48.
- European Commission. (2007). **A European approach to media literacy in the digital environment**. Retrieved July 20, 2014, from www.europa.eu/avpolicy/media_literacy/does/com/en.pdf.
- FAO. (1994). **The group promoter's resource book**. Rome: Food and Agriculture Organization.
- Fehiman, R.H. (1992). **Media in the classroom: A study of five teacher**. Retrived January 21, 2014, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=744424521&SrchMode=1&sid=1&Fmt=2&VInst=PRROD&RQD&RQT=309&Vname=PQD&TS=1200878086&ClientId=61839>
- Giraud, I.L.C. (2005). **How people became media literate and their Media habits**. USA.: West Virginia University.
- Good, C.V. (1973). **Dictionary of education**. New York: McGraw Hill.
- Good, C.V. (2000). **Dictionary of education**. New York: McGraw Hill.
- Goldfarb. (2002). **Citing renee hobbs, media literacy and the K12 content areas chapter 5**. Retrieved June 9, 2014, from <http://interarts.wikispaces.com/file/view/Hobbs+NSSE+Yearbook.pdf>.
- Guba, E.G. and Stufflebeam, D.L. (1968). **Evaluation: The process of stimulating, aiding, and abetting in sighful action**. Bloomington, IN: Phi Delta Kappa.
- Guth, D. (1970). **Curriculum: Design and devilment**. New York: Harcourt Brace Jocrnovich.
- Halliday, A. and Blackburn, D. (2003). **Media literacy for global citizenship**. Retrieved August 15, 2014, from www.worldvision.ca/home/madia/MediaLit_it.pdf
- Heinich, R. (1996). **Instructional media and technologies for learning**. New Jersey: Prentice-Hall.

- Hobbs, R. and Frost, R. (1998). Instructional practices in media literacy education and their impact on students' learning. *New Jersey Journal of Communication*, 6(2), 123-148.
- Hobbs, R. (1998). **Research instructional practices in media literacy and their impact on students' learning**. Retrieved June 8, 2014, from <http://internet.uoregon.edu/Medialit/FA/mlhobbs/instpractice.html>.
- Hobbs, R. (2004). **The acquisition of media literacy skill among Australia adolescents**. Retrieved May 12, 2014, from <http://interact.uoregon.edu/medialist/mlr/readings/articles/hobbs/australia.html>
- Hobbs, R. (2004). **The seven great debates in the media literacy movement**. Retrieved May 12, 2014, from <http://interact.uoregon.edu/medialist/mlr/readings/articles/hobbs/australia.html>
- Hobbs, R. and Kubey. (2001). The great debates circa 2001: The promise and the potential of media literacy. *Community Media Review*, 11(1), 25-27.
- Jolls, T. (2012). Media literacy: The foundation for anywhere, anytime learning. In **UNESCO International Conference Media and Information Literacy 24-28 June, 2012**. Moscow: Russian Federation.
- Justin, L. and Sut, J. (1998). **Media literacy and culture**. Retrieved June 9, 2014, from http://highered.mcgraw-hill.com/sites/dl/free/0072827580/88223/bar27580_ch02.pdf.
- Kellner, D. (2005). **Media literacy and critical pedagogy in a multicultural society**. Retrieved August 15, 2014, from <http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner>
- Kinlaw, D.C. (1995). **The practice of empowerment**. Hamsphire: Gower.
- Kolb, D.A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Kolb, D.A. (2001). **Experiential learning theory bibliography 1971-2001**. Boston: McBer.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). **Determining sample size for research activities**. N.P.: Educational and Psychological.

- Lewy, A. (1977). **Handbook of curriculum evaluation**. New York: Congman.
- Love, C. (2008). **Teaching media literacy skills about commercials: A comparative analysis of media literacy instruction**. Retrieved March 22, 2014, from https://dr.library.brocku.ca/.../Brock_Love_Christa_2006.pdf.
- MacDonald, M. and Dorr, A. (2008). **Media literacy in action: An exploration of teaching and using media literacy constructs in daily classroom practice**. Retrieved March 7, 2014, from <http://gradworks.umi.com/33/32/3332575.html> .
- Masterman, L. (1990). **Teaching the media**. London: Routledge.
- McGuire, W.J. (2002). **The nature of attitudes and attitudes change**. Massaxhusette: Ginn.
- Merton, S., Donohew and Crump. (1997). **Health communication in the prevention of alcohol, tobacco and drug use**. Retrieved January 29, 2014, from www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmd=Retrieve&db=PubMed&list_uids=9307892&dopt=Abstract.
- Mezirow, J. (2000). **Leaning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress**. San Francisco: Jossey Bass.
- Midori, S. (2000). **Media literacy study guide 1**. Japan: Ritsumeikan University Media Literacy Project.
- Morton, D. (1998). **SF news-study sounds alarm over video game use**. Retrieved June 10, 2014, from <http://www.sfu.ca/stunews/sfnews/1998/April2/Kline.html> .
- National Associations For Media Literacy Education. (2010). **The Core Principle of Media Literacy Education**. Retrieved September 18, 2014, from <http://namle.net/publications/core-principles/> .
- Office of Nation Drug Control Policy. (2001). **Helping youth navigate the media age: A new approach to drug prevention. In Findings of The National Youth Anti-Drug Media Campaign Media Literacy Summit White House Conference Center**. Retrieved January 29, 2014, from www.mediacampaign.org/kidsteens/media_age.pdf
- Oliva, F.P. (1982). **Developing the curriculum**. Toronto: Little, Brown.
- Ornstein, A.G. and Hunkins, F.P. (2004). **Curriculum foundation, principles and issues**. New York: Pearson Education.

- Pack, Thomas. (2002). **Media literacy**. Retrieved April 5, 2014, from <http://info.arc.dusit.ac.th/abi/detail.nsp>
- Palma, J.K. (1993). A case study of a computer enriched elementary classroom. **Dissertation Abstracts International – A**, 54(6), 2123.
- Pearson, J.C. and Nelson, P.E. (2000). **An introduction to human communication: Understanding and sharing** (8th ed.). New York: McGraw Hill.
- Perkins, D.N., Lochhead, J. and Bishep, J. (1978). **Thinking: The second international conference**. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Potter, G.C. (n.d.). Using the internet as a tool in a resource-based learning Environment. **Educational Technology**, 37(3), 15-22.
- Potter, W.J. (1998). **Media literacy**. California: Sage.
- Potter, W.J. (2004). **Theory of media literacy: A cognitive approach**. California: Sage.
- Potter, W.J. (2005). **Media literacy** (3rd ed.). California: Sage.
- Potter, W.J. (2007). Argument for the need for a cognitive theory of media literacy. **American Behavioral Scientist**, 48(2), 266-272.
- Pratt, D. (1980). **Curriculum design and development**. New York: Jovanovich.
- Pungente, J.J. (2004). **Definition media literacy: Another point of view**. Retrieved May 12, 2014, from <http://interact.uoregon.edu/medialist/mlr/readings/articles/hobbs/defresponse.html>
- Quin, R. (1990). **Becoming a master Manager**. New York: John Wily and Sons.
- Quin, R. and McMahon, B. (1991). **Media analysis: Performance in media in Western Australian government schools**. Retrieved January 29, 2014, from <http://interact.uoregon.edu/MediaLit/mlr?readings/articles/standard.html>
- Redmond, T. and David, W. (2011). **Media literacy at the middle level**. Retrieved June 9, 2014, from <http://search.proquest.com/docview/879764757?accountid=44329>.
- Romiszowski, A.J. (1992). **Designing instructional system**. New York: Nichols.
- Rowntree, D. (1981). **A dictionary of education**. London: Harper and Row.
- Rubin, A.B. (2002). **Media literacy and culture**. Retrieved March 7, 2014, from http://highered.mcgraw-hill.com/sites/dl/free/0072827580/88223/bar27580_ch02.pdf.

- Saylor, J.G. and Alexander, M.W. (1974). **Planning curriculum for schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Silverblatt, A. (1995). **Media literacy: Keys to interpreting media message**. Westport, CT: Praeger.
- Silverblatt, A., Ferry, J. and Finan, B. (1999). **Approaches to media literacy: A handbook**. Armonk, New York: M.E. Sharpe.
- Shepherd, R. (1993). **Why teach media literacy**. Canada: Quadrant Educational Services, Toronto.
- Stresburger, V.C. (1993). Children, adolescents and the media: Five crucial Issues. *Adolescent Med*, 4(12), 479-493.
- Stufflebeam, D.L. (1973). **Educational evaluation and decision making**. Illinois: Peacock.
- Taba, H. (1962). **Curriculum development: Theory and practice**. New York: Brace and world.
- Thoman, E. (2003). **Skill and strategies for media education**. Retrieved August 15, 2014 from <http://www.medialit.org>.
- Tyler, L. (1972). **Basic principles of curriculum and instruction**. Chicago: University of Chicago.
- Tyler, W.R. (1989). Program evaluation. *Journal of Education Research*, 7(11), 53-67.
- UNESCO. (1986). **School-based in service training: A handbook**. Bangkok: UNESCO Regional Office for Education in Asia and the Pacific.
- Uys, L.R. and Gwele, N.S. (2005). **Curriculum development in nursing process and innovation**. New York: Routledge.
- Wood, J.T. (2006). **Communication in our lives**. Belmont, CA: Wadsworth..
- Worsnop, C. (1994). **Screening images: Ideas for media education**. Messessaug, Canada: Wright Communication.
- Worsnop, C. (2005). **Media literacy through critical thinking: Teacher materials**. Retrieved August 15, 2014, from www.nwmedialiteracy.org

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.กนกรัตน์ คงไทย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนชาลวศึกษา
อำเภอชาลวบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. ดร.ผกามาศ บุญเผือก ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก
3. ดร.นเรศ คงโต ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
5. นางอวยพร พัทธมมงคล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวัง
วัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์
6. นายณรรฐพงษ์ ฉ่ำน้อย ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
หัวหน้าฝ่ายโสตและเทคโนโลยีการศึกษา
โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
7. นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมชุมนุม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
8. นางจำลองลักษณ์ ใจดี ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ
หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนวังปอวิทยา
อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

1. ดร.รุ่งระวี สมะวรรณนะ ตำแหน่ง อาจารย์คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วไลพร เมฆไตรรัตน์
ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติพิทย์ งามนิล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
5. ดร.กมลฉัตร กล่อมอิม ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร.บัณฑิตา อินทร์สมบัติ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. ดร.แขก มูลเดช ตำแหน่ง อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ดร.พรสิริ เอี่ยมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ ฝ่ายหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
5. ดร.นงเยาว์ ในอรุณ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะคอมพิวเตอร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ภาคผนวก ข เครื่องมือประกอบการใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

แบบสอบถามความคิดเห็น
เกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วเลือกตอบโดยกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่านเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อความ	ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) การรู้เท่าทันสื่อเป็นคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน					
2) การเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคปัจจุบัน					
3) นักเรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในด้านการรู้เท่าทันสื่อ					
4) นักเรียนควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นระบบ					
5) การพัฒนาคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อต้องทำให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อและไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อต่างๆ					
6) ควรมีการจัดทำหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียน					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์คุณลักษณะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร
เพื่อประกอบการจัดทำหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อ
ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

ผู้ให้การสัมภาษณ์.....หน่วยงานที่ตั้งกััด.....

ตำแหน่ง.....สถานที่สัมภาษณ์.....

วันเดือนปี.....เวลา.....

คำชี้แจง ให้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

1.1 ปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....

1.2 จากปัญหาดังกล่าว ท่านคิดว่าควรมีการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกอย่างไร

.....
.....

1.3 ท่านมีความต้องการให้เด็กในชุมชนมีการป้องกันการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร

.....
.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นต่อนักเรียน มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

2.1 จากปัญหาการรู้ไม่เท่าทันสื่อ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ท่านคิดว่าควรมีการเตรียมความพร้อมรับมืออย่างไร

.....
.....

2.2 ท่านคิดว่าเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ และทักษะอะไรบ้างเพื่อเป็นการเตรียมตัวให้รู้เท่าทันสื่อ

.....
.....

.....
.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

3.1 หากมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ท่านคิดว่ามีความรู้ ทักษะ
อะไรบ้างที่เด็กและเยาวชนควรได้เรียนรู้

.....
.....
.....

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์กัลวิธีหรือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง

การรู้เท่าทันสื่อ มีประเด็นคำถามหลัก ได้แก่

4.1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะช่วยเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อควรเป็นอย่างไร

.....
.....

4.2 การวัดและการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อควรเป็นอย่างไร

.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์

แบบสอบถาม

เรื่อง “การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”

คำชี้แจง: แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการตอบคำถามตามความเป็นจริงเพื่อประโยชน์
สูงสุดทางวิชาการ และขอยืนยันว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ

โปรดใส่เครื่องหมาย ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย   2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 12 ปี   2. 12 – 15 ปี   3. 15 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด (รวมทั้งที่กำลังศึกษาอยู่)

1. มัธยมศึกษาปีที่ 1   2. มัธยมศึกษาปีที่ 2   3. มัธยมศึกษาปีที่ 3

4. ลักษณะการอยู่อาศัย

1. อาศัยอยู่กับพ่อแม่   2. อาศัยอยู่กับตายาย   3. อาศัยอยู่คนเดียว
 4. อาศัยอยู่กับเพื่อน   5. อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ

5. นักเรียนเปิดรับสื่ออะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. หนังสือพิมพ์   2. โทรทัศน์   3. อินเทอร์เน็ต
 4. อื่นๆ ระบุ.....

6. นักเรียนเปิดรับเนื้อหาอะไรจากสื่อต่างๆ

1. ข่าว   2. สารคดี   3. ละคร
 4. รายการบันเทิง   5. รายการกีฬา   6. โฆษณา
 7. อื่นๆ ระบุ.....

7. นักเรียนเปิดรับสื่อแต่ละชนิดบ่อยครั้งเพียงใดในรอบสัปดาห์

1. ไม่เคยเปิดรับสื่อ   2. ไม่ค่อยได้เปิดรับสื่อ (1-2 ครั้ง/สัปดาห์)
 3. เปิดรับสื่อบ้าง (3- 4 ครั้ง/สัปดาห์)   4. บ่อยๆ (5- 6 ครั้ง/สัปดาห์)
 5. ทุกวัน

8. ในหนึ่งวันใช้เวลาโดยเฉลี่ย

1. ไม่เคยเปิดรับสื่อ   2. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง
 3. 1 – 3 ชั่วโมง   4. มากกว่า 3 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 6 ชั่วโมง
 5. มากกว่า 6 ชั่วโมง

9. ช่วงเวลาที่เปิดรับสื่อ

1. 06.00 – 09.00 น.   2. 09.01 – 12.00 น.
 3. 12.01– 15.00 น.   4. 15.01 – 17.00 น.
 5. 17.01 – 21.00 น.   6. 21.01 – 24.00 น.
 7. หลัง 24.00 น.

ตอนที่ 3 ระดับการรู้เท่าทันสื่อ

10. โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วเลือกตอบโดยกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการรับสื่อ					
1. ข้าพเจ้าสืบค้นข้อมูลเรื่องเทคนิคการเรียนเก่งจากสื่อต่างๆ					
2. ข้าพเจ้าดูเสื้อผ้าแฟชั่นจากสื่อต่างๆ					
3. ข้าพเจ้าเรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันต่างๆจากสื่อ					
4. ข้าพเจ้าบอกที่มาของข้อมูลที่ได้จากสื่อ					
5. ข้าพเจ้าถ่ายคลิปวิดีโอของตนเองไว้ดูเล่นเหมือนที่เจอในสื่อต่างๆ					
ด้านการวิเคราะห์สื่อ					
6. ข้าพเจ้าทราบเสมอว่าตนเองเปิดรับสื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด					
7. ข้าพเจ้ารู้จักคัดเลือก รับรู้จดจำเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตน					
8. ข้าพเจ้าสามารถแยกแยะข้อมูลที่เปิดรับจากสื่อได้ว่า ข้อใดคือเนื้อหา ข้อใดคือโฆษณาแฝง					
9. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพสวยๆ ที่ปรากฏอยู่บนสื่อ นั้นมักผ่านการใช้เทคนิคการตกแต่งภาพไม่ใช่ภาพจริงทั้งหมด					
10. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพที่ปรากฏในการโฆษณาเป็นภาพที่ตกแต่งนั้น เพื่อผลประโยชน์ในการขายสินค้า					
ด้านการเข้าใจสื่อ					
11. ข้าพเจ้าเชื่อว่าสื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม					
12. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชม/รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆ เป็นประจำสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อได้					
13. ข้าพเจ้าดูรายการวิเคราะห์ข่าว ข้าพเจ้าไม่เชื่อตามสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอทั้งหมด แต่จะตั้งข้อสงสัย ไม่คล้อยตามข้อกล่าวอ้างนั้นโดยทันที					
14. ข้าพเจ้าเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15. ข้าพเจ้าเลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายๆประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น					
ด้านการประเมินค่าสื่อ					
16. การรับชมละครที่นำเสนอภาพความรุนแรงเป็นประจำมีผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กและเยาวชน					
17. การเล่นเกมออนไลน์ที่มีความรุนแรงมีผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้					
18. การรับชมสื่อลามกผ่านทางสื่อต่างๆเป็นประจำสามารถยั่วให้เกิดปัญหาพฤติกรรมทางเพศได้					
19. การรับชมละครจากชุดต่างชาติซึ่งมีเนื้อหาที่แฝงการแสดงออกทางเพศอย่างสม่าเสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาที่จะแสดงพฤติกรรมทางเพศอย่างเปิดเผย					
20. การแต่งกายล่อแหลมของดาราที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆนำไปสู่การสร้างค่านิยมการแต่งกายล่อแหลมให้แก่เยาวชน					
ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์					
21. ข้าพเจ้าใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์เพื่อใช้ประกอบการเรียน					
22. ข้าพเจ้าสนใจติดตามรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง					
23. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้รอบตัวที่เป็นประโยชน์จากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความรู้รอบด้านมากขึ้น					
24. ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ					
25. เมื่อรับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ข้าพเจ้าคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ					

Ω เพื่อให้แบบสอบถามนี้มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

ขอความกรุณานักเรียนได้ตรวจสอบว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

ขอขอบคุณอย่างสูงที่นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี Ω

**แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ
ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงตามความคิดเห็นของท่านและกรุณาเขียนข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่เสียสละเวลา ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในครั้งนี้

ที่	รายการประเมิน	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
สภาพปัญหาและความต้องการ						
1	สภาพปัญหาและความต้องการมีเหตุผลสมควรที่จะพัฒนาหลักสูตร					
2	สภาพปัญหาและความต้องการสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง					
3	หลักสูตรฯ สามารถแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม					
หลักการของหลักสูตร						
4	มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้					
5	มีแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานรองรับ					
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
6	ระบุถึงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการได้อย่างชัดเจน					
7	ระบุถึงคุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และความตระหนัก					
8	มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้					
9	มีความเหมาะสมกับนักเรียน					
10	มีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร					
11	นำไปสู่การประเมินผล					
โครงสร้างหลักสูตร						
12	จำนวนหน่วยการเรียนรู้เหมาะสม					
13	ชื่อหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
14	เวลาเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสม					
15	สาระสำคัญชัดเจน สามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ได้					
16	สาระการเรียนรู้ และผลการการเรียนรู้เหมาะสมกับระยะเวลา					
สาระการเรียนรู้และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
17	สาระการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน					
18	สาระการเรียนรู้มีความสำคัญจำเป็นต่อนักเรียน					
19	การจัดลำดับสาระการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
20	มีสาระการเรียนรู้ที่มีประโยชน์นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง					
21	สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
22	สาระการเรียนรู้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
23	มีแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อที่ชัดเจน					
24	เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน					
25	มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
26	กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
27	กิจกรรมมีความเชื่อมโยงประสบการณ์ ความสำเร็จ					
28	กิจกรรมการเรียนรู้จัดเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องและมีความเหมาะสม					
29	กิจกรรมส่งเสริมทักษะ กระบวนการคิด					
30	นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง					
31	นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ					
32	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
แนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
33	ส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุตามจุดมุ่งหมาย					
34	เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้					
35	เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้					
36	เหมาะสมกับนักเรียน					
37	สามารถนำไปใช้ได้จริง					
แนวทางการวัดและประเมินผล						
38	มีความเป็นไปได้ในการวัดและประเมินผล					
39	วิธีการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย					
40	การวัดและประเมินผลตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
41	เกณฑ์การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม					
หน่วยการเรียนรู้						
42	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1					
43	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2					
44	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3					
45	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4					

ความคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

**แบบประเมินความสอดคล้องของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โดยผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างข้อกระทงคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสื่อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความสอดคล้อง
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม
- 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อไม่มีความเหมาะสม

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>ความรู้ที่เปรียบเทียบเสมือนศาสตราจารย์ ย่อมจะเป็นคุณหรือเป็นโทษได้เท่ากัน สำคัญอยู่ที่ใช้ คือถ้าใช้ถูกทางก็ป้องกันอันตรายได้ ถ้าใช้ไม่ถูกทาง ก็กลับจะเป็นอันตรายประหารตัวเองและแม่ผู้อื่นด้วย</p>			
<p>1. พระบรมราชาโชวาทสอนเกี่ยวกับเรื่องใด (ความเข้าใจ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ก. การใช้ความรู้ ข. ประโยชน์ของความรู้ ค. การใช้ศาสตราจารย์ ง. การศึกษาหาความรู้ 			
<p>2. ข้อสรุปจากพระบรมราชาโชวาทข้อใดถูกต้อง (ความเข้าใจ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ก. ความรู้มีคุณ และมีโทษ ข. ความรู้ที่ถูกต้องย่อมไม่มีโทษ ค. ควรใช้ความรู้อย่างระมัดระวัง ง. ควรใช้ความรู้ให้ถูกต้องและให้เหมาะสม 			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>ก้านบัวบอกกลิ่น ชลธาร มารยาทอ่อนสันทาน ชาติเชื้อ โอดฉลาดเพราะคำขาน คอทราบ หย่อมหญ้าเขียวแห่งเรือ บอกร้ายแสดงดิน</p> </div> <p>3. จากโคลงบทนี้ สอนเกี่ยวกับเรื่องใด (ความเข้าใจ)</p> <p>ก. มารยาทและคำพูด</p> <p>ข. การปฏิบัติตนด้านมารยาท และคำพูด</p> <p>ค. การเลือกปฏิบัติตนในด้านมารยาทและคำพูด</p> <p>ง. การประพฤติดุปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นในด้านมารยาทและคำพูด</p>			
<p>4. โคลงบทนี้มีข้อคิดอย่างไร (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. พุดดีเป็นศรีแก่ตน</p> <p>ข. ปลาหมอตายเพราะปาก</p> <p>ค. ได้ดีเพราะปาก ได้ยากเพราะคำพูด</p> <p>ง. สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล</p>			
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>เมื่อไม่เรียนอะไรคงไม่รู้ เมื่อไม่ดูอะไรคงไม่เห็น เมื่อไม่ทำอะไรคงไม่เป็น จงเคียวเข็ญฝึกไปให้ชำนาญ</p> </div> <p>5. จากบทกลอนนี้ ข้อใดคือใจความสำคัญ (ความเข้าใจ)</p> <p>ก. การศึกษาค้นคว้า</p> <p>ข. การขยันเรียน</p> <p>ค. การฝึกปฏิบัติตนในการเล่าเรียน</p> <p>ง. การตั้งใจเรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>6. จากกลอนบทนี้ ข้อใดสรุปถูกต้อง (ความเข้าใจ)</p> <p>ก. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน</p> <p>ข. หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ</p> <p>ค. มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน</p> <p>ง. ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น</p>			
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> น้ำทุกหยดล้วนมีต้นน้ำ คนทุกคนย่อมมีที่มา </div> <p>7. จากข้อความข้างต้นบอกถึงสิ่งใด (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. ประวัติของน้ำและคน</p> <p>ข. บอกแหล่งที่มาของคนแต่ละคน</p> <p>ค. บอกความแตกต่างของคนแต่ละคน</p> <p>ง. เปรียบเทียบที่มาของน้ำและคน ทำให้รู้ถึงความแตกต่าง</p>			
<div style="border: 1px solid orange; border-radius: 15px; padding: 10px; text-align: center;"> <p>Your future is created by what you do today, not tomorrow.</p> <p>อนาคตของคุณขึ้นอยู่กับสิ่งที่你做ในวันนี้ ไม่ใช่พรุ่งนี้</p> </div> <p>8. จากข้อความข้างต้น มีวัตถุประสงค์บอกถึงสิ่งใด (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. อนาคตของคนแต่ละคน</p> <p>ข. การกระทำของคุณในวันนี้ ทำให้ประสบผลสำเร็จได้</p> <p>ค. อนาคตของคุณ ขึ้นอยู่กับการกระทำของคุณ</p> <p>ง. อนาคตของคุณ ขึ้นอยู่กับการเลือกที่จะทำของคุณ</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p style="text-align: center;">Don't give up the beginning is always the hardest. อย่าเพิ่งยอมแพ้ จุดเริ่มต้นนั้นมักจะยากที่สุดเสมอ</p> <p>9. จากข้อความข้างต้น สื่อมีวัตถุประสงค์บอกถึงสิ่งใด (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. การเริ่มต้นของชีวิต</p> <p>ข. การเริ่มต้นทำงานใด ย่อมยาก</p> <p>ค. การเริ่มต้นทำงานใดๆ ย่อมมีอุปสรรค ขอให้เรตั้งใจทำต่อไป</p> <p>ง. ไม่ว่าจะทำงานใดๆ ย่อมมีอุปสรรค ดังนั้นการเริ่มต้นทำ ย่อมมีอุปสรรค ขอให้ตั้งใจทำ</p>			
<p>เยี่ยมบ้านเพื่อคลอดได้7วัน"ปีคือเด็ก7วัน" เด็กหนักเกือบ5กิโลกรัมเพราะ ตอนท้องทานคลอโรฟิลล์ คลอดออกมาก็ตื่นตอเนื่องร่างกายแข็งแรงมาก คนมาดูทั้งร.พ.</p> <p>ชาวเน็ตแพร่ภาพแม่ป้อน "คลอโรฟิลล์" ลูก อย.ยันไร้ผลวิจัย ช่วยทารกแข็งแรง</p> <p>กล่าวถึงกรณีชาวเน็ตแพร่ภาพหญิง สาวรายหนึ่งถ่ายภาพเด็กทารกแรกคลอด ได้ 7 วัน น้ำหนัก 5 กิโลกรัม กำลังดื่มน้ำ คลอโรฟิลล์ โดยอ้างว่าแม่เด็กดื่มมา ตั้งแต่ตอนท้อง ...</p> <p>10. ข้อใดคือสารที่บลิอคต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน (ความรู้ ความจำ)</p> <p>ก. การใช้คลอโรฟิลล์ดื่มแทนน้ำ</p> <p>ข. แม่ของเด็กป้อนน้ำที่ผสมคลอโรฟิลล์</p> <p>ค. เด็กที่ดื่มน้ำที่ผสมด้วยคลอโรฟิลล์ ทำให้เด็กแข็งแรง</p> <p>ง. การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อว่าเด็กดื่มน้ำผสมคลอโรฟิลล์ ทำให้เด็กแข็งแรง</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>พลอย เณอมาลัย บอกความในใจ หลังภาพ “น้ำตาคลอ”</p> <p>แอบเป็นประเด็นซุบซิบเล็กน้อย เมื่ออยู่ๆ ดาราสาวคนดัง พลอย เณอมาลัย โพล้สภาพลงใน อินสตาแกรม ส่วนตัว ลักษณะคล้ายกับกำลังร้องไห้และมีน้ำตาคลอเบาๆ และเขียนข้อความสั้นๆ เอาไว้ว่า "Tears" ซึ่งแปลว่า "น้ำตา" ทำให้บรรดาแฟนคลับที่ติดตามอยู่กว่า 2 ล้าน ฟลอลิวดอกอาการประหลาดใจอยู่ไม่น้อย ส่วนพีตแบคหลังจากภาพดังกล่าวถูกปล่อยออกไปเป็นประเด็น มีทั้งร่วมให้กำลังใจดาราสาวอย่างล้นหลาม แต่ก็มีอีกบางส่วนที่ออกอาการชิงชัง ยังโพล้ข้อความเชิงแอนตี้กลับมาอย่างต่อเนื่อง บ้างก็หาว่าเป็น "น้ำตาแห่งความเฟค" ล่าสุด สาวพลอย ออกมาโพสต์หลังจากภาพ "น้ำตาคลอ" ดังกล่าว พร้อมกับลงภาพตัวเอง เมื่อสมัยเพิ่งเข้าวงการบันเทิง โดยระบุข้อความว่า</p> <p>"เข้าวงการมาตั้งแต่อายุ 11 ขวบ วันนี้ 32 แล้ว ผ่านปัญหาอะไรมามากมาย บอกตัวเองมาตลอดต้องแข็งแรงและแกร่ง และต้องผ่านบททดสอบ 90000 ข้อไปให้ได้ แต่เราก็เป็นแค่ คน เรามีน้ำตาได้ ไม่เคยตระหนงตัวว่าเราเก่ง ไม่เคยคิดว่าอาชีพที่รักและเคารพ จะนำพาเรามาอยู่ตรงนี้ได้ และก็ทราบดี ทุกอย่างมันมีวัฏจักรของมันเอง เสียใจทุกครั้ง ที่ Google ชื่อของเราเอง แล้วต้องเจอ คำลงท้ายว่าอย่างไรบ้าง..... ความจริง บางคนคงลืมไปแล้วว่าคืออะไร.... เคยสนใจกันจริงๆบ้างไหม..... ชีวิตเราทำบุญไม่ขึ้นจริงๆ แค่อยากจะทำเรื่องให้กับมัน แต่เราก็อจะทำต่อไป ต่อให้ไม่มีใครเห็นหรืออยากจะทำมันต่อไป อยากให้เพื่อนๆ รู้ น้ำตาของเราในชีวิตจริงมันมีอยู่จริง ไม่ใช่มาจาก การแสดง ขอขอบคุณมากนะ กำลังใจ.... วันนี้จะยืนต่อ และขอเชิญฝากร้านกันตามสบาย ฝากให้ครบทุกรูปเลย ไม่ประชดนะวันนี้เค้าอนุญาต ฝากให้ครบ 2.3 ล้านเลย"</p> <p>11. ข้อใดคือวิธีการที่สื่อให้นำเสนอให้ผู้รับสื่อสนใจอ่านข่าวนี้ (การวิเคราะห์)</p> <ol style="list-style-type: none"> การลงรูปถ่ายส่วนตัว การพาดหัวข่าวถึงผลงาน เนื้อหาข่าวกล่าวถึงเหตุผล การพาดหัวข่าวด้วยภาษาที่สะดุดตา 			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>ใช้สื่อให้เป็น</p> <p>ออกจะเห็นด้วยกับแนวคิดของนายกรัฐมนตรีน พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กับ “ค่านิยม 12 ประการ” สื่อโทรทัศน์อาจจะเผยแพร่ข้อมูลน้อยไปหน่อย จะด้วยไม่เห็นความสำคัญ หรืออาจคิดว่าเป็นแค่คำขวัญสร้างชาติก็ตามแต่ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยที่เราจะเฉยชาหรือนิ่งดูตายโดยขาดจิตสำนึกที่ดี เหมือนที่ท่านนายกฯ บอก มันไม่ใช่เรื่องของกาารให้เด็กนักเรียนเอาไปท่องจำแล้วไปตอบข้อสอบ แต่มันคือ “ความเป็นไทย”ที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย โดยขาดหวังจากคนรุ่นก่อน ทำให้เด็กสมัยนี้ขาดสำนึกคุณค่าของความเป็นไทยไปสิ้นแล้ว!! “ค่านิยม 12 ประการ” ก็คือการคืนสังคมไทยยุคเก่าให้กลับมาสู่ลูกหลานวันนี้ และในอนาคตหากเริ่มปฏิบัติตามก็คงไม่สายเกินไป</p> <p>เมื่อเด็กรุ่นใหม่ปฏิบัติมากๆก็จะซึมซับเอาค่านิยมดีที่คนรุ่นเก่าเคยปฏิบัติไว้มาเป็นสมบัติชาติของทุกคนนี้แหละคือการสร้างชาติในอนาคตอย่างแท้จริง!!</p> <p>ก่อนหน้านี้ท่านนายกรัฐมนตรีนได้ออกมาปราชญ์เรื่องการใช้งบประมาณค่านิยม 12 ประการว่า อย่าฟุ่มเฟือย หรือใช้ให้ถูกต้องต่อความจำเป็นแต่เท่าที่ผ่านมา งานเผยแพร่โครงการนี้กลับไม่เปรี๊ยะบร้างเท่าที่ควร ดูจากสื่อทีวีนั้นแทบไม่ได้ให้ความสำคัญใดๆเลย!! ทั้งที่จุดประสงค์และเป้าหมายโครงการนั้นดีเลิศ หากได้สอดแทรกเข้าไปอยู่ในรายการทีวีสำคัญๆ ก็จะทำให้โครงการนี้เป็นที่แพร่หลายกว้างขวางกว่าที่ทำกันอยู่ ขอเชียร์ท่านนายกฯว่าอย่าท้อแท้ นอกจากสื่อทีวีแล้ว ควรใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้เกิดประโยชน์มากที่สุดอย่าไปรังเกียจสื่อโซเชียล เพราะนั่นจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนและรวดเร็วยิ่ง!!</p> <p>12. ข้อใดคือวิธีการนำเสนอของข่าวนี้ให้ผู้อ่านสนใจอ่านข่าวนี้ (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. รูปภาพที่แสดงการกระทำ</p> <p>ข. พาดหัวข่าวด้วยการใช้ภาษาที่ง่าย</p> <p>ค. พาดหัวข่าวโดยเชื่อมโยงให้เห็นถึงสิ่งที่เชื่อมโยง</p> <p>ง. พาดหัวข่าวให้เห็นถึงความสำคัญของเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับ</p> <p>หัวข้อข่าว</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>13. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดจึงพาดหัวข่าวข้างต้น (การประเมินค่า)</p> <p>ก. เพราะเป็นหัวข้อที่ต้องการกล่าวถึง</p> <p>ข. เพราะเป็นบอกถึงเครื่องมือที่ใช้</p> <p>ค. เพราะเป็นคำที่กระตุ้นให้อยากเรียนรู้</p> <p>ง. เพราะเป็นคำที่เชื่อมโยงเนื้อหากับความสำคัญที่สื่อต้องการนำเสนอ</p>			
<p>14. ข้อใดคือจุดประสงค์แฝงในการเสนอข่าว (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. แนะนำแนวทางการปฏิบัติตน</p> <p>ข. แนะนำสื่อมีหลากหลายช่องทาง</p> <p>ค. บอกให้เห็นแนวทางของการนำเสนอที่สามารถทำได้</p> <p>ง. แนวทางการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆในเรื่องการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสำนึกในความเป็นไทย</p>			
 <p>15. ข้อใดคือจุดประสงค์สำคัญของการขึ้นป้ายโฆษณา (ความรู้ ความจำ)</p> <p>ก. ขอเชิญเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พระ</p> <p>ข. ขอเชิญไหว้พระที่สะสมพระไว้ทุกสมัย</p> <p>ค. แสดงถึงพระพุทธรูปที่มีอายุมาก</p> <p>ง. แสดงถึงสถานที่ที่แนะนำให้คนไปกราบไหว้พระพุทธรูปที่มี</p> <p>ความเก่าแก่</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<div style="text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>ภาพ : ปาร์ตี้ไปี - ภาพคลิป "เด่น ดอกประดู่" ขณะทำหน้าที่พิธีกรงานปาร์ตี้ชาย-หญิง เปลี่ยนกาย ในร้านเอบี เซาน่า แอนด์ ฟิตเนส ที่ตกเป็นข่าวอื้อฉาว ล่าสุดตำรวจเตรียมเรียก ดาวตลกรุ่นใหญ่มาสอบปากคำแล้ว</p> </div> <p>16. ข้อใดคือวิธีที่ใช้ในการนำเสนอให้น่าสนใจอ่านมากที่สุด(การวิเคราะห์)</p> <p>ก. บอกเนื้อหาข่าวด้วยการพาดหัวข้อข่าวที่น่าสนใจ</p> <p>ข. บอกสถานที่ บุคคลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>ค. นำภาพ พาดหัวข้อข่าว และบอกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>ง. นำภาพและเนื้อหาข่าวมาเชื่อมโยงกันว่ามีผู้ใดเกี่ยวข้องบ้าง</p> <p>รวมทั้งต้องการให้เห็นถึง</p>			
<p>17. ข่าวต้องการนำเสนอเรื่องอะไร (ความรู้ ความจำ)</p> <p>ก. การจัดงานปาร์ตี้ไปี</p> <p>ข. แหล่งที่จัดงานปาร์ตี้ไปี</p> <p>ค. ผู้ที่ทำหน้าที่พิธีกรในการจัดงานปาร์ตี้ไปี</p> <p>ง. มีการจัดงานปาร์ตี้ไปีจริงตามสถานที่ที่กล่าวถึงและได้เชิญตัวผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาสอบปากคำ</p>			

สถานการณ์	คะแนน การพิจารณา		
	+1	0	-1
<p>18. เพราะเหตุใดจึงเลือกใช้ภาพที่เห็นใบหน้าอย่างชัดเจน (การประเมินค่า)</p> <p>ก. เพราะต้องการนำเสนอผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>ข. เพราะนำมาเป็นตัวกระตุ้นให้เห็นน่าสนใจ</p> <p>ค. เพราะดาราคือจุดสนใจของคนทั่วไป</p> <p>ง. เพราะต้องการให้ข่าวเป็นที่สนใจ ให้เห็นว่าจัดจริง และมีมูลความจริงที่สามารถตรวจสอบได้</p>			
<p>19. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง (การประยุกต์ใช้)</p> <p>ก. เห็นหัวข้อข่าวแล้วบอกจุดประสงค์ของสื่อที่นำเสนอได้</p> <p>ข. เห็นหัวข้อข่าวแล้วบอกแหล่งที่มาของสื่อได้</p> <p>ค. เห็นหัวข้อข่าวแล้วสามารถบอกเทคนิคที่สื่อนำเสนอและบอกได้ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ</p> <p>ง. เห็นหัวข้อข่าวแล้วสามารถวิเคราะห์ ประเมินผล และบอกตีความตามที่สื่อเสนอได้</p>			
<p>20. นักเรียนได้ข้อคิดในการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร (การวิเคราะห์)</p> <p>ก. รับรู้เนื้อหาที่ข่าวนำเสนอ</p> <p>ข. รู้กลุ่มเป้าหมายที่สื่อต้องการนำเสนอและสามารถอธิบายเนื้อหาข่าวได้</p> <p>ค. บอกเทคนิคที่ข่าวต้องการนำเสนอและกลุ่มเป้าหมายที่สื่อต้องการให้รู้ได้</p> <p>ง. สามารถตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวที่นำเสนอได้ โดยสามารถบอกกลุ่มเป้าหมาย เทคนิคและสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอได้</p>			

**แบบประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง โปรดแสดงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างข้อกระทงคำถามกับองค์ประกอบด้านความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความสอดคล้อง
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม
- 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อไม่มีความเหมาะสม

ข้อความ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
1. ปัจจุบันสื่อมีบทบาทและความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนเราหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา การสื่อสาร ด้านธุรกิจและบันเทิง ช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น			
2. สื่อเป็นการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลหรือสิ่งของ 2 สิ่งเข้าด้วยกันทั่วโลกทำให้คนรับสื่อมีโลกกว้างขึ้น			
3. เมื่อต้องการจะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน นักเรียนจะต้องเลือกใช้บริการทางสื่อให้หลากหลาย			
4. ข้าพเจ้าเลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น			
5. ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ			
6. เมื่อรับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ข้าพเจ้าได้คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ			
7. เมื่อติดตามข่าวสาร ข้าพเจ้าเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว			
8. ในแต่ละวัน ข้าพเจ้าใช้เวลาในการบริโภคสื่อต่างๆ มากกว่า 8 ชั่วโมง			

ข้อความ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
9. เมื่อข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลข่าวจากสื่อ ข้าพเจ้ามักเชื่อว่าข่าวที่นำเสนออย่างไม่มีข้อสงสัยเพราะข่าวที่เสนอนำเสนอส่วนผ่านการกลั่นกรองและตรวจสอบจากบรรณาธิการข่าวมาแล้ว			
10. หลายครั้งข้าพเจ้าไม่อ่านหรือรับฟังข่าวสารเดียวกันจากสื่อหลายๆ ประเภท เพราะทำให้เกิดความสับสน			
11. ถ้าข้าพเจ้าต้องการจะส่งข้อมูลภาพและข้อความให้เพื่อน ข้าพเจ้าสามารถส่งผ่านสื่อได้ในรูปแบบของอินเทอร์เน็ตเพราะมีความปลอดภัยกับข้อมูล			
12. หลายครั้งข้าพเจ้าใช้บริการอีคอมเมิร์ซ ที่เป็นการซื้อขายสินค้าบนสื่ออินเทอร์เน็ต และชำระเงินผ่านเครดิตถือว่าเป็นระบบที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือได้ เพราะธนาคารทุกแห่งมีระบบป้องกันข้อมูลที่เชื่อถือได้ร้อยเปอร์เซ็นต์			
13. เมื่อข้าพเจ้าได้รับข้อมูลเกี่ยวกับข่าวจากสื่อต่างๆ ที่เป็นข้อมูลหรือข่าวเดียวกัน แต่เสนอนำเสนอต่างกัน ข้าพเจ้ามักเชื่อสื่อที่มีผู้รับตีพิมพ์มากที่สุด			
14. ส่วนใหญ่ข้าพเจ้าสามารถบอกกลุ่มเป้าหมายและจุดประสงค์ของสื่อได้เหมาะสม			
15. หลายครั้งข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจและประเมินค่าของสื่อได้เหมาะสม			

**แบบประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างข้อกระทงคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสื่อ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

- +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความสอดคล้อง
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม
- 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามกับองค์ประกอบด้านการรู้เท่าทันสื่อ ไม่มีความเหมาะสม

ข้อความ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านการรับสื่อ			
1. ข้าพเจ้าสืบค้นข้อมูลเรื่องเทคนิคการเรียนรู้เก่งจากสื่อต่างๆ			
2. ข้าพเจ้าดูเสื้อผ้าแฟชั่นจากสื่อต่างๆ			
3. ข้าพเจ้าเรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันต่างๆจากสื่อ			
4. ข้าพเจ้าบอกที่มาของข้อมูลที่ได้จากสื่อ			
5. ข้าพเจ้าถ่ายคลิปวิดีโอของตนเองไว้ดูเล่นเหมือนที่เจอในสื่อต่างๆ			
ด้านการวิเคราะห์สื่อ			
6. ข้าพเจ้าทราบเสมอว่าตนเองเปิดรับสื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด			
7. ข้าพเจ้ารู้จักคัดเลือกรับรู้จดจำเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของคุณ			
8. ข้าพเจ้าสามารถแยกแยะข้อมูลที่เปิดรับจากสื่อได้ว่า ข้อใดคือเนื้อหา ข้อใดคือโฆษณาแฝง			
9. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพสวยๆ ที่ปรากฏอยู่บนสื่อ นั้นมักผ่านการใช้เทคนิคการตกแต่งภาพ ไม่ใช่ภาพจริงทั้งหมด			
10. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพที่ปรากฏในการโฆษณาเป็นภาพที่ตกแต่งนั้น เพื่อผลประโยชน์ในการขายสินค้า			
ด้านการเข้าใจสื่อ			
11. ข้าพเจ้าเชื่อว่าสื่อต่างๆมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม			

ข้อความ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
12. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชม/รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆ เป็นประจำสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อได้			
13. ข้าพเจ้าดูรายการวิเคราะห์ข่าว ข้าพเจ้าไม่เชื่อตามสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอทั้งหมด แต่จะตั้งข้อสงสัย ไม่คล้อยตามข้อกล่าวอ้างนั้นโดยทันที			
14. ข้าพเจ้าเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว			
15. ข้าพเจ้าเลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น			
ด้านการประเมินค่าสื่อ			
16. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมละครที่นำเสนอภาพความรุนแรงเป็นประจำมีผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กและเยาวชน			
17. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเล่นเกมออนไลน์ที่มีความรุนแรงมีผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้			
18. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมสื่อลามกผ่านทางสื่อต่างๆ เป็นประจำสามารถยั่วยุให้เกิดปัญหาพฤติกรรมทางเพศได้			
19. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมละครจากต่างชาติซึ่งมีเนื้อหาที่แฝงการแสดงออกทางเพศอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาที่จะแสดงพฤติกรรมทางเพศอย่างเปิดเผย			
20. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการแต่งกายล่อแหลมของดาราที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ นำไปสู่การสร้างค่านิยมการแต่งกายล่อแหลมให้แก่เยาวชน			
ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์			
21. ข้าพเจ้าใช้อินเตอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์เพื่อใช้ประกอบการเรียน			
22. ข้าพเจ้าสนใจติดตามรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง			
23. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้รอบตัวที่เป็นประโยชน์จากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความรู้รอบด้านมากขึ้น			
24. ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ			
25. เมื่อรับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ข้าพเจ้าคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ			

จากโคลง จงตอบคำถามข้อ 3-4

ก้านบัวบอกกลิ่น	ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน	ชาติเชื้อ
โฉดฉลาดเพราะคำขาน	ควรรทราบ
หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรือ	บอกร้ายแสดงดิน

3. จากโคลงบทนี้ สอนเกี่ยวกับเรื่องใด

- ก. มารยาทและคำพูด
- ข. การปฏิบัติตนด้านมารยาท และคำพูด
- ค. การเลือกปฏิบัติตนในด้านมารยาทและคำพูด
- ง. การประพฤติปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นในด้านมารยาทและคำพูด

4. โคลงบทนี้มีข้อคิดอย่างไร

- ก. พุดดีเป็นศรีแก่ตน
- ข. ปลาหมอตายเพราะปาก
- ค. สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล
- ง. ได้ดีเพราะปาก ได้ยากเพราะคำพูด

จากบทกลอนต่อไปนี้ จงตอบคำถามข้อ 5-6

เมื่อไม่เรียนอะไรคงไม่รู้
เมื่อไม่ดูอะไรคงไม่เห็น
เมื่อไม่ทำอะไรคงไม่เป็น
จงเกี่ยวเข็ญฝักไปให้ชำนาญ

5. จากบทกลอนนี้ ข้อใดคือใจความสำคัญ

- ก. การขยันเรียน
- ข. การศึกษาค้นคว้า
- ค. การฝึกปฏิบัติตนในการเล่าเรียน
- ง. การตั้งใจเรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้

6. จากกลอนบทนี้ ข้อใดสรุปถูกต้อง
- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
  - หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ
  - มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน
  - ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น

จากข้อความต่อไปนี้ จงตอบคำถามข้อ 7

น้ำทุกหยดล้วนมีต้นน้ำ คนทุกคนย่อมมีที่มา

7. จากข้อความข้างต้นบอกถึงสิ่งใด
- ประวัติของน้ำและคน
  - บอกแหล่งที่มาของคนแต่ละคน
  - บอกความแตกต่างของคนแต่ละคน
  - เปรียบเทียบที่มาของน้ำและคน ทำให้รู้ถึงความแตกต่าง

Your future is created by what you do today, not tomorrow.

อนาคตของคุณขึ้นอยู่กับสิ่งที่你做ในวันนี้ ไม่ใช่พรุ่งนี้

(จาก [www. http://highlight.kapook.com/view/76652](http://highlight.kapook.com/view/76652))

8. จากข้อความข้างต้น มีวัตถุประสงค์บอกถึงสิ่งใด
- อนาคตของคนแต่ละคน
  - อนาคตของคุณ ขึ้นอยู่กับการกระทำของคุณ
  - อนาคตของคุณ ขึ้นอยู่กับการเลือกที่จะทำของคุณ
  - การกระทำของคุณในวันนี้ ทำให้ประสบผลสำเร็จได้

Don't give up the beginning is always the hardest.

อย่าเพิ่งยอมแพ้ จุดเริ่มต้นนั้นมักจะยากที่สุดเสมอ

(จาก [www. http://highlight.kapook.com/view/76652](http://highlight.kapook.com/view/76652))

9. จากข้อความข้างต้น สื่อมีวัตถุประสงค์บอกถึงสิ่งใด

- ก. การเริ่มต้นของชีวิต
- ข. การเริ่มต้นทำงานใด ย่อมยาก
- ค. การเริ่มต้นทำงานใดๆย่อมมีอุปสรรค ขอให้เราตั้งใจทำต่อไป
- ง. ไม่ว่าจะทำงานใดๆย่อมมีอุปสรรค ดังนั้นการเริ่มต้นทำ ย่อมมีอุปสรรค ขอให้ตั้งใจทำ

จากบล็อก จงตอบคำถามข้อ 10

เยี่ยมมาเพิ่งคลอดได้7วัน"นี่คือเด็ก7วัน" เด็กหนักเกือบ5กิโลกรัมเพราะตอนท้องทานคลอโรฟิลล์ คลอดออกมาก็ดื่มต่อเนื่องร่างกายแข็งแรงมาก คนมาดูทั้งร.พ. _____

ที่มา: www.bloggang.com

ชาวเน็ตแพร่ภาพแม่ปั๊มน "คลอโรฟิลล์" ลูก อย.ยันไร้ผลวิจัยช่วยทารกแข็งแรง

กล่าวถึงกรณีชาวเน็ตแพร่ภาพหญิงสาวรายหนึ่งถ่ายภาพเด็กทารกแรกคลอดได้ 7 วัน น้ำหนัก 5 กิโลกรัม กำลังดูดน้ำคลอโรฟิลล์ โดยอ้างว่าแม่เด็กดื่มมาตั้งแต่ตอนท้อง ...

10. ข้อใดคือสารที่บลิอคต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน

- ก. การใช้คลอโรฟิลล์ดื่มแทนน้ำ
- ข. แม่ของเด็กป้อนน้ำที่ผสมคลอโรฟิลล์
- ค. เด็กที่ดื่มน้ำที่ผสมด้วยคลอโรฟิลล์ ทำให้เด็กแข็งแรง
- ง. การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อว่าเด็กดื่มน้ำผสมคลอโรฟิลล์ ทำให้เด็กแข็งแรง

พลอย เหมอมาลัย บอกความในใจ หลังภาพ "น้ำตาคลอ"

แอบเป็นประเด็นซุบซิบเล็กน้อย เมื่ออยู่ๆ ดาราสาวคนดัง [พลอย เหมอมาลัย](#) โพสต์ภาพลงใน [อินสตาแกรม](#) ส่วนตัว ลักษณะคล้ายกับกำลังร้องไห้และมีน้ำตาคลอเบ้า และเขียนข้อความสั้นๆ เอาไว้ว่า "Tears" ซึ่งแปลว่า "น้ำตา" ทำให้บรรดาแฟนคลับที่ติดตามอยู่กว่า 2 ล้าน ฟลอลัวออกอาการประหลาดใจอยู่ไม่น้อย ส่วนพีตแบคหลังจากภาพดังกล่าวถูกปล่อยออกไปเป็นประเด็น มีทั้งร่วมให้กำลังใจดาราสาวอย่าง ลืมหลาม แต่ก็ยังมีอีกบางส่วนที่ออกอาการชิงชัง ยังโพสต์ข้อความเชิงแอนตี้กลับมาอย่างต่อเนื่อง บ้างก็หว่านเป็น "น้ำตาแห่งความเพศ" ล่าสุด สาวพลอย ออกมาโพสต์หลังจากภาพ "น้ำตาคลอ" ดังกล่าว พร้อมกับ ลงภาพตัวเอง เมื่อสมัยเพิ่งเข้าวงการบันเทิง โดยระบุข้อความว่า "เข้าวงการมาตั้งแต่อายุ 11 ขวบ วันนี้ 32 แล้ว ผ่านปัญหาอะไรมากมาย บอกตัวเองมาตลอด ต้องแข็งแรงและแกร่ง และต้องผ่านบททดสอบ 90000 ข้อไปให้ได้ แต่เราก็เป็นแค่ คน เรามีน้ำตาได้ ไม่เคยทนงตัว ว่าเราเก่ง ไม่เคยคิดว่าอาชีพที่รักและเคารพ จะนำพาเรา มาอยู่ตรงนี้ได้ และกัทราบติ ทุกอย่างมันมีวัฏจักรของมันเอง เสียใจทุกครั้ง ที่ Google ชื่อของเราเอง แล้วต้อง เจอ คำลงท้ายว่าอย่างไรบ้าง..... ความจริง บางคนคงลืมไปแล้วว่าคืออะไร.... เคยสนใจกันจริงๆบ้างไหม..... ชีวิตเราทำบุญไม่ขึ้นจริงๆ แค่อยากจะร้องไห้กับมัน แต่เราก็จะทำต่อไป ต่อให้ไม่มีใครเห็นหรืออยากจะ สนใจเราก็จะทำมันต่อไป อยากให้เพื่อนๆ รู้ น้ำตาของเราในชีวิตจริง มันมีอยู่จริง ไม่ใช่มาจาก การแสดง ขอบคุณมากนะ กำลังใจ... วันนี้จะยืนต่อ และขอเชิญฝากร้านกันตามสบาย ฝากให้ครบทุกรูปเลย ไม่ประชด นะ

11. ข้อใดคือวิธีการที่สื่อใช้นำเสนอให้ผู้รับสื่อสนใจอ่านข่าวนี้

- ก. การลงรูปถ่ายส่วนตัว
- ข. การพาดหัวข่าวถึงผลงาน
- ค. เนื้อหาข่าวกล่าวถึงเหตุผล
- ง. การพาดหัวข่าวด้วยภาษาที่สะกดตา

จากข่าว จงตอบคำถามข้อ 12-14

ใช้สื่อให้เป็น

ออกจะเห็นด้วยกับแนวคิดของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กับ “ค่านิยม 12 ประการ” สื่อโทรทัศน์อาจจะเผยแพร่ข้อมูลน้อยไปหน่อย จะด้วยไม่เห็นความสำคัญ หรืออาจคิดว่าเป็นแค่คำขวัญสร้างชาติก็ตามแต่ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยที่เราจะเฉยชาหรือนิ่งดูตายโดยขาดจิตสำนึกที่ดี เหมือนที่ท่านนายกฯ บอก มันไม่ใช่เรื่องของกาให้เด็กนักเรียนเอาไปท่องจำแล้วไปตอบข้อสอบ

แต่มันคือ “ความเป็นไทย” ที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย โดยขาดห่างจากคนรุ่นก่อน ทำให้เด็กสมัยนี้ขาดสำนึกคุณค่าของความเป็นไทยไปสิ้นแล้ว!! “ค่านิยม 12 ประการ” ก็คือการคืนสังคมไทยยุคเก่าให้กลับมาสู่ลูกหลานวันนี้ และในอนาคตหากเริ่มปฏิบัติตามก็คงไม่สายเกินไป

เมื่อเด็กรุ่นใหม่ปฏิบัติมากๆ ก็จะซึมซับเอาค่านิยมดีๆ ที่คนรุ่นเก่าแก่เคยปฏิบัติไว้มาเป็นสมบัติชาติของทุกคนนี้แหละคือการสร้างชาติในอนาคตอย่างแท้จริง!! ก่อนหน้านี้นักนายกรัฐมนตรีได้ออกมาปรัมเรื่องการใช้บงบพิเศษมาค่านิยม 12 ประการว่า อย่าฟุ่มเฟือย หรือใช้ให้ถูกต้องต่อความจำเป็นแต่เท่าที่ผ่านมางานเผยแพร่โครงการนี้กลับไม่เปรี๊ยะปรั้งเท่าที่ควร ดูจากสื่อทีวีนั้นแทบไม่ได้ให้ความสำคัญใดๆ เลย!! ทั้งที่จุดประสงค์และเป้าหมายโครงการนั้นดีเลิศ หากได้สอดแทรกเข้าไปอยู่ในรายการทีวีสำคัญๆ ก็จะทำให้โครงการนี้เป็นที่แพร่หลายกว้างขวางกว่าที่ทำกันอยู่ ขอเชียร์ท่านนายกฯ ว่าอย่าท้อแท้ นอกจากสื่อทีวีแล้วควรใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้เกิดประโยชน์มากที่สุดอย่าไปรังเกียจสื่อโซเชียล เพราะ มันจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนและรวดเร็วยิ่ง!!

จาก ไทยรัฐ โดย แจ้ววิมลจ 9 มกราคม 2558

12. ข้อใดคือวิธีการนำเสนอของข่าวนี้ให้อ่านสนใจอ่านข่าวนี้

- ก. รูปภาพที่แสดงการกระทำ
- ข. พาดหัวข่าวด้วยการใช้ภาษาที่ง่าย
- ค. พาดหัวข่าวโดยเชื่อมโยงให้เห็นถึงสิ่งที่เชื่อมโยง
- ง. พาดหัวข่าวให้เห็นถึงความสำคัญของเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับหัวข้อข่าว

13. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดจึงพาดหัวข่าวข้างต้น
- เพราะบอกถึงเครื่องมือที่ใช้
  - เพราะเป็นหัวข้อที่ต้องการกล่าวถึง
  - เพราะเป็นคำที่กระตุ้นให้อยากเรียนรู้
  - เพราะเป็นคำที่เชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญที่สื่อต้องการนำเสนอ
14. ข้อใดคือจุดประสงค์แฝงในการเสนอข่าว
- แนะนำแนวทางการปฏิบัติตน
  - แนะนำสื่อมีหลากหลายช่องทาง
  - บอกให้เห็นแนวทางของการนำเสนอที่สามารถทำได้
  - แนวทางการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆในเรื่องการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสำนึกในความเป็นไทย

จากป้ายโฆษณา จงตอบคำถามข้อ 15

จาก <http://www.dek-d.com/board/view/1454214/>

15. ข้อใดคือจุดประสงค์สำคัญของการขึ้นป้ายโฆษณา
- ขอเชิญเยี่ยมชมพิพิธภัณฑที่พระ
  - แสดงถึงพระพุทธรูปที่มีอายุมาก
  - ขอเชิญไหว้พระที่สะสมพระไว้ทุกสมัย
  - แสดงถึงสถานที่ที่แนะนำให้คนไปกราบไหว้พระพุทธรูปที่มีความเก่าแก่

จากข่าว ใช้ตอบคำถามข้อ 16-17

ภาพ : ปาร์ตี้ไป - ภาพคลิป "เด่น ดอกประดู่" ขณะทำหน้าที่พิธีกรงานปาร์ตี้ชาย-หญิงเปลือยกาย
ในร้านเอบี เซาน่า แอนด์ ฟิตเนส ที่ตกเป็นข่าวอื้อฉาว ล่าสุดตำรวจเตรียมเรียกดาวตลกกลุ่มใหญ่
มาสอบปากคำแล้ว

จาก ข่าวสดออนไลน์ 15 มกราคม 2558

16. ข้อใดคือวิธีที่ใช้ในการนำเสนอให้น่าสนใจอ่านมากที่สุด
- ก. บอกสถานที่ บุคคลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
  - ข. บอกเนื้อหาข่าวด้วยการพาดหัวข้อข่าวที่น่าสนใจ
  - ค. นำภาพ พาดหัวข้อข่าว และบอกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
  - ง. นำภาพและเนื้อหาข่าวมาเชื่อมโยงกันว่ามีผู้ใดเกี่ยวข้องบ้าง รวมทั้งต้องการให้เห็นถึงเทคนิคการนำเสนอของสื่อในเรื่องการตัดสินใจได้ว่าควรเชื่อหรือไม่เชื่อ
17. ข่าวต้องการนำเสนอเรื่องอะไร
- ก. การจัดงานปาร์ตี้ไป
  - ข. แหล่งที่จัดงานปาร์ตี้ไป
  - ค. ผู้ที่ทำหน้าที่พิธีกรในการจัดงานปาร์ตี้ไป
  - ง. มีการจัดงานปาร์ตี้ไปจริงตามสถานที่ที่กล่าวถึงและได้เชิญตัวผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาสอบปากคำ

18. เพราะเหตุใดจึงเลือกใช้ภาพที่เห็นใบหน้าอย่างชัดเจน
- ก. เพราะดาราคือจุดสนใจของคนทั่วไป
  - ข. เพราะต้องการนำเสนอผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
  - ค. เพราะนำมาเป็นตัวกระตุ้นให้เห็นน่าสนใจ
  - ง. เพราะต้องการให้ข่าวเป็นที่สนใจ ให้เห็นว่าจัดจริง และมีมูลความจริงที่สามารถตรวจสอบได้
19. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง
- ก. เห็นหัวข้อข่าวแล้วบอกแหล่งที่มาของสื่อได้
  - ข. เห็นหัวข้อข่าวแล้วบอกจุดประสงค์ของสื่อที่นำเสนอได้
  - ค. เห็นหัวข้อข่าวแล้วสามารถบอกเทคนิคที่สื่อนำเสนอและบอกได้ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ
  - ง. เห็นหัวข้อข่าวแล้วสามารถวิเคราะห์ ประเมินผล และบอกตีความตามที่สื่อเสนอได้
20. นักเรียนได้ข้อคิดในการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร
- ก. รับรู้เนื้อหาของข่าวนำเสนอ
  - ข. รู้กลุ่มเป้าหมายที่สื่อต้องการนำเสนอและสามารถอธิบายเนื้อหาข่าวได้
  - ค. บอกเทคนิคที่ข่าวต้องการนำเสนอและกลุ่มเป้าหมายที่สื่อต้องการให้รู้ได้
  - ง. สามารถตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวที่นำเสนอได้ โดยสามารถบอกกลุ่มเป้าหมาย เทคนิคและสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอได้

#####

**แบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วเลือกตอบโดยกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น
ของนักเรียนเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1. ข้าพเจ้าเชื่อว่า ปัจจุบันสื่อมีบทบาทและความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนเราหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา การสื่อสาร ด้านธุรกิจและบันเทิง ช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น				
2. ข้าพเจ้าคิดว่า สื่อเป็นการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลหรือสิ่งของ 2 สิ่งเข้าด้วยกันทั่วโลกทำให้คนรับสื่อมีโลกกว้างขึ้น				
3. ข้าพเจ้าต้องการจะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน ข้าพเจ้าจะต้องเลือกใช้ข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว				
4. ข้าพเจ้าเลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น				
5. ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ				
6. ข้าพเจ้ารับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ข้าพเจ้าได้คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ				
7. ข้าพเจ้าเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว				
8. ข้าพเจ้าใช้เวลาในการบริโภคสื่อต่างๆ มากกว่า 8 ชั่วโมงในแต่ละวัน				

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
9. ข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวจากสื่อ ข้าพเจ้ามักจะเชื่อข่าวที่นำเสนออย่างไม่มีข้อสงสัยเพราะข่าวที่ื่อนำเสนอ ล้วนผ่านการกลั่นกรองและตรวจสอบจากบรรณาธิการข่าว มาแล้ว				
10. ข้าพเจ้าจะไม่อ่านหรือรับฟังข่าวสารเดียวกันจากสื่อ หลายๆประเภทเพราะทำให้เกิดความสับสน				
11. ข้าพเจ้าต้องการจะส่งข้อมูลภาพและข้อความให้เพื่อน ข้าพเจ้าส่งผ่านสื่อได้ในรูปแบบของอินเทอร์เน็ตเพราะเชื่อว่า มีความปลอดภัยกับข้อมูล				
12. ข้าพเจ้าใช้บริการอีคอมเมิร์ซ ที่เป็นการซื้อขายสินค้าบน สื่ออินเทอร์เน็ต หลายครั้งและชำระเงินผ่านเครดิตเพราะเชื่อ ว่าถือว่าเป็นระบบที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือได้				
13. ข้าพเจ้าได้รับข้อมูลเกี่ยวกับข่าวจากสื่อต่างๆ ที่เป็นข้อมูล หรือข่าวเดียวกัน แต่สื่อนำเสนอต่างกัน ข้าพเจ้ามักเชื่อสื่อที่มี ผู้บริโภคสื่อมากที่สุด				
14. ข้าพเจ้าสามารถบอกกลุ่มเป้าหมายและจุดประสงค์ของ สื่อได้เหมาะสมส่วนใหญ่				
15. ข้าพเจ้าสามารถตัดสินและประเมินค่าของสื่อได้ เหมาะสมส่วนใหญ่				

Ω เพื่อให้แบบสอบถามนี้มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

ขอความกรุณานักเรียนได้ตรวจสอบว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

ขอขอบคุณอย่างสูงที่นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี Ω

แบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วเลือกตอบโดยกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น
ของนักเรียนเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการรับสื่อ					
1. ข้าพเจ้าสืบค้นข้อมูลเรื่องเทคนิคการเรียนเก่งจากสื่อต่างๆ					
2. ข้าพเจ้าดูเสื้อผ้าแฟชั่นจากสื่อต่างๆ					
3. ข้าพเจ้าเรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันต่างๆ จากสื่อ					
4. ข้าพเจ้าบอกที่มาของข้อมูลที่ได้จากสื่อ					
5. ข้าพเจ้าถ่ายคลิปวีดีโอของตนเองไว้ดูเล่นเหมือนที่เจอในสื่อต่างๆ					
ด้านการวิเคราะห์สื่อ					
6. ข้าพเจ้าทราบเสมอว่าตนเองเปิดรับสื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด					
7. ข้าพเจ้ารู้จักคัดเลือกรับรู้จดจำเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตน					
8. ข้าพเจ้าสามารถแยกแยะข้อมูลที่เปิดรับจากสื่อได้ว่า ข้อใดคือเนื้อหา ข้อใดคือโฆษณาแฝง					
9. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพสวยๆที่ปรากฏอยู่บนสื่อ นั้นมักผ่านการใช้เทคนิคการตกแต่งภาพไม่ใช่ภาพจริงทั้งหมด					
10. ข้าพเจ้าเชื่อว่าภาพที่ปรากฏในการโฆษณาเป็นภาพที่ตกแต่งนั้น เพื่อผลประโยชน์ในการขายสินค้า					
ด้านการเข้าใจสื่อ					
11. ข้าพเจ้าเชื่อว่าสื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม					
12. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชม/รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆเป็นประจำสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อได้					
13. ข้าพเจ้าดูรายการวิเคราะห์ข่าว ข้าพเจ้าไม่เชื่อตามสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอทั้งหมด แต่จะตั้งข้อสงสัย ไม่ค่อยทำตามข้อกล่าวอ้างนั้นโดยทันที					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. ข้าพเจ้าเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว					
15. ข้าพเจ้าเลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น					
ด้านการประเมินค่าสื่อ					
16. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมละครที่น่าเสนอภาพความรุนแรงเป็นประจำมีผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กและเยาวชน					
17. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเล่นเกมออนไลน์ที่มีความรุนแรงมีผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้					
18. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมสื่อลามกผ่านทางสื่อต่างๆ เป็นประจำสามารถช่วยทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมทางเพศได้					
19. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการรับชมละครจากชุดต่างชาติซึ่งมีเนื้อหาที่แฝงการแสดงออกทางเพศอย่างสม่าเสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาที่จะแสดงพฤติกรรมทางเพศอย่างเปิดเผย					
20. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการแต่งกายล่อแหลมของดาราที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ นำไปสู่การสร้างค่านิยมการแต่งกายล่อแหลมให้แก่เยาวชน					
ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์					
21. ข้าพเจ้าใช้อินเตอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์เพื่อใช้ประกอบการเรียน					
22. ข้าพเจ้าสนใจติดตามรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง					
23. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้รอบตัวที่เป็นประโยชน์จากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความรู้รอบด้านมากขึ้น					
24. ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ					
25. เมื่อรับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ข้าพเจ้าคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ					

Ω เพื่อให้แบบสอบถามนี้มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

ขอความกรุณานักเรียนได้ตรวจสอบว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

ขอขอบคุณอย่างสูงที่นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี Ω

**แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
(ฉบับผู้วิจัย/ครูผู้ช่วยวิจัย)**

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นี้ใช้เป็นเครื่องมือประกอบหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ขอขอบพระคุณครูผู้สอนเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน
2. โปรดสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนตามรายการสังเกต แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนแต่ละรายการตามความคิดเห็นของท่าน
3. พฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อ ที่สังเกตประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้
  - 3.1 ด้านการรับสื่อ
  - 3.2 ด้านการวิเคราะห์สื่อ
  - 3.3 ด้านการเข้าใจสื่อ
  - 3.4 ด้านการประเมินค่าสื่อ
  - 3.5 ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์
4. เกณฑ์การให้คะแนน
  - 3 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง
  - 2 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมด้วยตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ
  - 1 คะแนน หมายถึง หมายถึง แสดงพฤติกรรมเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน

.....

1. พฤติกรรมด้านการรับสื่อ

รหั	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม					รวม
		1. สืบค้น ข้อมูล เรื่อง เทคนิค การเรียน เก่งจาก สื่อต่างๆ (3)	2. ดู เสื้อผ้า แฟชั่น จากสื่อ ต่างๆ (3)	3. เรียนรู้ วิธีการใช้ แอปพลิเคชัน ต่างๆจากสื่อ (3)	4.บอก ที่มา ของ ข้อมูลที่ ได้จาก สื่อ (3)	5. ถ่าย คลิปวิดีโอ ของตนเอง ไว้ดูเล่น เหมือนที่ เจอในสื่อ ต่างๆ (3)	
							(15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
.							
.							
.							
.							
.							
.							
.							
30							

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ดี

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง พอใช้

2. พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์สื่อ

ที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม					รวม
		6. รู้ตัวว่า เปิดรับสื่อ เพื่อ วัตถุประสงค์ ใด (3)	7. รู้จัก คัดเลือก รับรู้จดจำ เฉพาะ ข้อมูลที่ สอดคล้อง และตรง กับความ ต้องการ ของตน (3)	8. สามารถ แยกแยะ ข้อมูลที่ เปิดรับจาก สื่อได้ว่า ข้อ ใดคือเนื้อหา ข้อใดคือ โฆษณาแฝง (3)			
							(9)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
.							
.							
.							
.							
.							
30							

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ดี

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง พอใช้

3. พฤติกรรมด้านการเข้าใจสื่อ

ที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม					รวม
		9. รู้ว่าสื่อต่างๆมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม	10. รู้ว่าการรับชม/รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆเป็นประจำสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อได้	11. ดูรายการวิเคราะห์ข่าวแล้วไม่เชื่อตามสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอทั้งหมด แต่จะตั้งข้อสงสัย ไม่คล้อยตามข้อกล่าวอ้างนั้นโดยทันที	12. เลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว	13. เลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายๆประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น	
		(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
.							
.							
.							
.							
.							
30							

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ดี

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง พอใช้

4. พฤติกรรมการประเมินค่าสื่อ

ที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม				รวม
		14. รับชมละคร ที่น่าเสนอภาพ ความรุนแรง เป็นประจำทำ ให้มีผลต่อการ เลียนแบบ พฤติกรรม ก้าวร้าว (3)	15. เล่นเกม ออนไลน์ที่มี ความรุนแรง มีผลทำให้มี พฤติกรรม ก้าวร้าว (3)	16. รับชมละครจาก ต่างชาติซึ่งมีเนื้อหาที่แฝง การแสดงออกทางเพศ อย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่ ทำให้รู้สึกเป็นเรื่อง ธรรมดาที่จะแสดง พฤติกรรมทางเพศอย่าง เปิดเผย (3)	17. แต่งกาย ล่อแหลม เลียนแบบดารานัก ป๊อปปูล่าผ่านสื่อ ต่างๆนำไปสู่การ สร้างค่านิยมการ แต่งกายล่อแหลม (3)	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
.						
.						
.						
.						
.						
30						(12)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ดี

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง พอใช้

5. พฤติกรรมด้านการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์

ที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม					รวม
		18. ใช้ อินเทอร์เน็ต ในการค้นหา ข้อมูลจาก เว็บไซต์เพื่อ ใช้ ประกอบการ เรียน	19. สนใจ ติดตาม รายการที่ให้ ความรู้ด้าน สุขภาพ เพื่อที่จะนำ ความรู้ที่ ได้รับมาใช้ ในการดูแล รักษา สุขภาพของ ตนเองและ คนรอบข้าง	20. แสวงหา ความรู้ รอบตัวที่ เป็น ประโยชน์ จากสื่อ ต่างๆเพื่อให้ มีความรู้ รอบด้าน มากขึ้น	21. ติดตาม ข่าวสาร บ้านเมืองจาก สื่อหลายๆ ประเภทเพื่อ ตรวจสอบ ข้อมูลจาก หลายแหล่ง ก่อนที่จะ ตัดสินใจเชื่อ หรือไม่เชื่อใน สิ่งที่สื่อ นำเสนอ	22. รับชม หรือรับฟัง ข้อมูล ข่าวสารจาก สื่อ และคิด ไตร่ตรอง อย่าง รอบคอบ ก่อนที่จะ ตัดสินใจเชื่อ หรือปฏิบัติ ตามสิ่งที่สื่อ นำเสนอ	
		(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(15)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
.							
.							
.							
.							
30							

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 2.51 – 3.00 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ดี

คะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง พอใช้

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

**แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
(ฉบับนักเรียน)**

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นี้ใช้เป็นเครื่องมือประกอบหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ผลจากการประเมินมิได้ส่งผลต่อคะแนนการเรียนในรายวิชาต่างๆของนักเรียนและเพื่อนๆ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวมโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคล และขอขอบคุณนักเรียนเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบครบทุกข้อเป็นอย่างดี

2. โปรดสังเกตพฤติกรรมด้านการรู้เท่าทันสื่อของเพื่อนตามรายการสังเกต แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนแต่ละรายการตามความคิดเห็นของท่าน

3. แนวทางการพิจารณาให้คะแนน

3 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมด้วยตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ

1 คะแนน หมายถึง หมายถึง แสดงพฤติกรรมเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน

ชื่อ.....ผู้ถูกประเมิน วันที่.....

รายการสังเกต	ระดับคะแนน			ผลการประเมิน
	3	2	1	
ด้านการรับสื่อ				
1. สืบค้นข้อมูลเรื่องเทคนิคการเรียนเก่งจากสื่อต่างๆ				
2. ดูเสื้อผ้าแฟชั่นจากสื่อต่างๆ				
3. เรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันต่างๆจากสื่อ				
4. บอกที่มาของข้อมูลที่ได้จากสื่อ				
5. ถ่ายคลิปวีดีโอของตนเองไว้ดูเล่นเหมือนที่เจอในสื่อต่างๆ				
ด้านการวิเคราะห์สื่อ				
6. รู้ตัวว่าเปิดรับสื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด				
7. รู้จักคัดเลือก ระบุจุดจำเพาะข้อมูลที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตน				
8. สามารถแยกแยะข้อมูลที่เปิดรับจากสื่อได้ว่า ข้อใดคือเนื้อหา ข้อใดคือโฆษณาแฝง				

รายการสังเกต	ระดับคะแนน			ผลการประเมิน
	3	2	1	
ด้านการเข้าใจสื่อ				
9. รู้ว่าสื่อต่างๆมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม				
10. รู้ว่าการรับชม/รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆ เป็นประจำสามารถทำให้นุคคลเปลี่ยนความคิดหรือความเชื่อได้				
11. ดูรายการวิเคราะห์ข่าว แล้วไม่เชื่อตามสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอทั้งหมด แต่จะตั้งข้อสงสัย ไม่คล้อยตามข้อกล่าวอ้างนั้นโดยทันที				
12. เลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว				
13. เลือกรับชมหรือรับฟังหรืออ่านข่าวสารจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อขยายฐานความรู้ให้กว้างขึ้น				
ด้านการประเมินค่าสื่อ				
14. รับชมละครที่นำเสนอภาพความรุนแรงเป็นประจำทำให้มีผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว				
15. เล่นเกมออนไลน์ที่มีความรุนแรงมีผลทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว				
16. รับชมละครจากต่างชาติซึ่งมีเนื้อหาที่แฝงการแสดงออกทางเพศอย่างสม่าเสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาที่จะแสดงพฤติกรรมทางเพศอย่างเปิดเผย				
17. แต่งกายล่อแหลมเลียนแบบดาราที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ นำไปสู่การสร้างค่านิยมการแต่งกายล่อแหลม				
ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์				
18. ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์เพื่อใช้ประกอบการเรียน				
19. สนใจติดตามรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง				
20. แสวงหาความรู้รอบตัวที่เป็นประโยชน์จากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความรู้รอบด้านมากขึ้น				
21. ติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อหลายๆ ประเภทเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอ				
22. รับชมหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อ และคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ				

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน
หลังการทดลองใช้หลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ
ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามตามความคิดเห็นของนักเรียนให้มากที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ 1.1 มีความเหมาะสม					
2	ด้านเนื้อหา 2.1 เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 2.2 มีความยากง่ายพอเหมาะ 2.3 น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน					
3	กิจกรรมการเรียนรู้ 3.1 ได้รับความสนใจของนักเรียน 3.2 ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ 3.3 ช่วยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน					
4	สื่อการเรียนรู้ 4.1 น่าสนใจ ชัดเจน 4.2 สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่จัดกิจกรรม 4.3 ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น					
5	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมทดลองใช้หลักสูตร 5.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและรู้เท่าทันสื่อ 5.2 สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					

%%%%%%%%%

เฉลยข้อสอบ
แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่สร้างขึ้นเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ชนิด 4 ตัวเลือก ซึ่งแต่ละตัวเลือกจะมีคะแนนในแต่ละข้อโดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ให้ 1 คะแนน สำหรับการตอบตัวเลือกที่มีระดับเหตุผลอยู่ในระดับการรู้

ให้ 2 คะแนน สำหรับการตอบตัวเลือกที่มีระดับเหตุผลอยู่ในระดับการเข้าใจ

ให้ 3 คะแนน สำหรับการตอบตัวเลือกที่มีระดับเหตุผลการวิเคราะห์

ให้ 4 คะแนน สำหรับการตอบตัวเลือกที่มีระดับเหตุผลอยู่ในระดับการประเมิน

เฉลยแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อ	คะแนนของตัวเลือก				ข้อ	คะแนนของตัวเลือก			
	ก	ข	ค	ง		ก	ข	ค	ง
1	2	1	4	3	11	1	2	3	4
2	1	2	3	4	12	1	2	3	4
3	1	2	3	4	13	2	1	3	4
4	1	2	4	3	14	1	2	3	4
5	2	1	3	4	15	1	3	2	4
6	1	2	3	4	16	2	1	3	4
7	1	2	3	4	17	1	2	3	4
8	1	3	4	2	18	3	1	2	4
9	1	2	3	4	19	2	1	3	4
10	1	2	3	4	20	1	2	3	4

ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ
3. ผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
5. ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
6. ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
7. ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
8. ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
9. ผลการเปรียบเทียบของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.พกามาศ บุญเผือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จ๋าน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
1. ปัญหาการรู้เท่า ทันสื่อของนักเรียน ปัจจุบันเป็นอย่างไร	การใช้สื่อ โดยเฉพาะสื่อ ออนไลน์จนเกิน ความพอดีส่งผล กระทบต่อ กระบวนการเรียนรู้ ของเด็ก ทำให้ไม่ สนใจเรียน และก็ เรียนไม่รู้เรื่อง ทำ ให้เด็กไม่สนใจคน รอบข้าง ไม่มีวิธีใน การพูดคุยกับผู้อื่น ขาดมนุษยสัมพันธ์	ปัญหาการใช้สื่อ มีความรุนแรงขึ้น ในเรื่องของความ รุนแรง เพศ และ การใช้ภาษาที่ หยาบคาย โดยเฉพาะเรื่อง เพศ เพราะเป็น เรื่องที่ดึงดูดความ สนใจในช่วงวัย ของวัยรุ่น	เด็กกำลัง "ติด" สื่อ จนส่งผลกระทบต่อ กระบวนการเรียนรู้ เด็กใช้เวลาอยู่บน หน้าจอคอมพิวเตอร์ มากกว่าการพูดคุย กับผู้คน ปัญหานี้ยัง ทำให้เด็กจมอยู่ใน โลกของตัวเองจนไม่ สนใจสังคมรอบข้าง ซึ่งในระยะยาวย่อม ส่งผลต่อบุคลิกภาพ และสภาพจิตของ เด็ก	การใช้สื่อของเด็กทำ ให้ไม่สนใจเรียน ไม่สนใจคนรอบข้าง ไม่ขาดมนุษย สัมพันธ์	การใช้สื่อต่างๆ หลากหลาย และ มีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะมีการใช้ ภาษาที่หยาบคาย ทั้งในการเรียนและ ในชีวิตประจำวัน	ปัญหาการใช้สื่อมี ความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง เพศ และมีการใช้ ภาษาที่หยาบคาย	มีการใช้สื่อที่ หลากหลายทาง และมีความรุนแรง ขึ้น ทั้งด้านเรื่อง เพศ การแต่งตัว และมีการใช้ภาษา ที่หยาบคาย	ปัญหาการไม่รู้เท่าทัน สื่อมีความรุนแรงมาก ขึ้น เช่น ข่าว ก็มีแต่เรื่อง ความรุนแรง เรื่องของ การเติบโต เรื่องของ การใช้ภาพ เรื่องเพศ เรื่องภาษา ที่ใช้ภาษา ผิดหลักภาษาและมี ความรุนแรง ต่อกัน มี การใช้ภาษาที่หยาบ คาย ทำให้เด็กไม่สนใจ เรียนรู้ ไม่สนใจคนรอบ ข้าง ขาดมนุษยสัมพันธ์ ส่งผลต่อกระบวนการ เรียนรู้ของเด็ก และทำ ให้เด็กมีพฤติกรรมหรือ บุคลิกภาพแย่ลง

ตอนที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.ผกามาศ บุญเผือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จ๋าน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
2. จากปัญหา ดังกล่าว ท่านคิด ว่าควรมีการ ป้องกันไม่ให้ เกิดขึ้นอีกอย่างไร	ควรสอนให้เด็กมี ภูมิคุ้มกันในการ เสพสื่อ เสพสื่อ อย่างระมัดระวัง แม้จะเจอสื่อที่มีไม่ ดี แต่ก็สามารถ แยกแยะได้ เด็กจะ สามารถเลือก เรียนรู้แต่สิ่งดีๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อ ใช้สื่อให้เป็น ประโยชน์ต่อ ตัวเอง มากกว่า จะหมกมุ่นอยู่กับ การเสพ จนส่งผล กระทบต่อการ ดำเนินชีวิตของ ตัวเอง	ผู้ใหญ่ตั้งแต่ใน ระดับครอบครัว จนถึง สถาบันการศึกษา จะต้องสอนให้เด็ก มีความเข้าใจใน เรื่องการเสพสื่อ รู้จักแยกแยะสื่อที่ ดีกับสื่อที่เป็นพิษ ออกจากกันสอน ให้เด็กใช้การคิด วิเคราะห์ได้ว่า อะไร เหมาะสม หรือไม่เหมาะสม	ควรจะเริ่มต้นในการ ให้ความเข้าใจกับ เด็กในเรื่องการเสพ สื่อ คือ สอนเด็ก ให้ "รู้เท่าทัน สื่อ" ไม่ตกเป็นเหยื่อ ของสื่อ	ควรสอนให้เด็กมี การคิดวิเคราะห์ และเลือกตัดสินใจ ก่อนที่จะบริโภคสื่อ	ควรมีการสอนให้ เด็กเห็นประโยชน์ เห็นโทษของสื่อ ก่อนที่จะตัดสินใจ เลือกบริโภคสื่อ นั้น	ควรสอนให้เด็กมี การเลือกบริโภค สื่อที่ถูกวิธี	ควรชี้ให้เห็น ประโยชน์และโทษ ของสื่อที่น่าเสนอ โดยการคิด วิเคราะห์ก่อน ตัดสินใจ	ควรมีการสอนให้รู้เท่า ทันสื่อเพื่อเด็กมี ภูมิคุ้มกันในการเสพสื่อ

ตอนที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.ผกามาศ บุญเฟือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จ้าน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
3. ท่านมีความ ต้องการให้เด็กใน ชุมชนมีการ ป้องกันความรู้เท่า ทันสื่ออย่างไร	ควรสอนให้มีการ เปิดรับและใช้สื่อ อย่างหลากหลาย ตรงกับความสนใจ ของเด็กมากกว่า เปิดรับตามกระแส และควรนำเอาสิ่ง ดีๆที่ได้จากสื่อมา ใช้ให้เกิดประโยชน์ ผ่านกระบวนการ คิด วิเคราะห์ และ แยกแยะ เข้าใจ ธรรมชาติและ จุดประสงค์ของสื่อ	นำสื่อที่มีอยู่แล้ว มาชี้ให้เห็นว่ามี ประโยชน์อย่างไร ไม่จำเป็นต้องตาม กระแสนิยม และ ช่วยกันเผยแพร่ เรื่องของการรู้เท่า ทันสื่อ	ชี้ให้เห็นการบริโภค สื่อในปริมาณที่ เหมาะสม ไม่ตกเป็น เหยื่อของข้อมูล ข่าวสารที่บิดเบือน แยะแยะได้ว่าอะไร คือสื่อที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสม และเลือกในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เมื่อ บริโภคสื่อ	นำชี้แนะว่าสื่อแต่ละ อย่าง นำเสนอเพื่อ อิทธิพลทางการค้า และชี้ให้เห็นว่ามี ประโยชน์อย่างไร ไม่จำเป็นต้องตาม กระแสนิยม และ ช่วยกันเผยแพร่เรื่อง ของการรู้เท่าทันสื่อ	ควรจัดกิจกรรมให้ รู้จักควบคุมจิตใจ ตนเองในการรับและ ใช้สื่อให้เป็นไปอย่าง ถูก ต้องและ เหมาะสม	จัดกิจกรรมให้ เด็กได้มีการรู้เท่า ทันสื่อแต่ละอย่าง เพื่อให้เด็กได้ฝึก ปฏิบัติเห็น ประโยชน์และ โทษของสื่อ	ควรชี้ให้เห็นโทษ และประโยชน์ของ การรู้เท่าทันสื่อว่า ดี หรือไม่ดีอย่างไร	ควรนำเอาสิ่งดีๆที่ได้ จากสื่อมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ จัดกิจกรรม ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแยกแยะ เข้าใจธรรมชาติและ จุดประสงค์ของสื่อ รวมถึงการรู้จักควบคุม จิตใจของตนเองในการ รับและใช้สื่อให้เป็นไป อย่างถูกต้องและ เหมาะสม

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นต่อนักเรียน

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.พกา มาศ บุญเผือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จ๋าน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
1. จากปัญหาการ รู้ไม่เท่าทันสื่อ ที่ เกิดขึ้นในประเทศ ไทย ท่านคิดว่า ควรมีการเตรียม ความพร้อมรับมือ อย่างไร	ควรช่วยกันเผยแพร่ เรื่องของการรู้เท่าทัน สื่อ พร้อมทั้งให้ความรู้ เกี่ยวกับการรู้เท่าทัน สื่อให้กับทุกคน	ให้ความสำคัญ และเริ่มปลูกฝัง ให้ทุกคนได้ ตระหนักและ เข้าใจในเนื้อหา ของสื่อได้อย่าง ไม่ถูกครอบงำ	ควรสอนให้มีการรับ สื่อจากหลายๆ ด้าน อย่ารับข้อมูลเพียง ด้านเดียว ติดตาม สื่อและเปิดรับสื่อ อย่างหลากหลายทั้ง สื่อดีและไม่ดีเพื่อให้ เห็นความแตกต่าง และเลือกรับในส่วน ที่ดีและเป็น ประโยชน์กับตัวเอง	มีการสอนประโยชน์ และโทษของการ รู้เท่าทันสื่อให้กับ นักเรียน	ควรมีการจัด กิจกรรมการเรียน การสอนเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันสื่อ ให้กับนักเรียน	ควรมีการจัด กิจกรรมการเรียน การสอนเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันสื่อ ให้กับนักเรียน	ควรมีการจัด กิจกรรมการเรียน การสอนเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันสื่อ และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการ นำเสนอของสื่อ ให้กับนักเรียน	ควรให้ความสำคัญและ เริ่มปลูกฝังให้ทุกคนได้ ตระหนักและเข้าใจใน การรู้เท่าทันสื่อ
2. ท่านคิดว่าเด็ก และเยาวชนควรมี ความรู้ และทักษะ อะไรบ้างเพื่อเป็น การเตรียมตัวให้ รู้เท่าทันสื่อ	จะต้องสอนเด็ก นักเรียนให้มีความรู้ หรือฝึกคิดวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาในการ เข้าถึงสื่อ วิเคราะห์สื่อ ตีความเนื้อหาของสื่อ และสามารถ ประเมิน ค่าสื่อได้	ควรรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหา สื่อ ใช้เวลากับ สื่ออย่าง เหมาะสม	จะต้องมีการสร้าง ให้เกิดกระบวนการ รู้เท่าทัน สื่อ เช่น มี การฝึกคิดวิเคราะห์ เกี่ยวกับประโยชน์ ของสื่อที่ได้พบ จัด อบรมทำสื่อสั้นๆ	มีความเข้าใจใน เรื่องของสื่อ เข้าใจ ผลกระทบของสื่อ และสามารถใช้สื่อ ให้เกิดประโยชน์ได้	ควรมีความรู้ เกี่ยวกับสื่อ อิทธิพลของสื่อ เป้าหมายของสื่อ ว่าต้องการอะไร จากผู้บริโภค	ควรมีความรู้ เกี่ยวกับสื่อ อิทธิพลของสื่อ เป้าหมายของสื่อ ว่าต้องการอะไร จากผู้บริโภค	ควรมีความรู้ เกี่ยวกับสื่อ ประโยชน์ของสื่อ สิ่งที่สื่อต้องการ นำเสนอ และสิ่งที่ เราได้จากสื่อ	มีทักษะการคิด วิเคราะห์เพื่อพัฒนาใน การเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์ สื่อ ตีความเนื้อหาของ สื่อ ประเมินค่า เข้าใจ ผลกระทบของสื่อและ สามารถเลือกใช้สื่อให้ เกิดประโยชน์

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.พกามาศ บุญเผือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จ๋าน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
หากมีการจัดการ เรียนการสอน เกี่ยวกับการรู้เท่า ทันสื่อ ท่านคิดว่ามี ความรู้ ทักษะ อะไรบ้างที่เด็กและ เยาวชนควรได้ เรียนรู้	ควรมีการพัฒนา กระบวนการคิด เพื่อฝึกความคิด ที่รอบคอบ สมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณา ปัจจัยรอบด้าน อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่าน การพิจารณา กลั่นกรอง ไตร่ตรองทั้ง ทางด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่ แท้จริงของสิ่งนั้น มาแล้ว	ควรฝึก กระบวนการคิด หลายๆ หน ต้อง สอนให้รู้ว่าเท่าทัน สื่อคืออะไร สื่อใช้ กลวิธีไหนในการ ชักจูง วิเคราะห์ แยกแยะสื่อได้	ควรสอนให้รู้เท่าทัน สื่อว่าเท่าทันสื่อคือ อะไร สื่อใช้กลวิธี ไหนในการนำเสนอ วิเคราะห์แยกแยะ สื่อได้ รวมทั้งมีการ พิจารณา ทั้ง ทางด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่แท้จริง ของสื่อชิ้นนั้น	ควรสอนให้มีความรู้ เกี่ยวกับสื่อ และ กระบวนการคิด วิเคราะห์เพื่อ ตัดสินใจในการ ประเมินค่าสื่อได้	ควรสอนให้มีความรู้ เกี่ยวกับสื่อ และ ประโยชน์ของสื่อ โดยไม่ถูกครอบงำ จากสื่อและสร้าง ความตระหนักให้ เห็นถึงประโยชน์ และโทษของสื่อ	ควรสอนให้มีการ รู้เท่าทันสื่อจาก การฝึก กระบวนการคิด	ควรเสริมสร้างให้มี การรู้เท่าทันสื่อทั้ง ด้านความรู้ เพื่อให้ เกิดความตระหนัก ในการเลือกบริโภค สื่อ	ความรู้เกี่ยวกับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อและ มีการฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับการพัฒนา กระบวนการคิด เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ ตามองค์ประกอบ ของการรู้เท่าทันสื่อ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์กัลวิธีหรือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

ประเด็นหลัก การสัมภาษณ์	ผู้ให้ข้อมูล							ผลการ สังเคราะห์ข้อมูล
	ดร.กนกรัตน์ คงไทย	ดร.พกา มาศ บุญเผือก	ดร.นเรศ คงโต	นางอวยพร พัชรมงคลสกุล	นายณรรฐพงษ์ จันทน้อย	นายอนุสรณ์ นาคยิ้ม	นางจำลองลักษณ์ ใจดี	
1. การจัดการ เรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมที่จะ ช่วยเสริมสร้าง การเรียนรู้เท่าทันสื่อ ควรเป็นอย่างไร	กระบวนการจัดการ เรียนรู้ควรให้เรียนรู้ และพิจารณาร่วมกัน และฝึกพัฒนาทักษะ การเรียนรู้เท่าทันสื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมในลักษณะ กลุ่ม และ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและ ประสบการณ์	ควรให้เด็กมี ส่วนร่วมในทุก กระบวนการ เรียนรู้และทุก ขั้นตอนของ กิจกรรม	ควรเน้นการมีส่วนร่วมใน ทุกกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ด้วย ประสบการณ์ของตนเอง	ควรให้เด็กมี ส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรม ทุกขั้นตอน	ควรให้เด็กมีส่วน ร่วมในทุก กระบวนการเรียนรู้ และทุกขั้นตอน ของกิจกรรม	ควรให้เด็กมีส่วน ร่วมในทุก กระบวนการเรียนรู้ และทุกขั้นตอน ของกิจกรรม	ควรให้เด็กมีส่วน ร่วมในทุก กระบวนการเรียนรู้ และทุกขั้นตอน ของกิจกรรม	การสอนการรู้เท่าทันสื่อ ควรอยู่ในรูปแบบของ การมีส่วนร่วม โดยผ่าน การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น การอภิปราย วิพากษ์ การได้วาที
2. การวัดและ การประเมินผล เพื่อตรวจสอบ ว่านักเรียนมีการ รู้เท่าทันสื่อควร เป็นอย่างไร	ควรมีการวัดและ ประเมินผลทุกๆ องค์ประกอบตาม สภาพจริง และ ควรทำอย่าง ต่อเนื่อง	ควรมีการวัด และประเมินผล ตามสภาพจริง และดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง	ควรมีการวัดความ เปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก มี การติดตามและ ประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการเติบโตทาง ความคิด ทักษะ กระบวนการ	ควรมีการวัดและ ประเมินผลตาม สภาพจริง และ ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง	ควรมีการวัดและ ประเมินผลตาม สภาพจริง และ ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง	ควรมีการวัดและ ประเมินผลตาม สภาพจริง และ ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง	ควรมีการวัดและ ประเมินผลตาม สภาพจริง และ ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง	ควรมีการวัดและ ประเมินผลทุกๆ องค์ประกอบตามสภาพ จริง และควรดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง

ตาราง 13 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา					
สภาพปัญหาและความต้องการ														
1	สภาพปัญหาและความต้องการมี เหตุผลสมควรที่จะพัฒนาหลักสูตร					5	4	5	4	3	21	4.20	0.84	มาก
2	สภาพปัญหาและความต้องการ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง					5	5	4	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
3	หลักสูตรฯ สามารถแก้ปัญหา ที่มี อยู่ได้อย่างเหมาะสม					5	5	4	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
							4.47	0.64	มาก					
หลักการของหลักสูตร														
4	มีความชัดเจน สามารถนำไป ปฏิบัติได้					5	5	5	4	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
5	มีแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานรองรับ					4	5	3	5	5	22	4.40	0.89	มาก
							4.56	0.70	มากที่สุด					
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร														
6	ระบุถึงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะ ที่ต้องการได้อย่างชัดเจน					5	4	5	4	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
7	ระบุถึงคุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และความ ตระหนัก					5	5	4	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
8	มีความชัดเจน สามารถนำไป ปฏิบัติได้					5	5	5	5	3	23	4.60	0.89	มากที่สุด
9	มีความเหมาะสมกับนักเรียน					5	4	3	5	4	21	4.20	0.84	มาก
10	มีความสอดคล้องกับหลักการของ หลักสูตร					4	4	5	4	5	22	4.40	0.55	มาก
11	นำไปสู่การประเมินผล					5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
							4.47	0.64	มาก					

ตาราง 13(ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา	
โครงสร้างหลักสูตร										
12	จำนวนหน่วยการเรียนรู้เหมาะสม	5	5	5	5	5	25	5.00	0.00	มากที่สุด
13	ชื่อหน่วยการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	5	4	5	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
14	เวลาเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เหมาะสม	4	5	5	4	4	22	4.40	0.55	มาก
15	สาระสำคัญชัดเจน สามารถพัฒนา นักเรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ได้	5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
16	สาระการเรียนรู้ และผลการการ เรียนรู้เหมาะสมกับระยะเวลา	4	4	4	5	4	21	4.20	0.45	มาก
								4.60	0.61	มากที่สุด
สาระการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้										
17	สาระการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน	5	5	4	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
18	สาระการเรียนรู้มีความสำคัญ จำเป็นต่อนักเรียน	4	5	4	5	4	22	4.40	0.55	มาก
19	การจัดลำดับสาระการเรียนรู้มี ความเหมาะสม	5	4	3	5	4	21	4.20	0.84	มาก
20	มีสาระการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง	5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
21	สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	4	4	5	4	22	4.40	0.55	มาก
22	สาระการเรียนรู้ครอบคลุมกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	4	4	5	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
23	มีแนวทางการจัดกิจกรรม เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อที่ชัดเจน	5	4	5	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
24	เหมาะสมกับวัยและความสามารถ ของนักเรียน	4	4	5	4	5	22	4.40	0.55	มาก

ตาราง 13(ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
25 มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	4	4	5	4	22	4.40	0.55	มาก
26 กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจ	5	4	4	5	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
27 กิจกรรมมีความเชื่อมโยง ประสบการณ์ ความรู้	5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
28 กิจกรรมการเรียนรู้จัดเป็นขั้นตอนที่ ต่อเนื่องและมีความเหมาะสม	4	5	4	4	5	22	4.40	0.55	มาก
29 กิจกรรมส่งเสริมทักษะ กระบวนการคิด	5	4	3	5	4	21	4.20	0.84	มาก
30 นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ตรง	5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
31 นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือ ปฏิบัติ	4	5	5	4	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
32 นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	5	4	5	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
							4.67	0.49	มากที่สุด
แนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้									
33 ส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุตาม จุดมุ่งหมาย	4	5	5	4	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
34 เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้	5	4	5	4	4	22	4.40	0.55	มาก
35 เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	5	4	5	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
36 เหมาะสมกับนักเรียน	4	4	4	5	4	21	4.20	0.45	มาก
37 สามารถนำไปใช้ได้จริง	5	4	4	5	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
							4.47	0.52	มาก
แนวทางการวัดและประเมินผล									
38 มีความเป็นไปได้ในการวัดและ ประเมินผล	5	4	4	5	4	22	4.40	0.55	มาก
39 วิธีการวัดและประเมินผลมีความ หลากหลาย	5	4	5	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 13(ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
40 การวัดและประเมินผลตรงตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4	5	5	4	4	22	4.40	0.55	มาก
41 เกณฑ์การวัดและประเมินผลมี ความเหมาะสม	4	5	4	5	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
							4.47	0.52	มาก
หน่วยการเรียนรู้									
42 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	5	4	5	5	4	23	4.60	0.55	มากที่สุด
43 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	5	4	4	5	4	22	4.40	0.55	มาก
44 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	5	5	4	5	5	24	4.80	0.45	มากที่สุด
45 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	5	4	4	5	5	23	4.60	0.55	มากที่สุด
							4.60	0.61	มากที่สุด
							4.52	0.57	มากที่สุด

ตาราง 14 แสดงผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 1	1	0	0	1	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 3	1	0	0	1	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 5	0	1	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 6	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 7	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ได้
ข้อ 8	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 9	0	0	1	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 10	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 11	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 12	1	0	1	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 13	1	1	0	0	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 14	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 15	1	0	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 16	1	0	1	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 17	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 18	1	1	0	1	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 19	0	0	1	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 20	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 21	1	0	1	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 22	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 23	1	1	0	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 24	0	0	1	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 25	1	0	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 26	1	0	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 27	1	0	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 28	0	1	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 29	0	1	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 30	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 31	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 32	0	1	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 33	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 34	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 35	0	1	1	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 36	0	1	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 37	1	1	0	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 38	1	0	1	0	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 39	0	0	1	0	0	0.20	ตัดทิ้ง
ข้อ 40	1	0	1	1	1	0.80	ใช้ได้

ตาราง 15 แสดงผลการวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
ข้อ 1	0.57	0.33	0.7711
ข้อ 2	0.73	0.40	
ข้อ 3	0.67	0.40	
ข้อ 4	0.40	0.27	
ข้อ 5	0.57	0.47	
ข้อ 6	0.57	0.33	
ข้อ 7	0.50	0.47	
ข้อ 8	0.60	0.40	
ข้อ 9	0.37	0.47	
ข้อ 10	0.53	0.40	
ข้อ 11	0.50	0.47	
ข้อ 12	0.43	0.33	

ตาราง 15(ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
ข้อ 13	0.40	0.40	
ข้อ 14	0.50	0.47	
ข้อ 15	0.37	0.33	
ข้อ 16	0.57	0.33	
ข้อ 17	0.43	0.33	
ข้อ 18	0.50	0.60	
ข้อ 19	0.50	0.33	
ข้อ 20	0.47	0.40	

ตาราง 16 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักในการรู้
เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 3	0	0	0	1	0	0.20	ตัดทิ้ง
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 5	0	1	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 6	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 7	0	0	1	0	0	0.20	ตัดทิ้ง
ข้อ 8	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 9	1	0	1	0	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 10	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 11	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 12	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 13	1	0	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 14	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 15	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 16	1	0	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 17	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ได้
ข้อ 18	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 19	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 20	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ได้

ตาราง 17 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมกรูู้
เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 3	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ได้
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 5	0	1	1	0	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 6	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 7	1	1	1	0	0	0.80	ใช้ได้
ข้อ 8	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 9	1	0	1	0	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 10	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ข้อ 11	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 12	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 13	1	0	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 14	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 15	1	0	0	1	0	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 16	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 17	0	1	1	0	1	0.60	ใช้ได้
ข้อ 18	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 19	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 20	1	0	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 21	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 22	1	0	0	0	1	0.40	ตัดทิ้ง
ข้อ 23	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ได้
ข้อ 24	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
ข้อ 25	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 26	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ได้
ข้อ 27	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 28	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ข้อ 29	0	0	0	1	0	0.20	ตัดทิ้ง
ข้อ 30	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความตระหนักในการรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

Scale Scale Corrected

Mean Variance Item- Alpha

if Item if Item Total if Item

Deleted Deleted Correlation Deleted

A1	63.7000	29.8034	.5280	.8692
A2	63.8000	29.3379	.5878	.8663
A3	63.7000	29.8034	.5280	.8692
A4	63.8000	29.7517	.5281	.8692
A5	63.7000	29.8034	.5280	.8692
A6	63.7667	30.9437	.4528	.8724
A7	63.9000	26.9897	.7684	.8558
A8	63.7667	30.9437	.4528	.8724
A9	63.7000	29.8034	.5280	.8692
A10	63.7000	29.3897	.5883	.8663
A11	63.5000	31.2931	.5909	.8691
A12	63.7667	30.9437	.4528	.8724
A13	63.8000	29.7517	.5281	.8692
A14	63.8000	32.2345	.2866	.8783
A15	63.8000	29.3379	.5878	.8663

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 15

Alpha = .8768

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

Scale Scale Corrected

Mean Variance Item- Alpha

if Item if Item Total if Item

Deleted Deleted Correlation Deleted

A1	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A2	109.4000	81.3517	.3383	.9226
A3	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A4	109.4000	78.0414	.5149	.9202
A5	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A6	109.4000	77.8345	.5328	.9199
A7	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A8	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A9	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A10	109.4000	77.8345	.5328	.9199
A11	109.5000	73.0862	.7882	.9146
A12	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A13	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A14	109.3000	78.0103	.5243	.9200
A15	109.1000	80.5759	.5439	.9202
A16	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A17	109.3000	76.9759	.6152	.9183
A18	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A19	109.4000	77.8345	.5328	.9199
A20	109.4000	81.3517	.3383	.9226
A21	109.4000	78.0414	.5149	.9202
A22	109.5000	79.5000	.5588	.9196
A23	109.3667	79.2057	.5095	.9202
A24	109.1000	80.5759	.5439	.9202
A25	109.3000	76.9759	.6152	.9183

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 25

Alpha = .9226

ตาราง 18 แสดงผลการเปรียบเทียบของการรู้เท่าทันสื่อด้านความรู้/ความคิดการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

T-Test									
Paired Samples Statistics									
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error mean				
Pair 1	PRE	11.30	30	2.667	.487				
	POST	23.80	30	3.347	.611				
Paired Samples Correlations									
		N	Correlation	Sig.					
Pair 1	PRE & POST	30	.834	.000					
Paired Samples Test									
Paired Differences									
95% Confidence Interval of the Difference									
		Mean	Std. Deviation	Std. Error	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	POST- PRE	12.50	1.852	.338	13.19	11.81	36.962	29	.000

ภาคผนวก ง ตัวอย่างแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 รู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

เรื่อง จุดมุ่งหมายของสื่อ

เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....

1. สาระสำคัญ

สื่อแต่ละประเภทที่เผยแพร่มายังเราให้ได้เสพกันนั้น ล้วนผ่านกระบวนการผลิตที่มีการวางแผน คิดออกแบบ และเลือกสรร โดยใช้หลักจิตวิเคราะห์ หลักการตลาด การประเมินทัศนคติของสังคม และการทดสอบความแม่นยำในการสื่อสาร เพื่อให้แน่ใจว่าสารที่อยู่ในสื่อ่นั้นสามารถตอบสนอง สร้างความสนใจ ประทับอยู่ในใจ และกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคสื่อได้ ฉะนั้นทุกสิ่งที่เรารับรู้จากสื่อจึงเป็นความจริงของผู้ผลิตที่ต้องการให้สื่อ่นั้นสร้างความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่เจ้าของสื่อคาดหวัง

สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are Constructions) ข้อนี้ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากที่สุด ตามแนวคิดนี้สื่อไม่ได้สะท้อนเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา แต่ทว่าสื่อถูกมนุษย์สร้างขึ้นอย่างประณีตด้วยเทคนิคทางการผลิตสื่อ ฉะนั้นวิธีการทำให้รู้เท่าทันสื่อก็คือการรื้อถอน (Deconstructing) องค์ประกอบของสื่อนั้นออกมาดูว่า แต่ละส่วนประกอบนั้นส่งผลอย่างไรต่อผู้ชมบ้าง เพื่อให้เห็นเป้าหมายและเจตนาที่แท้จริงของสื่อ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

บอกจุดมุ่งหมายของสื่อจากรูปแบบสื่อที่ผู้ผลิตนำเสนอได้

3. สาระการเรียนรู้

5 แก่นความคิดหลักในการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ที่ควรยึดเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ไม่มีความบังเอิญในสื่อ มีแต่ความจริงของผู้ผลิต (All media messages are constructed)
2. สื่อใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่สื่อต้องการ (Media messages are constructed using a creative language with its own rules)
3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกันทำให้เราอ่านสื่อขาดและรู้ทันมากยิ่งขึ้น (Different people experience the same media message differently)

4. มีค่านิยมและทัศนคติแฝงมากับสื่อด้วย (Media have embedded values and points of view)

5. เจตนาของสื่อคือ ผลประโยชน์และอำนาจ (Most media messages are organized to gain profit and/or power)

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเรียน เร้า เข้าใจสื่อ (10 นาที)

1. นักเรียนดู youtube เรื่อง สารคดีรู้เท่าทันสื่อ
2. ครูและนักเรียนสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับสื่อที่เราพบเห็นในชีวิตประจำวัน อินเทอร์เน็ต มือถือ และหนังสือต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่เราบริโภคกันว่า แต่ละสื่อมันมีจุดมุ่งหมายอะไรบ้าง (อาจจะใช้ตัวอย่างสื่อที่น่าสนใจให้ผู้เรียนได้เห็นแต่ละชิ้น)

ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ (40 นาที)

3. นักเรียนบอกหมวดหมู่ของสื่อตามจุดมุ่งหมายของสื่อที่กำหนด 4 ประเภท ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณา สื่อความรู้หรือข่าวสาร และสื่อรณรงค์
4. แบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 5-6 คน ทุกกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์หาจุดมุ่งหมายที่อาจเหมือนกันหรือต่างกันของสื่อดังกล่าว
5. แต่ละกลุ่มนำเสนอแล้วอภิปรายร่วมกัน โดยมีครูอธิบายเสริมเพื่อสรุปให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน
6. ครูนำสื่อที่เตรียมไว้มาให้ผู้เรียนดูว่า แต่ละสื่อมันจัดอยู่ในประเภทใด

ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ (10 นาที)

7. ครูใช้คำถามถามนักเรียนเกี่ยวกับ
เราจะแนะนำให้ผู้อื่นพิจารณาจนเห็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสื่อมันได้อย่างไร
8. ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันให้เห็นว่ามีบางสื่อใช้รูปแบบการนำเสนอที่ซับซ้อน ดังนั้นเราควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนเพื่ออ่านให้ขาดก่อนว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสื่อมันคืออะไร

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. youtube เรื่อง สารคดีรู้เท่าทันสื่อ
2. เอกสารประกอบการเรียน “รู้เท่าทันสื่อ”

6. การวัดผลและประเมินผล

1. ประเมินจากการบันทึกใบงาน
2. ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม

เกณฑ์การประเมิน

1. เกณฑ์การวัดและประเมินผล แบบ Rubrics

ผ่าน/พอใช้	ดี	ดีมาก
1. บอกจุดมุ่งหมายของสื่อได้ 1-3 ข้อ	1. บอกจุดมุ่งหมายของสื่อได้ 4-5 ข้อ	1. บอกจุดมุ่งหมายของสื่อได้ มากกว่า 5 ข้อ
2. ให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรม	2. ให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมและแสดงความคิดเห็น	2. ให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมและแสดงความคิดเห็น
3. บอกประสบการณ์ที่ได้รับ จากการปฏิบัติกิจกรรมได้	3. บอกประสบการณ์ที่ได้รับและ อธิบายถึงประสบการณ์เดิมได้	3. อธิบายถึงการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. เกณฑ์การประเมิน จากการประเมินการวางแผนการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
กำหนดเครื่องมือ และวัสดุ สำหรับ การปฏิบัติงาน	กำหนดเครื่องมือและวัสดุ สำหรับการปฏิบัติงานได้ ครบถ้วนเหมาะสมและมี การแปรูปนำกลับมาใช้ซ้ำ เป็นส่วนมาก	กำหนดเครื่องมือและวัสดุ สำหรับการปฏิบัติงานได้ เหมาะสมและมีการแปรูป นำกลับมาใช้ซ้ำเป็น บางส่วน	กำหนดเครื่องมือและ วัสดุไม่เหมาะสมกับ การปฏิบัติงานและ ไม่มีการแปรูปนำ กลับมาใช้ซ้ำ
การแบ่งงาน รับผิดชอบ	แบ่งงานรับผิดชอบให้กับ สมาชิกทุกคนได้อย่าง เหมาะสม	แบ่งงานให้กับสมาชิก ทุกคน	แบ่งงานให้สมาชิก ในกลุ่มไม่ครบทุกคน
กำหนดรูปแบบ ในการทำงานได้ เหมาะสม	กำหนดรูปแบบในการ ปฏิบัติงานได้เหมาะสม ตามลำดับขั้นตอน กระบวนการ	กำหนดรูปแบบการทำงาน ได้แต่ไม่เหมาะสม	ไม่สามารถกำหนด รูปแบบในการ ปฏิบัติงานได้
กำหนดเวลาได้ เหมาะสมกับงาน	กำหนดเวลาได้เหมาะสม กับงาน	กำหนดเวลาไม่เหมาะสม เล็กน้อย	กำหนดเวลาไม่ เหมาะสมใช้เวลาเกิน ความจำเป็น
สรุปและบันทึก ผลได้ถูกต้อง	สรุปและบันทึกผลการวาง แผนการทำงานได้ครบและ เหมาะสมทุกอย่าง	สรุปและบันทึกผลการวาง แผนการทำงานไม่ครบ	สรุปและบันทึกผลการ วางแผนการทำงานได้ น้อยกว่าครึ่งของงาน

สรุปผลการประเมิน

ดี หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 11 - 15 คะแนน

พอใช้ หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 6 - 10 คะแนน

ปรับปรุง หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 1 - 5 คะแนน

3. เกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
คุณลักษณะ ในการทำงาน	มีทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่ม มีวินัย ตั้งใจพยายาม แสวงหา วิธีทำงาน ทำงานจน สำเร็จและผลงานมี คุณภาพ	มีทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่ม มีวินัย ตั้งใจพยายาม แสวงหาวิธีทำงาน ทำงานจนสำเร็จ	ทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่ม มีวินัย ทำงาน จนสำเร็จ	ร่วมกิจกรรมกลุ่มได้ ขาดมีวินัย ทำงาน ไม่สำเร็จ
ความสามารถ ในการทำงาน	สามารถเลือก ใช้วัสดุ / อุปกรณ์ได้อย่าง เหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ตามขั้นตอน ทันเวลาตามที่กำหนด สามารถพัฒนางานได้	สามารถเลือก ใช้ วัสดุ / อุปกรณ์ได้ อย่างเหมาะสมกับ งานปฏิบัติงานได้ ถูกต้องตามขั้นตอน ทันเวลาตามที่ กำหนดไม่สามารถ พัฒนางานให้ดีขึ้น	สามารถเลือก ใช้ วัสดุ / อุปกรณ์ได้ อย่างเหมาะสม กับงาน ปฏิบัติ งานได้ถูกต้อง ตามขั้นตอน ไม่ทันเวลาตาม ที่กำหนด	เลือก ใช้วัสดุ / อุปกรณ์ไม่ เหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานไม่ ถูกต้องตามขั้นตอน ไม่ทันเวลาตามที่ กำหนด
เจตคติต่อการ ทำงาน	ชมเชยและชื่นชมผู้อื่น เมื่อทำงานสำเร็จและ สามารถบอก กระบวนการทำงานให้ ผู้อื่นได้มีความคิดใน การปรับปรุงพัฒนางาน ให้ดียิ่งขึ้นมีความตั้งใจ พยายามทำงานจน สำเร็จและผลงาน มีคุณภาพ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จและสามารถ บอกกระบวนการ ทำงานให้ผู้อื่นได้มี ความตั้งใจพยายาม ทำงานจนสำเร็จ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จและ สามารถบอก กระบวนการ ทำงานให้ผู้อื่นได้ ทำงานไม่สำเร็จ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จ ไม่สามารถบอก กระบวนการทำงาน ให้ผู้อื่นได้ทำงานไม่ สำเร็จ

สรุปผลการประเมิน

ดี หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 9 – 12 คะแนน

พอใช้ หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 5 - 8 คะแนน

ปรับปรุง หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 1 - 4 คะแนน

หมายเหตุ: นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80

7. ข้อเสนอแนะ: แนวการอธิบาย

1. หากเราแบ่งสื่อตามจุดมุ่งหมายของการสื่อสารที่แตกต่างกัน จะแบ่งได้ 4 ประเภท

1.1 สื่อประชาสัมพันธ์ คือ สื่อที่ต้องการให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ในเนื้อหาของข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์

1.2 สื่อโฆษณา คือ สื่อที่กระทำการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่ดีหรือมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะบริโภคสินค้าและบริการที่สื่อ นั้นนำเสนอ

1.3 สื่อที่ให้ข่าวสารหรือความรู้ คือ สื่อที่มุ่งต้องการให้ผู้รับสารรู้ความเคลื่อนไหวหรือสถานการณ์ หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่สื่อ นำเสนอ

1.4 สื่อรณรงค์ คือ สื่อที่มุ่งเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นต่อเรื่องที่สื่อรณรงค์

2. ในการพิจารณารูปแบบของสื่อว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไรนั้น เราต้องวิเคราะห์ถึงจุดมุ่งหมายเล็กๆ ที่ซ่อนอยู่ในสารที่สื่อ นั้นนำเสนอ เพราะปัจจุบันมีสื่อจำนวนมากหลายที่ใช้รูปแบบการลวงพรางในการนำเสนอ เพื่อชักจูงให้เราปักใจเชื่อ เช่น การนำเสนอด้วยข้อมูลความรู้ทางสุขภาพแล้วให้เห็นว่าสินค้าดังกล่าว สามารถทำให้สุขภาพดีได้ตามที่ข้อมูลความรู้นั้นบอกไว้ หรือการนำเสนอข่าวเหตุการณ์จริงที่เจือปนด้วยทัศนคติของผู้เล่าข่าว เพื่อหวังให้ผู้รับข่าวสารคล้อยตามทัศนะของตนเป็นต้น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 รู้เท่าทันสื่อ: จากความรู้สู่การวิเคราะห์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

เรื่อง วิธีการของสื่อ

เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....

เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สื่อแต่ละประเภทที่เผยแพร่มายังเราให้ได้เสพกันนั้น ล้วนผ่านกระบวนการผลิตที่มีการวางแผน คิดออกแบบ และเลือกสรร โดยใช้หลักจิตวิเคราะห์ หลักการตลาด การประเมินทัศนคติของสังคม และการทดสอบความแม่นยำในการสื่อสาร เพื่อให้แน่ใจว่าสารที่อยู่ในสื่อ นั้นสามารถตอบสนอง สร้างความสนใจ กระตุ้นอยู่ในใจ และกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคสื่อได้ ฉะนั้นทุกสิ่งที่เรารับรู้จากสื่อจึงเป็นความตั้งใจของผู้ผลิตที่ต้องการให้สื่อ นั้นสร้างความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่เจ้าของสื่อคาดหวัง

สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are Constructions) ข้อนี้ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากที่สุด ตามแนวคิดนี้สื่อไม่ได้สะท้อนเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา แต่ทว่าสื่อถูกมนุษย์สร้างขึ้นอย่างประณีตด้วยเทคนิคทางการผลิตสื่อ ฉะนั้นวิธีการทำให้รู้เท่าทันสื่อก็คือการรื้อถอน (Deconstructing) องค์ประกอบของสื่อ นั้นออกมาดูว่า แต่ละส่วนประกอบนั้นส่งผลอย่างไรต่อผู้ชมบ้าง เพื่อให้เห็นเป้าหมายและเจตนาที่แท้จริงของสื่อ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกหลักการวิเคราะห์วิธีต่างๆที่สื่อทำให้เราจดจำได้
2. บอกหลักคิดที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้

3. สาระการเรียนรู้

5 แกนความคิดหลักในการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ที่ควรยึดเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ไม่มีความบังเอิญในสื่อ มีแต่ความตั้งใจของผู้ผลิต (All media messages are constructed)
2. สื่อใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่สื่อต้องการ (Media messages are constructed using a creative language with its own rules)
3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกันทำให้เราอ่านสื่อขาดและรู้ทันมากยิ่งขึ้น (Different people experience the same media message differently)
4. มีค่านิยมและทัศนคติแฝงมากับสื่อด้วย (Media have embedded values and points of view)

5. เจตนาของสื่อคือ ผลประโยชน์และอำนาจ (Most media messages are organized to gain profit and/or power)

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเรียน เร้า เข้าใจสื่อ (10 นาที)

1. ครูและนักเรียนเริ่มต้นกิจกรรมโดยชวนพูดคุยในประเด็นที่ว่า “จากประสบการณ์ สื่อมีวิธีการใดบ้างที่ทำให้เราจดจำสินค้าได้”

2. ครูนำเข้าสู่การเล่นเกมน “เกมส์แฟนพันธุ์แท้โฆษณา” เพื่อยืนยันว่าสื่อสามารถสร้างการจดจำและประทับอยู่ในใจเราได้

ขั้นวิเคราะห์ ตีความ ตามสื่อ (40 นาที)

3. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ละ 5-6 คน แจกกระดาษ A4 และปากกากลุ่มละ 1 ชุด

4. เริ่มการแข่งขันโดยครูอธิบายกติกาว่า แต่ละรอบมีเวลา 20 วินาที มีทั้งหมด 10 รอบ โดยให้แต่ละกลุ่มเขียนประเภทสินค้าและยี่ห้อที่จดจำได้ลงในกระดาษ A4 ให้ได้มากที่สุด ในแต่ละครั้งที่ครูเปิดหรืออ่าน

รอบที่ 1-3 เปิดภาพดาราที่พบเห็นในโฆษณา 3 คน (เปิดทีละคน)

รอบที่ 4-6 อ่านสโลแกนหรือคำยี่ห้อที่ได้ยินจากโฆษณาต่างๆ

รอบที่ 7-10 เปิดภาพรายการโทรทัศน์ต่างๆ ที่มีโฆษณาแฝง เช่น ละครตลก สถานการณ์ [Sit-Com] ที่ขายเป็นตอนๆ รายการเล่าข่าว หรือเกมส์โชว์ต่างๆ เป็นต้น

5. จบการแข่งขัน เฉลยคำตอบพร้อมทั้งให้คะแนนผู้ชนะรับตำแหน่ง “แฟนพันธุ์แท้เหยื่อโฆษณา” พร้อมสรุปความรู้ที่ได้จากการเล่นเกม

ขั้นประเมินค่า ตรวจสอบคุณภาพสื่อ (10 นาที)

6. ครูและนักเรียนสนทนาร่วมกันและระดมความคิดว่า สื่อต่างๆ ที่เรารับรู้ในชีวิตประจำวันนั้น มีกลวิธีการอย่างไรที่ทำให้เราจดจำได้

7. ครูใช้คำถามถามนักเรียน

7.1 โฆษณามีผลต่อการตัดสินใจการซื้อสินค้าอย่างไร และเราตัดสินใจซื้อสินค้านั้นด้วยเหตุผลอะไร

7.2 บอกหลักหรือวิธีการที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของโฆษณา

8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึง วิธีการที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อโดยยึดหลักไม่ควรตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้นด้วยอารมณ์หรือข้อมูลที่ได้รับจากโฆษณานั้น อาจจะใช้เรื่องความจำเป็น ความคุ้มค่า ความปลอดภัย การคุ้มครอง เป็นหลักในการพิจารณาเลือกเพื่อที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของโฆษณาอย่างง่ายดายจนเกินไป

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ภาพดาราที่พบเห็นในโฆษณา
2. สโลแกนหรือคำขวัญที่ได้ยินจากโฆษณาต่างๆ
3. ภาพรายการโทรทัศน์ต่างๆ ที่มีโฆษณาแฝง เช่น ละครตลก สถานการณ์ [Sit-Com]

ที่ฉายเป็นตอนๆ รายการเล่าข่าว หรือเกมส์โชว์ต่างๆ เป็นต้น

6. การวัดผลและประเมินผล

1. ประเมินจากการตอบคำถาม
2. ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรม

เกณฑ์การประเมิน

1. เกณฑ์การวัดและประเมินผล แบบ Rubrics

ผ่าน/พอใช้	ดี	ดีมาก
1. บอกวิธีการนำเสนอของสื่อบอกหลักคิดที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้ 1-3 ข้อ	1. บอกวิธีการนำเสนอของสื่อบอกหลักคิดที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้ 4-5 ข้อ	1. บอกวิธีการนำเสนอของสื่อบอกหลักคิดที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้มากกว่า 5 ข้อ
2. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม	2. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น	2. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น
3. บอกประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมได้	3. บอกประสบการณ์ที่ได้รับและอธิบายถึงประสบการณ์เดิมได้	3. อธิบายถึงการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. เกณฑ์การประเมิน จากการประเมินการวางแผนการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
กำหนดเครื่องมือและวัสดุสำหรับการปฏิบัติงาน	กำหนดเครื่องมือและวัสดุสำหรับการปฏิบัติงานได้ครบถ้วนเหมาะสมและมีการปรับปรุงนำกลับมาใช้ซ้ำเป็นจำนวนมาก	กำหนดเครื่องมือและวัสดุสำหรับการปฏิบัติงานได้เหมาะสมและมีการปรับปรุงนำกลับมาใช้ซ้ำเป็นบางส่วน	กำหนดเครื่องมือและวัสดุไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานและไม่มีมีการปรับปรุงนำกลับมาใช้ซ้ำ
การแบ่งงานรับผิดชอบ	แบ่งงานรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนได้อย่างเหมาะสม	แบ่งงานให้กับสมาชิกทุกคน	แบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่มไม่ครบทุกคน

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
กำหนดรูปแบบ ในการทำงานได้ เหมาะสม	กำหนดรูปแบบในการ ปฏิบัติงานได้เหมาะสม ตามลำดับขั้นตอน กระบวนการ	กำหนดรูปแบบการทำงาน ได้แต่ไม่เหมาะสม	ไม่สามารถกำหนดรูปแบบ ในการปฏิบัติงานได้
กำหนดเวลาได้ เหมาะสมกับงาน	กำหนดเวลาได้เหมาะสม กับงาน	กำหนดเวลาไม่เหมาะสม เล็กน้อย	กำหนดเวลาไม่เหมาะสม ใช้เวลานานความจำเป็น
สรุปและบันทึกผล ได้ถูกต้อง	สรุปและบันทึกผลการวาง แผนการทำงานได้ครบและ เหมาะสมทุกอย่าง	สรุปและบันทึกผลการวาง แผนการทำงานไม่ครบ	สรุปและบันทึกผลการวาง แผนการทำงานได้น้อยกว่า ครึ่งของงาน

สรุปผลการประเมิน

ดี หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 11 - 15 คะแนน

พอใช้ หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 6 - 10 คะแนน

ปรับปรุง หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 1 - 5 คะแนน

3. เกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
คุณลักษณะ ในการทำงาน	มีทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่ม มีวินัย ตั้งใจพยายาม แสวง หาวิธีทำงาน ทำงาน จนสำเร็จและผลงาน มีคุณภาพ	มีทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่มมีวินัย ตั้งใจพยายาม แสวง หาวิธีทำงาน ทำงาน จนสำเร็จ	ทักษะในการร่วม กิจกรรมกลุ่ม มีวินัย ทำงาน จนสำเร็จ	ร่วมกิจกรรมกลุ่มได้ ขาดมีวินัย ทำงาน ไม่สำเร็จ
ความสามารถ ในการทำงาน	สามารถเลือก ใช้วัสดุ /อุปกรณ์ได้อย่าง เหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ตามขั้นตอนทันเวลา ตามที่กำหนดสามารถ พัฒนางานได้	สามารถเลือกใช้ วัสดุ/ อุปกรณ์ได้ อย่างเหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ตามขั้นตอนทันเวลา ตามที่กำหนดไม่ สามารถพัฒนางาน ให้ดีขึ้น	สามารถเลือก ใช้ วัสดุ / อุปกรณ์ได้ อย่างเหมาะสม กับงาน ปฏิบัติงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนไม่ทันเวลา ตามที่กำหนด	เลือก ใช้วัสดุ / อุปกรณ์ไม่ เหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานไม่ ถูกต้องตามขั้นตอน ไม่ทันเวลาตามที่ กำหนด

องค์ประกอบ ที่ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
เจตคติต่อ การทำงาน	ชมเชยและชื่นชมผู้อื่น เมื่อทำงานสำเร็จและ สามารถบอกกระบวนการ ทำงานให้ผู้อื่นได้มี ความคิดในการปรับปรุง พัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น มีความตั้งใจพยายาม ทำงานจนสำเร็จและ ผลงานมีคุณภาพ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จและสามารถ บอกกระบวนการ ทำงานให้ผู้อื่นได้ มีความตั้งใจ พยายามทำงาน จนสำเร็จ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จและสามารถ บอกกระบวนการ ทำงานให้ผู้อื่นได้ ทำงานไม่สำเร็จ	ชมเชยและชื่นชม ผู้อื่นเมื่อทำงาน สำเร็จ ไม่สามารถบอก กระบวนการทำงาน ให้ผู้อื่นได้ทำงาน ไม่สำเร็จ

สรุปผลการประเมิน

ดี หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 9 – 12 คะแนน

พอใช้ หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 5 - 8 คะแนน

ปรับปรุง หมายถึง ผลงานมีระดับคะแนน 1 - 4 คะแนน

หมายเหตุ: นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80

7. ข้อเสนอแนะ: แนวการอธิบาย

สื่อและโฆษณาทำให้เราจดจำและสนใจให้ต้องการบริโภคด้วย 6 กลวิธีหลักๆ ดังนี้

1. ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนสินค้า (Presenter)
2. ใช้ข้อความย่อที่ติดหูจดจำง่าย (Slogan)
3. บอกคุณสมบัติที่โดดเด่น ตรงๆ
4. เล่นกับความรู้สึกของผู้รับสื่อ เช่น สนุก ตลก ทะลึ่ง เสร้า หรือความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ความงาม ความน่าเกลียด

5. ใช้กิจกรรมในชีวิตของกลุ่มเป้าหมายสินค้า เช่น ละคร กีฬา ดนตรี สถานที่ท่องเที่ยว ภาพยนตร์ เป็นต้น

6. ใช้วิธีส่งเสริมทางการตลาด เช่น ลด แลก แจก แถม ชิงโชค

ซึ่งเหล่านี้เป็นเพียงกลวิธีที่พบเห็นโดยทั่วไป ในความเป็นจริงนี้นักโฆษณาต่างพัฒนาเทคนิควิธีการโฆษณาใหม่ๆ ขึ้นมาตลอดเวลา หนทางที่ดีที่สุดคือ ไม่ควรตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้นด้วยอารมณ์หรือข้อมูลที่ได้รับจากโฆษณานั้น อาจจะใช้เรื่องความจำเป็น ความคุ้มค่า ความปลอดภัย การคุ้มครอง เป็นหลักในการพิจารณาเลือกเพื่อที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของโฆษณาอย่างง่ายตายจนเกินไป

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ทดลองนำร่อง

ทดสอบก่อนเรียน

กิจกรรมเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม กับสื่อที่พบเห็น จากการนำเสนอเดี่ยว

กิจกรรมกลุ่ม
แลกเปลี่ยนประสบการณ์

กิจกรรมกลุ่ม
แลกเปลี่ยนประสบการณ์

กิจกรรมกลุ่ม
สรุปผลการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	ปทิตตา รอดประพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	7 มีนาคม 2515
ที่อยู่ปัจจุบัน	49/6 หมู่ 3 ตำบลธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านทับลุ่มประชาพัฒนา อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครูชำนาญการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ค.ม. (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
พ.ศ. 2537	ค.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์